דילן מניח תפילין, הכותל המערבי השבוע, יצאו לאור חמשת תקליטיו הראשונים של דילן אדם ברוך חוזר איתו לשנות ה־60, לתנועת המחאה, לקונצרטים הגדולים, להימנונים של התקופה. וכן, לחיפושיו אחרי אלוהים ממוסד דיוקנו של דילן כזמר לאומי, כסמל, כצעיר מחפש זהות

תצלום השער:

בבדיקה של MONDE SELECTION, המרכז הבינלאומי לבדיקת איכויות בבריסל, זכתה סיגרית שרתון במדלית זהב על איכותה המעולה.

אזהרה — משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

מבצע השנה

קחי טייפ

וקבלי חינם משחת קלין

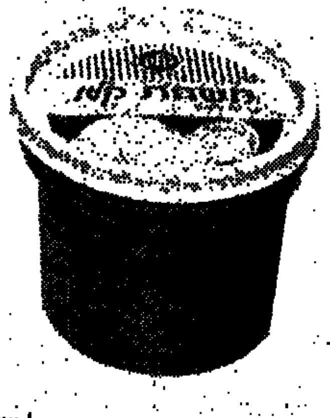

חברת ויסקו יצרנית קלין גאה להכריז על המבצע השנתי הגדול של אבקת הכביסה "טיפ חדש".
קחי את האבקה המעולה "טיפ חדש" באריזת 5 ק"ג ותקבלי בחנות שי חינם גביע ½ ק"ג של
"משחת קלין לכלים" בריח לימון - משחת הכלים הטובה ביותר בישראל.

"טיפ חדש" - "המוצר הנבחר" ו"הקניה הטובה ביותר" 1985
★ "טיפ חדש" בעלת כושר ניקוי מעולה.
★ "טיפ חדש" חסכונית יותר ומתמוססת היטב.
★ "טיפ חדש" בריח בושם נפלא שנשאר על הבגד גם לאחר הכביסה.
"משחת קלין לכלים" - "המוצר הנבחר" ו"הקניה הטובה ביותר" 1985
★ "משחת קלין לכלים" בעלת 37% חומר פעיל, מנקה באופן מושלם, וחסכונית בשימוש.
★ "משחת קלין לכלים" מכילה חומרי הגנה השומרים על עור ידייך.

החודש את חייבת טיפ חדש (קלין)

קשר בראל&שותי

יש 33 דרכים להפוך את החורף לחורף יפה

הערה: המחירים אינם כוללים היטלים ומסים

קחו את ארצות השמש למשל...

אם אתם שייכים לאלה שחולמים בחורף על ה...קיץ, החורף היפה מגיש לכם שש הצעות "קייציות" ומרתקות של טיולים בארצות רחוקות, קסומות ושטופות שמש. אוהבי בעלי החיים שביניכם מוזמנים לספארי בשמורות הטבע הגדולות שבקניה. אוהבי ההרפתקאות מוזמנים לטיול יוצא דופן בייקצוי תבלי בפטגוניה ובארץ האש שבארגנטינה וצ'ילה ולקנח בקרנבל בריו שבברזיל. אוהבי התרבות מוזמנים להתפעל מפלאי תבל הגדולים שבמצרים ואלה שרוצים להיות שוב ילדים יכולים לעשות זאת בעולמו של דיסני באורלנדו שבפלורידה.

בחרו את ההצעה המתאימה לכם ביותר והפכו חורף זה לחורף הקייצי והיפה של חייכם.

לפרטים נוספים וחוברות מידע פנה אל סוכן הנסיעות שלך.

עכשיו גם אתה יכול *החורף היפה*

אל על

דירה בתוך סביבה מטופחת: משכר־דירה לבעלות פרטית – כמעט במתנה ("עמידר")

מאתיים אלף

בממשלה החליטו במאי האחרון: "שכר הדירה יועלה בקרוב בשיעור ניכר". בינתיים באה הקפאה. עד מתי לא ברור. כמו תמיד, מי שמספיק עירני צריך לנצל את המצב. בעיקר דיירי "עמידר" הגרים בשכר־דירה, ויודעים גם שהזכאות אינה עוברת בירושה. "עמידר" נותנת להם היום הזדמנות חסרת־תקדים: לרכוש את הדירה שלהם כמעט במתנה. המדובר בהנחות ענק, עד 38 אחוז מהמחיר, בתוספת הטבות מפליגות, עד 75 אחוז ממחיר הדירה. עד היום מכרה "עמידר" למעלה מ־200 אלף דירות. אסור להחמיץ.

כבר קנו

תשקיף

מאת שושי כהן

באחת מישיבות הממשלה בחודש מאי השנה נתקבלה החלטה קשה ורבת־חשיבות לאוכלוסיה גדולה מאד של משלמי שכר־דירה. ההחלטה אמרה אז: "שכר־הדירה יועלה בקרוב בשיעור ניכר". אלא שבינתיים יצאה לאוויר העולם, מה שמכונה עד היום "התכנית הכלכלית" שהקפיאה את כל השוק. גם את החלטת הממשלה המדוברת. אבל לכולם ברור היום: הגיגת המחירים המוקפאים היא זמנית. כדאי להיערך לימים הבאים.

כמו תמיד, מי שעירני מספיק יודע שהמצב נכון לעכשיו מזמן אולי את אחת ההזדמנויות הנדירות בשוק הדירות. נכון, כיום משלמים שכר־דירה נמוך, אך זה לא יימשך לאורך ימים. מי שעיניו בראשו עושה היום את הצעד הזה ומבטיח לעצמו נכס יקר־ערך, בטוח, יציב ומבטיח תמיד את ערך הכסף – בהשקעה הנמוכה ביותר שמכיר שוק הדירות בארץ מזה שנים רבות.

כשהמחירים יעלו

צריך להסתכל טוב טוב על ההזדמנות ובעיקר לפעול מהר, לפני שהמחירים יעלו. מי שתופס את המסר החשוב הזה עושה צעד נוסף, אולי התלבטות: איזו דירה לקנות? איך לעשות זאת בגדר האפשרויות הכספיות הקיימות? ולא פחות חשוב: איך לא לשים את הכסף על קרן הצבי או במילים אחרות: האם הרכישה מספיק בטוחה? כותרות העיתונים בחודשים האחרונים יודעות לספר על הרבה עוגמות־נפש במישור הזה. צריך כתובת.

הזדמנות יוצאת מגדר הרגיל יש דווקא לדיירי "עמידר", המתגוררים בשכירות. חברה זו הכריזה בימים אלה על מבצע מכירות יוצא־דופן. אפשר לכנותו אפילו בסופרלטיב: "מדהים". "עמידר" מכנה אותו: "שפע הנחות".

"מתנה אבל לא חינם"

המבצע מיועד, בעיקר, לדיירי "עמידר" המתגוררים בשכירות. דיירים כאלה שיתעלו מעל הפיתוי שבמחיר השכירות הנמוך כרגע ו"יראו את הנולד", יכולים לשים עכשיו יד על הדירה בה הם מתגוררים ולרכוש אותה בתנאים מפתים. בדיקה דקדקנית של פרטי המבצע מגלה שבתנאים המוצעים, אבסורד לא לקחת. מדובר בהנחות ענק ותנאים מפתים אחרים (פירוט במסגרת). בעיסקה זו הם יכולים להפוך לבעלי רכוש, ללא כל מאמץ – לפי כל קנה מידה מקובל בשוק. לדיירי "עמידר" אלה, ההחלטה ממי לקנות דירה, צריכה כאן להיות ברורה.

בהתייחס אל השמועות שדירות אלו יימסרו כביכול חינם, מגלה מרק שוצמן, דובר "עמידר" הסבר רקע, המעמיד אפשרות זו בסימן שאלה גדול. אומר שוצמן: דירות המשמשות למגורים טעונות טיפול תמידי, 'תחזוקה'. את הוצאות התחזוקה מכסים בגבַיית שכר דירה, אך עקב האינפלציה שהיתה, ירד שכר הדירה בצורה דרסטית ואינו מכסה את הוצאות התחזוקה. נכון לעכשיו שכר־הדירה הנמוך מגיע לעיתים למחיר מגוחך של 4,000 שקל לחודש... נותרו רק שתי אפשרויות: או להעלות את שכר הדירה, כפי שהוחלט כבר בממשלה, או לחלק את הדירות חינם ולהיפטר מהאחריות".

כאן נשאלת שאלה מעניינת: איך מחלקים מתנות של 50־30 אלף דולרז בהגרלה? ומה עם כל אלה שקנו כבר ומשלמים משכנתא? הרי לפי אותו היגיון צריך להחזיר גם להם את רבבות הדולרים ששילמו כבר. ואם נרחיק עם האבסורד, הרי גם לאותם עולים שיגיעו מרוסיה צריך לחלק מתנות כאלו.

מר שוצמן עושה חשבון מהיר שמדובר בתקציב "קטן" של כמה מיליארדי דולר "לתיקצוב המתנות". ובינתיים הוא מציע: "מי שרוצה לחכות עד שיתנו לו דירה חינם, שיחכה..."

דירות פנויות

חוץ מהדירות המוצעות לדייריהן, מוצעות על־ידי "עמידר" גם דירות פנויות נוספות, בכל רחבי הארץ. דירות אלה מוצעות לקהל הרחב. ושוב: תנאי הרכישה צריכים [illegible] לדירות אלה חדי־עין, אפילו עם מעט [illegible] כסף.

צריך לקחת בחשבון נקודה אחת: "עמידר" פטורה מכל שיקולי־רווח על הדירות [illegible] מוכרת. כמוסד ממלכתי אין פעילותה [illegible] על רווחים. בהנהלת החברה מקדים [illegible] ציונות. אנחנו שמענו את זה בלי [illegible] תנאי העבודה והמדיניות הכללית, משנה [illegible] אותנו ש"חיות" כאלו עוד נושמות [illegible] אז איך עושים שם עסקים, אם לא [illegible] להרוויח? ההסבר פשוט: הדירות אינן [illegible] ברווח, אלא על־פי הערכת שווי בסיסי [illegible] עת על־ידי שמאי. מסקנה ישירה: [illegible] הדירה למכירה הוא, בעצם, מחיר בסיסי [illegible] ביותר. מי שרוכש דירה כזו, רוכש, [illegible] נכס יקר יותר במחיר נמוך הרבה יותר. [illegible] קצת אבסורדי, אבל גילינו גם את זה.

מסקנה נוספת: על אף ששוק [illegible] הכללי אטרקטיבי היום, המבצע של "עמידר" מגדיר שוק נוסף: "השוק של דירות [illegible] דר"... דירות אלה אטרקטיביות הרבה [illegible] והמימון שלהן קל הרבה יותר.

פרט חשוב בכל המבצע הוא המוצר [illegible] הדירה. הדירות. "עמידר" מציעה דירות [illegible] לה עליהן אחריות קבועה, יום יום שנה [illegible] האחריות הזו אומרת טיפוח. טיפוח [illegible] הסביבה ותרבות הדיור. מי שגרים [illegible] בדירות האלה יודעים. "עמידר" [illegible] נושא זה בשיטת "עשה זאת בעצמך". [illegible] תכנית הטלוויזיה "כלבוטק" עסקה בנושא לאחרונה.

הביטוי הבולט לעין הוא חזותו החיצונית של הבניין, הגינה הפורחת והדשא [illegible] אך בזה זה לא נגמר. מה עם הגדר [illegible] הספסלז המנורה הדקורטיביתז ואפילו, [illegible] חדר מדרגות נקי ומאורגן.

יותר ממאתיים אלף

שוצמן מרק, מציין דאגה זו, [illegible] ברצון החברה ליצור איכות חיים טובה [illegible] אתר שלה. "כשכל אלה קיימים", הוא [illegible] "נעים להימצא בחוץ, חיי הקהילה [illegible] ועירניים, הגיבוש והמעורבות [illegible] גבוהים ורואים סיפוק רב אצל [illegible] ב"עמידר" הוחלט לבוא לעזרת [illegible] שיטלו יוזמה ויפעלו. העזרה [illegible] בהשתתפות כספית וכן ביעוץ ועזרה [illegible]

מתברר כי העשיה המתמשכת הזו [illegible] תוצאות בשטח. נתונים בחברת "עמידר" מגלים כי למעלה מ־200,000 דירות [illegible] נמכרו בכל רחבי הארץ לדיירים [illegible] בשכירות. רק בשלוש השנים האחרונות נמכרו בממוצע כ־5,000 דירות בשנה. [illegible] עוברים לשלב החשוב הבא: לעודד את הדיירים להיות הבעלים הפרטיים של הדירות [illegible] הם מתגוררים כרגע בשכירות. [illegible] כיץ, יו"ר דירקטוריון "עמידר", אומר: "היות ומדיניות הממשלה מעודדת את הדיירים לרכוש את דירותיהם, אושרו להם [illegible] תנאי רכישה מפתים, מלווים בהקלות [illegible] יוצאי דופן".

דיירי "עמידר" שיודעים כבר כי [illegible] על דירתם השכורה אינה עוברת בירושה, צריכים לזכור עוד דבר: כל מבצע, אפילו המבצע הזה, מסתיים מתי שהוא. אם לא שוכחים שברקע הקפאת מחירי השכירות היא זמנית בלבד, קבלת ההחלטה צריכה להיות זריזה. המלצה: לא להחמיץ את המבצע ולגשת כמה שיותר מהר למשרדי "עמידר", מחכים שם הסברים חשובים נוספים.

■ תדמית

"הנחות בשפע"

זה השם שנתנה "עמידר" למבצע החוק שלה. בהנהלת החברה הממשלתית ידעו שהמבצע שלהם יוצר תקדים בשוק הדירות. אף חברה לא נתנה ולא יכלה לתת עד היום תנאים כאלה. פרטים:

הנחות: עד 38 אחוזים מהמחיר. להנחות הגדולות האלה מצטרפות הטבות מפליגות: הסיוע הוגדל באזורי פיתוח עד 75 אחוז (!) ממחיר הדירה. בירושלים עד 70 אחוז וביתר המקומות עד 65 אחוז.

לדיירי שד"ח ודל"ל המוותרים על המשכנתא, תינתן הנחה מיוחדת של 15 אחוז מהמחיר. בדירות חד־קומתיות, שמכירתן תאושר על־ידי המינהל, תינתן הנחה של 40 אחוז מערך הקרקע.

דבר אחד ברור: התנאים האלה מוגבלים, כמובן, לימי המבצע. כדאי להגיע למשרדי "עמידר" כמה שיותר מהר.

חגֵשֶר

מחירים מיוחדים לרגל פתיחת עונת החורף

המבצע לשבוע ימים בלבד

בואו נעבור את החורף בטוב ובשלום

תגיגת חנוכה בבית

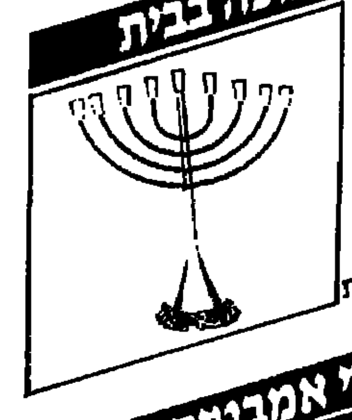

20% הנחה על כל החנוכיות

אביזרי אמבטיה ומוצרי נוי לבית

- 25% הנחה על אביזרי אמבטיה "TIGER" במגוון צבעים.
- וילון אמבטיה "SEALSKIN" בשלל צבעים גודל 200×180 ס"מ במחיר מבצע!
- 20% הנחה על כל העציצים והאדניות "אמוזה" תוצרת גרמניה

מוצרים לעבודה עצמית בפחות מחצי המחיר

- מקדחה אלקטרונית A.E.G רוטטת 10 מ"מ, 420W מחיר מבצע רק 99,000 ש' מחיר מחירון 218,500 ש'
- מקדחה אלקטרונית A.E.G רוטטת 420W שמאל וימין, מחיר מבצע רק 116,500 ש' מחיר מחירון 253,000 ש'
- משור אנכי ג'קסו A.E.G 250W דגם STS 250. מחיר מבצע רק 99,000 ש' מחיר מחירון 218,500 ש'
- מלטשת רוטטת A.E.G BS 130 מחיר מבצע רק 99,000 ש' מחיר מחירון 218,500 ש'
- שואב אבק נטען A.E.G לעבודה בבית ובמכונית במקום 118,000 ש' רק 69,000 ש'
- לחיסכון באנרגיה פסי איטום לדלתות וחלונות במחיר מבצע!

חמים במיטה

- מבחר שמיכות כיתן עד 25% הנחה

נעים ברגליים

- מבצע "פרוות כרמל": שטיחונים לחדרי שינה וילדים, מערכות לחדרי שירותים עד 25% הנחה

מבצע PHILIPS

- רדיו טייפ "פיליפס" מונו AM.FM במקום 217,000 ש' רק 189,000 ש'
- מחשב כיס מדעי "CASIAO" FX82 במקום 39,250 ש' רק 29,000 ש'

- מסחט גזר "פיליפס" תוצרת הולנד במקום 119,000 ש' רק 109,000 ש'
- שואב אבק "פיליפס" דגם P.63 1000W במקום 393,000 ש' רק 354,000 ש'
- טוסטר אובן "SHITA" תוצרת גרמניה במקום 399,000 ש' רק 354,000 ש'
- טוסטר אובן "אמקא" במקום 119,000 ש' רק 105,000 ש'

מוצרים לבילוי הזמן מבצע "SONY"

ב־3 תשלומים שווים (ללא ריבית)

- מערכת סטריאו Z-30 פטיפון, הנעה ישירה – נעילת קוורץ קסטר־רסיבר PSL×311 2×18 WRMS דגם XO-3 רמקולים 55W 2WAY דגם SS-460 רק 1,400,000 ש'
- מערכת סטריאו Z-50 פטיפון, הנעה ישירה – דגם PSL×22 קסטר־רסיבר 2×20 W RMS + דולבי XO-5 רמקולים 60W 2WAY דגם SS-343 רק 1,457,500 ש'
- מערכת סטריאו Z-V20 פטיפון, הנעה ישירה – נעילת קוורץ PSL×311 רסיבר 2×30 W RMS נעילת קוורץ דגם סורק + 8 תחנות קבועות, דיגיטלי + רמקולים 60W 2WAY דגם SS 343 טייפ דק + דולבי דגם TCF×210 רק 2,352,000 ש'

מוצרי חימום לבית

- מפזר חום "SELMOR" 2000 W במקום 69,900 ש' רק 62,900 ש'

- קונווקטור עם מפזר חום "SIEMENS" במקום 179,000 ש' רק 169,900 ש'

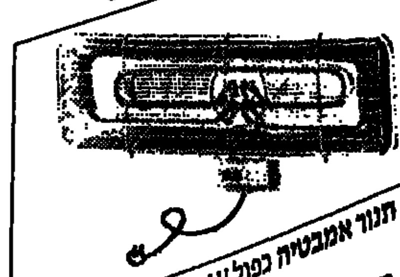

- תנור אמבטיה כפול 2 2000 W דרגות חום רק 52,500 ש'
- סדין יחיד מכותנה "SELMOR" במקום 62,100 ש' רק 54,900 ש'
- סדין יחיד וכפול "אמקא" במחירי מבצע.

קל במטבח

- בלנדר "מולינקס" מס' 1 במקום 63,000 ש' רק 56,000 ש'

- מערבל יד "SIERA" תוצרת הולנד במקום 51,600 ש' רק 46,500 ש'

כל-בו שלום

עד גמר המלאי. המחירים כוללים מ.ע.מ. שעת חניה חינם לקונים ב־50,000 ש'. שעתיים חינם לקונים ב־70,000 ש'

יש רק בנק אחד שנותן לך 1,000,000 ש׳ משיכת יתר בריבית מועדפת

הבנק הבינלאומי

הבנק הבינלאומי הוא היחיד שנותן מיליון שקל משיכת יתר בריבית מועדפת לבעלי חשבונות פרטיים.
(כפוף למתן בטוחות כנהוג).
מי שכבר יש לו חשבון עו"ש משופר בבינלאומי נהנה מההטבה הזאת ומי שעוד אין לו - כדאי שימהר ויפתח.
חוץ ממשיכת היתר הגדולה תיהנה גם מניהול חשבון חינם, למעט משיכת שיקים. אז כדאי שתדע, כל יום שאין לך עו"ש משופר אתה מפסיד כסף.

פרטים נוספים בסניפי הבנק הבינלאומי ובנק פועלי אגודת ישראל.

פתחתי חשבון גם בבינלאומי

הבנק הבינלאומי הראשון

"אחרי 10 שנים הגיע הזמן להחליף את המזרון הישן לפרדייז חדש"

מודעה זו פונה למאות אלפי איש ואשה במדינה הישנים על מזרון מהדור הישן במשך 10 שנים או יותר. אחרי 10 שנים, שהם 3,650 לילות, שהן 29,200 שעות שינה, כל מזרון מתחיל להתעייף. הקפיצים מתחילים לשקוע, נכנעים למשקל הגוף במקום לתמוך בו. מה הפלא שאתה לא מרגיש בריא כמו פעם? הגיע הזמן להחליף. לשינה טובה אין מחיר. אתה צריך "פרדייז חדש".

מגיע לך "פרדייז חדש" הדור החדש במזרוני קפיצים

מזרון "פרדייז חדש" מכיל חידושים ושכלולים שלא היו קיימים במזרונים שיוצרו לפני 10 שנים.
עד שהגיע "פרדייז חדש", היו מזרוני הקפיצים בנויים לפי נוסחה קבועה: מערכת קפיצים מלמטה - ושכבות ריפוד מלמעלה. ב"פרדייז חדש" ישנו מרכיב נוסף - שכבת תמיכה הנקראת "הלב האנטומי".
היא נמצאת בין מערכת הקפיצים מלמטה לבין שכבות הריפוד והבידוד מלמעלה. הלב האנטומי הקשיח נועד לתת לגופך בדיוק את הקושי הנכון לכל אורך המזרון; הקושי הנכון לכתפיים, הקושי הנכון לגב ולמותניים, הקושי הנכון לרגליים.
"פרדייז חדש" דואג לכל חלק מחלקי גופך. כך אתה מקבל את השילוב המושלם:
מלמעלה - מצע גמיש התורם לנוחותך.
באמצע - לב אנטומי קשיח השומר על בריאותך.
מלמטה - מערכת קפיצי פלדה משובחת הבולמת זעזועים ומעניקה יציבות לכל המזרון. (וזהו סדר השכבות משני צידי המזרון, לא רק מצד אחד).
מה הפלא ש"פרדייז חדש" הוא המזרון הנמכר ביותר בישראל?

חיים ארוכים יותר ל"פרדייז חדש" - 12 שנות אחריות

ללב האנטומי יש יתרון נוסף: הוא מונע שקיעת המזרון גם לאחר שימוש ממושך. זאת הסיבה שאנו יכולים לתת לך עליו 12 שנות אחריות.

פרדייז חדש
המזרון מס' 1 בישראל

מבצע החלפת מזרונים

קח 90,000

תמורת המזרון הישן כשתקנה פרדייז חדש. אנו ניקח את המזרון הישן מביתך כשנביא אליך את החדש.

* למזרון בגודל 190×140.

תל-אביב לובלינר, הרצל 46 - מסלון 25. דימור, ארלוזרוב 53. מרכז מזרונים - נחלת בנימין 135. חנות רים פרדייז, דרך פ"ת 158. קדוש, בית אשל 12 יפו. רשת חנויות רים - כל בו שלום - סקאנדיה - שקם - משביר לצרכן בכל הארץ. גבעתיים מולה דוד, כצנלסון 127. רמת-גן ע. אליהו ובניו, ז'בוטינסקי 96. בני-ברק דרדיק, ירושלים 59. שטרן את ברוך, ירושלים 16. ויזל, עקיבא 16. חולון רהיטי צח, סוקולוב 86א'. מרפדיה שאול, שנקר 59. רמלה ז'בוטינסקי 3 בשוק-רמלה. ירושלים חנות רים, רח' כורש 7. מקור הגומי, הנביאים 86. אלדובי, מאה שערים 21. תצוגת רהיטים ויסמן, דרך בית לחם 120. קרייזמן, יפו 19. עץ לי, יד חרוצים 16 תלפיות. חיפה חנות רים, דרך חטיבת גולני 23. וידר, שיבת ציון 40. שגיא, רח' כטיב 3. מצלר, הנמל 59. שפירא אורי, הרצל 38. עדי אורנים, החלוץ. אריה רוף, סירקין 2. חום רהיטים, צ'ק פוסט. מ.ד. דגם רהיטים, צ'ק פוסט. קואופרטיב כרמל, חשיש 2 ... דיור 2000, צומת קרית אתא המפרץ. עיצוב בינלאומי, צומת קרית אתא המפרץ. נגרית שפירא, צומת קרית אתא המפרץ. כץ רהוט ועץ, קרית שמואל. תבור, אשכל 22 קרית ים. רהיטי אדיב, דלית אל כרמל. רהיטי שורץ, העצמאות 69, קרית אתא. רהיטי ביאליק, שד' ירושלים 15 קרית ביאליק. רהיטי ארגמן, קרן היסוד 88. סביניה. רהיטי גלית, ויצמן 11, קרית מוצקין. עכו מרפדית בן עמי, רח' בן עמי 44. זלסקו, בן עמי 27. נהריה רהיטי ... כבר הזקל. בית שאן רהיטי אתינגר. קרית שמונה כלבו אלקטריק. צפת בית מימון - רח' עליה 13ב'. רהיטי אנטון, ירושלים 131. רהיטי חן, הפלמ"ח 83. טבריה רהיטי חן, הגליל. מרכז הרהיטים. נצרת פראג' יוסף, כבר ... אנואר קרדוש, 1001/30. עפולה רהיטי ולדמן, שד' ארלוזורוב. רהיטי כרמל. שפרעם נגרית מור הדר. ראשון-לציון עלפי, הרצל 103 אבליה משה, רוטשילד 47. רהיטי "שיא", רוטשילד 97. אדם ומעונו, רוטשילד 27. רהיטי ... מרכז מסחרי רמת אליהו. נס ציונה ציון חנניה, רוטשילד 4. אשקלון כל בו לנגר, אזור התעשיה. זלמן, צה"ל 27. המשביר לצרכן, הרצל. רהיטי אשקלון, צה"ל 11. רהיטי גזית יוסי, הרצל 16 פסג' "הדר". אשדוד בן עזרי, מרכז ב'. רהיטי כ.ג.ר. אזור תעשיה קלה. אוניברסל מרכז ב'. באר-שבע גרינר אהרון, קק"ל 47. "דים" א. תעשיה גב ים ביתן 6. ערד רהיטי לילך. קרית גת רהיטי לכיש, שד' לכיש מרכז מסחרי. רהיטי גלית, שד' לכיש. נגרית ה... חדר 10/1 א. התעשיה. דימונה נעורים דימונה, מרכז מסחרי. פיליפ יצחק, ת.ד. 443. רהיטי אביב, מרכז מסחרי. רחובות רהיטי סולו, הרצל 187. בית רהיטי חי, אחד העם 6. שטרן את ברוך, טלר 28. אחים ארזנה, אזור תעשיה ... חדרה לוזון, סמואל 30. חלום, הנשיא 30. שולמית, הנשיא 59. גורית, הנשיא 67. נתניה מפי, חנות המפעל א. תעשיה רח' קדר. רדה, פינסקר 20. אוריאל, שמואל הנדיב 28. לאדונ, אזור תעשיה. תל מונד הדר, מול הדר ... השרון ש.מ. רהיטי האחים, דרך השרון 94. רמת השרון ביתו וגן, אוסישקין 41. בית החלומות, אוסישקין 28. הרצליה רהיטי אדרי, בן גוריון 8. אפריון, סוקולוב 53. כפר-סבא קולמן, המלאכה 5. כהן ראובן, רוטשילד 60. רעננה ... נוער, ויצמן 137. תל חי, ויצמן 141. פתח תקוה וייס מקס, הברון הירש 8. בלושטיין, הברון הירש 26. סלון אירופה, חובבי ציון 27. אור-יהודה: רהיטי שירי, המלאכה 15. רהיטי יהוד, היצירה 9. מועלם, המלאכה 12. אור ... העבודה 16. כל-בו רהיט, המלאכה 13. רהיטי נגה, רח' העבודה.

1968. אסון הצוללת דקר. האם הסיכוי ריאלי?

1968, חיפה, בני משפחות חרדים מחכים לנס. השמועה כאילו דקר הגיעה פשטה במהירות האור על פני המדינה כולה
תצלום מ. דקל

יום שלישי, פעמיים כי טוב, ה־9 בינואר, שנת 68'. צהריים. קר באנגליה. בקול שריקה דקה מיתרחקת הצוללת "דקר" מפתח נמל פורטסמות. פתיתי שלג מציירים נקודות לבנות על גוף הפלדה השחור. הכיוון – נמל חיפה, ישראל. עשרים יום הפלגה עם הפסקה קצרה בגיברלטר.

במזח עדיין ניתן להבחין בצוללת "דולפין". היא תגיע ארצה מאוחר יותר. שתיהן צוללות ישנות, שעברו שיפוצים יסודיים לפני שרכש אותן חיל הים מהאנגלים. על ה"דקר" שישים ותשעה אנשי צוות. צוללנים מנוסים, שגובשו בסידרת אימונים של חודשיים וחצי בים הצפוני. אין עליה חימוש, או טורפדות.

"יחד חצי קדימה". קולו של יעקב רענן, מפקד הצוללת, מהדהד בצינור הדיבור.

אחד מהצוות חסר. רב סמל, ג'ינג'י, שחצי שעה לפני כן קיבל פקודה לעבור לצוות של ה"דולפין". הג'ינג'י החמיץ פנים, כאילו הפסיד משהו בחיים. למשך ששה ימי ההפלגה עד גיברלטר מתלווה לצוללת ערן שורר, איש "קול ישראל".

שם, בנמל גיברלטר, יעלה על ה"דקר" איש צוות נוסף. רס"ל יחזקאל מזרחי שקיבל חופשה מיוחדת. אשתו, האנגליה, נמצאת בחודש האחרון להריונה. מזרחי יגיע לגיברלטר במועד המסוכם. עד אז מפליגה "דקר" על פני המים.

בוקר של ה־15 בינואר, 1968, "דקר" נכנסת לנמל גיברלטר. תידלוק והצטיידות מחדש. קבוצת תיירים, יהודים־אמריקאים, מסיירת בנמל ומתלהבת למראה המדים הישראלים. אנשי חיל הים לא נישארים אדישים. אחרי כמה משפטי נימוסין, מוזמנים התיירים לעלות על סיפון ה"דקר". בני הזוג הרי יוס, מאלמונט ניו־יורק שולפים מצלמה ומנציחים את החוויה.

הם האחרונים שפגשו את צוות ה"דקר" בחיים. כעבור שנה, הם יזכרו במאורע וישלחו את התמונות האחרונות לרב שלמה גורן.

גם ערן שורר הוריד סרט ציבעוני, במהלך ההפלגה מפורטסמוט לגיברלטר. הוא שכח את המצלמה על הצוללת, וקיווה לקבל אותה חזרה בחיפה.

בחצות הלילה, עזבה "דקר" את נמל גיברלטר. על פי הפקודות, היה עליה לעשות את הדרך לחיפה בנתיב ישיר. מצפון למלטה, ומדרום לאי כרתים. אבל, הפעם בצלילה.

מידי שמונה שעות, כפי שניקבע מראש, שיגרה "דקר" מיברק ביקורת אל מיפקדת חיל הים בחיפה. משם ניראה שהצוללת מתקדמת בנתיב שניקבע, במהירות של קצת יותר משבע קשר לשעה.

טכס קבלת הפנים לצוללת החדשה ניקבע ל־29 בינואר, עשר בבוקר, לפי שעון ישראל. יעקב רענן, מפקד "דקר", חישב ומצא שיש באפשרותו להקדים את בואו ביום אחד. הוא ביקש אישור לכך, אך נידחה. את הטכס אי אפשר היה להקדים. "דקר" נאלצה להעביר עוד יממה נוספת מתחת לפני הים. היממה הזו נמשכת כבר שבע עשרה שנים.

אחי גיבורי התהילה

מאת קובי ברוק

לפני 17 שנה נעלמה הצוללת דקר, בדרכה מאנגליה לישראל. הצער והזעזוע הלמו אז בחברה הישראלית. דקר נעלמה בתחום המים המצרי. לא נמצא הסבר אחד ממצה להעלמותה. האפשרויות היו מגוונות. מתקלה טכנית ועד לפעולה רוסית עויינת • החודש, התעורר מחדש זכר דקר. ביקורו של שר הבטחון, יצחק רבין, בארה"ב, כלל שיחות בדבר מבצע חיפוש חדש • קובי ברוק משחזר את האימה, התסכול והזעם, שהיו כרוכים זה בזה, מן הידיעה על ההעלמות ועד להודעת הרטמב"ל, חיים בר לב: "בצער רב ובכאב אנו מכריזים על דקר ועל ששים ותשעה אנשי צוותה כנעדרים"...

ב־25 בינואר, שתי דקות אחרי חצות, ניתקבל השדר המוצפן האחרון. "לצוללת שלום" נאמר בו. השדר הבא מ"דקר" היה אמור לבוא בשמונה בבוקר, אותו יום. אך רק הדממה בקעה ממכשירי הקשר של מפקדת חיל הים בחיפה.

נסיונות ליצור קשר עם הצוללת הסתיימו ללא הצלחה. שעות אחדות לאחר מכן, החליטו לוותר על הסודיות. קראו לדקר בקוד הבינלאומי. דממה. ה"דקר" לא ענתה.

חיפה ממשיכה לקרוא ל"דקר". כעבור ארבע שעות מתוחות, נשמע לפתע קול בתדר בינלאומי. "איך אני נשמע?" הקוד היה על שם "דקר". אך לפני שנסתיים הקשר, הפסיק הקול לענות למיפקדה.

למחרת, ב־26 לינואר, בשעה 17.55, ניקלט שידור דומה נוסף. "איך אני ניקלט? האם יש חומר בשבילי?". שוב נותק הקשר. כמו ביום הקודם.

מאז, דממה הצוללת "דקר" לעד. עד היום אין יודעים אם שני התשדורות האחרונים הגיעו מהצוללת. ועדה מיוחדת שהוקמה בחיל הים כדי לבדוק הפרעות בקשר, הגיעה למסקנה כי "שתי ההיתקשרויות האחרונות לא סביר שבאו באח"י דקר, אלה בוצעו

←

אל תעמוד על פחות מהטוב ביותר! קינג דיוויד מצמר טהור

צמר מקורי טהור

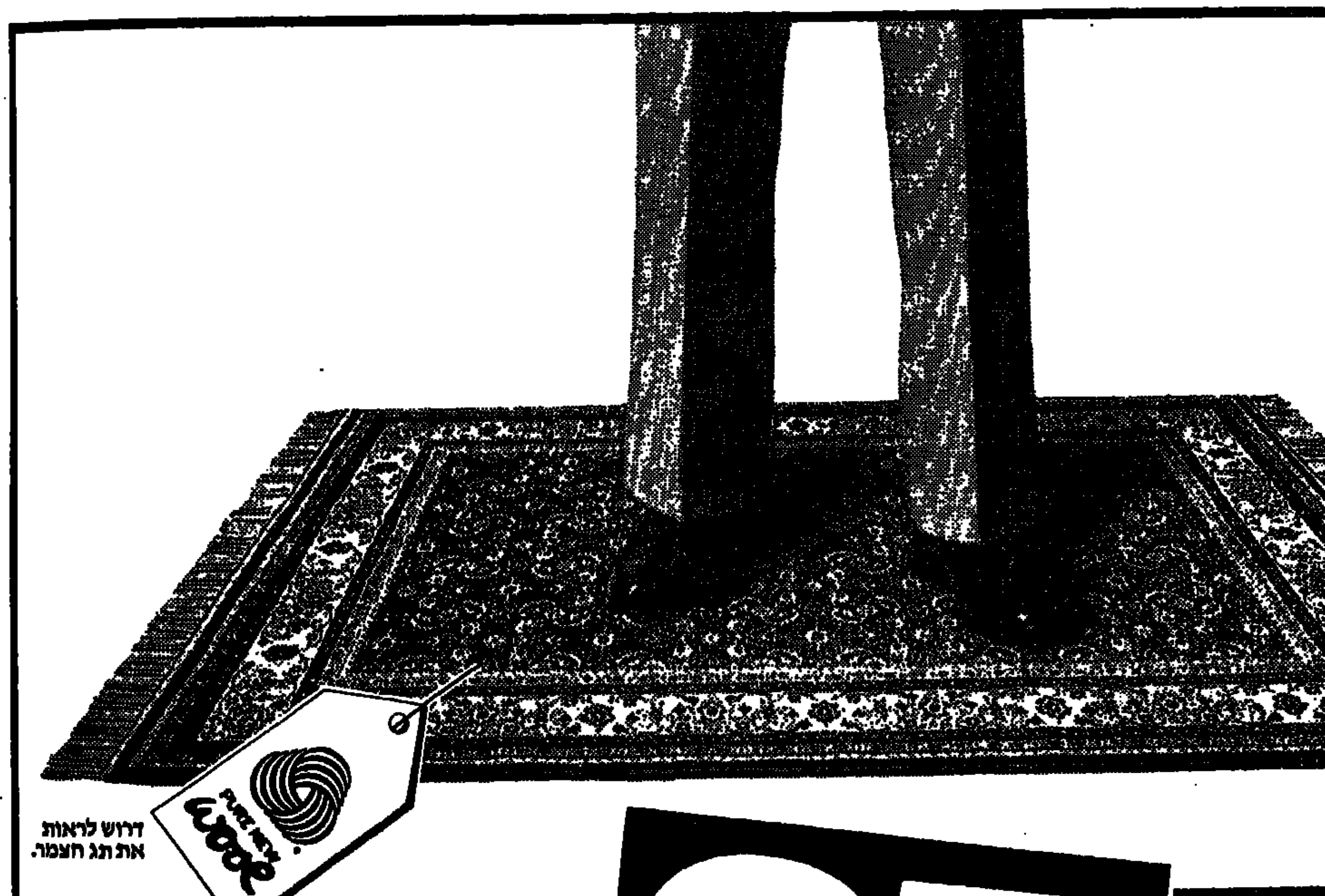

דרוש לראות את תג הצמר.

עכשיו ב-25 תשלומים.

אל תעמוד על פחות מהטוב ביותר
קינג דיוויד הוא שטיח שמעיד על בעליו.
מי שיש לו קינג דיוויד סימן שהוא עומד על שלו ואינו מתפשר על פחות מהטוב ביותר.
קינג דיוויד מעיד על אנינות טעם, על סגנון מיוחד ויותר מכל על איכות.
כל חוט איכות
מעט שטיחים בעולם יכולים להתגאות בתג הצמר הבינלאומי המוצמד אליהם.
קינג דיוויד הוא אחד מהם.
כל שטיח קינג דיוויד עשוי מצמר טהור, שנגזז במיוחד מ-50 כבשים ניוזילנדיות. רק לאחר שהצמר נבדק ונברר מתוכו הסיבים המובחרים, מתחילים במלאכת האריגה.
הצמר הנקי עובר תהליך צביעה מיוחד במינו, המאפשר לשטיח להראות בעוד עשרות שנים בדיוק כמו היום — צבעיו חזקים וגווניו בעלי חיות מרהיבה.
האיכות של קינג דיוויד נובעת גם משיטת האריגה הייחודית לו, בעוד שבשטיח רגיל יש קשר אחד על כל ציצית, הרי שלקינג דיוויד 3 קשרים על כל ציצית.
זהו הישג שרק השטיחים הפרסיים מתקרבים אליו.
על כן מעבר לדגמים האמנותיים והמיוחדים של קינג דיוויד הוא ניתן ביתרונות רבים: עמידות לאורך שנים, בידוד מירבי ומגע משיי ורך.

עכשיו ב-25 תשלומים
לכבוד חגיגות חצי היובל בבית כרמל גם קינג דיוויד במבצע הגדול של 25 תשלומים **(המבצע מקיף את כל מלאי השטיחים כולל שטיחים מקיר לקיר).**
שלם 10% ממחיר השטיח במזומן ואת היתרה ב-24 תשלומים חודשיים (צמודים לשער הדולר היציג לפי ריבית של כ-24% לכל התקופה, כפוף לתקנון המבצע).
אל תתפשר קנה את הטוב ביותר. קנה קינג דיוויד.

בית כרמל
רשת השיווק הישיר של שטיחי כרמל

★ פתוח במוצ"ש אחרי צאת השבת

★ רמת-גן: רח' מודיעין 13
★ רמת-גן: קניון אילון, דרך אבא הלל
תל-אביב: נחלת בנימין 37
תל-אביב: ברוכים, דרך יפו 13
★ נתניה: רח' שמואל הנציב 5 (השקם הישן)

☆ ירושלים: רח' המלך דוד 14
★ ראשון לציון: רמת אליהו (מול ההיפר שוק)
★ ראשון לציון: המשך רח' הרצל כביש בית דגן
רחובות: רח' הרצל 183
פתח-תקוה: חברון הירש 28
★ יפו: רח' יהודה הימית 36

★ חיפה: צומת חציק פוסט (מול ההיפר שי)
★ כפר-סבא: רח' הרצל 63 (פינת המייסדים)
רעננה: שטיחי רעננה רח' אחוזה 184
דלית אל-כרמל: מרכז מסחרי
עפולה: רח' ירושלים 19 (מול השקיים)
באר-שבע: בית האשל 26

סוחרים מורשים:
חיפה: שיח, הרצל 48. חוי שקלים, הרצליה 12 • נהריה: חן, תחנת אגד • תל-אביב: ציון, דרך יפו 62. שלמה שקלים, הרצל 99 (פינת סלמה) • חולון: עמרם שמחה, כיכר ויצמן 7 • ירושלים: סומך, יפו 44. בית השטיח, יפו 50. • אשדוד: בית קריגל, אזור התעשיה הקלה.

על-ידי תחנה בלתי ידועה, שעשתה זאת מתוך רצון הטעיה או מתוך "שובבות גרידא".

מומחים אחרים סברו או שאין להוציא מכלל אפשרות שהסובייטים הם ששידרו את שני השידורים המקוטעים, לאחר שחשפו את קוד ההזדהות שלה.

באותה תקופה, שהו 15 צוללות סובייטיות בים התיכון. ביום בו נעלמה "דקר" נערך תימרון של הצבא המיצרי. כל האזור הימי, עד למרחק של 15 מיל מאלכסנדריה, הוכרז כסגור. צוללות, כלי שיט וטיס מצריים התרכזו שם בכמות מוגברת.

מפקד חיל הים, שלמה הראל, כתב אז בדו"ח מיוחד. "א. יש להוציא מכלל אפשרות פעולה של הצי המצרי. (חמש סיבות מפורטות בדו"ח). ב. אין ספק שטכנית ותיאורטית יכלו הרוסים להטביע את דקר. ואפשרי שהשידורים בשמה ב-25.1 וב-26, נועדו להטעות. נתונת המוטיבציה האפשרית לכך קשה ביותר לנוכח הסיכון שבאי ההצלחה או התגלות העובדה בעתיד. לסיכום, – כותב שלמה הראל – אינני יכול לבטל לגמרי אפשרות זו". בצי השישי לא ניקלטו שידורים סובייטיים לא שיגרתיים, באותם ימים.

לא יכול להיות רצח מושלם בים. אין אפשרות טכנית לקחת בשבי צוללת

בבוקר יום שישי, ה-26 לחודש, החלו החיפושים. ממרכז החיפוש וההצלה הבריטי שבקפריסין הופעלו מטוסי חיל האוויר, ספינות חיל הים, אניות סוחר ישראליות וזרות, וכוחות האוויר והים של בריטניה, ארה"ב, יוון, תורכיה וספינה לבנונית אחת. הצי הצרפתי חיפש, באותם ימים, אחר הצוללת "מינרב". באותן שעות בהן התקבלו השידורים האחרונים מ"דקר", שידרה גם "מינרב" הצרפתית אותות חיים אחרונים. שלושה חודשים לאחר מכן, התגלה "מינרב" על קרקע הים, מול חופי טולון.

התצלום האחרון של אנשי הצוות. תיירים יהודים עלו על סיפון הצוללת היהודית דקר, בשזו עגנה בגיברלטר. התיירים שמרו את התצלומים, שנעשו בחובבנות, כתצלומי תיירים

שבת בבוקר. השעה שמונה, הנה החדשות ועיקרן תחילה. "נותק הקשר עם הצוללת דקר". בשבועיים הבאים, תסתובב ישראל עם טרנזיסטור באוזניים. פאראפסיכולוגים, אסטרולוגים וידעונים למיניהם הציעו את עזרתם לחיל הים. מארגוט קלאוזנר ז"ל, הגיעה למסקנה ש"דקר" תקועה בין שני סלעים תת-מימיים. היא עשתה על כך סיאנס מיוחד. פרשן רדיו מוסקבה תקף את טורקיה ויוון המתאמצות "להציל אוניית מלחמה של התוקפן, שערכה מסע חשוד אל חופים של מדינות אחרות". גם ה"פראוודה" ניסח עקיצה מחשידה. "ישראל מחפשת את יום האתמול. האין היא יודעת לאן שלחה את הצוללת?"

בערב השנה האזרחית החדשה, קבע מרכז ההצלה בקפריסין שאין עוד סבירות שהצוות בחיים. הכוחות הזרים הפסיקו את השתתפותם בחיפושים. הכוחות הישראלים המשיכו לחפש עוד שלושה ימים. בסך הכל סרקו 38 כלי שיט שטח של 200,000 קמ"ר. המטוסים הצליחו לכסות יותר מ-360 אלף קמ"ר.

החיפושים התרכזו בעיקר במקום ממנו דיווחה "דקר" בפעם האחרונה. מול חופי קפריסין ודרומה לכרתים. ים קשה, גלים בגובה של כמעט ארבע מטרים. בשלב מסויים של החיפושים, הבחין מטוס בריטי בכתם שמן מול חופי פורט-סעיד. המשחתת "יפו" שנישלחה לאזור לא קיבלה אישור כניסה מהמצרים. את הכתם בדקו אוניות סוחר ומטוסים. הכתם לא ניפלט מהצוללת "דקר".

יום ראשון, 4 בפברואר, 1968. דובר צה"ל מודיע. "המטה הכללי קובע בצער שיש לראות את הצוללת אח"י דקר על צוותה כנעדרת. החיפושים אחר הצוללת ע"י חיל הים וחיל האוויר הופסקו היום..."

בבת גלים ירד אותה שעה גשם. שלמה הראל, סיים את דבריו. דממה קשה שררה באולם. מאות קרוביהם של אנשי צוות "דקר" ישבו והקשיבו בשקט למפקד חיל הים. אח"כ, עלה הרמטכ"ל חיים בר לב. "לאחר עשרה ותצי ימי חיפושים לא נימצא שמץ דבר העשוי להעיד על גורלה של הצוללת. בצער ובכאב אנו מכריזים על דקר ועל שישים ותשעה אנשי צוותה כנעדרים..."

באוויר התלו נישמעים קולות בכי, צעקות, כמה מהנוכחים התעלפו. אחריו, לקח את רשות הדיבור משה דיין, אז שר הביטחון. אחרי סידרה של שאלות קשות ונוקבות, אמר דיין: "גילוי הצוללת על קרקע הים אפשרי מבחינה תאורטית. אבל לנו אין האמצעים לבצע זאת בכוחות ישראלים. אם יהיו בידי צה"ל האמצעים הדרושים לכך, נשקול את האפשרות. וכן נמשיך לעקוב אחרי כל סימן העלול להתגלות, והמצביע על מקום ונסיבות טביעתה של הצוללת דקר".

הסימן הופיע שנה לאחר מכן. בינתיים, הביא האלוף ישראל טל את מסקנות הוועדה המיוחדת לחקירת האסון למפקד חיל הים. במסקנותיה מונה הוועדה חמש סיבות אפשריות לאובדן "דקר". א. תקלה טכנית ושגיאת אנוש, שחברו יחדיו בעת שהצוללת צללה לעומק. היא לא הספיקה להפעיל את אמצעי הציפה וקרסה על 69 אנשיה בעומק של יותר מ-560 רגל. ב. התנגשות בכלי שייט על-מימי או תת-מימי או בגוף זר שמתחת לפני המים, בלי יכולת לצוף, ג. הטבעה בידי גורם עויין כתוצאה מחבלה חיצונית או פנימית, באמצעות מנגנון זמן ומילכוד. ד. הטבעה באמצעות כלי שייט, או מן האוויר. ה. השתלטות אוייב בכוח על הצוללת ולקיחתה בשבי, או הטבעתה ולקיחת צוותה בשבי.

כל ארבעת האפשרויות האחרונות נידחו על-ידי הועדה. "לא יכול להיות רצח מושלם בים, ללא שיוותרו סימנים, טענו החוקרים. ו"אין אפשרות טכנית של לקיחת צוללת בשבי, ובוודאי לא מבלי שתיתגלה".

משפחות הנעדרים הקימו ועד. הם ביקשו לשמור את הנושא במתח המתאים. קשה היה להם לקבל את הגירסה של תקלה טכנית. הם גרסו אז, שמשהו "לא היה נקי". שבהחלט ייתכן שזו עבודה של הרוסים. חלקם גורסים כך עד היום. אולם אז, מלחמת ההתשה החלה מתפתחת, טורפת בעיקבותיה את כל הנושאים האחרים.

יום א' בשבוע, חודש פברואר של שנת 69'. בחמש כבר שוקעת השמש מעל חאן יונס. באותה השעה לערך, עדנן חאמיס מטייל על חוף הים. ככה, מדי יום, טיול של ערב. לפעמים יש מציאות, על פי רוב חוזרים בידיים ריקות. היום, כבר מרחוק, הוא הבין שמדובר במשהו גדול. מין חבית משונה, בתחתיתה האחת משתלשל כבל ארוך, בשניה, תקועה אנטנה שבורה. נראה קצת חשוד, מפחיד. עדנן מחליט להזעיק את אנשי הממשל הצבאי.

על החבית נחשפים שני לוחות מתכת ועליהם טבוע השם "דקר". קציני חיל הים שיוצאים למקום מזהים את החפץ כמצוף האחורי של הצוללת האבודה. בשעת סכנה אמורים אנשי הצוות לשחרר את המצוף. כבל באורך 600 רגל מחבר את המצוף לצוללת. בגובה פני הים מתחיל המצוף לשדר אותות מורס "צוללת טובעת, צוללת טובעת..." דקר חזרה לכותרות.

באותה תקופה, שהו 15 צוללות סובייטיות בים התיכון. באותו יום, נערך תימרון מצרי

המצוף שנימצא הועבר לבדיקת מומחים מחיל הים, מהטכניון, מהתחנה לחקר הדייג הימי והחברה לחקר הימים והאגמים. הבדיקה העלתה שהמצוף היה שקוע במים שנה בעומק של בין 600–1200 רגל. לאחר שנותק, צף על פני המים כשבועיים לפני הימצאו. הגורמים האפשריים שהביאו להשתחררות המצוף, היו קריסת גוף הלחץ, או תוצאה של כוח תיצון.

הסיכום של בדיקת המצוף קבע כי "הצוללת דקר סטתה כ-120 ק"מ דרומה מהנתיב הקבוע שלה. והיא שקועה בקרקעית הים במורד היבשתי מול חופי מצרים. המרחק המשוער בינה לבין החוף המיצרי נע בין 10–25 מיל".

המצוף לא פתר את התעלומה של "דקר". הוא העלה את הסבירות שגורם עויין פגע בצוללת. דבר נוסף, חשוב, היה פתאום ברור. את הצוללת "דקר" לא חיפשו באזור הנכון. במקום מול החוף המצרי, חיפשו אותה בין קפריסין לכרתים.

חיל הים הקים שוב ועדת-חקירה. הפעם עמד בראשה המפקד החדש, אברהם בוצר. גם ועדה זו הגיעה למסקנה שלא גורם עויין פעל נגד הצוללת. שהסבירות של התנגשות בכלי שייט אחר שואפת לאפס. ולכן סביר להניח שהאסון ארע מקריסת גוף הלחץ בצוללת "דקר". כלומר, תקלה טכנית. על כל פנים, הדרך לחיפושים נוספים היתה עכשיו חסומה. "דקר", כך הסתבר, סטתה מנתיבה ונעלמה באזור שהוא תחום מצרי.

הסכם קמפ-דייויד הביא תקווה לשלום. הוא הביא גם תקוות למשפחות הנעדרים. עד אז, לא נעשה הרבה בנושא. פעמים אחדות יצאו משלחות חיפושים. כל הציוד הדרוש נימצא בהישג ידיים. נימצאו גם משקיעים יהודים מחו"ל למימון החיפושים. אך דבר ממשי לא זז.

החודש, בארה"ב, שוב העלה שר הביטחון יצחק רבין, את ה"דקר" לכותרות. ועד משפחות הנעדרים מחכה לו עם שאלות מכוונות. יש התפתחויות חדשות, אומרים ההורים [illegible] שבע עשרה שנים חלפו מאז.

בכדי להעלות את "דקר" היום, דרושה השקעת ענק. הכסף, אומרים בוועד ההורים, לא מהווה בעיה. בקרוב, הם מאמינים, יוכלו לכנס מסיבת עיתונאים. בינתיים הנושא רגיש. שותקים ומקווים.

שמועות, שמועות

קשה היה לעכל את אסון ה"דקר". הרחוב הישראלי הפריח מדי יום שמועה חדשה לאוויר. סיפרו כי הצוללת "דולפין" כלל אינה קיימת וכי היא למעשה הצוללת "דקר". העלמותה של הצוללת הצרפתית "מינרב" וצוללת אמריקאית נוספת ה"סקורפיון", באותה תקופה, הוסיפו מימד חדש לפרשה. שלושת הצוללות קיימו קשר הדוק עם החוף, קודם שנעלמו. שלושתן היו במרחק של שלושה ימים מנמל הבית. דיברו על ניסויים סודיים בנשק חדיש נגד צוללות. טענו שה"דקר" נישבתה ע"י אוייב שהפעיל כוחות מגנטיים עצומים. האם ייתכן ש"דקר" נישלחה למשימה סודית? אולי סטתה מנתיבה בפקודה? התשובה הרישמית, כמובן, שלילית.

ההתעסקות הציבורית בשמועות הגיעה לשיאה ב-29 לפברואר 1968. יום שני, היום בו היתה "דקר" אמורה להיכנס לנמל חיפה. ייתכן שהיה זה המתח, ייתכן שכוח המישאלה. באותו יום ב', היה הרחוב הישראלי בטוח ש"דקר" הגיעה לנמל הבית. בבתי הספר הופסקו הלימודים לרגע בכדי לבשר לתלמידים את ה"ידיעה" החדשה. גם במקומות עבודה רבים הופסקה הפעילות לזמן מה. חיפה יצאה לרחובות, חיפשה את "דקר" בנמל. ב"קול ישראל" התקשו לעמוד במבול הטלפונים, במהדורות החדשות חזרו על ההודעה "נימשכים החיפושים אחר הצוללת דקר..." אך ברחוב מילמלו האנשים "מזל טוב..." זמן מה אחר כך אמרה רעייתו של אחד מקציני "דקר". "ידעתי שזו שמועת שוא... אבל פתאום לא הרגשתי לבד... כל ישראל היתה איתי..."

חמצן, עומק, שרוול, פעמון. דקר טבעה

"הדקר" תוכננה לעמוד בלחץ מים בעומק של 130 מטרים. מעבר לעומק הזה, נימחץ גוף הצולל. כל מה שהתרחש ב"דקר", במהירות בה נסעה, נימדד במושגים של שניות. מצוף החרום, מדגמת זה שהתגלה על חופי חאן-יונס, הוא אחד השלבים האחרונים בתהליך החרום. במיקרה של חדירת מים יכולים אנשי הצוות לאטום מדורים בפנים הצוללת. מדורים אחרים יכולים להישאר מוצפים. החמצן בגוף הצוללת מופק מהכמות המצויה בחלל הגוף, בתהליך טיהור. במיקרה הטוב, במידה ומערכות החשמל והטיהור לא ניפגעו, הוא יכול להספיק לחודש ימים. הצוללן יכול לצאת את הצוללת באמצעות "שרוול", המחובר אל פתח בתיקרת התא. לגובה פני הים הוא מגיע בעזרת תגורת הצלה.

האמצעי העקירי העומד לרשות צוות ההצלה הוא "פעמון הצלילה". את הפעמון מורידים בעזרת כבל, מחברים אותו לפתח המילוט, ואנשי הצוות עוברים אליו. אח"כ נימשים הניצולים שבפעמון אל פני המים.

ל"דקר" היו אמצעי אטימה, מילוט, מצופי איכון ואזעקה, כמו בצוללת חדישה. היא עזבה את מספנות פורטסמות לאחר סידרת אימונים ובדיקות מקיפות. הסטטיסטיקה העצובה ניצחה גם אותה.

עגונות, הרב גורן, הילד

בחודש מרס 1968, הוכרזו אנשי צוות "דקר" כנעדרים. כבמיקרים דומים, התעוררה בעיית העגונות. מבין שישים ותשעה אנשי צוות הצוללת, היו שישה נשואים. במטרה לאפשר לאלמנות להינשא בשנית, פנה חיל הים לאלוף שלמה גורן, [illegible] באותם ימים כרב הראשי לצה"ל. הרב גורן עמד על כך שלא יקבע דבר בתום [illegible] להעלמות ה"דקר".

במהלך אותה שנה, חקר הרב גורן את פרשת האסון, בנסיון להגיע [illegible] ההלכתית. חיל הים העמיד לרשותו את כל המומחים והנתונים שהיו [illegible] ימיים, מומחים צבאיים, חוקרים, חילופי השדרים והאותות. [illegible]

הצוללת דקר, קטע, מנקים את אותיות השם. לאחר דברי שר הבטחון, משה דיין, החלה התפרצות ריגשית גדולה. בני המשפחות הרגישו שמשהו פה "לא נקי". אסון דקר ישוב ויעלה, במשך 17 שנים, בתודעה הישראלית

תצלום אמנון ברטור

הזמרת רבקה זוהר, 38, חוזרת השבוע לארץ, לאחר שנים קשות, מוכות סמים ומשברים, בניו יורק. היא מנסה לשקם את חייה. היא מבקשת לחזור לעצמה. רבקה זוהר היתה פרח ארצישראלי יפהפה, מלא אור. קולה הדהד כבאר נידלת, והמריא כציפור רבת יופי • יהודה סתיו פגש אותה, בתחילת השבוע, בניו יורק. זהו בעיקרו סיפורה של אשה צעירה, ישראלית שורשית. העובדה שהיא זמרת הינה אולי מישנית • בחג החנוכה היא תופיע בפסטיבל ילדים. היא תתן את "מה אברך" הבלתי נימנע, ואת "על כפיו יביא"

רבקה זוהר, חיים חדשים

מאת יהודה סתיו, ניו יורק

תצלום: יוסי רוט

ואלה תולדות רבקה זוהר

רבקה זוהר, אחת הזמרות הגדולות שהיו לפזמון הישראלי, כובבה דרך בסוף שנות השישים, עם שירים כ"מה אברך", "רבי עקיבא", "על כפיו יביא", "אורי אנה".

בת 38, ילידת חיפה, מוצאה מטקיעין ממשפחת זינאתי, אחת המשפחות המיוחסות ועתיקות היומין של ישראל. גדלה

הים. בן־לילה היתה לכוכב של הלהקה. אחרי השיחרור, החתים אותה האמרגן אברהם דשא ("פשנל") על חוזה לחמש שנים. הופיעה בערב שירי נתן אלתרמן ("צץ וצצה"). זכתה במקום הראשון בפסטיבל הזמר תשל"א. הופיעה ב"שירי החומש", ובמחזמר "אירמה לה־דוס" עם גדי יגיל.

ב־1970, נישאה לסקנאריקול אמריקני מיכאל (ביל) קרינסקי, בן 26. אחרי מלחמת יום הכיפורים, הסתגרה יותר ויותר בביתה ביפו העתיקה, שם גם נולדה בתה, תמה. המשטרה פשטה פעמים אחדות על ביתם, ומצאה שם סמים. ב־1975, עזבה רבקה זוהר עם בעלה ובתה ועברה להתגורר בניו־יורק. מאז, היא מופיעה במועדונים שונים, שהמרכזי בהם הוא "פינג'אן". הרפרטואר שלה מותאם לאווירה הים־תיכונית של המקום וכולל שירים [illegible]

הבת שלי? לא חשבתי עליה! אתה לא יודע מה זה להיות ג'אנקי

1981, רבקה זוהר ובתה. הבת מתגוררת עם אביה. רבקה זוהר גרושה. הבעל השתלט על נישמתה

פגשתי אותה בניו־יורק, בשבוע שעבר. היא עומדת להגיע לישראל, בשבוע הזה, לקראת חנוכה. על מנת להשתתף בפסטיבל ילדים. ברקע, סיפור המשבר והסמים שלה. היא יודעת שאנחנו יודעים שהיא נאבקת בשטן־הסמים. היא היתה נכס צאן־ברזל של הזמר הישראלי. היא אולי תשוב ותהייה. היא חלק מארץ־ישראל של רבים מאתנו.

זוהר: "חלק מארץ־ישראל?! אני כבר לא?! כבר הרבה שנים שאני לא שייכת! אבל, אני רוצה להיות שייכת. הו, אלוהים, כמה שאני רוצה! לחזור למקום שלי, למצוא מחדש את זהותי. אני מאמינה שאמצא אותה במקומי האמיתי, בישראל. אם אאבד את התקווה הזו, אאבד את הרצון לחיות.

– למה עזבת בכלל?

– "הלכתי שבי אחרי בעלי. ביל היה אדם שאהבתי, שהערצתי. הייתי מוכנה ללכת למענו לקצה העולם. וכשביל אמר לי – בואי נעזוב את הארץ, המשטרה יורדת לחיינו, ארזנו את המזוודות ונסענו. באותם ימים באמת חשבתי שהמשטרה לא בסדר, שסתם מטפסים עלינו. מה זה קצת חשיש..."

"הגעתי לניו־יורק, הופעתי במועדונים ישראלים, עד שהתמקמתי ב'פינג'אן'. אני מופיעה שם עד היום".

– ואז החלה ההדרדרות?

– "לא. היא החלה הרבה קודם. זה התחיל ביחסים האישיים שלי עם ביל, משהו בתוכי החל לדעוך. לאט לאט. כל פעם עוד קצת ועוד קצת. הייתי מרגישה שהאור בתוכי הולך וכבה".

"תבין, היה לי בעל עם אישיות דומיננטית. היתה לו כריזמה חזקה, ואני התבטלתי לידו, לגמרי. האישיות שלי נמחקה, נעלמה בתוך אישיותו. הייתי מהופנטת על ידו. הוא גרם לי להאמין בו בטוטאליות מוחלטת".

"לא הבנתי אז מה קורה לי. אבל, הרגש בתוכי הלך ונעלם. לאט לאט, איבדתי את טעם החיים. בהדרגה ניתקתי מחיי הנישואין, מן האהבה, מן החיים. הסמים הפכו למשענת. עם הזמן, עברתי לסמים קשים יותר. הם עזרו לי להתגבר על הפחד מפני הריקנות."

– ווק היום, במבט לאחור, את מבינה את זה?

– "כן. כי באותם ימים האמנתי בו, חשבתי שבעלי הוא מבצרי. אהבתי אותו בכל מאודי. לא הרגשתי שנשמתי דועכת. נמשכתי אליו כמו פרפר, הנמשך אל אור הנר, עד שכנפיו נשרפות".

"הייתי מכורה לכוח. איבדתי את חרותי כאדם וגם כאמן. היה לי קשר חזק מאד למשפחה. עזרתי להם מבחינה כספית, גם מוסרית. אבל אמרו לי: "את צריכה מרחב", שכנעו אותי "את צריכה פרספקטיבה על החיים". ואני השתכנעתי.

"זו היתה תקופה של התבטלות מוחלטת. ימים של חוסר בטחון, של פחד משתק. פחדתי ללכת למכולת. פחדתי להחליט איזו משחת שיניים לקנות, שמא אינני עושה את הצעד הנכון. הייתי בצילו של אדם שאהבתי והערצתי. לכן, תקופה ארוכה חשבתי שאני היא זו שלא בסדר. למעשה, הוא ניסה לשנות את כל המהות שלי, לטעת בי ערכים שהוא האמין בהם, שהיו בניגוד לטבע שלי.

"הוא נהג לקבוע בשבילי, להחליט למעני. לא ידעתי איך לדבר, מה להגיד, מה לומר. הייתי נעמדת בפינה, והוא היה שואל אותי – "למה?". כל דבר הוא רצה שאחקור בתוכי, שאבין את עצמי מבפנים, שאשאל כל דבר – "למה?".

"היו ימים שכבר לא יכולתי לדבר. הייתי מתה מעייפות, והוא היה אומר לי "למה? תמשיכי להחזיק את העיניים פקוחות". זה היה עולמו, ואני הייתי חלק ממנו. שבויה בתוך סיוט סהרורי, בלי שיכולתי להתעורר ממנו. אינני מאשימה רק את ביל. אני אהבתי אותו והשתעבדתי לו.

"הייתי מכושפת. הייתי צריכה לקום, ללכת. אבל לא ידעתי מה נעשה איתי. חוץ מזה, לאן הייתי הולכת? זו כבר לא היתה ישראל עם חברים ומשפחה בכל מקום. זו היתה אמריקה ואני לבד, עם ילדה".

"רציתי להאמין שזה יישתפר, אבל שקעתי בעצמי יותר ויותר. חשתי יאוש שהלך והתגבר עלי. חושך, אופל שהלך והשתלט עלי מיום ליום. לא היה שום אור, בשום פינה. רק חושך. שום אור בקצה המנהרה. איבדתי תקווה. איבדתי את הרצון לחיות. ובמצב הזה, עברתי לסמים קשים. השתמשתי בהירואין, והוא היה למשענת היומית שלי".

אם אאבד את התקוה להתקבל בישראל, אאבד את הרצון לחיות

"המשפחה בארץ? הם לא ידעו הרבה. במשך שנים, טישטשתי את זה. לא רציתי שיידעו שאני ג'אנקי. ואני הייתי ג'אנקי הרבה לפני שהתמכרתי לסמים. קודם הנשמה שלי מתה, אחר כך התחלתי גם למות פיזית".

"לא היה איכפת לי מכלום. לא מהאמא שלי, לא מהמדינה, לא מהשירים – כלום! אדם בריא קם בבוקר, מתרחץ, אוכל ומתחיל יום חדש. אני הייתי צריכה את הסם כדי להתחיל את היום, כדי להתעורר".

"מה מרגישים? לא מרגישים. כלום. לא רחמים, לא אהבה, לא שנאה. רק כוח אחד דוחף אותך: ללכת בקור, בשלג, בעיר לבנה – ולחפש את הסם. ואם היה לי קצת כסף, לא חשבתי על אוכל, על בגדים, על שעון מעורר. חשבתי רק על המנה הבאה שלי.

– איך החזקת מעמד?

– "הופעתי. ואנשים נתנו לי כסף. עכשיו אני משלמת את כל החובות שהיו לי".

– תמה, בתך, לא היתה מקור כוח לשאוב ממנו?

– "אתה בכלל לא מבין מה זה להיות ג'אנקי. הרואין הוא אוייב ענק, כל כך חזק! שום דבר לא עומד בפניו. כל הערכים שלך שואפים לאפסו".

"מה זה לשאוב כוח מן הבת... קודם כל אני רוצה את המנה שלי. הבת שלי? לא חשבתי עליה בכלל".

– בת כמה תמה היום?

– "אחת־עשרה. היא חיה עם אביה, שמאד אוהב אותה. חלק מהזמן היא גם איתי. כשתגדל היא רוצה להיות רופאת־ילדים. ילדה נהדרת, אוהבת התעמלות, ריקוד. היא [illegible]

(המשך בעמ' 48)

קמרה אובסקורה. חדשות טובות

שנת הלימודים תשמ"ו. מחזור חורף. נרשמים עכשיו. *אנו שמחים להודיע לך ע*
פתיחת מחזור חורף 86 בקמרה אובסקורה. הלימודים במחזור זה מתחילים ב-5 בינואר 1986, ונמשכים לאורך שנת לימודים מלאה ע
אוגוסט 1986. כך יוכלו המצטרפים למחזור החורף להרוויח את שנת הלימודים תשמ"ו, ולהמשיך לשנת הלימודים הבאה (יחד עם בוג
מחזור אוקטובר) לאחר חופשת קיץ בת חודשיי

הכרה אקדמית בינלאומית
S.V.A-I PRATT INSTITUTE
מניו-יורק, ואוניברסיטאות נוספות, מזכים את תלמידינו בנקודות קרדיט עבור לימודיהם.

תכנית הלימודים
ביה"ס מציע תכנית לימודים מלאה במגמות צילום, ציור פיסול, ווידאו. התכנית משלבת לימודים מעשיים ועיוניים, ועבודה עצמית. משך הלימודים - עד 4 שנים מלאות. הלימודים מתקיימים בכל שעות היום, ומאפשרים לסטודנט להרכיב מערכת שעות נוחה.

צילום
עיתונות. אופנה. פרסומת. אמנות. מדע. תיעוד. מדיום רב עוצמה. שילוב אמנות ומקצוע. לימוד השפה הצילומית. ההיסטוריה של הצילום. ביקורת. עבודת מעבדה, צבע וסטודיו.

ציור ופיסול
לימוד יסודות השפה החזותית. מבוא לתולדות האמנות. אמנות מודרנית. סדנאות לעבודה עצמית עם הדרכה אישית וביקורת. עבודה בעפרון, פחם, צבע, עץ, חימר, גבס וחומרים נוספים.

וידאו
המדיום של עכשיו. דרמה. תיעוד. תסריטאות. וידאו-מיוזיק. וידאו-ארט. צילום ובימוי. תקשורת בין-תחומית. שילוב ראיה אמנותית ושליטה טכנולוגית. בבית הספר אולפן וידאו חדש. במגמה שני מסלולי לימוד: מצומצם ומורחב.

סדנה לאמנים צעירים
בית הספר פותח סדנה מיוחדת לאמנים צעירים, בהדרכתו של האמן מנחם כהן גן. הסדנה תפתח ב-8 בינואר, והאמנים שיתקבלו אליה יהנו ממלגות ו/או מתנאי תשלום מיוחדים.

קמרה אובסקורה. בית הספר לאמנות

הרשמה	תל-אביב	ירושלים	חיפה
א'-ה' מ-10:00 עד 20:00	אלנבי 57 טל': 298291, 298191	עמק רפאים 64, טל': 668269, 660007	הנביאים 13, טל': 662773, 66695

הכל תחת קורת „גלי" אחת
בתל-אביב, ירושלים, באר-שבע וחיפה

אופנת גלי לכל המשפחה לחורף 86 במחירי חנות המפעל.

אופנת גלי לילדים
במבחר ענקי של דגמים וצבעים.

לגברים בלבד – נעלי „מאגנום". הנעליים עם המבנה האנטומי להליכה קלה וגמישה. עשויות מעור אמיתי, במבחר דגמים.
עודפי ייצור וסוג ב' מידות 40–45:
46,600 ש' במקום 66,000 ש'.

קבקבי גלי אנטומי לנשים – דגם „רומא" תוכננו במיוחד לעמידה והליכה ממושכים. נוחות במיוחד וקלות משקל.
מידות 36–41: **22,000** ש' בלבד.

„צפצופי גלי" – הנעליים לצעד הראשון של ילדך. מומלצות ע"י רופאים. מעור אמיתי.
מידות 19–24, עודפי ייצור וסוג ב':
26,900 ש' במקום 41,000 ש'.

הגיעו הכוכבים החדשים של 5 סטארס לשנת 86. להשיג במחירי היכרות מיוחדים.

רשת בתי גלי:

אזור המרכז:
בית גלי ראשון-לציון,
רח' ההגנה 26,
אזור התעשיה החדש.

אזור ירושלים:
בית גלי ירושלים,
רח' יד חרוצים 22,
בבניין אולמי פאלאס,
אזור התעשיה תלפיות.

אזור הצפון:
בית גלי חיפה,
שד' ההסתדרות 163,
בניין קרסו, צומת וולקן.

אזור הדרום:
בית גלי באר-שבע,
מרכז מסחרי „לב הנגב",
דרך חברון 4.

בית גלי

פתוח רצוף גם בימי ג'

כל יום: מ-9.30–19:30 רצוף כולל יום ג'.
יום שישי: מ-9:00–13:30.
מוצאי שבת:
מצאת השבת עד 22:00

מבצע מיוחד!! מגפיים אופנתיים עם ריפוד פרווה, מיוצרות באיטליה עבור „גלי".
מידות 21–30: **25,000** ש' במקום 35,000 ש'.

לועדי עובדים:
שי לחגים ולכל השנה – תווי קנייה של „גלי". להזמנות נא לפנות לנורית טל. 03-9610202.

בבתי גלי ניתן לשלם באמצעות כרטיסי אשראי: ויזה, ישראכרט, דיינרס

וימר טמיר כהן (יעקבסון)

טמיר, את כל העובדות

מאת סמדר פרי

תצלום: שלום בר טל

נסיעתם של עזר וייצמן ואברשה טמיר למצרים, עוררה סערה פוליטית. הנסיעה מתוכננת לחודש הבא. היא עדיין לא אושרה • הנסיעה, מלאת שמונה שנים לתהליך השלום, וספר פוליטי, שעדיין לא הותר לפירסום, מחזירים את אברשה טמיר לסדר היום • בראיון עם סמדר פרי, הוא מתייחס לקרע בינו לבין אריק שרון, לעובדה שמובארכ נימנע מלפגוש את שמעון פרס, לאישיותו של עזר וייצמן, וכן להגדרה "מוח להשכיר". הגדרה זו הוצמדה לטמיר, מי שהיה יועצם של ששה שרי בטחון, ואישיות מרכזית במו"מ הישראלי מצרי • טמיר: "עד סוף שנות ה־80, ניתן להגיע להסדר־שלום כולל. הערכה זו מבוססת על עובדות. כל דבר שאמרתי כאן מעוגן בעובדות".

אומרים שעזר ואני מתנדבים לנסיעות למצרים. עברנו את כל השטויות האלה

אברשה טמיר הספיק לייעץ לששה שרי בטחון, ולהשתתף בכל מו"מ מדיני מטעם ממשלת ישראל. הוא מכהן כמנכ"ל משרד ראש הממשלה. טמיר הגיע למשרד זה על הטיקט של עזר וייצמן. הוא חבר מפלגה. הוא עזב את הצבא בשנת 83'. "זה לא סוד שעזבתי את הצבא שנה מאוחר מדי. הייתי עוזב כבר ב־74', לולא תהליך השלום, שהתחלנו אז להערך לקראתו. תמיד שאלתי את עצמי, איך ניראים החיים מחוץ למסגרת הצבאית. בוושינגטון, כשישבתי לכתוב ספר ולערוך מחקרים, הרגשתי מצויין. מן ההתחלה, קבעתי לעצמי שלא לעסוק בפוליטיקה. לא לרוץ לכנסת. חשבתי על פעילות במסגרת מועצה לבטחון לאומי. עם הקמת ממשלת האחדות, נידחה נושא המועצה לבטחון לאומי".

הספר של טמיר עדיין לא ראה אור. ועדת השרים עדיין לא התירה את פירסומו. הספר מעורר לא מעט מתח בחוגים פוליטיים. אברשה טמיר היה שם. הוא היה כמעט בכל מקום בו נחתך דבר בינינו לבין המצרים. הוא עבר את שרי הבטחון, ממשה דיין ועד למישה ארנס.

על טמיר, בן ה־60, נפוצו לא מעט הגדרות. לא כולם לחלוטין מחמיאות. כולן מדגישות את יכולת הניתוח, האינטלקט.

בהמשך השיחה, טמיר יהדוף חלק מן ההגדרות. הוא מתייחס, לדוגמא, להגדרה "מוח להשכיר". הגדרה זו מטילה דופי באינטגריטי שלו. טמיר: "אפשר לבדוק את ניירות העמדה והרעיונות שלי בין השנים 84' ו־74'. אלה לא יוזמות שהוטלו עלי, אלא יוזמות עצמאיות שלי".

אמיר אורן, בכתבת דיוקן שפורסמה ב"כותרת ראשית", הגדיר אותו כך: "מנדרין ישראלי מסוגם של הפקידים־המשכילים בטין של קונפוציוס. קיסרים באו והלכו, אך המנדרינים, משמרי הזיכרון המוסדי של הממלכה, נשארו".

טמיר ניקשר בעזר וייצמן. הוא היה קשור באישיותו ובפעילותו של אריק שרון. בהמשך הוא מתייחס לקרע שניגלע ביניהם. תרומתו של טמיר לחשיבה הצה"לית אינה מוכחשת. היא מתמקמת בתחום התיכנון ותורת המלחמה.

שעתו הגדולה היתה בימי המו"מ הישראלי – מצרי. טמיר היה אז אישיות בסדר הגודל הממלכתי המוביל.

הוא המוציא והמביא בענייני ישראל/מצרים. טמיר צמוד היום לעזר וייצמן, למפלגת יחד, למשרד ראש הממשלה. הוא הגיע אל שמעון פרס ארוז בחבילה של וייצמן.

ברקע, הקשר המתמשך על פני 30 שנה עם אריק שרון, וכן מלחמת לבנון.

טמיר נימנע, בדרך כלל, ממתן ראיונות. ראיון זה מתייחס לתהליך השלום, שבימים אלה מלאו לו 8 שנים. וכן, לאריק שרון, לפגישה "הלא מתקיימת" בין מובארכ לבין שמעון פרס.

אריק שרון ניטרל את טמיר בעיצומה של מלחמת לבנון. טמיר היה אז ראש היחידה לבטחון לאומי. מאז, הם אינם מחליפים מלה. טמיר למד להכיר, על בשרו, את נקמנות אנשיו של שרון. הספר, שכאמור פירסומו עדיין לא אושר, מציג את גירסת טמיר למהלכי מלחמת לבנון. עיקרו של הספר, "עדות לשלום ומלחמה", תהליך השלום. במגירה של טמיר תוכנית להסכם שלום עם ירדן. בתוכנית, מינהל משותף בגדה, ומו"מ בין מדינות ולא בין אירגונים.

טמיר מתייחס, בראיון זה, לנושא הנוכחי שלו. המו"מ לשלום עם ירדן. "פורום אבר־שה" כולל את עמנואל סיוון, מתי שטיינברג, משה מעוז, עמוס גלבוע. להלן ראיון שסמדר פרי, כתבת "ידיעות אחרונות", קיימה עם טמיר.

– אברשה טמיר, אולי נתחיל מן הסוף. השר עזר וייצמן הוזמן שוב למצרים, ואתה תתלווה אליו, כמו תמיד, לפגישות עם הצמרת המצרית. אולי תוכל להסביר מה סוד הקסם שלכם שם, ומדוע מעדיפים את שניכם?

טמיר: "כשהמצרים מזמינים את עזר, זה לא מפני שהם מאמינים כי יגמרו אתו את ענין טאבה, או השתתפות אש"פ. בשבילם, ביקור של עזר בא להראות כי הגיע הזמן להיפתח, לשפר את היחסים. כלומר, לכל הזמנה שקי־בל וייצמן יש משמעות סמלית, כאילו המצ־רים מבקשים לרמוז שהגיע הזמן לשפר, ליצור אווירה טובה.

– מדוע דווקא עזר וייצמן? מדוע שר החוץ המצרי נמנע מלהזמין, כמקובל, את עמיתו הישראלי?

"כוחו של וייצמן בהדדיות, בכבוד, בפתיחות שלו, ואין זה סוד, נועם הליכות. הוא מקנה לצד השני הרגשה כי יש עם מי לדון, יש מי שמבין, יש מי שעומד על סיכומיו, אפילו אם הוא מביא לביטוי עמדות קיצוניות.

"וייצמן מעולם לא יצר מראש מצב פסיכולוגי שלילי על־ידי הצהרות בבית, היוצרות אי רצון להיפגש. מעולם לא השמיע טענות או איומים בסגנון: אם לא תעשו כך וכך, נספח. או, אם לא תסכימו לעמדתנו, נפעל בהתאם. הכי קל לקום בבוקר, ולקבוע שכולם אויבים".

– אתה נמנע, במתכוון, מלנקוב בשמות. אעשה בשבילך את המלאכה. דומה כי מערכת היחסים המשובשת בינך לבין השר שרון, הביאה, לא פעם ללהט בהצהרותיו: בכל פעם ששרון חושד או "מריח" כי אברשה מעורב – הוא יוצא להתקפה...

"נגדיר זאת כך: שרון יכול בהחלט להעריך את המשקל שלי, במקומות שבהם אני עובד, לאור נסיוננו בעבודה אתי. מערכת היחסים בינינו מעולם לא היתה יחסי כפוף ונכפף. עד ששרון התמנה לשר הבטחון. היה בינינו בסיס הדדי, ואינני רוצה להיכנס לגנוסא של מי תרם יותר למי.

"היום, מערכת היחסים בינינו איננה נובעת מן העובדה שחיני סר בעיניו. מעולם לא הייתי "איש חצר" שלו. יש בינינו חילוקי דעות, ואלה נובעים מפערים שאינם ניתנים לגישור".

– אבל, לכאורה, חילוקי דעות הם ענין לגיטימי, מקובל, במיוחד בממשלת האחדות הלאומית...

"לעניין יחסיי עם שרון.

ברגע שבו הופכים ניגודי הדעות למצב של "מי שלי", ו"מי האויב שלי" או "הבוגד" – מערכת היחסים מתערערת.

"וזהו, למעשה, ההבדל בין "אנשי חצר" לבין עצמאים במחשבתם. כתבו עלי שהייתי "משרתם של כל האדונים", ואמרו עלי שאני "מוח־להשכיר", אבל אני מוכן להעמיד אתגר: כל מי שיבדוק את ניירות העמדה, התוכניות והרעיונות שלי, בין השנים 84'–74', ימצא עקביות בתוכניות, בוויכוחים, בהשקפות, ברעיונות. ואלה לא היו יוזמות שהוטלו עלי, אלא יוזמות עצמאיות".

1984, אברשה טמיר ועזר וייצמן, שדה תעופה בן־גוריון. טמיר מציג כאן את המיבנה הפסיכולוגי להדברות אפשרות עם הערבים. הוא דוחה את הסברה שעזר וייצמן מועדף על־ידי המצרים משום שהוא נוטה לוויתורים

– וכך, עזר וייצמן מתכוון לנסוע לקהיר, בעוד שמיר מתנגד לנסיעה וקובע, בצדק, כי משרדו אחראי לניהול מדיניות החוץ של ישראל.

"תמיד האמנתי כי משרד החוץ הישראלי דאג להכשיר סגל דיפלומטי שיידע לדבר עם הערבים. והרי אנחנו שואפים לשלום עם שכנינו. ככלות הכל, זהו חלק מן החזון הציוני – לא רק לדבר ערבית, אלא לנהל מו"מ נכון, במקום לחדד בעיות ולעלות על בריקאדות".

אין בכלל מחליטים בקהיר את מי להזמין (וייצמן, שחל, אבא אבן) ומי יישאר בבית (שמיר, שרון).

"אני מכיר היטב את הרכילויות ואת ההשקפות כאילו המצרים קובעים ומכתיבים עם מי נוח וכדאי להם לדבר. גם דאגו להפיץ סיפורים כאילו עזר ואני "מתנדבים" לנסיעות הללו ולוחצים עליהן, כדי למצוא סיבות טובות לדבר עם המצרים. כבר עברנו את כל מה שכרוך בשטויות הללו.

"כשאני בא לסכם את כל השליחויות שהיו לעזר ולי, למצרים ולמקומות אחרים, אין לי בעיה להוכיח: ויצמן יכול להיות דוגמה לאדם בתפקיד מרכזי, שהביא לביטוי את עמדת הממשלה, ועמד עליה. ובדרך כלל, גם השיג תוצאות. איש לא יוכל להצביע עליו כעל אדם שנסע למצרים על מנת לבצע, על דעת עצמו, פעילויות בניגוד לעמדת הממשלה, או לוותר ויתורים".

– מדוע, בכל זאת, נוח למצרים לנהל שיחות אתך או עם השר וייצמן?

"בתקופת כהונתו של מנחם בגין, כראש הממשלה, היוזמה לשליחויות מיוחדות של עזר ושלי באה תמיד מצד ראש הממשלה בגין. הוא פנה אלינו וביקש שניסע. בגין העריך כי רק שליחות של עזר תוכל לפתור בעיה, או לסלול דרך לפתרון.

"זאת היתה תקופה ארוכה, והמצרים זוכרים אותה היטב. אין ספק כי נוצרה בקהיר תודעה כי יש אנשים שבאמצעותם ניתן לצאת ממבוך מסויים, ולא חשוב מי אחראי למבוך הזה.

– אולי תיתן דוגמה

"יש דוגמאות רבות. כשהתעוררה בעיה עם מכירת הנפט, ב־1980, ונתגלעו חילוקי דעות שלא נמצא להם פתרון במו"מ ישיר – וייצמן נשלח פעמיים, והוא פתר את הבעיה.

כשהמו"מ על הנורמליזציה נקלע למבוך, בשיחות דיין–בוטרוס גאלי, בגלל הפסיכולוגיה של איך לנהל מו"מ עם המצרים, הוחלט, בהסכמה הדדית בין בגין וסאדאת כי ויצמן וכמאל חסן עלי יטפלו בנושא. ולפתע, התחילו לרוץ כל ההסכמים.

"וכשהתעוררו בעיות לגבי ההסדרים בסנטה קתרינה, נשלחתי על־ידי ראש הממשלה, מנחם בגין, לשליחויות מיוחדות, כדי למצוא פתרון, ואחרי מו"מ נמצא פתרון".

– האם קיימת פסיכולוגיה מוגדרת של ניהול מו"מ עם המצרים?

"אני מאמין כי הצד הפסיכולוגי ממלא 80 אחוז מן הבעיה. זהו הלקח העיקרי שלמדתי מן התהליך. לא רק עם המצרים, אלא עם הערבים, בכלל. ובענין הזה צריך לקחת בחשבון כמה גורמים:

1. אסור שיהיה זה מו"מ בין מכניעים־ונכנעים. בין מנצחים־ומנוצחים. לא מנהלים מו"מ מנקודת מוצא של התנשאות, הכתבה, ושימוש בביטויים מעליבים.

"2. תמיד צריך לקחת בחשבון איך הצד השני רואה את הבעיה, ומה תהיה נקודת המוצא לשיקוליו".

– תוכל לתת דוגמה?

"אספר סיפור שלא התפרסם. בקמפ דיוויד, הוצע לנו כי ישראל תציב ארבעה גדודי משמר הגבול באזור "די" בסיני. באתי אל בגין, ואמרתי לו: אל תסכים וייצמן ודיין כעסו.

"אמרתי לבגין: הרי אין לנו ארבעה גדודי משמר הגבול, ונצטרך להציב שם חיילים מחופשים. מדוע להתחיל את השלום בשקר?

"הצעתי לעזר: בוא ניכנס אל הנשיא סאדאת, ונסביר לו את הבעיה. באנו. הסברנו. סאדאת אמר לי: תנסח הצעה חדשה. הלכתי וכתבתי: נציב ארבעה גדודי חי"ר ממוכן. עזר אמר לי: השתגעת? מה זה? אמרתי לו: צריך להשאיר לסאדאת משהו למחוק, כדי שגם הוא יהיה מרוצה. ואמנם, כשנכנסנו אליו הוא קרא את ההצעה שלי, לקח עט ומחק את המלה "ממוכן" והכל בא על פתרונו בשלום".

– מה מרכיב את הפסיכולוגיה המצרית, כיצד היא באה לביטוי, במהלך המו"מ?

"נושא הריבונות והכבוד דומיננטיים במיוחד. מדובר במדינה שקיבלה עצמאות מלאה, בהדרגה, אחרי שהיתה נתונה, במשך שנים ארוכות, לשלטון זר ונוכחות זרה.

"נוצרה אצלם רגישות מיוחדת "כל הסדר", לכל מערכת יחסים במישור הבינלאומי. שרק לא יחזרו סממנים של אימפריאליזם".

ניתן היה להשאיר את הישובים בחבל ימית, במסגרת ריבונות מצרית. המצרים הציעו

– מה היה הביטוי החריף ביותר לרגישות המצרית בעניני הכבוד?

"נושא היישובים בסיני. בדקתי את עצמי גם במקורות אמריקנים, ואני טוען במלוא האחריות: ניתן היה להשאיר את הישובים בחבל ימית, במסגרת ריבונות מצרית.

"זה בא לביטוי בדיונים בארמון טהארה בקהיר. המצרים הם שהציעו כי יישארו יישובים ישראלים, בריבונותם. אם היינו מסכימים או לא, זאת כבר בעיה שלנו".

מה בעצם קרה?

אין לי כל ספק כי הקמת יישובי ה־דמה, לאורך קו אלעריש – ראס מוחמד, הדליקה אצלם אור אדום. הם התחילו לחשוד כי במקום השתלטות בכוחות צבא, תבוא השתלטות בכיסוי אזרחי.

"וההוכחה: מיד לאחר הפעולה שלנו, הסתמנה קשיחות מצרית בענין פינוי היישובים. הם האמינו כי זהו ניסיון ישראלי ליצור ריבונות ישראלית בתוך הריבונות שלהם".

– אולי תוכל להסביר, פעם אחת ולתמיד, מדוע הנשיא מובארכ נמנע מלהיפגש, בארבע עיניים, עם ראש הממשלה, שמעון פרס?

"משום־מה נוצר אצלנו הרושם, אולי באמצעות כלי התקשורת, כאילו פרס הולך לפיסגה כדי "למכור" את טאבה. ואני קובע במלוא האחריות: תמיד הצגנו את הצורך ששני המנהיגים ייפגשו, כדבר חשוב וחיוני לשינוי האווירה. לצקת נדבך לדיאלוג.

"ואילו במצרים, הפיסגה הוצגה כ"לינקג'" עם ההחלטה על שטר בוררות. אנחנו לא מקבלים את הרעיון הזה. והשקפתי נשארה: למרות הבעיות הפנימיות, חוסר מהלך מדיני בדרג הגבוה ביותר – ייצור קרקע פוריה לתהליך הקצנה. גם במצרים. גם אצלנו".

– כלומר, מן הרמזים שלך ניתן להבין כי למרות כל המילים היפות של מובארכ על פרס, ייתכן כי הוא כלל לא יכול להרשות לעצמו להיפגש עם ראש ממשלת ישראל.

אני לא יודע למה מובארכ לא נפגש עם שמעון פרס. אמרתי למובארכ, עזוב את קו העבר

"אין לי ספק כי מדיניות המשטר המצרי נשארה מדיניות של קיום הסכם השלום. ואילו מערכת היחסים בין מצרים והעולם הערבי, שעדיין איננו נתון בתהליך שלום, משפיעה על מצרים לקשור בין התהליך לבין רמת הנורמליזציה.

"באחת השיחות בקהיר, אמרתי לנשיא מובארכ: עזוב את קו העבר. אנחנו אומרים, המצרים אשמים. אתם אומרים, ישראל אשמה. בוא נפתח קו התחלה חדש. נמחק את העבר. השלום חשוב גם לנו.

"מובארכ הגיב במהירות. הוסכם על עיסקת החבילה, הכוללת הרבה אלמנטים טובים לישראל".

– ובכל זאת, מובארכ עדיין לא נפגש עם פרס...

"אני לא יודע מה הסיבות, אידיאולוגיות או פוליטיות. אבל, אני הבהרתי כי עם ישראל צריך לנהוג בפתיחות, לתת תחושה של שלום, ולא לפעול בשיטה של עונשים והעמדת תנאים".

– אתה מאמין כי אם נחזור, היום, את טאבה למצרים, ניתן להבטיח מראש כי מלון "סונסטה" וכפר הנופש יישארו בניהול ישראלי?

"יש שיטה לנהל דיון. מה שברור, אם לא יהיה פתרון בטאבה, זה יהיה פצע פתוח שישפיע על מערכת היחסים".

– כשמדברים על שלום עם מדינות ערביות נוספות, אתה אופטימי?

"במישור המדיני, אני אופטימי למדי. אבל, אסור להפוך מערך ציפיות לאידיאולוגיה קשוחה. צריך לדעת מה ניתן, ומה לא ניתן להשיג.

"הבעיה שלי: כשאני נותן הערכה מוקדמת, מסתכלים עלי כמו על מטורף ושואלים: מה זה? על מה אתה מדבר? ואחר כך, המציאות טופחת בפניהם של השואלים".

– האופטימיות שלך חלה גם על מו"מ עם המלך חוסיין?

"בהחלט. אני מאמין כי ניתן להגיע, עד סוף שנות השמונים, להסדר שלום כולל. ויש כיום מנהיגים שיוכלו לבצע את מהלך הפתיחה: פרס, מובארכ, חוסיין וגם אסד.

– על מה אתה מבסס את הערכתך?

"כל דבר מעוגן בעובדות, יותר מזה אינני מוכן לומר".

גדליה בסר

בגיל 46, גדליה בסר הוא שחקן ותיק, בימאי צעיר ומנהל אמנותי חדש. בכמה שנים קצרות הפך הנער, שגדל בערבות־הקרח הצפונית של רוסיה, לאחת הדמויות המעניינות בתיאטרון הישראלי • בסר, יחד עם יהושע סובול, יצר מתכון חדש לתיאטרון: תוך רציני בקליפה מטורפת • "נפש יהודי" ו"גיטו", עושים כבוד כאן ובעולם. "הפלשתינאית", עכשיו, תמונת־מצב מכוערת בתיאטרון יפה

מאת עמנואל בר־קדמא

החומר הנכון

צילום: יעקב אגור

דליה הרץ, משוררת, אשתו הראשונה של גדליה בסר: דמות בולטת בסוף שנות השישים. היה בה ברק מבטיח. ליטוש של אוניברסיטה בריטית יוקרתית. כל תל־אביב באה לחתונה

צילום: איתי מנשה

ליאורה ריבלין. בשנים האחרונות חי בסר עם ריבלין בביתם שבנוף־ים. הרב, לא ביקר אצלם. לווג, בן משותף

גדליה בסר, שחקן ותיק, רכש לעצמו שם של בימאי רק בשנים האחרונות. שם גדול, בשנים קצרות. ממש בקפיצת־הדרך, הגיע למעמד של מנהל אמנותי, יחד עם יהושע סובול, בתיאטרון חיפה.

לא הספיק הרבה, אבל כבר היום קשה לטעות בכתב־ידו. לא צריך להתאמץ ולחפש את החתימה, בשביל לזהות יצירה של בסר.

„הפלשתינאית" איננו סיפור יבש, המבקש ללמד לקח פוליטי אפשרי. לא סיפור עם עלילת־קולב, על אהבה בלתי־אפשרית בין צעירה ערביה, ישראלית־פלשתינאית, לבין כהניסט, יהודי אלים. מיקרה כזה, של דוקומנט פוליטי עם יומרות דרמאטיות מינימאליות, יכול היה לקרות. בתיאטרון חיפה של סוף שנות ה־60 וראשית שנות ה־70. בשנים ההן, היו הרשמקול והמיקרופון ועקת־הקרב של התיאטרון, שכינה את עצמו, רלוואנטי.

גם יהושע סובול, המחזאי של „הפלשתינאית", וגדליה בסר, הבימאי שלה, היו חלק מהתקופה ההיסטורית ההיא. מאז, עברו דרך ארוכה. ביחד, וכל אחד לחוד.

אין שום ספק: „הפלשתינאית", הוא גם סיפור פוליטי. והדגש הוא על גם. זהו, בראש־ובראשונה, תיאטרון. תיאטרון יפה, מתוחכם, ומאוד תיאטרלי. תיאטרון בתוך טלוויזיה וטלוויזיה בתוך תיאטרון; אולפן־צילום שהוא בימת־תיאטרון, ולהיפך; כפל־תפקידים וכפל־משמעויות.

בסר וסובול נתנו לצופה את האפשרות לחוות את החוויה התיאטרלית, מכל הזוויות האפשריות. כמו שמסתכלים על פסל. איפה שלא תעמוד, לאורך 360 המעלות של קו־ההיקף, תראה משהו – אבל גם לא תאבד את המיכלול.

יש מהמשותף בין „סטריפטיז אחרון", „נפש יהודי", „גיטו" ו„הפלשתינאית". מעבר לזה, שנוצרו במשותף עם יהושע סובול. כולם תיאטרון מאוד חי, מאוד חזותי, מאוד אקספרסיבי, עם רכיבים תיאטרליים, והנושאים את עצמם.

בסר הוא בימאי של האובססיה. של השגעון. של התמונה. להגיע אל החשיבה דרך החוויה, דרך ההנאה. הקהל איננו חייב להיות קורבן לרוח־בטנו, הפוליטית או ההגותית, של היוצר.

גדליה בסר מכיר, בניגוד לכמה מעמיתיו בתיאטרון בעל היומרות העכשוויות, בזכותו הלגיטימית של הקהל להנאה. קרוב־לוודאי, שבסר חש, כי התיאטרון איבד, במרוצת רדיפתו אחרי ההיגד – את האגדה. את קיומו כעולם חילופי של בריה, של פאנטאזיה.

התיאטרון של בסר הוא ההיפך מפובליציסטיקה. הוא מבקש להחזיר אל הבימה את הסטוץ, את הפיצוץ, את היכולת להפיק ערכים ריגשיים ואסתטיים. בסר אינו מדבר על תיאטרון בקימוט־מצח מרצין. עיניו מתבהרות. פיו מתרחב לחיוך. התיאטרון של בסר, הוא תיאטרון נדיב.

„הקהל הוא הפארטנר האמיתי שלנו", הוא אומר. „צריך לדאוג לו. מכיוון שהתוכן קיים, לא צריך לדאוג לתוכן. את תשומת־הלב חייבים להקצות לצורה ולצבע. שהקהל יקבל טלטלה. את זה לא מקבלים בדיוק ממה שהשחקן אומר, אלא ממה שקורה על הבימה".

השם האמיתי הוא גרישה בסר. את "גדליה" המציאה ביפו מורה חסרת־דמיון

למרות הוותק הקצר שלו כבימאי, כבר קצר בסר פירות מכובדים ביותר. כאן, ובעולם הגדול. „נפש יהודי", עמד במוקד העניין האמנותי של פסטיבל התיאטרון הבינלאומי באדינבורו, ב־1983. „נפש יהודי" ו„גיטו", התקבלו יפה מאוד בפסטיבל ברלין, באפריל האחרון. שתי ההצגות הללו תייצגנה את התיאטרון החיפני בפסטיבל בשיקאגו, ובסיור ברחבי ארצות־הברית, בשנה הבאה.

לא יכול להיות יותר יפה מזה. „גיטו" הוא הפגנת־כוח בינלאומית של סובול. אבל, עבודת־הביום של בסר, עמדה בכבוד ליד עבודתו, על אותו מחזה, של פיטר צאדק, מגדולי הבימאים האירופיים של ימינו.

בסר, עם כל הנטייה שלו לסטוץ ולשגעון, אינו מקנא בגירסתו של צאדק, שיש בה עוד יותר סטוץ ועוד יותר שיגעון. בחיפה, קוצר „גיטו" המקורי של סובול, גם מסיבות של כסף ושל תפישת־זמן (האוטובוס האחרון...) צאדק, שהעלה את הגירסה המלאה, כלל גם סצינה של אורגיה בהצגה. יש שם סביאה, יש שם עירום ויש שם מישגל, שאחד הפארטנרים שלו הוא קוקסינל. בסר רואה בזה חוסר־רגישות. „אם הייתי עושה את זה פה, בארץ", הוא אומר, "הקהל לא היה סולח לי".

זו עונתם הראשונה של בסר וסובול כמנהלים אמנותיים בתיאטרון חיפה. הם חובשים את הכובע, רק כמה חודשים. אני משתמש בדימוי של כובע, מפני שהדימוי של כיסא, אינו תופש אצלם. יש להם סגנון שונה.

התואר כמעט ולא מסיט אותם, כפי שהסיט אמנים אחרים שהפכו מנהלים, מן המסלול היצירתי הפעיל. סובול כל הזמן כותב, בסר כל הזמן מביים. תיאטרונם אינו תיאטרון־כורסה של מנהלים.

במרוצת החודשים האלה, נוצרו מאליהם תחומי־הפעולה, והדימוי, של כל אחד מהם. „סובול", אומר בסר, „הוא הסמכות הרוחנית. איש־הספר. אני, באופן טבעי, עוסק יותר בבימה, בשחקנים, בעבודת־השדה של התיאטרון. אם הוא הרוח, אני היצר".

אבל, שלא יובן לא־נכון. סובול אינו מחזאי המסתפק בכתיבת טקסטים. הוא מאוד אקטיבי בתהליכי־ההפקה, בעיקר של מחזותיו. „לפעמים, הוא אפילו משתתף באיזו אימפרוביזציה, בשביל להיות עוד יותר בעניין".

גדליה בסר הוא גבר ממוצע־קומה, שיער חום־ארמוני וארשת נוטה לשרעפים. עיניים כהות, שקועות. קצת כמו ליצן חכם. לא עצוב. יש לו פרצוף חרוש, מבוגר. אלו הם קמטים של אופי. אני מכיר את גדליה שנים רבות, ולא זוכר אצלו בייבי־פייס.

ב„ליל העשרים", שיחק את בן־דמותו של מאיר יערי, מנהיגה המבוגר והמנוסה יותר של החבורה מביתניה־עילית. גדליה הקרין מנהיגות, עוד לפני שפתח את הפה. התלמים של המצח והשקעים בלחיים עשו את זה בשבילו.

הוא מדבר הרבה בעזרת העיניים, בעזרת סגולות־הגמישות של פניו. והאיש זקוק להן מאוד. הלשון, לא מתגלגלת אצלו בקלות. הוא בוחר ומשמיע את הטקסטים שלו, לא כלאחר־יד. יש לו לשון־גוף של אנשים מוצקים. ישיבה מרווחת ובלתי־מהססת, שיושבת רחב בתוך הכיסא. מדבר בקול בריטון עמוק, ובמיבטא של איש, ששפת־אמו אינה עברית־צברית.

את גדליה המציאה ביפו מורה חסרת־דמיון. השם האמיתי הוא גרישה. גרישה בסר. בן שני, צעיר, במשפחה. האב, פעיל במחתרת הקומוניסטית בעיר קאליש, פולין. יש גם אח גדול, יעקב. יעקב, שיהיה בבגרותו משורר בישראל ויערוך את כתב־העת הספרותי „עתון 77", הוא בן חמש בעת לידתו של גרישה־גדליה. השנה – 1939. הנאצים פולשים לפולין, בהיות גדליה בן שבועיים בלבד, נמלטת המשפחה לברית־המועצות.

הילדות הרכה, היא ילדות של שלג, על סף איזור־הקוטב. לא רחוק מהגבול הפיני־

לא זוכר שהיה לנו רע. אחר־כך שמעתי שלא היה לנו מה לאכול

לנינגראד, הרחק בדרום. יתר־על־כן, ילדות בלי אבא. היום, כבר קשה להתרגש מהסיפורים האלה. יש לכל זה רק תשובה אחת – סטאלין.

„אבא סירב לקבל אזרחות סובייטית", מסביר היום גדליה מדוע הפרידו הסובייטים בין בני המשפחה, והיגלו את האב לסיביר. את האם, עם שני הילדים – אחד מהם, כאמור, תינוק – שילחו למרחבי הקרח הצפוניים.

בדיעבד, קרוב־לוודאי, שרק מעמד זוטר־יחסית של האב במפלגה הקומוניסטית הפולנית, הצילה את חייו. בקבר־המיליונים של קורבנות־סטאלין, שוכנת גם כל שורת־המנהיגות של „המפלגה־האחות" הפולנית.

גדליה, תוך הצתת עוד סיגריה: „אני לא זוכר שהיה לנו רע. אחר־כך, שמעתי סיפורים שלא היה מה לאכול וכל מיני מצוקות אחרות. צבע־הזכרון הוא לבן. מרחבים של שלג. תמונות מקוטעות, אבל יפות. זכרון מקרטע. הייתי בן שבע, כשעזבנו את רוסיה וחזרנו לפולין. כל מה שאני יודע, זה מסיפורים".

המשפחה התאחדה וחזרה לפולין. הרוסים אירגנו, לאחר שיחרור פולין, רשות פולנית ריבונית בחסותם. קונטרה לממשלת־פולין הגולה, הפרו־מערבית, שישבה בלונדון. בראש הרשות הזאת הועמד המרשל הסובייטי רוקוסובסקי, מגיבורי מלחמת־העולם השניה, שהיה ממוצא פולני. בסר־האב, עדיין קומוניסט, חזר לפולין, עם כל יתר הגולים הפולנים.

פעמיים, תוך ארבע שנים, הוטל על האחים בסר לערוך הגירה. שני הילדים, שגדלו ברוסיה ודיברו רוסית, באו למציאות השונה של פולין. גדליה אינו זוכר חבלי־קליטה קשים. „פשוט, תרבות־חיים אחרת". אבל, עד שהספיקו להגיד ג'ק רובינסון בפולנית, עלו לישראל. עוד הלם־תרבות אחד.

גרישה בן ה־11 נוחת עם משפחתו ביפו של 1950. כאמור, כאן נולד גדליה. יפו של כור־ההיתוך. ענן־האבק בעקבות הערבים הבורחים, עוד נראה בקצה־האופק. בתים נטושים. פרדסים. אנשים מכל העולם. שמות כמו עג'אמי, נוזהה. א' רב'. ג'בלייה. יפו, שעמיתי, אהרן בכר, הירבה לתאר מעל דפי עיתון זה. גדליה זוכר אותו מאז. רק בפרצוף. עד היום, הוא יודע לדבר קצת בולגרית.

תל־אביב היתה משהו רחוק, בצפון. הצברים היו אנשים אחרים, יישות מנוכרת ומאיימת. כאן, ביפו האינטימית, שיחקו ילדים לבושים מכנסי־זלמן, גרביים עד הברכיים, שלייקס וחולצות רכוסות עד הצוואר. אבל, כולם היו בסירה אחת.

גדליה בסר מדבר בנוסטאלגיה מסוייגת. לפני יפו, היתה גם תקופה קצרה של מעברות. כולם נחתו אל תוך הצנע. להורים היה קשה. ארץ חרשה. שפה ומינהגים זרים. שמש קופחת.

יעקב, האח, פרח־המשוררים. בן ה־16, שכבר הספיק, לפני עלייתו לפרסם שירים אחדים באידיש ובפולנית, מספר על

4־5 שנים לא שיחקתי. אני חושב שאחזור לשחק, אבל מה, אני מפחד

חבלי־ההסתגלות ההם: „הלכתי ברחוב, אנשים דיברו בשפה בלתי־מובנת. השלטים לא אמרו לי דבר. מראש, הייתי יוצא־דופן.

„ישראל של אז היתה, מחד־גיסא, ארץ בעלת אוכלוסיה של ותיקים וצברים בעלי מוטיבאציה גבוהה של הערצת הארץ, ומאידך־גיסא – עולים חדשים שהתמודדו עם בעייה דומה לשלי. אנשים מפוצלים המקווים, לאחר שנים של נדודים ומלחמות למצוא מקלט רגוע ושקט – ומתאכזבים.

„הנערים בני־גילי, לא גילו שמץ של פתיחות. היתה זו חברה אטומה לחלוטין, שהתנכרה לאנשים כמוני. גם בתנועת־הנוער, גם בקיבוץ ואחר־כך גם בצבא".

לימים, ייצג יעקב בקהילייה הכותבת, זרם שהוא ההיפך מילידי. הוא יבטא התנגדות לאותו כנעני־קטן, היושב בנפשו של כמעט כל צבר. יסרב לזרוק אל להבת כור־ההיתוך הציוני, את הפקלאות מהגולה.

לא גדליה. את בית־הספר התיכון, כבר סיים בכתיים. הוא התגייס לנח"ל עם גרעין של התנועה המאוחדת, והיה חבר בקיבוץ יפתח. „רציתי לדעת מה זה קיבוץ", נימק את החלטתו. התיאטרון, עוד לא דיבר אליו בשלב ההוא. תפקידים ששיחק כילד, בהצגות בבית־הספר העממי, היו בבחינת זכרון רחוק ובלתי־מחייב.

„זכרתי", הוא מספר, „רק רפליקה אחת מההצגות ההן – מפני שהיתה מצחיקה. אמרתי באחת ההצגות: 'אם אזיז את השעון אחורה, אבא יחזור יותר מוקדם מהעבודה'".

הנער בעל הבלורית הג'ינג'ית, התעניין בעיקר בהיסטוריה. ביפתח, הנשקפת על נוף הררי מקסים, מצא יופי. גדליה הוא, כנראה, אדם שמתקשר, קודם־כל, לנוף. נוף־השלג הצפוני הוא זכרון־הילדות הכי מובהק שלו. מיפו – הפרדסים וריחם טבועים בו עד היום. וכך גם קווי־הרכס העגלגלים של הגליל, ביפתח.

הוא עבד כרועה־בקר, על סוס. דהר להנאתו בתוך הנוף. הוא המשיך בקיבוץ גם תקופת־מה אחרי תום השירות הצבאי, כאשר כבר לא היה כבול ליפתח לשם בכוחה של חובת־השירות.

בשלהי ישיבתו ביפתח התפתח אצלו העניין בתיאטרון. הוא זוכר את ההתחלה. מסיבה של הגרעין. גדליה, מרכז הגרעין, מגלה כי מי שהיה אמור, לא הכין תוכנית. הוא מגיש „במקום" לתוכנית. מערכון שלם, לבדו.

„גיליתי את הקסם הטמון באפשרות של הפעלת קהל באמצעות המלה המדוברת", הוא נזכר.

בתל־אביב נולד אז החוג לתיאטרון, בראשותו של פיטר פריי. אחרי שנה אצל פריי, הוא עובר לסטודיו של התיאטרון הקאמרי. הבימאית־המורה, נולה צ'ילטון, מי שתהיה לו פארטנרית לדרך ארוכה, הגיעה בדיוק ארצה, וריכזה את הסטודיו.

צילום: מיכל היימן

גדליה בסר. עיניים כהות, שקועות, קצת כמו ליצן חכם, לא עצוב. יש לו פרצוף מבוגר. אף אחד לא זוכר אצלו בייבי־פייס. היום הוא הצי־מימסד

אחר־כך, אפיזודות. תקופה קצרה בקאמרי, „כחצי סטאטיסט", הוא מחייך. אחר־כך, תיאטרון „הפרסה", מיסודו של תיאודור תומא, רפרטואר צרפתי. תומא המנוח, היה פראנקופיל. הוא פגש שם את עזרא דגן, את שמואל וולף ואת מי שעתידה היתה להיות חברתו ואשתו במשך כמה שנים, השחקנית רחל דובסון.

שנות ה־60 התוססות־מאוד. אורי זוהר עושה את „חור בלבנה". יגאל תומרקין מציג את ציורי־המכנסיים שלו. נסים אלוני מייסד את תיאטרון־העונות. הנסיכה האמריקנית, ארלקינו. גיורא גודיק ומחזות־הזמר. בחיפה, מעלה יוסף־פפו מילוא את הקרנפים, את אנדורה, את ריצ'ארד השלישי. „אהל", בשלהבת האחרונה של הנר, מעלה את ויקטור, את הרעב והצמא.

על רקע זה, נוסדת בימת־השחקנים.

הנפשות־הפועלות – עודד קוטלר, אמנון מסקין, הלל גאמן. אלה היו הגנראלים. בין

המסלול מאושר!

1500 סוכני נסיעות בודקים כל פרט במסלול הטיול שלך לחו"ל

כאשר אל על מציעה לך: "שאל את סוכן הנסיעות", היא עושה זאת מתוך בטחון מוחלט שיש לו את רוב התשובות. סוכן הנסיעות בודק ברגליו כל מסלול טיול — לפני שהוא מציע לך אותו. הוא עובד באתרי-נופש, גולש במסלולי-סקי ומתרוצץ מבית-מלון למשנהו, כדי להכיר את מסלול הטיול שלך כמו את כף ידו. בשבילך זוהי חופשה. עבורו זהו סתם יום של חול. כל זאת עושה עבורך סוכן הנסיעות כחלק מעבודתו ותפקידו, ללא כל תשלום מצידך — את שכרו הוא מקבל מחברות התעופה. גש אליו, ותהיה בטוח שמסלול הטיול שלך מאושר...

כדי להיות נוסע מאושר —
טוס אל על.

להתראות אצל סוכן הנסיעות!

סוכן הנסיעות
החופשה שלך היא העבודה שלו

הנוסע המאושר
אל על ELAL

נועם סמל, מנכ"ל: בימאי נולד

"זיכרתי אותו ב־1980, כאשר נכנסתי לנהל את התיאטרון. בסר היה שחקן, שביקש חופשה ללא תשלום. הוא רצה שישחררו אותו מהתפקיד שיערו לו ב'מחול המוות' של איבסן. רצה להתאוורר ולעשות דברים אחרים.

"בחופשה ההיא, הוא העלה את 'סטריפטיז אחרון', ב'צוותא'. זו היתה הצלחה וכולם דיברו על בסר כעל תגלית של ביום.

"'נפש יהודי' היה אז בשלב עוברי. היתה אפשרות, שיועלה ביום תיאטרון ארוך, מסגרת חינוכית. אחר־כך, החלטנו לקחת חימור. להעלות אותו במיסגרת נסיונית, אמנם משום ממרי ההצגה, על הבימה הגדולה.

"היו גם ביקורות טובות וגם הצנזורה, כדרכה, נחלצה לעזור לנו. כל היתר הוא היסטוריה. אריגבורו וכל השאר. בימאי נולד. אחר־כך, ביים את 'חלם קרב', 'צוצ'ה', 'סטריבלה' ועכשיו, 'הפלשתינאית'".

סמל הציע לבסר להיות מנהל אמנותי, ביום בו הודיע עמרי ניצן על כך, שהוא פורש ועובר לנהל את "הבימה". בסר הסכים, בתנאי שיהושע סובול יילך על זה איתו. סובול, שישב אז בברלין, נענה, לאחר כמה מרתונים טלפוניים בין־יבשתיים.

עד עכשיו, הם עובדים בתיאום ובהכנה אישית מלאה. שני מנהלים אמנותיים בשביל ציה אחת – זהו תקדים. והם גם המנהלים הראשונים בתיאטרון חיפה, שצמחו מתוכו.

החיילים – ליאורה ריבלין, או רעייתו של קוטלר, מיכאל כפיר, אילן תורן, רחל דובסון ואחרים. ביניהם גם גדליה בסר. לימים, הצטרפו לשם גם אנשים כמו לבנה פינקלשטיין ומירי פביאן. בקבוצה התרוצצו כל מיני מגמות.

אמנון מסקין, בוגר אולפן־השחקנים של לי שטראסברג בניו־יורק, רצה קבוצה שתתייחד במרכזיות עבודת־השחקן, על־פי שיטה נקוטה. הקודקודים האחרים, עודד והלל, התחילו מדברים על תיאטרון חברתי.

ילדות רכה, של שלג על ספף איזור הקוטב. ילדות בלי אבא

על שליפת המחזות המקוריים מאפילת המגרות של התיאטרונים הוותיקים. לראשונה, התחילו דיבורים על תיאטרון רלוואנטי.

בימת השחקנים לא התחסלה בגלל חילוקי־דיעות, אלא בגלל מצוקה כספית. אז, סטאטוס חברתי. גם הקהל למד להכיר ולהוקיר אותו.

מתחילים לחפש אותו ברשימת המשתתפים. את ההתחלה הממשית שלו כשחקן הוא רואה ב"סופמישחק", של סמיואל בקט. "אז הרגשתי בפעם הראשונה, שאני ממש על הבימה". לא פלא: הפארטנר שלו באותה הצגה, היה לא־פחות מאשר אהרן מסקין.

כאמור, זו היתה התקופה של תיאטרון הרשמקול. גולה צ'ילטון היתה הדמות המובילה בסגנון. התיאטרון החיפני התחיל להכשיר קבוצות חדשות – פרוייקטים, בסלנג המקומי – של שחקנים באותה רוח. "היה לי קשר טוב עם גולה", הוא אומר, "שיחקתי ברוב ההצגות".

הפואנטה היתה "ליל העשרים". 300 הצגות. להיט. וכמו כל להיט, שוחק. הנסיעות הארוכות נותנות זמן לחשוב. גדליה בסר בנה לעצמו, על כבישי הארץ, את השאיפה לביים.

ובתוך זה, התיאטרון של החיים. כל תל־אביב היתה מוזמנת לחתונה שלו עם המשוררת דליה הרץ. הרץ, דמות בולטת במה שכונה, דור־המדינה בשירה. יוצרת, שהקרינה אז כוח. היה בה ברק מבטיח. בשירה

בסר, בחליפה חגיגית, והרץ, בשימלה לבנה ובהינומה, עמדו ולחצו ידיים. כולם אמרו מזל־טוב. רק שהמזל לא האיר פנים

לא השתתף באף אחד מקבוצות־השחקנים שצמחו, סביב גורו'ס למיניהם, בתל־אביב של נעוריו. סביבתו מתחילה לשמוע את האני־מאמין משלו.

– והוא?

"ששחקן אינו צריך לחיות עם העיניים פנימה, אל הקורקבן של עצמו. למשחק בתיאטרון אין קיום, אלא דרך היותו חלק מעניין גדול יותר. זה מחייב התבוננות והסתכלות בסביבה היותר־רחבה. אני מתעב", הוא אומר, "שחקנים המתרכזים רק בעצמם. האגוצנטריות הזאת, לא מדברת אלי".

– נפרדת קשה מהמישחק?

"לא. ארבע־חמש שנים שלא עליתי על הבימה כשחקן. אני חושב, שאחזור לשחק ולוא כבימאי, שאל־לו לשכוח מה קורה עם השחקן. אבל, מה", הוא מחייך, "אני מפחד".

הקהל זוכר את בסר, כמובן, מ"ליל העשרים" ו"מולוי הולך למות" של בקט, כיוזף ק. ב"המשפט". אבל גם מסרטים. בין היתר, "סוסעץ", של יקי יושע ו"טרנזיט" של דני וקסמן.

קולנוע זה לא המדיום שלו. בסר רוצה וצריך את הבמה. "הבמה", הוא אומר, הוא קופסת־קסמים, משהו פיוטי".

ההתחלה היתה בבימת השחקנים. הגנרלים – עודד קוטלר, אמנון מסקין, הילל נאמן. בסר, עדיין טוראי פשוט. בחיפה, צמח. קודם כשחקן. לאט לאט עיצב דמות של מנהיג. השאיפה לביים, באה רק אחר כך. עכשיו, גם הוא גנראל. הוא מקווה, שזה לא ירדים אותו

כמו היום, לא נשו לסבסר גופים צעירים ונאבקים – אלא תיאטרונים שבעים ומבוססים. קוטלר ומסקין, הסיקו את המסקנה ההגיונית: לפעול מתוך תיאטרון שבע ומבוסס.

תחילה, הם "התאחדו" עם התיאטרון הקאמרי. אבל, את ביתם האמיתי מצאה הקבוצה, עכשיו כבר בהנהגתו הבלתי־מעורערת של קוטלר, בתיאטרון העירוני של חיפה. יוסף מילוא פרש, רוב חברי קבוצת־השחקנים המייסדת חזרו לתל־אביב. אל החלל הזה נספגו קוטלר וחבריו.

גדליה בסר, טוראי בבימת־השחקנים, צומח בחיפה. כשחקן. לא חושב עדיין על ביום. אס־כי לאט־לאט, הוא מעצב לעצמו איזו מנהיגות שקטה. בעיקר בצורה של

ובפילוסופיה. ליטוש של אוניברסיטה בריטית יוקרתית. אשה צעירה ומיוחדת. כל תל־אביב באה, כאמור, אל אולם־החתונות.

לנישואים האלה. פסק־הזמן בין הנישואין והגירושין, היה קצר מאוד. הקשר הממושך היה עם רחל דובסון, חברתו מבימת־השחקנים ואחר־כך מתיאטרון־חיפה.

בשנים האחרונות, הוא חי עם ליאורה ריבלין. הרב לא היה אצלם. הם מתגוררים בבית בנוף־ים, ומגדלים צאצא משותף. ליאורה שיחקה אצלו בשלוש הצגות, לפחות. ב"סטריפטיז אחרון", ההצגה הסאטירית בצוותא, ב"נפש יהודי" ולאחרונה ב"הפלשתינאית". בוודאי, שהעבודה מגיעה איתם הביתה. אם יש לזה משמעות מתסכלת – לא הבחנתי אצלו.

היום, הוא חצי־מימסד. בימאי ומנהל. הוא מדבר על "הקונפליקט בין הסדר הטוב והאנרכיה ההכרחית של היצירה". לדעתו, זהו הצומת המפרה ביותר של התיאטרון.

הוא מתחיל לנסח לעצמו השקפת־עולם. מקיים סטודיו של כמה שחקנים. גדליה, אגב,

רמי דנון, שחקן בלי מחיצות

"איך היית מאפיין אותו כבימאי?

"גדליה בסר הוא בימאי שמפעיל שחקן", הוא חושב. "לשחקן קשה ביותר [illegible] גדול, צריך במידה רבה לנחש מה שהוא רוצה. כאשר מצליח השחקן [illegible] לרצונו, עיצוב ההצגות הוא מספיק, גם אז הוא לא [illegible]

"הוא נותן לשחקן תחושה מעולה ללא [illegible]. אבל, הוא [illegible] שמעירים שהוא [illegible] ויכול לגבות המקור בשבול שחקן.

– איזה מין מנהל זה?

"מאוד לא־פורמאלי. [illegible] פתוח מאוד [illegible] לא כפוף לנוהלים. אפשר לתפוס אותו גם במשרד, הוא יקשיב. הוא לא [illegible]

"זה מנהל אמנותי שאפשר לדבר איתו גם על הדיבור האישי, בלי שום מחיצות".

הקולנוע זה לא המדיום שלו. זה תמיד יהיה בשבילו רק אפיזודה. על התיאטרון, מדבר כמו נער מאוהב

תיאטרון חיפה, כמו שהוא היום, עוצב תחילה בידי עודד קוטלר, אבל בעיקר במרוצת השנים האחרונות, בידי הצמד נועם סמל ועומרי ניצן. תיאטרון, המבקש לשמור על תיפקודיו החברתיים, יחד עם חתירה לערכים צורניים חדשים.

כאשר הציגו, לקראת העונה הנוכחית, יהושע סובול וגדליה בסר, שבאו לתפוס לצדו של סמל במקומו של ניצן, את הצהרת־הכוונות האמנותית, הם נשמעו במידה רבה כממשלת־המשך. אגב, הם הציגו כרטיס־ביקור די דומה לזה שהציג עומרי ניצן, בתפקידו החדש כמנהל אמנותי ב"הבימה".

עד עכשיו, הכל דפק. הם קלטו שחקנים צעירים, ונתנו להם לעשות הפקה משלהם, בשם "שוליים קשים". הם העלו את "טרטיף" של מולייר, בקונוטאציה ברורה עם הדת והדתיים של כאן ועכשיו. הם העלו את "הפלשתינאית".

הם עשו תיאטרון עברי־ערבי – "מחכים לגודו" מקורי. זה התיאטרון היחיד, שמגלגל קבוצה של שחקנים ערביים, המשתלבים, מצד גיסא, בלהקה ובתיפקודיה ללא שום חציצה ומאידך גיסא, מועמדים, בתוקף מאמציו של התיאטרון, לנסות ולעשות שם תיאטרון בשפתם ובתרבותם.

ויהיה "חפצים" של א.ב. יהושע ואולי גם מחזות קלאסיים. יהיו כל פעם שחקנים חדשים בלהקה, מכיוון שבסר, הוא "בעד תחלופה ונגד סטאגנאציה", וטוען, שלהישאר תקוע עם אותם אנשים הרבה זמן, זה מטיל תרדמה.

"גם לגבינה יש גבול כמה היא יכולה וצריכה להסריח", הוא אומר.

– איזה תיאטרון, בעצם, אתה רוצה?

"תיאטרון עם רגליים על הארץ וראש בעננים. שגעונות – או.קיי. אבל לדעת איפה אתה חי. שתהיה רמה, אבל לא אוטיסטיות אמנותית".

תיאטרון לפי המתכון של האמא־הפולניה: גם יפה וגם דוקטור, גם עשיר וגם ממשפחה טובה.

דרום אפריקה, שורשים

דרום אפריקה לא יורדת ממהדורות החדשות: התנגשויות בין לבנים לשחורים, מעשי איבה בין השבטים השחורים לבין עצמם. כל זה לא חדש – יש לכך שורשים עוד במאה ה־17 • אהרון שמיר מחזיר אותנו למיפגש הראשון בין האירופאים לשחורים, שנולד כתוצאה מטעות, ומנסה לברר מה ההבדל בין בושמני להוטנטוט ולמה יש שם כל־כך הרבה ממוזרים • דבר אחד בטוח – לובאנגולו לא היה מלך זולו

מאת אהרן שמיר

איך התפתחו היחסים בין הלבנים והשחורים בדרום אפריקה? מי היו הבושמנים ומי ההוטנטוטים? כיצד הגיע מיספר הצבעונים ל־3 מיליון? מנין הגיעו לאפריקה הדרומית 18 מיליון כושים? מי היה לובאנגולו, שנחום גוטמן כינה אותו מלך זולו?

בביקורי לא מכבר בדרום אפריקה הייתי סקרן לקבל תשובות על כל אלה, לא פחות מהתעניינותי בבעיות האקטואליות.

לא הפכתי בתקופת שהותי הקצרה מומחה בתולדות העמים השחורים, אבל מתוך שיחות עם מומחים, לבנים ושחורים, ביקורים באזו־רים מאוכלסי שחורים, האזנה לסיפורי אנשים, וקריאת ספרים בנושא, גיבשתי תמונה, שאולי אינה מדוייקת במאה אחוז, אבל בהתחשב בעובדה שגם חוקרים אפריק־ניים חלוקים במימצאיהם, התמונה די ברורה.

המיפגשים הראשונים של העולם הלבן עם שחורי כף התקווה הטובה היו תוצאה של טעות בניווט. איש מאנשי אוניות הסוחר שפקדו את הכף, לא חשב להתיישב בארץ שכוחת אל זו. אומנם, בשנת 1619 נערכו מגעים בין הבריטים וההולנדים להקים בכף מושבה שתשרת את אוניות התבלינים שעשו דרכן אל המזרח הרחוק וממנו – אבל המגעים לא נשאו פרי. עד כשלושים שנה מאוחר יותר, כשהספינה ההולנדית "ניאו הארלם" עשתה את דרכה הביתה מהמזרח ב־1647, ועלתה על שרטון במיפרץ השולחן, הנמצא למרגלות ההר השטוח, הר השולחן, גאוות קייפטאהון מאז ועד היום.

ההולנדים, שנתקלו לראשונה בילידים השחורים, ראו בהם פראים חסרי תרבות. יחסם של השחורים הללו אל הלבנים היה דומה.

לא היתה ביניהם כל אפשרות להידברות, ואילמלא גילו בין הילידים אחד ויחיד שפי־טפט מלים ספורות באנגלית – אותן רכש ממסעו עם סוחר אנגלי למזרח הרחוק – לא היתה נוצרת ביניהם תקשורת כלשהי, אם אפשר לקרוא לזה תקשורת.

לאחר שנתקעה "ניאו הארלם", נעזבו לנפשם כששים איש, תחת פיקודו של סוחר זוטר בשם לינדרט יאנטסן. שתי האוניות האחרות בשיירה המשיכו את דרכן להולנד. יאנטסן ואנשיו נשארו על הכף שנים עשר חודשים, ולפי היומן שכתב, לא נתקל בקש־יים עם הילידים, שמהם רכשו הוא ואנשיו מזון. לילידים לא ניתן להתקרב לישוב המאו־לתר, אבל הם פוצו ביד רחבה על המזון שסיפקו.

לימים, נתבקש יאנטסן לדווח לחברה ההולנדית למזרח־הודו, שניהלה את הסחר עם המזרח הרחוק, על כשירותו של הכף להקמת בסיס קבע לספינות המהלכות בקו המסחרי. חלק גדול מהדו"ח שלו עסק ביחסים עם תושבי המקום. בין היתר נכתב בו: "אחרים יאמרו שהילידים מלאי אכזריות ואוכלי אדם, שכל טובה לא תצמח מהם, ונהיה נאלצים לעמוד תמיד על המישמר. אבל אין זה אלא סיפור זוועות שמטרתו להפחיד. נכון שכמה חיילים ומלחים נהרגו על ידם, אבל על הסיבה לכך אין איש מאנשינו רוצה לדבר. ללא ספק, הריגת אנשינו באה מנקמנות על גזילת בהמותיהם. אם למיבצר המיועד יינתן מפקד טוב, שינהג בילידים באורך רוח, וישלם להם ביד רחבה על כל מה שיירכש מהם, לא יהיה צורך לחשוש משום דבר".

דעה זו נוגדת דיווחים קודמים. דוארטה פאצ'קו פריירה, אחד מרבי־החובלים הפורטוגזים, השאיר בכתובים כי "כל ההולך למקום זה צריך להיזהר מהכושים ילידי הארץ הזאת, כיוון שהם אנשים רעים מאוד, ומיספר פעמים ניסו להרוג את צוותי הספינות המגי־עות לשם".

ב־1 במרס 1510 נהרגו במיפרץ השולחן נציגו של מלך פורטוגל פרנסיסקו ד'אלמידה וכ־65 מאנשיו, כפי הנראה כתוצאה מסיכסוך מזערי, שהתפתח להתקפת־תגמול.

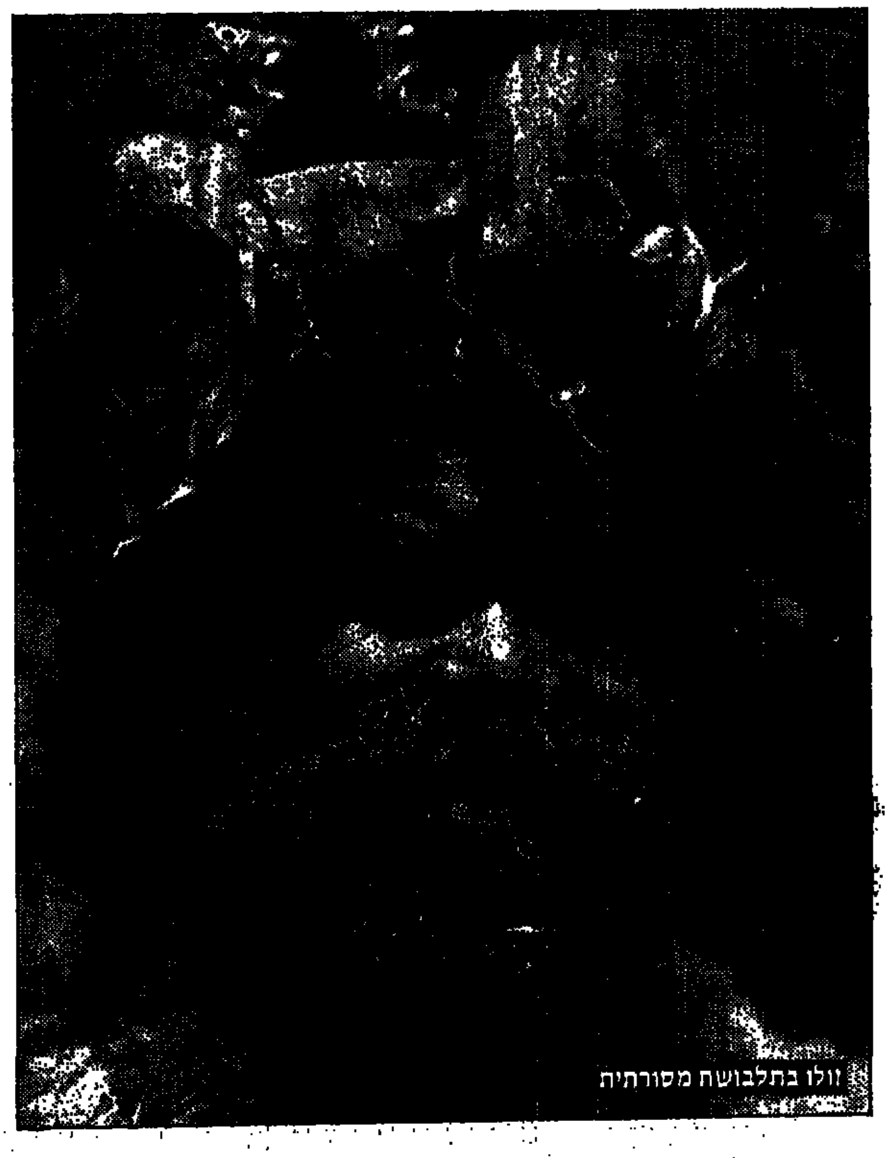
זולו בתלבושת מסורתית

> **מספרם של צאצאי הממוזרים של יורדי הים הלבנים מגיע כיום ל־3 מיליון. הם מועדפים על השחורים**

אף אחד מן הדיווחים המוקדמים אינו מבדיל בין היצורים השונים שנתקלו בהם האירופאים. ברובם הם מתוארים כרועים, בני שבטים שונים המוכרים כהוטנטוטים, אשר יחד עם הבושמנים, מיוחסים כיום מבחינה אנתרופולוגית לעם הק'הוזה.

מקורו של השם "הוטנטוטים" מוסבר בבי־רור על־ידי אוגוסטין דה בולייה, שדיווח על מסעותיו ב־1620 וב־1622: "צורת המיפגש איתנו היא ריקוד מלווה שירה, שתחילתה, אמצעה וסופה היא 'הוטיטו'". ואילו יורד ים אחר, ג'ון אולפסון מאשר ב־1623 את דברי קודמו במלים אלה: "ריקודם היה בדרך הבאה: כשנפלטה מפיותיהם המילה 'הוט־נטוט'! הם הקישו שתי אצבעות זו בזו".

בהיותי בקייפטאהון שאלתי פרופסור לאנתרופולוגיה מה מבדיל את ההוטנטוטים מהשחורים האחרים והיכן אוכל לפגוש בהם. הפרופסור, שחקר את הנושא, אמר שכיום אין דרך להצביע על שחור ולומר שהוא הוטנטוט. מאז המאה ה־17 הם נעלמו מדרום אפריקה, וסבורים שאז הם איכלסו את כל אזור החוף מנמיביה ועד קו הרוחב 28 מזרחה.

אין תמימות דעים באשר למוצאם של ההוטנטוטים. מחקרים שנעשו בעת האחרונה נוטים לדעת, שהם תערובת גזעית של בוש־מנים ובני חם, שמקורם במרכז אפריקה המזרחית באזור האגמים הגדולים. משם היג־רו דרומה, אל החוף המערבי של אפריקה, ומשם הגיעו לאזור הכף. במרוצת השנים נבלעו בתוך קבוצות אוכלוסיה אחרות.

הם עסקו בגידול בקר ובציד, כשכל שבט מתגורר בשטחו, ליד מקורות מים. שטחי המירעה, מקורות המים ובעלי החיים היו נחלת השבט כולו, שבראשו עמד הצ'יף, ראש השבט שנבחר מבין הנכבדים.

בנוסף לאורח החיים כרועים, היו להוטנטו־טים ולבושמנים קווים משותפים בשפה. האנתרופולוגים לא הגיעו עדיין לסוף מחק־רם, אולם בין המשותף ללשונותיהם גילו שיטה פונטית דומה וקולות שבהם נשמע "קליק" מיוחד. בשפה ההוטנטוטית ארבעה קליקים, ואילו הבושמנים משמיעים חמישה.

הבושמנים קיבלו את שמם מההולנדים, כלומר אנשי הבוש, או הערבה. נראה שחיו תחילה במזרח אפריקה, אפילו באתיופיה, אבל החלו נודדים דרומה בלחצם של שבטים חמיים ונגרואידים. נראה שהם מילאו את דרום אפריקה לפני למעלה מאלף שנים.

הבושמנים היו ביישנים ורודפי שלום, וכשם שבחלו בהתערבות בחייהם בכרי המירעה שלהם, לא היה להם מגע רב עם האירופאים הקדומים, משום שלא היה להם דבר שיכול היה להוות סחר חליפין. הם נסוגו מפני הלבנים והשחורים וכיום חיים שרידיהם בעיקר במידבר קאלאהרי ובכמה אזורים בנמיביה.

הבושמנים היו קטני קומה, גובהם הממוצע כ־1.40 מטר. צבעם היה חום צהבהב. כמעט שלא היה שיער על גופן ותווי פניהם היו יוצאי דופן: עיניים מלוכסנות, אוזניים ללא תנוכים ונחיריים שטוחים. מצחם היה נמוך ועמוד השדרה מעוגל בבסיסו כלפי פנים. יתרת השומן בעכוזיהם היתה סימן היכר נוסף. גם כיום, כשהבושמנים המקוריים נעלמו, אתה פוגש שחורים – בעיקר שחורות – בעלי אחוריים ענקיים.

למרות שהם נחשבים לפראים מפגרים, נראה שהיו בדיוק ההיפך מזה. בדרכם שלהם, היו מתקדמים יותר מאחרים. הם היו ישרים, קיימו חיי משפחה מסודרים והיו הורים מסורים. הם חיו בשלווה בגן עדן משלהם, ארץ שורצת ציד מכל המינים, אקלים נוח, מוקפים הרים גבוהים שבחורף כוסו פסגותי־הם שלג ובקיץ שמש שלא היתה יוקדת ביותר.

נכון, הם לא בנו תרבות גדולה, לא בנו בתים ולא היו להם שפה כתובה וחוקים מקובלים, אבל מוסכם היה עליהם שלא להרוג חיות אלא למזונם, לעולם לא למען השעשוע. הם אהבו שירה, מוסיקה וריקודים והשאירו אחריהם ציורים, שמהם אפשר ללמוד על אורחות חייהם.

קיימות סברות, שבתקופת האבן המאוחרת של דרום אפריקה הם היו כבר תושבי המקום. יתכן שמקורם במרכז אפריקה, ובתקופה מסויימת החלו מתפשטים צפונה ודרומה, והגיעו בצפון עד ספרד וצרפת. קיים דימיון רב בין ציורי הסלע שנתגלו בארצות אלה לבין הציורים שנתגלו בדרום אפריקה.

הישוב הלבן במושבת הכף הלך וגדל, ואיתו ההתכתשויות בין הבריטים וההולנדים. ב־1794 מנתה המושבה בין 16,000 ל־20,000 אירופאים, 17,000 עד 25,000 עבדים ו־15,000 הוטנטוטים. הבריטים רדו באיכרים ההולנדיים ותבעו מהם הגדלת מיכסות היצור החקלאי. הוטלו עליהם עונשים על ידי המושל הבריטי, כמו גזל היבול, מעשים שלא הוסיפו לאחוות חלוצים.

הסיכסוכים בין הלבנים עודדו את בני עם הק'הוזה להצטרף אל ההוטנטוטים בפשיטות על החוות ושדידת העדרים. האנגלים התפש־רו עם השחורים על חשבון האיכרים ההולנד־יים, דבר שגרם ליחסי איבה נוספים.

בסביבות 1804, כשהק'הוזה גיבשו את שליטתם על הגדה המערבית של נהר הדגים הגדול והצרו בכך את רגלי האיכרים, יצא מושל הכף לשאת ולתת עם הצ'יף המקומי של הק'הוזה, אֶנְדלאמבֶּה, שהסכים לחצות את הנהר ולהכיר בו כקו הגבול בין מושבת הכף ואנשיו, לאחר שגבר על יריבו אֶנְגְקִיקָה. אנגקיקה היה מוכן להכיר בגבול, אבל סירב בכל תוקף להסכם שלום עם אנדלאמבה. למושל לא היתה ברירה אלא להציב לאורך הנהר חיילים שיפרידו בין הנִצִים.

כשהתפשטה ההתיישבות הלבנה צפונה, למדו המתיישבים להכיר עמים ושבטים שחו־רים אחרים.

הקבוצות הגדולות ביותר של הילידים באפריקה משתייכות לעמי הבאנטו, הכושים ובני חם. (המושג "באנטו" פירושו "אנשים" בשפות השחורות השגורות בפי עמי דרום אפריקה). הכושים, או הנגרואידים, שהם חקלאים מטיבעם, שכנו ביערות הטרופיים של אפריקה מאז אלפי שנים, ובני חם (החמיטים) ועדרי בהמותיהם חדרו, כפי הנראה מהמזרח והתפשטו על פני צפון אפרי־קה. כשמידבר סהרה מפריד ביניהם, יצרו שתי הקבוצות קשר באזור האגמים הגדולים, צפונית לקו המשווה. התוצאה היתה הולדתה של קבוצה אתנית שלישית, הבאנטו, שירשה את מסורת גידול הבהמות מהחמיטים.

> **הבושמנים היו קטני קומה, צבעם חום צהבהב, עיניים מלוכסנות, אוזניים ללא תנוכים, נחיריים שטוחים וישבן ענק**

לימים, גרמו רבוי האוכלוסיה והחיפוש אחר שדות מרעה חדשים לנדידה דרומה, כיוון שהשטחים שמצפון וממערב היו כבר מאוכלסים, ואילו הדרום היה מיושב בבוש־מנים והוטנטוטים נודדים, שלא היוו מכשול רציני. משערים שקבוצות מאנשי הבאנטו הגיעו למה שכיום נקרא דרום אפריקה לפני כ־900 שנה.

חמש קבוצות עיקריות של בני הבאנטו בולטות ביניהן כיום. הראשונה, האנגוני, התפשטה על פני טראנסוואל המזרחית לאורך החוף המזרחי. העמים העיקריים מבין הא־נגוני ניתנים לזיהוי כיום: הק'הוזה מתגוררים בטראנסקיי וסיסקאי, הזולו בזולולנד ונאט־אל, הסוואזי בסוואזילנד וטראנסוואל והאנדבלה במרכז טראנסוואל.

קבוצה שניה מבני הבאנטו, הסותו, התפש־טה מערבה לפני כ־500 שנה. הסותו הצפוני (פדי) התיישבו בצפון ובמזרח טראנסוואל, הסותו המערבי (ט'סוואנה) הרחיקו מערבה לבוטסוואנה ואזורים קרובים לה בדרום אפריקה, והסותו הדרומי (באסותו) השתלט על לסותו ומדינת אורנג' החופשית.

קבוצה שלישית, האוֹבַאמְבּוֹ־הֶרֶרוֹ, הרחי־קה נדוד מערבה, והתיישבה במה שידוע כיום כנאמיביה. לפני כ־300 שנה ערכה קבוצה רביעית, הופעת בכורה בצפון טראנסוואל הוֶנְדָה. מאוחר יותר, במרוצת המאה ה־19, היגרה קבוצה חמישית, הטסוֹנְגָה, מהשטחים שבשליטת הפורטוגזים בחוף המזרחי, לטראנסוואל.

תנופת הנדידה של הבאנטו נעצרה בקו דמיוני מנהר הדגים הגדול במזרח עד נהר אורנג' במערב. בשלב זה גירשו הבאנטו את הבושמנים ואת ההוטנטוטים אל הפינה הדרו־מית ביותר של אפריקה, ואז – לפי ההשערות – נתקלו בהתנגדות חזקה יותר.

קיימים סימנים כי בשלב זה התכוננו שבטי הבאנטו הדרומיים לפשיטה האחרונה על הדרום, כששבטים אחרים לוחצים עליהם מאחור.

שבטי הבאנטו לא השכילו להתאחד והיו מפוררים ומפורדים על ידי מאבקי כוח פנימ־יים, שהגיעו לשיאם בתחילת המאה ה־19. אנשי הסותו מכנים תקופה זו בשם "דיפאקָ־אנֶה", שפירושה "חבורות של חיילים שוח־רים לטרף".

ה"דיפאקאנה" נגרמה בעיקר כתוצאה מהתגבשות עַם חדש, הזולו, במקום שנקרא כיום נאטאל, והפך לעם מאוחד ביותר לקראת סוף המאה ה־18. מנהיגיהם, דִינְגִיסְוואיוֹ, ומאוחר יותר טְשָאקָה, פתחו בסידרת מלחמות כיבוש, ושבטים רבים הושמדו על ידם. אחרים נמלטו מפחד צבאות הזולו, ובדרכם תקפו שבטים אחרים כדי להשיג מזון, דבר שהביא לשרשרת של תגובות אלימות ברחבי אפריקה הדרומית.

טשאקה נולד בשנת 1787 בערך, בנו של מנהיג הזולו סֶנְזַאנְקָאקוֹנָה. לפי מנהגי בני שבטו, הוא התחיל לרעות את עדרי הצאן של אביו כשהיה בן שש בלבד. כשרתח אביו מזעם על כשלונו של הבן להציל כבשה משיני כלב פרא, גירש סאנזאנקאקונה את הילד ואת אמו נַאנְדִי מעל פניו. מנודה ומוכה על ידי הילדים שמסביבו, גדל טשאקה כששאיפה בוערת בלבו להגיע לגדולות.

הוא הגיע לדרגת מפקד אחד הגדודים של דינְגִיסְוואיוֹ, ראש שבט המְטֶטְוָוא, והמציא את ה"אסיגאי", הנוראי, שהוא חנית קצרה רחבת להב, בניגוד לנשק המסורתי של הזולו – כידון ארוך. כשהלך אביו לעולמו ב־1816, סייע דינגיסוואיו לטשאקה להגיע לראשות שבט הזולו, ועם מותו של דינגיסוואיו, ב־1818, הפך גם לראש המטטווא.

טשאקה זכה לכינוי "נפוליאון השחור" על כושרו הצבאי ויציאתו לקרבות רבים בראש אנשיו. לא זו בלבד ששיכלל את כלי נשקם של צבאותיו, הוא דאג גם לאימונם כדרך צבאות מודרניים. טשאקה פיתח טאקטיקה יעילה בשדה הקרב, את מיבנה חרמש־הסהר, שבו הלוחמים מלומדי הקרבות היוו את מרכז ההתקפה, ואילו הצעירים יותר, באגפים החיצוניים, כיתרו את האוייב.

ברבות הימים, הפך טשאקה לרודן צמא דמים, וכשמתה אימו באוקטובר 1827, הכריז צורת אבל אכזרית בכל עם הזולו, ברצחו 2000 איש כדי שכל העם יתאבל כמוהו. ככל שגדל כוחו – חדל להתחשב בדעות היועצים, אחד העקרונות של השלטון השבטי. הוא נרצח ב־1828 על ידי שני אחיו מאם אחרת, דנגאנה ומ'לאנגאנה, שרצחו גם את יועצו הראשי.

בתחילה נחשב דינגאנה כשליט רודף שלום, אך לא עבר זמן רב, והוא נסחף לעריצות לא פוחתה מקודמו. במגעיו עם הלבנים – הסוחרים והמיסיונרים הבריטיים וה"וורטרקרס" (החלוצים) ההולנדיים שחדרו לנאטאל ב־1837 – הוא נהג גם במירמה. לאחר שיחות על חלוקת שטחי המירעה שנסתיימו בהסכם, ציווה לרדוף אחר משלחת השלום ורצח את מנהיג החלוצים, פיט רטיף ו־107 מאנשיו. מעשהו זה הביא לפעולת תגמול מצד החלוצים ולתבוסתם של חיילי הזולו בקרב על נהר הדמים בדצמבר 1838.

אחיו של דינגאנה, מ'פאנדה, הדיח אותו בשל כך מראשות השלטון ומלך תחתיו עד 1872, תוך קיום יחסים הוגנים עם הלבנים. כשנאסף אל אבותיו, ירש את השלטון בנו קטשוואיו, שהיה רודף קרבות כדוגמת טשא־קה.

קטשוואיו זכה אומנם בניצחון מרשים על הכוחות הבריטיים באיסאנדלוואנה ב־1879, אבל הפסיד את המלחמה. אנשי הזולו הדיחו־הו בשם כך ברצותם להפיס את לב הבריטים, שחילקו את השלטון בין 13 ראשי שבטים.

פיתרון זה לא החזיק זמן רב וב־1887 הפכה ארץ הזולו למושבה תחת שלטון הכיבוש הבריטי. מאז ועד ימינו היו שליטי העם, המרוכז בארץ הזולו ובמדינת החסות קוואזו־לו, בעלי סמכות מצומצמת. קובעי מדיניות השטחים היו הבריטים, ואחר כך הרפובליקה של דרום אפריקה.

כיום נשלט עם הזולו לא על ידי המלך אינגוניאמה גודוויל זווליטיניקה בקוזולו חסר הסמכויות, אלא על ידי השר העליון, צ'יף גאטסה בוטלזי, הדוגל אומנם בשותפות השחורים בשילטון בדרום אפריקה, אך תובע מנתיניו לא לדחוק את הקץ ולא להיסחף לאלימות.

נחזור לעבר: אחד ממפקדי צבאות הזולו, מזילקאזי, אולץ להימלט לטראנסוואל בתקו־פת ה"דיפאקאנה". לאחר מתקפה שערך על שבט שכן ב־1822, סירב למסור לידי טשאקה את העדרים שתפס. טשאקה שלח לקראתו מישלחת־עונשין, אבל "המורד" התגבר עלי־הם והרגם. נצחון נצחון – אך מזילקאזי ידע שלא לעולם חוסן וחייו אינם בטוחים כל עוד הוא נמצא בהישג ידו של מלך הזולו.

הוא נמלט עם אנשיו לטראנסוואל, לחם בשבטים שהיו פזורים בשטח והדבירם, ובתנופת הקרב כבש גם נתח גדול ממדינת בוטסוואנה. תאוות הכיבוש לא ידעה שובעה ותוך עשר שנים, כשהוא משמיד שבטים שלמים ובולע בין שורותיו את שבט הסותו, הקים את ממלכת האנדבלה.

תאוות הקרבות של מזיליקאזי הביאה אותו להתנגשויות אלימות עם החלוצים ההולנדיים שנדדו באותו זמן לטראנסוואל. בקרבות תכופים אלה נחלש כוחו מול המתיישבים

(המשך בעמ' 38)

כפר זולו, 1879, השנה בה נחלו הזולו מפלה במלחמתם עם הבריטים. שליט זולו כיום, צ'יף גאטשה בוטלזי, קורא למשא ומתן סבלני, בלי שפיכות דמים

הקרב בנהר הדמים

[illegible]

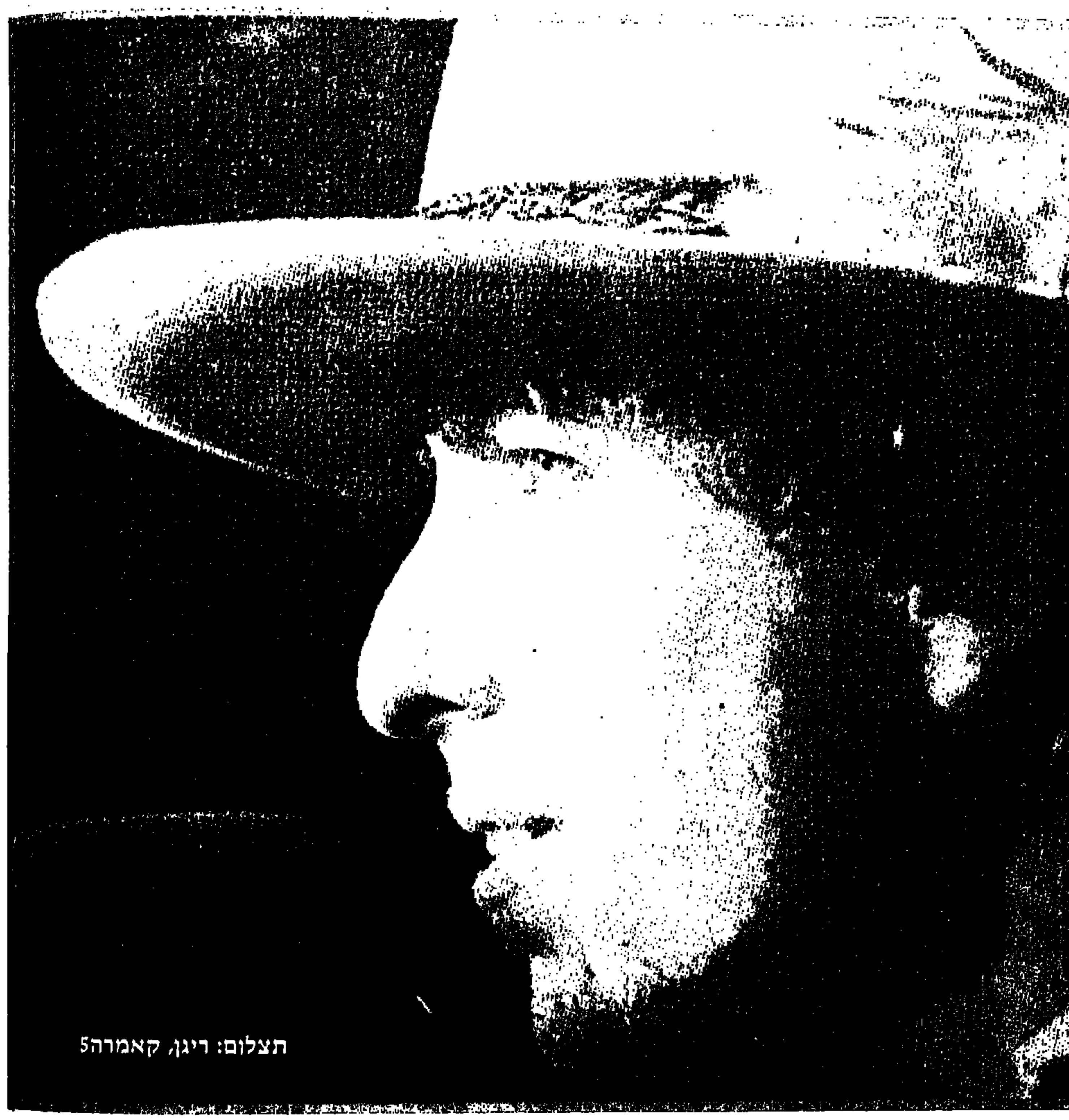

זה אתה, בוב?

אדם ברוך

מתי זה היה. מתישהו בתחילת שנות ה־70. עשרות אלפי אנשים נלחמו על כרטיס כניסה למדיסון סקוייר גארדן של ניו יורק. הופעה של בוב דילן. אחת מסידרה של שלוש.

30 אלף איש אוטמים את האולם הניו יורקי הזה. הם מבקשים לשחזר, באמצעות בוב דילן, את נעוריהם, את שפתם היפה. הם מבקשים לחמוק, לשעה קלה, לקונצרט אחד, מן ההחמצה המלווה היום את קיומם.

כמה שנים עברו מאז המחצית השניה של שנות ה־60. ארבע או חמש שנים, לא יותר. תוך ארבע שנים, כמעט הכל נעשה נוסטלגיה. דילן עבר פאזה. הקהל שלו, לשעבר ילדי פרחים, עבר פאזה.

התקופה ההיפית, תוך ארבע שנים, מתישהו במיתלף של שנות ה־60 בשנות ה־70, נעשתה כמעט היסטוריה רחוקה. תוך ארבע שנים, המיליטנטיות והיופי ואיכויות אמנותיות של שנות ה־60, נעשו פולקלור, אירוע מסוכם, ערך מילוני. עברו למצב צבירה היסטורי.

בשנות ה־60, בוב דילן חיבר להם הימנונים. עכשיו, בתחילת שנות ה־70, במדיסון, בקונצרט הזה, ההימנון אינו עוד הימנון. הוא רק מוסיקה. הוא תזכורת. הוא אינו מפעיל עוד את הנפש עצמה. הוא מפעיל אולי רחמים עצמיים, ממלא את שקית הדמעות. לא יותר מכך.

דילן יודע היטב שעכשיו, בשנת 1973, הקהל היושב כאן לפניו אינו מסוגל עוד לצאת מעוריו, אינו מסוגל לחזור לצורת הקיום של שנות ה־60. גם לא לחלום את החלומות הישנים.

כמה זמן עבר. ארבע או חמש שנים, לא יותר. דילן יודע איפה הוא חי. הוא יודע למה הם באו. פשטידות רטובות עם מצפון רע.

יש, אם כן, דבר מה תיראפי בקונצרט הזה. דילן מודע היטב להתרגשות. הוא בוחן את יושבי האולם כפי שצוללן ותיק בוחן קרפיונים. הם אף פעם לא הזיקו לו. אבל, מי יודע, גם רפיון יכול להשתגע. הקרפיונים לא השתגעו במדיסון. הם בכו קצת לתוך מטפחות משי, וזהו. יצאו מזוככים. פעם נוספת, דילן עשה את העבודה בשביל זולתו.

הוא עשה אותה בתקופה. ילדי הפרחים, בעניין וייטנאם. מוסר ההשכל, דילן פעם שר ואמר, הוא "שפשוט אף פעם אל תהיה במקום שאתה לא שייך אליו".

דילן היה כבר בתחנה אחרת. הקהל נסוג לתוך הבורגנות

הקהל היה שייך יותר למדיסון, ופחות לדילן. בוב דילן היה כבר בתחנה אחרת. הקהל, ברובו, היה בנסיגה לתוך הבורגנות, לתוך הערכים השמרניים, כשהוא משיל מעליו את עור הנפורים, ומשתקע בתוך המעמד הבינוני.

דילן, יחד עם ג'ון באאז, יצא מן הקונצרט אל יום אמריקני ארוך, לעתים בהיר, לעתים עמום, כשהוא מתבצר בפרטיות שלו, ביצירה שלו.

יום אמריקני שהוא גם יום סתיו־הלב הארוך. במהלך יום סתיו זה, הם תולים את עצמם, או נמוגים, או חוזרים. טינה טרנר, אזרחית ודסטוק, חזרה לפני שנתיים. ג'וני מיטשל אולי כלל לא נעלמה. מישהו התאבד, מישהו נמוג. בוב דילן תמיד היה. לא תמיד במרכז, לא תמיד בשיא. תמיד סמל.

בחודש יולי השנה, הוא חזר עם "אימפריה", תקליט חדש. והשבוע, עם הוצאה של אלבום היסטורי, בן חמישה תקליטים. ביוגראף.

בוב דילן, אם כך, מתחרה עכשיו בעצמו. תקליט מתחרה באלבום. גם דילן צריך לקחת בחשבון שוק תקליטים רווי וצפוף. אגב, את הוצאת האלבום הישן, לא יזם דילן. חברת התקליטים יזמה, ואף קבעה את הרכבו, ואת אופיו.

דילן השתתף, לאה וצגום ככל שהוא, במסע קידום המכירות של התקליטים. השבועון "טיים" מקדיש לו השבוע שני עמודים. מבצע ביותר. דילן עדיין אוצר טבע אמריקני. חלק מן הדברים, ברשימה זו, לקוחים מן ה"טיים", על פי הסכם מיוחד עם "ידיעות אחרונות". חלק לקוחים מהמגזין "רולינג סטון", ואף זאת על פי הסכם מיוחד עם "ידיעות אחרונות".

ה"טיים" מחלק את התייחסותו לשניים. לראיון, ולמעין מבוא, שהוא למעשה ביקורת מוסיקלית וחברתית. ג'יי קוקס, כתב השבועון, קושר לראשו של דילן כתרים, ואלה מחזיקים מעמד זה 20 שנה, משירי המחאה של שנות ה־60, דרך "רכבת איטית", של סוף שנות ה־70, ועד ל"אימפריה בורלסקית", שיצא השנה. "סמוך על עצמך", היה השיר ב"אימפריה". "היופי", הוא אומר "יהפוך לחלודה, אל תסמוך עלי שאראה לך את היופי, אם אתה צריך לסמוך על מישהו אז סמוך על עצמך".

מה אתך. מה אתה עשית כל השנים האלה. את מה נשאה הרוח שלך?

ה"טיים" מסיע את דילן על פני שדה מגנטי בן 20 שנה. בדרך כלל, הם מתחשמלים מתישהו לאורך השדה. בעל כנף מתחשמל, שירתו ניגדמת, העולם מזיל דמעה, התנין רוחץ בניקיון כפיו.

לא בוב דילן. פה ושם, הוא הלך הצידה. קצת שטיקים פילוסופיים, מעט דת, גם יהודית וגם נוצרית. כולל מין מסע־אלונקות עצמי לכותל המערבי, לפני כשנה וחצי, בלוויית בנו, חתן הבר מצווה. כולל תצלום של דילן מניח תפילין, ליד הכותל. התצלום הופץ, והודפס, בלא מעט תמדה, בעיתונות המערבית. דילן בתפילין. לך תדבר עכשיו אל העצים ואל האבנים, ואמרת אליהם, אחינו בוב התחרפנה נפשו, טרוף טורף על ידי אבותיו המומתים.

אלבום היסטורי של בוב דילן יצא השבוע לשוק. האלבום מחייה זיכרון של קריירה מוסיקאלית נפלאה, בת 20 שנה. השבוע, "טיים" קושר כתרים לדילן, מתנועת־המחאה של שנות ה־60 ועד לימינו אלה • אדם ברוך נוסע איתו לאורך התקליטים, ההופעות, המשברים, הפטפוט הפילוסופי, והנחת התפילין ליד הכותל, בשנה שעברה • דילן נולד בתור צימרמן, רצה להיות דילן תומס, והגיע לגיל 44 בתור סמל אמריקני • מעודן מג'ון וויין, מכיר כמו המבורגר, איכותי כמו היופי עצמו

דילן בן 44. ה"טיים" עושה לו ספירת מלאי. האלבום הראשון ששמו "בוב דילן", הלהקה, הציפורים, איש הטמבורין, כל מה שאני רוצה לעשות, סובב סובב, קו הרקיע של נאשוויל, נוחי, גברת, נוחי (או איך שלא תתרגם את זה) כמו אבן מתגלגלת, נישא ברוח, לאורך מגדלי השמירה, מחסה מן הסופה.

קדימה ואחורה, לאורך ולרוחב 20 שנה. כן, בן אדם, עברו 22 שנה מאז "נישא ברוח", ו־20 מאז "כמו אבן מתגלגלת".

מה אתך, מה עשית באותן שנים, מה נשאה הרוח שלך? יש לא מעט שאלות טובות מן הסוג הזה. קל לשאול אותן. הן כמעט נשאלות מאליהן.

אני יודע רק מה שאני עשיתי, או לא עשיתי. אני לא יודע דבר עליך. אני עשיתי את המקסימום שלי להיות בורגני טוב. מה זה. מישהו שעדיין מסוגל לגייס דמעת תנין יפה לכבוד "נישא ברוח".

בתחילת שנות ה־70, נידמה היה שדילן טובע בשומנים של עצמו. ילדי הפרחים מתו. אייב הופמן ברח לקנדה. קארמייקל לאלג'יריה. אנג'לה דיוויס חייתה בהצהרה הנירגשת של ג'יימס בולדווין, שעקר לצרפת. הפרחים נשמטו לריצפה. ג'רי רובין נעשה סוכן מכירות של עצמו. דילן לא עמד בלחץ שהסביבה הטילה עליו. הוא אמור היה להיות יותר מאשר זמר, משורר, מוסיקאי. הוא אמור היה להיות נביא. אבל, לך תהיה נביא, כאשר כולם רצים ללמוד ביטוח ומחשבים. מה גם שאף לא לרגע אחד, בעצם, היית נביא. היית זמר, והיית משורר, וזה היה צריך להספיק לך אז, והיום.

אנשים מחפשים נביאים, ואתה התאמת. בינך לבין עצמך ידעת שאת כל הג'ז ההיסטרי הזה סביבך אולי תישא הרוח, כמו אבן מתגלגלת, מעבר לקו האופק של נאשוויל.

פה ושם, לאורך שנות ה־70, דילן ניסה לנקום בעצמו. הוא, בהופעה חיה, הציג ביצוע לעגני של שיריו הישנים, המרטיטים. התקליט "רכבת איטית באה", חילץ אותו מתוך הביצה.

ה"טיים", במעין התקף לירי בלתי טיפוסי במיוחד, מתייחס לדילן גם באמצעות המונחים: שוליים, מעטפה, אוויר דליל. הכל בהקשר חיובי, מחמיא. דילן לקח את הרוק אנד רול למרחק שאיש לא לקח. הוא מעולם לא חדל לחקור את החומר שלו, להרחיב את גבולותיו, במשך 20 שנה הוא מרחיב את הגבול, קורא תיגר, הוא היה השוליים בעצמם. ה"טיים" בעצם אומר שדילן הוא המוסיקה הזו עצמה. הוא הסוג. הוא לא מסוג זה או אחר. הוא ה"סוג".

הראיון איתו מקוטע, מתייחס לנושאים מוגדרים. להלן קטעים מן הראיון, בתרגום חופשי, ותוך עיבוד קל. "לא השתניתי במשך 20 או 30 שנה. הערכים שלי לא השתנו. ברור שעברתי הרבה דברים, למדתי לא מעט דברים, וחיי אינם עוד אלו שהיו. אבל, הערכים שלי לא השתנו. אני לא שופט את עצמי. אני לא שופט את זולתי. אני לא צמוד למתרחש. קח את זה או עזוב את זה.

כן, זה הוא

בוב דילן לא הופתע. הוא רגיל לצלמים. זבי כהן, צלם ירושלמי, השיג את התצלום, בהא הידיעה. דילן בתפילין. השבוע, אמא של כהן, המאפשרת לנו את השימוש בתצלום, מספרת שזבי קיבל בשבילו 1500 דולר. כהן "גנב" את הצילום. שומרי הראש של דילן ביקשו למנוע את הצילום. כהן "גנב" אותו מנקודת תצפית רחוקה. לאחר מכן, בגאווה בלתי מוסתרת של פאפארצי פלשתינאי, סיפר את המקרה ל"מוני־טין". בוב דילן עשה בכותל בר מצווה לבן שלו. דילן עלה לתורה. כהן מכר את הצילום לעיתונות של העולם החופשי המערבי. הם אהבו אותו. הם ידעו שהוא ירחק מיליונים שנחשפו לאלמנטים נוצריים בשיריו של דילן. והנה, צימרמן חוזר הביתה, לשבט הקדום. תמיד ידענו שצימרמן לא יכול לברוח רחוק מדי מהצימרמניות שלו.

"בחיים לא תמיד השגתי את כל העניין. תמיד פיספסתי מעט, קצת. לא חיפשתי משהו. ניתקלתי בדברים. לא הלכתי להרים בחיפוש אחר נישמתי התאומה האובדת. אני לא מאמין בסחורה הזאת. אני לא מאמין בזה, ולא נימצא בחיפושים מן הסוג הזה. מספיק לי שהכל איכשהו בסדר, כמו שזה.

"יש לי עוד מה לעשות. התחלתי לכתוב רומן. אני חושב על אלבום ילדים. עשיתי משהו עם סם שפארד. הם מוציאים את חמשת התקליטים הראשונים שליז אני בעצם לא יודע בדיוק מי היו חמשת הראשונים. אני לא בטוח שאני זוכר את שמות כל ה־29 שהוצאתי. אהבתי את כולם, אני חושב שאהבתי את כולם."

דילן נישמע מיוגע מעט. יש לו עסק עם תעשיית תקליטים, ועם תקשורת בוגדנית. הוא יודע בדיוק כמה כל העסק הזה שווה. העסק הזה, כמו שהאמריקנים אומרים, לא מחזיק מים.

בשנות ה־70, חלק מן התקשורת, וחלק מתעשיית המוסיקה, כמעט השפילו את דילן. סוס מת, סטפטן, שארית משומשת של שנות ה־60, ליצן פאתטי, חסר תחושת זמן, סובל מליקויי מודעות עצמית.

הראיון עם ה"טיים" הוא, כאמור, חלק ממסע קידום מכירות, שדילן ניקשר אליו. הראיון עייף. אולי הוא אינו עייף, אלא חכם, מנוסה, מעט מנדריני, ספוג ניסיון חיים, ומנוסח ברשלנות מסויימת בכוונה תחילה. יכול להיות.

התקשורת עדיין לא פיצחה את קשריו עם חסידות חב"ד, ועם הרב'ה עצמו. קצת מפתיע, אם לוקחים בחשבון שחסידות חב"ד נעשתה, עם השנים, מומחית לא קטנה בתחום יחסי הציבור.

מתקיים קשר בין דילן לבין חב"ד. את מי בעצם הקשר הזה כל כך מעניין. הוא ככר לא כל כך מעניין. דילן עשה כבר כמה ק"מ, במסע שלו אחרי אלוהים ממוסד. היו לו רמזים נוצריים.

הוא נולד כתור צימרמן. הוא זוכר מה זה להיות צימרמן, בנה של גברת צימרמן. היא, אמא צימרמן, נאלצה לספוג את מילות השיר "כאשר תתעוררר". היה ויש בהן דבר מה אולי נוצרי. "יש איש למעלה על הצלב, האמינו בכוחו".

היופי יהפוך לחלודה. אל תסמוך עלי שאראה לך את היופי

לקורט לידר, כתבו המחונן של ה"רולינג סטון", דילן אמר משהו מדוייק יותר בעניין הזה: "אני מאמין בתנ"ך כפשוטו. הברית החדשה והישנה תקפות באותה מידה. אני יכול להגיע לעמק השווה עם נוצרים ועם יהודים דתיים. זו לא דת חדשה. אם הייתי חושב שיש צורך בדת חדשה, הייתי מייסד אותה. החיים שלנו בעולמנו אינם ולא כלום. איש לא ישכנע אותי שזה כל מה שיש. שאין דבר מעבר לכך.

"כן, אנשים לא אהבו את השירים שלי שסומנו כדתיים. אבל, אין לזה קשר לדת עצמה. עניין של עיתוי. לפעמים, יש לך תקופות לא טובות, בלי קשר ישיר לחומר שלך, ולהיפך".

קורט לודר שואל אותו על העניין הישראלי. השמועות על קשר אפשרי עם ישראל, קשר פוליטי וחווייתי, מתגברות. "יתכן שארצה לחיות בישראל. לא יודע. אני חי במקום בו אני מוצא את עצמי. אנשים מתייחסים לשיר זה או אחר (מדובר בשנת 84') כוונות פוליטיות, ובפרט פרו־ישראליות. מה להגיד לך. מלחמת גוג ומגוג תגיע. זה כתוב במפורש. הוא יתחולל במזרח התיכון. אין שום סיכוי שיהיה שלום אמיתי. רק שלום כוזב. אני לא מתעסק בפוליטיקה. היא מכשיר בידיו של השטן".

יתכן שארצה לחיות בישראל. לא יודע. מלחמת גוג ומגוג תתרחש. זה כתוב

קורט לודר שואל על אנטישמיות. דילן נילחץ מעט בראיון הזה. דילן יודע היטב למלמל. המילמול הוא סיגנון כוכבים אמריקני מיוחד. יש בו סוג של חן. הוא מחלץ אותך מאמירות ישירות. העם מזהה את המילמול עם מחשבה מהירה, ועם חוסר רצון מכובד לרדת לפרטים. המילמול התפתח לכדי אמנות.

דילן לא משתגע על הנושא הזה, אנטישמיות לא טובה לעסקים. דילן חי בתוך עמו. אבל, הוא איכשהו מתייחס. לא צריך לקבל את התשובה שלו כמספקת. היא אינה מלאה. יש אנטישמיות. דילן חווה אותה על בשרו.

"רק אחרי שהקלטתי כמה תקליטים, התחלתי לשמוע שאנשים אומרים, בוב דילן יהודי. ואז, אחרי כמה זמן, אמרתי לעצמי, למה שלא תבדוק את עניין היהדות שלך".

בשנה שעברה, דילן מופיע, יחד עם באאז וסאנטנה, בפני 20 אלף צופים, במחווה לוודסטוק, לתנועת המחאה, לתקופה הביטניקית. באאז נתנה את לאט איט בי. דילן את נישא ברוח. הקהל התחשמל. אנשים בכו. אנשים בוכים בקלות. זה טוב לבכות. זה עושה טוב. זה בחינם. זה מטהר. דיוקנו של דילן כמטהר־אוויר.

דילן, למעשה, הופיע במחווה לעצמו. ראית אותו גם באנחנו העולם, לטובת אתיופיה. הוא חוזר. לדעת ה"טיים", הוא מעולם לא עזב. זהו בוב. זה אתה. בוב דילן, נישא ברוח.

הלוואי שהרוח תיקח את הזבל הזהי והפילוסופי, ותותיר את הזמר, הזימרה, השירה, המוסיקה, הקול, המילים.

דילן בן 44. הוא חלק מן הביוגרפיה של ישראלים בני 35 עד 50. אף לא לב אחד היה כה אטום מול הקול הזה. קול היחיד, וקול התקופה.

הזמן עשה את שלו. תרבות הפרחים, של שנות ה־60, לא שינתה את טבע האדם. רע מנעוריו. נותר רק חסד המוסיקה.

אומרים ישנה ארץ

גנים לאומיים

יריחו ● מצדה ● ערד

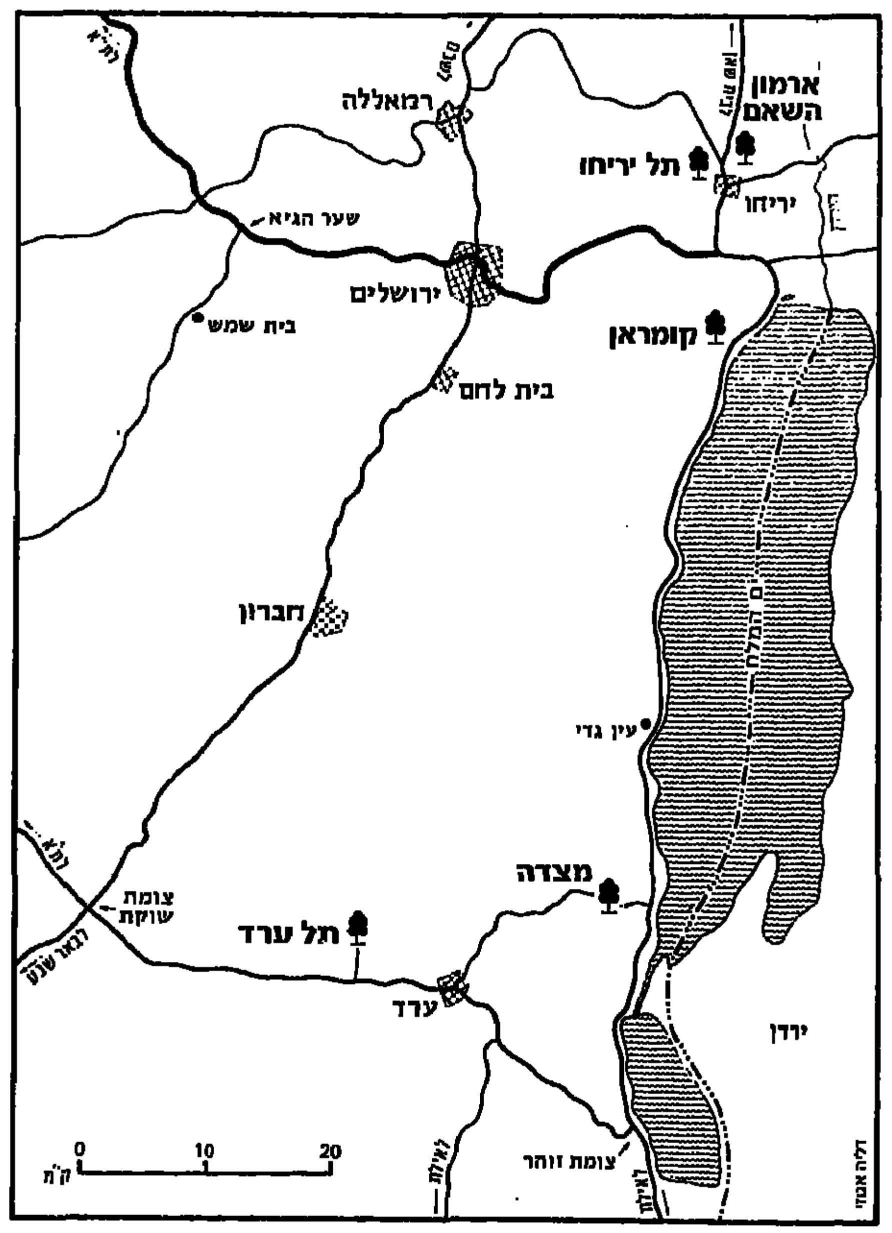

תל־יריחו

יריחו המקראית מזוהה בתל א־סולטאן, ליד מעיין אלישע, שהוא מקור המים החיוני לקיומו של הישוב.

לפי המקרא, היתה יריחו העיר הראשונה שכבשו בני ישראל בכנען, ויהושע הדגיש זאת בדבריו למרגלים: "לכו ראו את הארץ ואת יריחו" (יהושע ב' א'). חשיבותה נבעה ממיקומה על מעברות הירדן ושליטתה על צומת הדרכים להרי ירושלים ולבקעת הירדן.

כיבושה של יריחו מתואר במקרא כהתרחשות על־טבעית. בני ישראל סבו אותה שבע פעמים וביום השביעי: "ויריעו העם תרועה גדולה, ותפול החומה תחתיה, ויעל העם העירה איש נגדו, וילכדו את העיר" (יהושע ו' כ').

החפירות בתל החלו במאה ה־19 ונמשכו בתחילת המאה ה־20, אך עיקר המימצא בא בעקבות חפירותיה השיטתיות של הארכיאולוגית הבריטית קתלין קניון, בשנים 1952־1957. מחפירות אלה הסתבר, כי בתל מצויים שרידי 23 ערים שנהרסו ונבנו חליפות, זו על זו.

באלף ה־7 ובאלף ה־8 לפנה"ס הוקף הישוב בחומות אבן מוצקות ונבנה בו מגדל עגול גדול, ולפיכך מקובל לראות ביריחו את אחת היחידות העירוניות הקדומות ביותר בתולדות האנושות, אם לא את הקדומה שבהן.

רשות הגנים הלאומיים בשיתוף עם מיפקדת יהודה ושומרון, הכשירה את האתר לביקורים, סללה מגרש חניה, והתקינה דרכי גישה, פינות פיקניק, שירותים, וסככת תצפית על יריחו.

ארמון הישאם (יריחו)

ארמון מימי שושלת בית אומייה – מראשית תקופת האיסלאם – הבנוי במקום שהיה ידוע כחרבת מפג'ר. מכתובות שנתגלו במקום הוברר, שעבודת הבניה נעשתה ע"י הח'ליף הישאם איבן עבד אל־מליק בשנים 724 עד 743 לספירה. החליף הישאם, שמקום מושבו הקבוע היה דמשק, השכיל לעמוד על נתוניה ואקלימה המיוחד של יריחו ובנה לעצמו כאן ארמון חורף. אולם לא ארכו ימיו של הארמון ובשנת 747, זמן קצר לאחר גמר בניינו, הוא נהרס ברעידת אדמה קשה, וניטש.

הארמון הוא גוש של מיבנים נרחבים. איזור חדרי המגורים, שהיו בשתי קומות, מקיף חצר גדולה. צפונה מכאן נבנה בית מרחץ מפואר, אליו צמודים חדרי רחצה, חימום ושירותים. ריצפתו של המרחץ מכוסה כולה בפסיפסים מרהיבי עין.

בארמון שני מיסגדים ואל מול הכניסה נמצאת בריכת מים ובתוכה מגדל מעוטר.

מים הובאו לארמון מעין דוק, (כ־4

◄

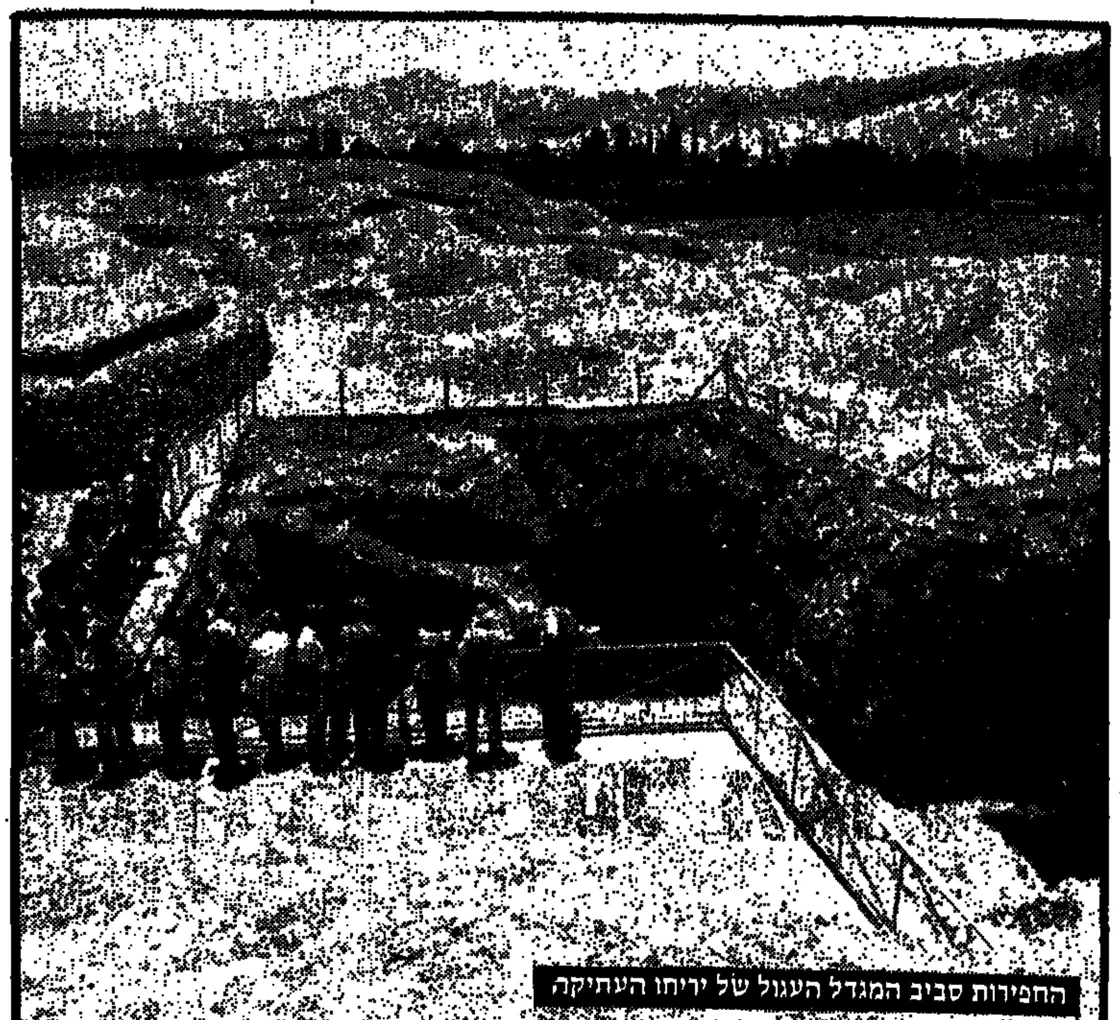
החפירות סביב המגדל העגול של יריחו העתיקה

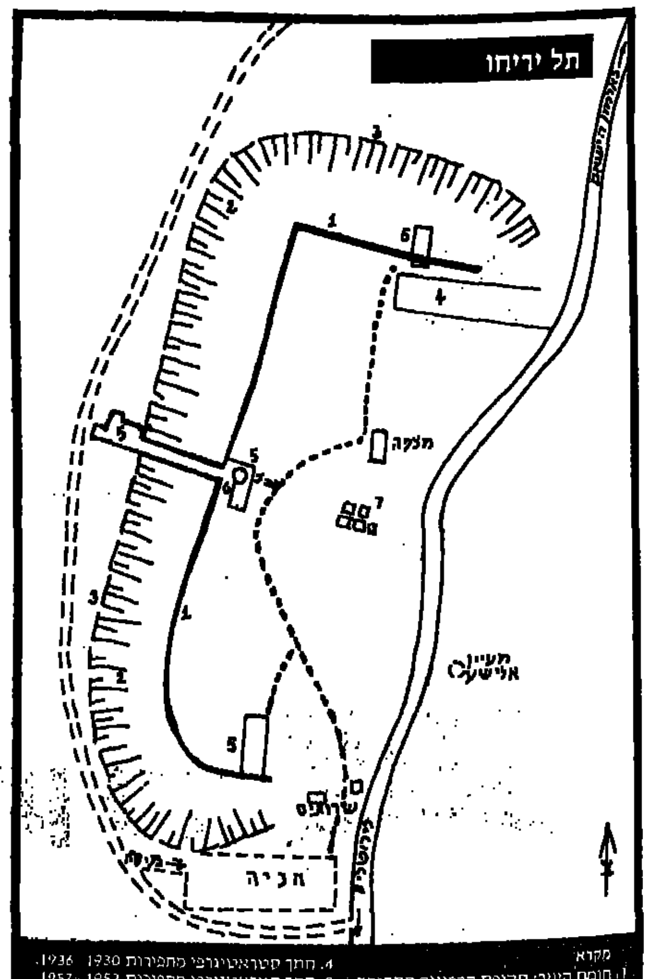

מקרא:
1. חומת העיר: תקופת הברונזה הקדומה.
2. תלקלקה: תקופת הברונזה התיכונה.
3. קיר תומך של התלקלקה.
4. חתך סטראטיגרפי מחפירות 1930–1936.
5. חתך סטראטיגרפי מחפירות 1952–1957.
6. מגדל וחומה מהאלף השמיני לפני הספירה.
7. מיבנים מתקופת הברזל.

מעכשיו, היתרונות של ביטוח מנהלים וקופות גמל בתכנית אחת-

פנה לסוכן הביטוח שלך ב„מגדל":

מגדל מחוז המרכז
רח' סעדיה גאון 26, ת"א, טל. 03-647647
מגדל מחוז הצפון
רח' הרצל 27, חיפה, טל. 04-672141
מגדל מחוז ירושלים
רח' בן־יהודה 34, ירושלים, טל: 02-228441
מגדל סניף באר־שבע
רח' הנשיאים25, מרכז רסקו, טל. 057-38111

„מגדל" החברה הגדולה ביותר בביטוח חיים נותנת „יותר" למנהל ולעובד.

„יותר" הינה תכנית ביטוח חיים חדשה של חברת „מגדל", שנועדה למנהלים ולשכירים והותאמה במיוחד לתנאי המשק הישראלי, האינפלציה, השכר והצרכים הביטוחיים והפנסיונים.

„יותר"
מתבססת על השכר השוטף של העובד!

הכיסוי הביטוחי, תשלומי העובד והמעביד צמודים לשכר השוטף ומתעדכנים לפיו.

„יותר"
תשואה קבועה ומובטחת לכל תקופת הביטוח

תשואה ריאלית קבועה על כספי החסכון בגובה 4.25-4% לשנה בריבית דריבית, גם לגבי הפרשות עתידיות עקב גידול ריאלי בשכר.

„יותר"
4 מסלולי ביטוח לבחירתך

הפוליסה הגמישה מאפשרת לכל מבוטח להתאים את הביטוח והחסכון לצרכיו ואף לשנותם במהלך תקופת הביטוח.

„יותר"
כל התנאים בפוליסה אחת

הכל פשוט, ברור ומרוכז בפוליסה אחת כאשר כל התנאים נשמרים לאורך כל תקופת הביטוח.

„יותר"
בטחון למעביד ולעובד

הפוליסה החדשה מעניקה יותר בטחון למעביד ולעובד מבחינה פנסיונית וסוציאלית ותוסכת הרבה דאגה.

מגדל
חברה לביטוח בע"מ

ביטוח חיים של מגדל נותן לך יותר

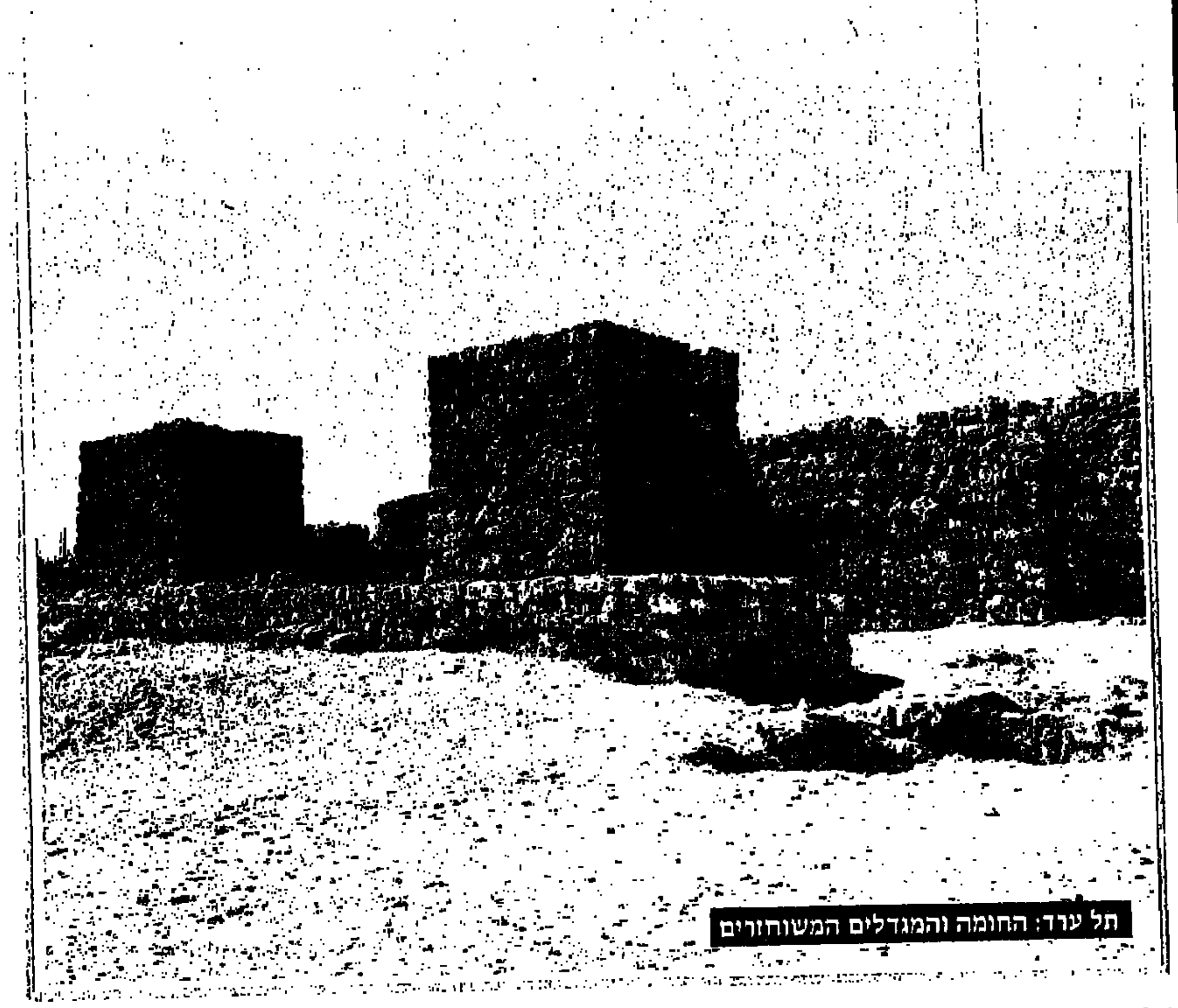

תל ערד: החומה והמגדלים המשוחזרים

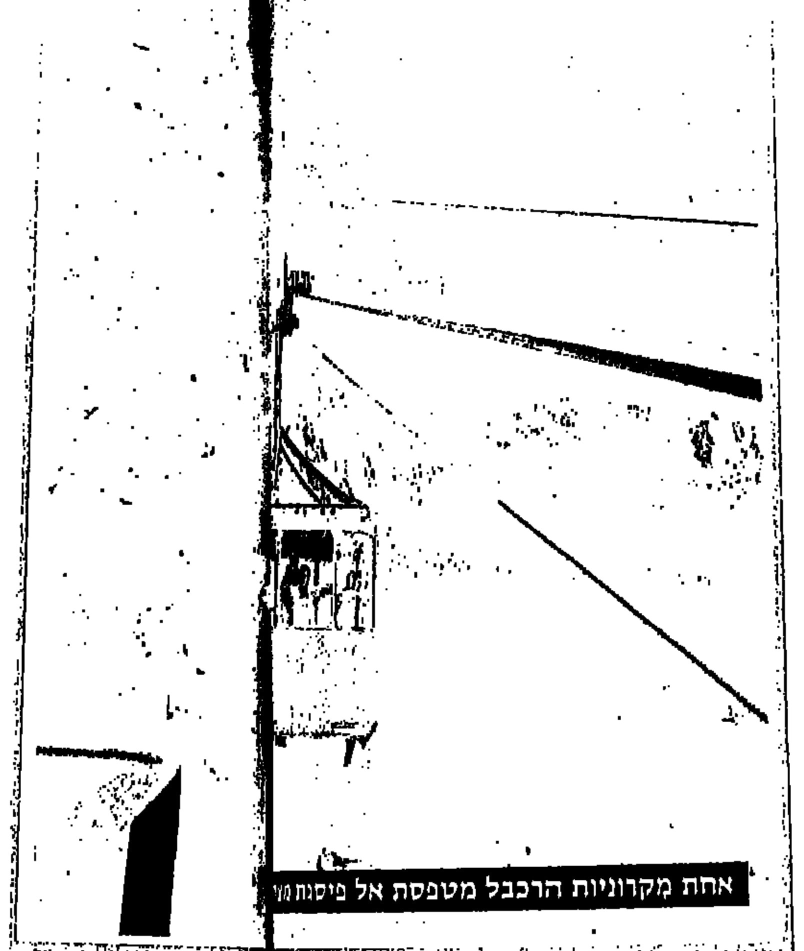

אחת מקרוניות הרכבל מטפסת אל פיסגת

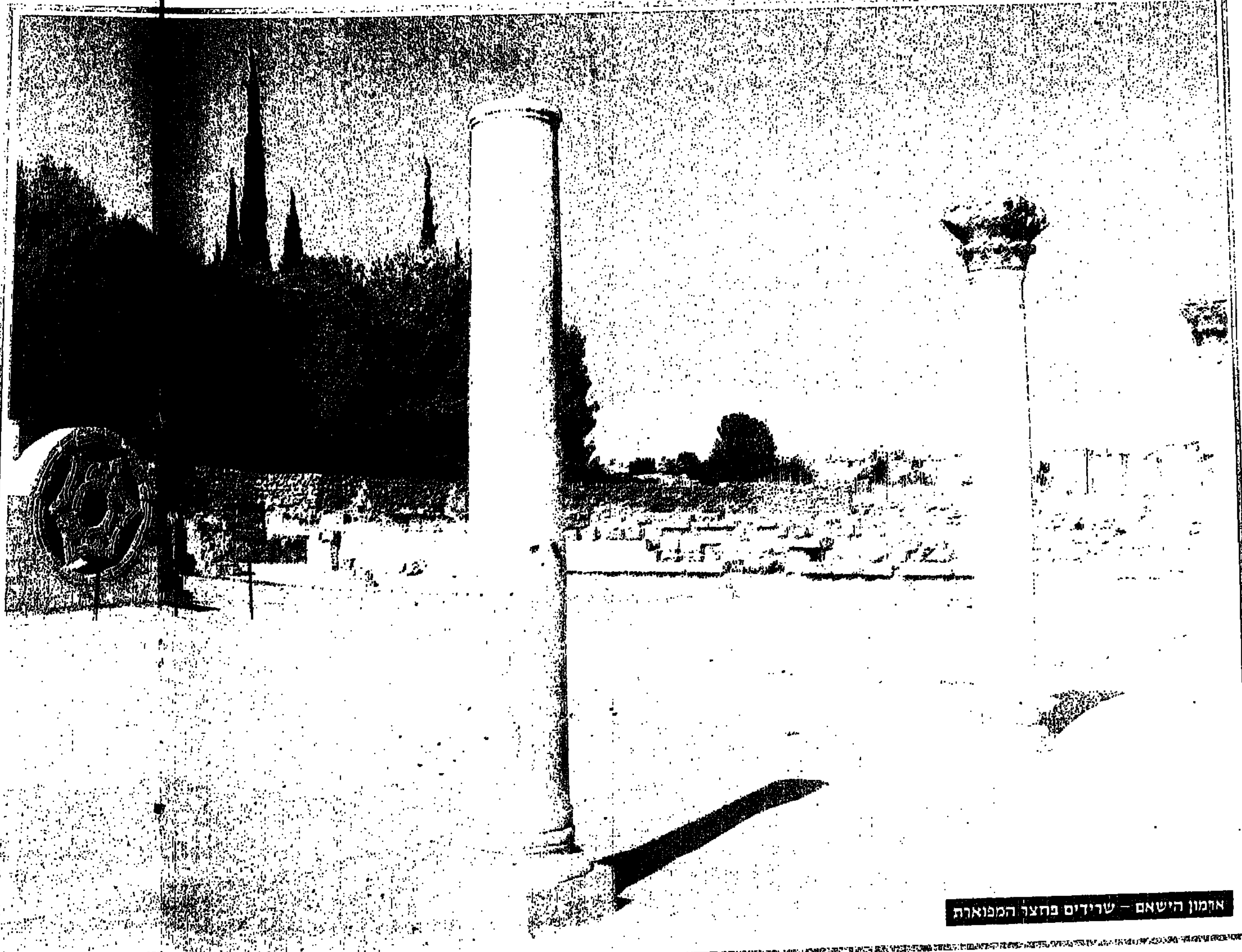

אומון הישאם – שרידים פחצר המפוארת

מבקרים מתבוננים בחפירות הארכיאולוגיות בתל יריחו

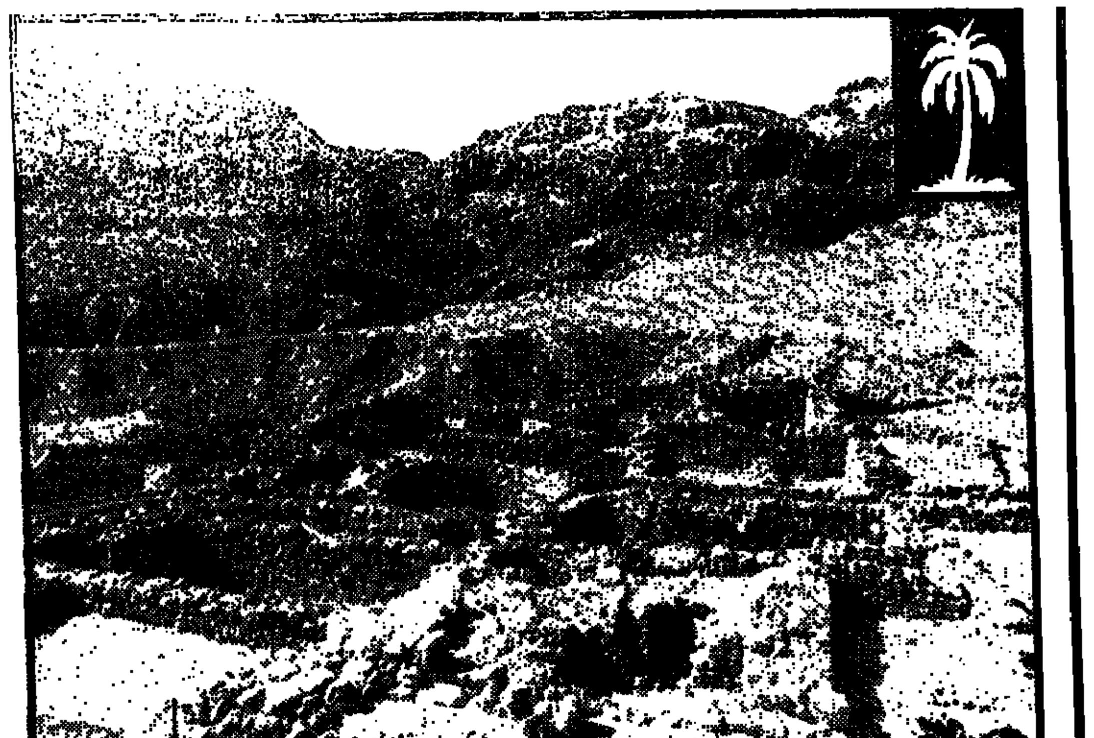
קומראן – מראה כללי

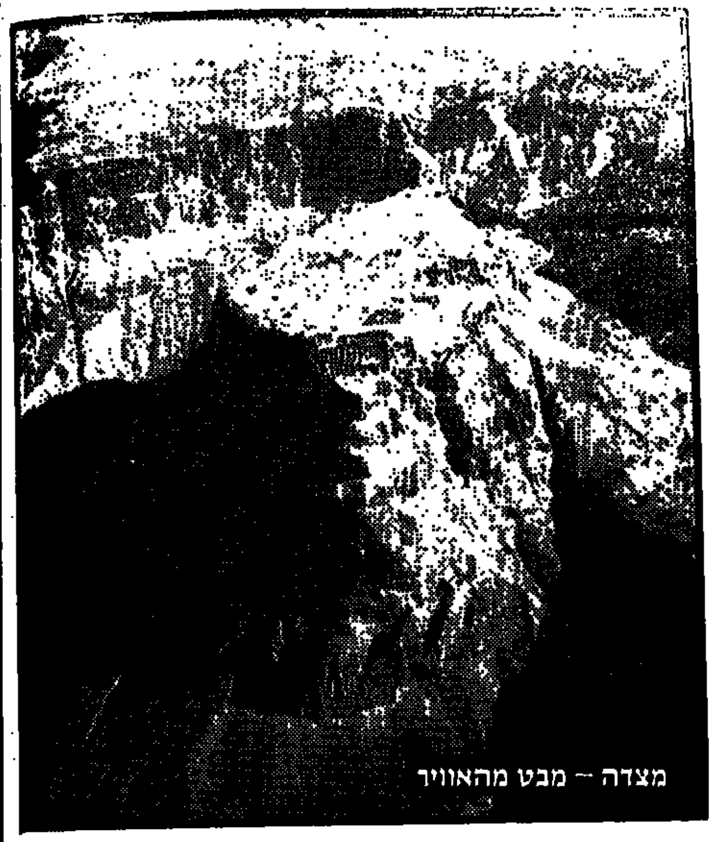
מצדה – מבט מהאוויר

ק"מ מערבה מכאן) באמת מים, שרידיה קיימים עד ימינו.
המקום נחפר בשנים 1936־1948 על־ידי מחלקת העתיקות של ממשלת המנדאט, ורוב הממצאים מוצגים במוזיאון רוקפלר בירושלים.
רשות הגנים הלאומיים מחזיקה את האתר מאז 1967 וביצעה בו שיפוצים רבים.

תל ערד

ערד הכנענית השתרעה על שטח של כמאה דונאמים והיתה מוקפת חומה, שארכה כ־1,200 מטר. בחומה היו מגדלי־שמירה רבים, שערים ופישפשים. עד כה נתגלו שניים משערי העיר ושני פישפשים.
העיר הכנענית וביצוריה הוקמו לפי תוכנית מיתאר נאה: שטחים פתוחים, רחבות, כיכרות, מערכת רחובות, שבהם זרמו מי־הגשמים אל מאגר־המים המרכזי, מיבני ציבור מיקדשים, ארמון ומיבני מגורים, שבהם נמצאו כירות־בישול, מכתשים, ריחיים וכלי חרס רבים.
תוכנית בתי המגורים בערד אחידה. צורה זו של בנייה קרויה: "הבית הערדי". בדרומה של העיר שוחזר בית ערדי לדוגמה, על כליו.
תושבי ערד עסקו בחקלאות־בעל, בגידול צאן ובמסחר עם מצרים, כפי שמעידים כלי־החרס המצריים וביניהם שבר־קנקן ועליו חרותת של מלך מצרים. כמו כן התקיים מסחר במוצרי נחושת מסיני. תרבות החיים בערד הכנענית היתה מפותחת, כפי שמעידים מיבני הציבור, המיתחם המקודש, הפיסלונים והכלים הרבים.
בתקופת הממלכה המאוחדת (ימי דוד ושלמה) הוקמה בערד מצודה. בחפירות שערך כאן פרופ' יוחנן אהרוני נחשפו מיקדש ומזבח מתקופת המלוכה הישראלית.
רשות הגנים הלאומיים, בשיתוף עם המועצה המקומית ערד, טיפלה בשיקום ובשיחזור העיר הכנענית והמצודה הישראלית.
אל האתר נסלל כביש גישה, ניטעה לידו חורשה והוקמו בו שירותים.

קומראן

בעקבות גילויין של מגילות מדבר יהודה, בשנת 1947, הוחל בחיפוש אחרי המרכז של אנשי כת המגילות. לאתר החפירות שנערכו במקום החל בשנת 1951, הסתבר שחורבת קומראן היוותה מרכז זה.
ישוב קדום נוסד כאן עוד בתקופת מלכי יהודה (מאה שמינית לפנה"ס). אבל אנשי כת המגילות התיישבו במקום בימיו של יוחנן הורקנוס

אלעזר

הוי מי יתן מותנו כולנו, טרם ראו עינינו את העיר הקדושה ההיא נהרסה בידי האויבים, ואת היכל־הקודש מחלל ונתץ. והנה שעשעה נפשנו תקוה, הנאה לאנשי־חיל, אולי תמצא ידנו לקחת מאויבינו את נקמת־ירושלים, ואחרי אשר נכזבה תוחלתנו והשאירה אותנו לבד בצרה גדולה, נמהר לבחור לנו מיתה יפה. נרחם על נפשותינו ועל נפשות עוללינו ונשינו בעוד לאל־ידינו לרחם עליהם. הן למות נולדנו ולמות הולדנו את צאצאינו, ומן המות לא ימלטו אף המאושרים בבני־האדם. אולם חיי חרפה ועבדות ומנת הרואה בקלון אשתו ובניו – כל אלה הרעות לא נגזרו על האדם מבריתו, ורק ממורך־לב נושאים האנשים את סבל הנוראות האלה, כי סרבו לבחור מות בשעת הכשר. והנה בגבורה וברוח נדיבה מרדנו ברומאים, וכאשר קראו לנו זה מקרוב להכנע בפניהם ולהציל את נפשותינו, לא שמענו בקולם. ומי בקרבנו לא יבין את עצם עברתם, כאשר תמצא ידם לתפש אותנו חיים? אוי לבני הנעורים, אשר ימרכו היסורים הרבים את כל עלומיהם, ואוי למלאי־הימים, אשר יכשל כח זקנתם לשאת את הצרות. ראה יראה האחד בחלקה ממנו אשת־נעורין לחרפות ושמוע ישמע את קול בנו המשווע לעזרת־אביו – וידיו תהיינה אסורות ולא יהיה לו כח להושיע. לא ולא! עוד ידינו לא אסורות והן מחזיקות בשלח, תהיינה לנו לישועה הפעם! ומות נמות בטרם נהיה עבדים לשונאינו, ובני־חורין נשאר בעזבנו את ארצות החיים, אנחנו, נשינו ובנינו!
(יוסף בן־מתתיהו, תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים, ז, ח, ר"ז)

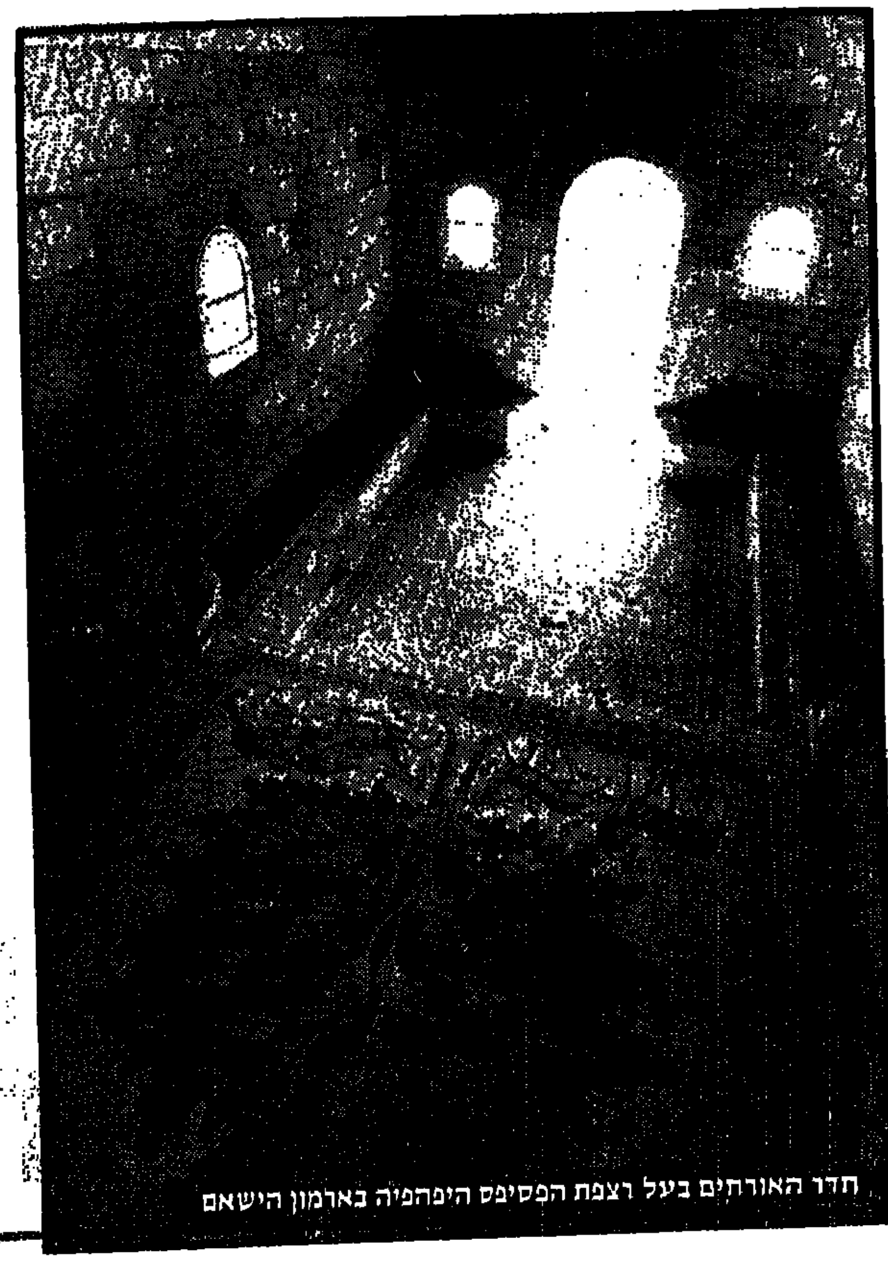
חדר האורחים בעל רצפת הפסיפס היפהפיה בארמון הישאם

הראשון – בסוף המאה השניה לפנה"ס. בימי המלך הורדוס (37־4 לפנה"ס) נעזב המקום ותושביו חזרו אליו והתיישבו בו מחדש לאחר מכן.
הישוב היה בנוי לספק את כל צרכיהם של אנשי הכת, שחיו במקום חיי שיתוף ויש לזהותם ככל הנראה כאיסיים – הידועים מהמקורות השונים. במקום נמצאו חדרי התכנסות, חדר אוכל ומטבח, מיקוואות ומכבסה, מגדל שמירה, בתי יוצר לכלי־חרס ואורווה. חשיבות מרובה לשולחנות הכתיבה וקסתות הדיו שנתגלו כאן שכן עליהם ובהם ודאי נכתבו רבות מהמגילות שנמצאו במערות סביב.
אנשי הכת עצמם חיו, ככל הנראה, בסוכות באוהלים ובמערות שמסביב.
בשעת מרד היהודים ברומאים, בשנת 68 לספירה, נכבש המקום ע"י הרומאים ותושביו עזבוהו. בימי מרד בר־כוכבא ישב כאן חיל מצב רומאי ומאז נעזב המקום סופית ונשכח מלב עד לגילוי המגילות הגנוזות.
רשות הגנים הלאומיים מחזיקה את האתר מאז 1967 וביצעה בו שיפוצים.
במקום מיזנון ושירותים.

מצדה

מעוז הררי מבודד במדבר יהודה, סמוך לחוף ים־המלח, שהיה מיבצר יהודי בימי בית שני ובימי מרד בר כוכבא. המקום נעשה סמל לעמידת גבורה נואשת ולאהבת החירות של היהודים. שכן כשלוש שנים צרו הרומאים על מצדה, ולא יכלו לה. אבל משאפסה כל תקווה, התאבדו 960 הנצורים, שבראשם עמד אלעזר בן־יאיר. רק חמישה ילדים ונשים נשארו בחיים והם שסיפרו את מעשה ההתאבדות הנורא, שאירע בפסח, 15 באפריל, 73 לספירה. בחיפרות היסודיות, שערך במצדה פרופ' יגאל ידין, נחשפו ושוחזרו ארמונות מפוארים, רצפות פסיפס, בית כנסת, מגילות מספרי הקודש, מטבעות ברונזה וכסף, שלדי אדם וחרסים עם כתובות עבריות – עדים עזי מבע לפרק נורא הוד במלחמת החירות של יהודה נגד רומי.
"רשות הגנים הלאומיים" ביצעה את עבודות השיפוץ והשיחזור במצדה, התקינה שבילי גישה ושילוט מתאים.
במקום מופעלים גם אכסניית נוער, מזנון ומסעדה.
הגישה למצדה אפשרית ממזרח, מצד ים־המלח, אם למיטיבי לכת, ב"שביל הנחש" ואם באמצעות רכבל הפועל ממרגלות ההר עד סמוך לפיסגתו.
גישה נוספת קיימת למצדה ממערב בקצה הדרך מערד, על הסוללה ששפכו הרומאים בעת המצור על מצדה.

לא ישמעו

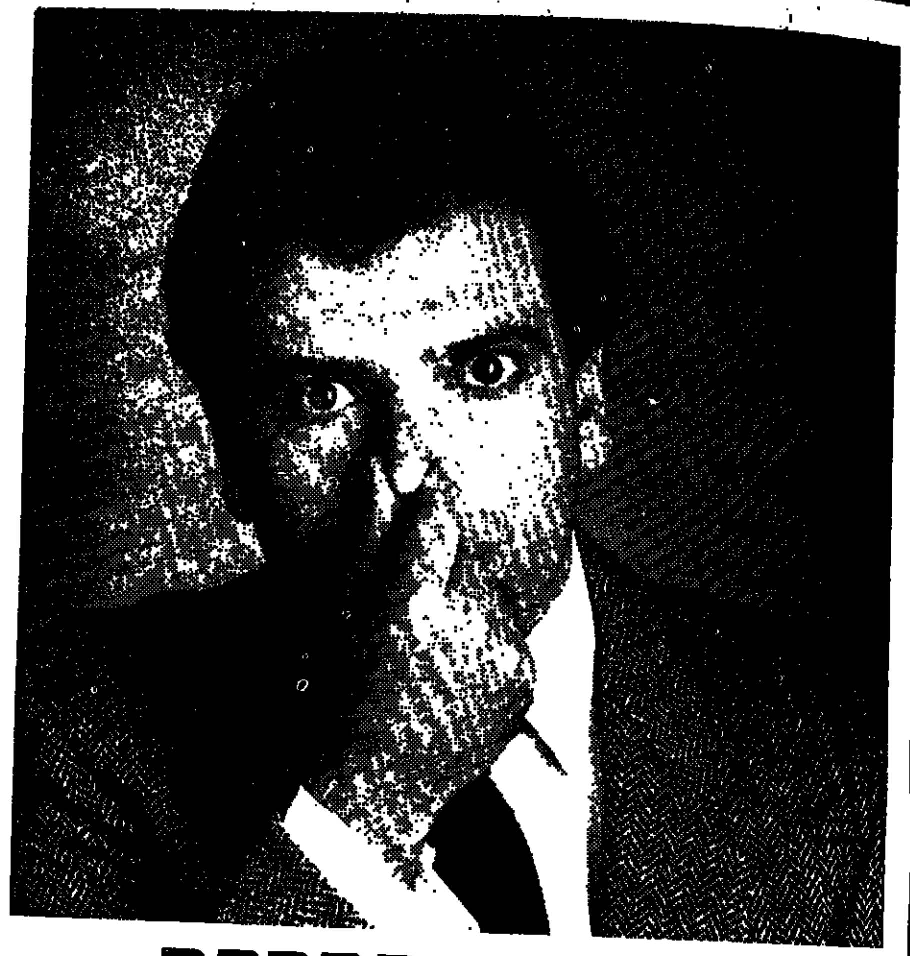
לא ירגישו

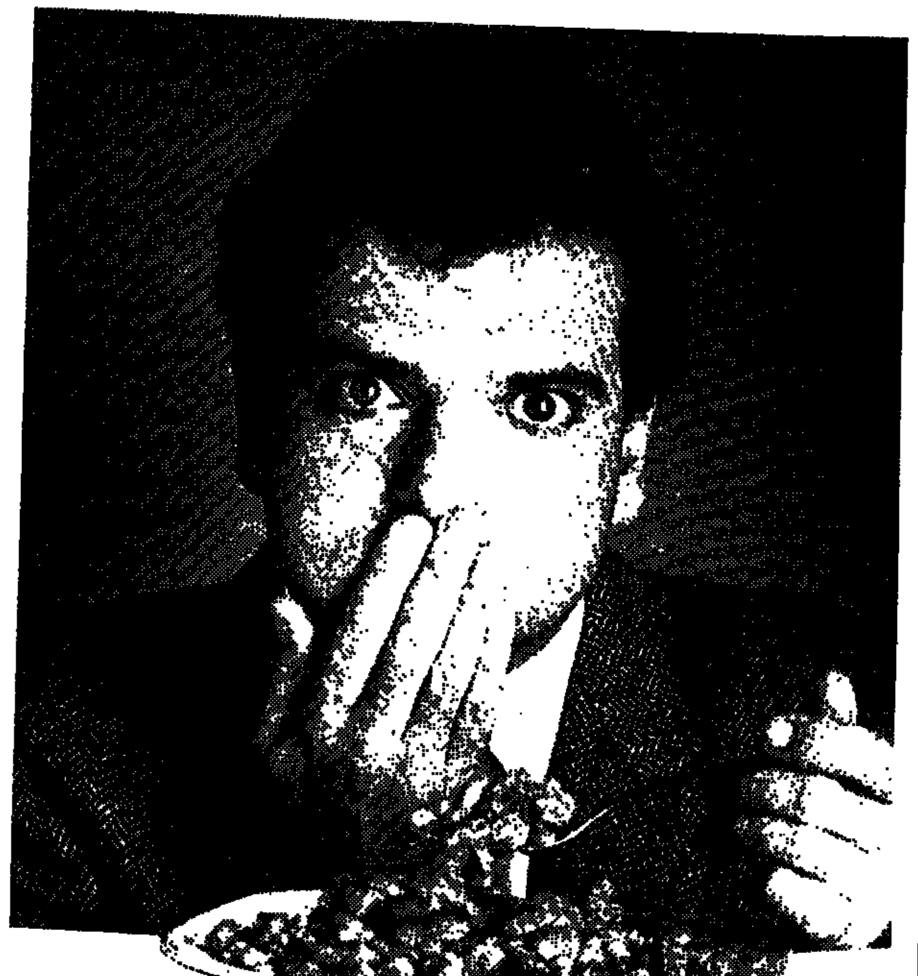
לא ידעו, שאכלת צ'ולנט בשבת.

קרבוסילן
שתי כמוסות למניעת הצטברות גזים.

אכלת ארוחה דשנה ואתה מרגיש נפיחות ומלאות. זה לוחץ וכואב.
קרבוסילן יפתור לך את הבעיה.
אתה נמצא בחברה ובדיוק אז סובל מהצטברות של עודף גזים.
זה לא נעים ואפילו מביך.
קרבוסילן יפתור לך את הבעיה.
ובעצם, כאשר אתה סובל מגזים, נפיחות בבטן, גיהוקים ושיהוקים –
קרבוסילן הוא הפתרון.
קרבוסילן, התכשיר החדש של "מעבדות־סנולס" מצרפת, הוא היחיד שמונע הצטברות גזים במערכת העיכול ע"י פעולה כפולה: כמוסה אחת מתפרקת בקיבה והשניה מתפרקת במעיים. כך מושג כיסוי מלא למקורות היוצרים גזים. בכל כמוסה שני חומרים שהוכיחו עצמם, סימטיקון ופחם פעיל.
קרבוסילן נבדק בניסויים קליניים ונמצא כיעיל ובטוח לשימוש.
לפני ארוחה או פגישה קח איתך זוג כמוסות קרבוסילן ותחסוך מעצמך מתח ואי נעימות.
אם אתה סובל מגזים, קח קרבוסילן 3 פעמים ביום.
בכלל, תמיד כדאי לשאת זוג כמוסות קרבוסילן בתיק.
ניתן להשיג בכל בתי המרקחת ללא מרשם רופא.

אביק בע"מ
ת.ד. 2077, רמת־גן 52120

אילונה פהר, כולם היו בני

בשבוע הבא, ייערך לכבודה של אילונה פהר קונצרט גאלה בקרנגי הול, ניו־יורק. קרן התרבות אמריקה־ישראל תעניק לה פרס על מפעל חייה. הגלריה הראשונה של הכנרים בעולם תבוא לחלוק לה כבוד • פהר, מורה של גאונים. שמואל אשכנזי, פנחס צוקרמן ושלמה מינץ הם המפורסמים שבהם • אל פהר נכנס ילד – ולאחר שנים יוצא אמן • כתבת הוקרה

מאת עשי וינשטיין

אילונה פהר עם שלמה מינץ. "קיבלתי אותו בגיל שש. הוא היה בוכה בשיעורים"

אילונה פהר מתקשה למצוא לי זמן. בגילה, בין 80 ל־90, היא עדיין עובדת, הרבה. תלמידים באים ויוצאים, מצלצלים מחולון, מאירופה ומארה"ב. לוח השיעורים, שפעם כלל 45 תלמידים, עדיין עמוס. 12 תלמידים היום, וכל אחד עולם לעצמו.

המורה הכי טובה בארץ, יש אומרים במזרח התיכון. מישהו אומר – בעולם. התלמידים שלה הפכו מזמן לאורחי העולם. אלה שגדלו בחולון, מבוקשים היום על ידי מיטב התזמורות. שמואל אשכנזי, פנחס צוקרמן, שלמה מינץ הם רק חלק מרשימה מפוארת של הישגים מוסיקליים.

היא לא מסתדרת עם ציונים לשבח, למרות שפחות מהכי טוב, לא נחשב בעיניה. בשניים בדצמבר ייערך לכבודה קונצרט גאלה בקרנגי־הול, ניו־יורק. היא תקבל, ביחד עם דורותי דיליי מג'וליארד את פרס שלמה המלך של קרן התרבות אמריקה־ישראל. למחרת, ב־3 בדצמבר, היא מוכנה לגלות, תהיה בת 84. תלמידיה לשעבר, אשר לוח הקונצרטים שלהם מלא שנתיים מראש לפחות, יבואו לקרנגי־הול. לא כולם. חלקם מופיעים באותו ערב ויברכו אותה אחרי הקונצרט.

בקונצרט ישתתפו הכנרים יצחק פרלמן, פנחס צוקרמן, שלמה מינץ, אייזיק שטרן, מרים פריד, וסרג'יו לוקה, הפסנתרנים יפים ברונפמן, יוסי קליכשטיין, והצ'לן יהודה חנני. על הבמה תשב הגלריה הישראלית הגדולה ביותר שרוכזה אי־פעם על במה אחת.

לא רק תלמידיה הם אורחי העולם – גם היא. תלמידים מארצות רבות משחרים לשיעוריה, אבל גברת פהר מלמדת ישראלים בלבד. היה לה קל יותר ללמד בהונגרית או בגרמנית, אבל היא מתעקשת ללמד בעברית.

לא קל להתקבל אצלה. היא בוחנת כל תלמיד, משוחחת, מתרשמת. גם את הורי התלמידים היא פוגשת. הם חלק חשוב מתהליך הלמידה. רובם, יושבים בשיעורים ורושמים הערות. בבית, ינדנדו לילדיהם. הם, ההורים, הופכים למעריצים שלה. מסיעים אותה לקונצרטים בכל הארץ, מביאים לה עוגיות, אוהבים אותה. מי שזוכה והתקבל כתלמידה, יוצא לדרך ארוכה של עבודה ועבודה.

הילדים שלה, כך היא קוראת לתלמידיה, מוכרים את נשמתם למוסיקה. הם שונים מבני גילם לא רק באינטליגנציה שלהם, אלא בעיקר בנכונות לתרגל ולנגן שלוש־ארבע שעות ביום, לפחות. זה משאיר מעט זמן לכדורגל, עוד פחות לצפיה בטלוויזיה. צריך ללכת לקונצרטים וצריך לשמוע תקליטים של מוסיקה קלאסית, ובערב, שוב לחזור ולנגן. לפעמים נשאר גם זמן להכנת שיעורים לבית הספר. אבל זה קל, שהרי הם אינטליגנטיים כל כך.

אין לה זמן לכתוב זכרונות. היא עסוקה ומעורבת יותר מדי בכאן ועכשיו. אבל אחרי העוגיה השלישית, היא מתרצה לספר על עצמה. על הילדה שנולדה ב־1901 בבודפשט, בת בכירה בין שישה ילדים. אבא ניהל את תחנת הרכבת המקומית וכתב ספרים ומחזות לתיאטרון. אמא ילדה וגדלה גאונים. היא היתה אשה חכמה שנתנה לכל אחד מילדיה חינוך אינדיווידואלי.

למרות שהמשפחה היתה אמידה בקנה המידה של אותם ימים, הילדים לא ראו כסף. לבושם היה פשוט, אבל הבית היה גדול והכסף הושקע בחינוך. אמא פהר אמרה שמי שאינו ד"ר, חייו משעממים, בכלל הוא רק חצי בן־אדם. כל האחים הגיעו לתואר הזה.

בודפשט שלפני מלחמת העולם הראשונה, מרכז מוסיקלי ופריחה תרבותית. בגיל שבע התחילה הילדה אילונה לנגן פסנתר. בגיל תשע הלכה לקונצרט של סיגטי ושמעה נגינה על כינור. "את זה אני רוצה", ואמא הסכימה. "הצליל דיבר אלי, עד היום מדבר אלי הצליל של הכינור יותר מכל הכלים האחרים. הוא היה כמו בן־אדם. כמו חבר".

והוא נשאר החבר הצמוד שלה כמעט 80 שנה.

היא היתה ילדת פלא חרוצה שניגנה כל הזמן, לפעמים עד עשר שעות ביום. "היום אינני מבינה איך זה קרה שניגנתי כל כך הרבה. אולי משום שבזמן הנגינה היה לי חדר משלי וכל האחים הורחקו ממני. היום יש לי תלמידה מאוד מוכשרת, בת 10, חנה פריקמן מירושלים. היא כל כך אוהבת את הכלי. כל כך אוהבת לנגן, ושואלת אותי תמיד, מדוע אסור לנגן בחגים. היא מזכירה אותי קצת.

"היה לי איזה צורך פנימי להפיק צלילים יפים. בגיל עשר יצאנו לטייל עם ההורים. במקום בובה, לקחתי לטיול את הכינור שלי. בדרך ישבנו לנוח ואני ניגנתי בכינור. עברו שם צוענים ואחד מהם אמר 'אף פעם לא ראיתי ילדה מנגנת בכינור'. גם אבא שלי לא התלהב. הוא חשב שילדה צריכה ללמוד לבשל. 'בשביל מה את צריכה את הכינור', הוא אמר. ואני לא יכולתי בלעדיו. אמא הבינה אותי. היא ניגנה על צימבל, כלי פולקלוריסטי של צוענים. אבל היא באמת הבינה אותי ועזרה לי".

בגיל 15, כבר הופיעה בקונצרטים. המורה הראשון שלה היה יוסף בלוך. בגיל 18 כבר סיימה את האקדמיה למוסיקה, אז בית הספר הטוב בעולם, עם תעודת "אמן" מאת המורה ינו הובאי, אז כבר ידוע ומנהל האקדמיה. כל שנה היתה תחרות נגינה באקדמיה כשהפרס הוא כינור עבודת יד.

הימים היו קשים, לאחר מלחמת העולם הראשונה. אילונה, נערה צעירה, נישאת בפעם הראשונה מתוך שלוש, יולדת את לילי, ובין לבין מנגנת. היום היא סבתא לשני נינים, שני נכדים ואמא של לילי. לילי, שרק 20 שנה מפרידות בינה ובין אמה, היא עדיין ידידתה הטובה ביותר. במשך שנים, בין שתי מלחמות העולם הופיעו השתיים יחד בקונצרטים, בהם לילי שרה ואמא שלה ניגנה. היום לילי חיה עם משפחתה בגרמניה, לא רחוק מנירנברג, ואמא אילונה כותבת לה כל יום מכתב בהונגרית, כמה עמודים צפופים.

ההיסטוריה האירופית ומלחמת העולם השניה בלעה גם את אילונה פהר. היא היתה בקונצרטים בלייז', בלגיה, כשפרצה המלחמה. חוזה הנגינה שלה אמור היה להביאה, עם לילי יחד, לליסבון. אבל היא חשבה אחרת. לא כך כך הבינה מה לעשות וחזרה לבודפשט ברכבת, דרך גרמניה הנאצית. בדרך עצרו אותם בגבולות. בדקו את הכינור, נגעו בו בידים גסות, בכינור שלה, סטטורה, עבודת יד מן המאה ה־18. בגבול הונגריה ציוו עליה להתפשט לבדיקה גופנית. שוב בדקו גם את הכינור, שוב בידים גסות.

אחר כך בא תור מחנה העבודה. "זה סתם נקרא מחנה עבודה כי לא עבדנו שם. רק רעבנו וחיכינו. זה היה מקרה בלבד שנשארנו בחיים. הורי, שתי אחיותי ואח אחד נשלחו לאושוויץ ולא חזרו. אני חשבתי כל הזמן על הכינור שלי, הסטטורה. דאגתי לו כמו לבן אדם. השארתי אותו עם חברה לא יהודיה בבודפשט. הוא נשאר שלם. היא החביאה אותו במרתף תפוחי אדמה והוא חיכה לי לאחר השחרור.

"הכינור שניצל מן המלחמה העולמית נשבר לבסוף בביתה של תלמידה שלי, בארץ. נתתי לה לנגן על הכינור ואחיה הקטן שבר אותו.

אחרי המלחמה הופיעו הרוסים בבודפשט. "כל אחד מהם לחוד, היה בסדר. ביחד הם היו פרועים. לא היה לנו אוכל והם אהבו מוסיקה. ניגנתי להם בשביל אוכל ושתיה. היה להם המון אוכל, אפילו שמפניה והם היו מוכנים להאכיל אותנו תמורת צ'ייקובסקי. אחד מהם אפילו נתן לי במתנה כינור, שלא היה שווה כלום. כינור שהוא לקח שלל בוינה. הקמתי תיזמורת של 20 נשים, כולן בוגרות אקדמיה למוסיקה, יהודיות וגויות. ניגנו בקפה בשם 'ניו־יורק' פתיחות של אופרות ואופרטות. אני ניצחתי, ניגנתי סולו, אפילו באך ניגנתי להם.

"לפני כמה שבועות ביקרתי בבודפשט, על פי הזמנת האקדמיה שבה למדתי. קבלתי מהם דיפלומה של זהב. נכנסתי שוב לבית הקפה הזה, שתיתי קפה. היום הוא נקרא קפה הונגריה".

– הקשר עם מדינת ישראל נולד ביום העצמאות, במלאת למדינה שנה אחת. אילונה פהר, כנרת ידועת שם, ניגנה סולו בקונצרט חגיגי לכבוד יום העצמאות בפראג. צ'כיה. היחסים בין מדינת ישראל והעולם הקומוניסטי פרחו. קונסול ישראל בפראג נתן, בתום הקונצרט, שני כרטיסי טיסה לישראל. אילונה הגיעה ארצה עם בעל מס' 3.

"הוא היה נודניק נורא. גרנו עם אחיו ואישתו בחדר אחד, ולאמבטיה היו לנו שותפים נוספים. באתי עם תיק ביקורות מאירופה למנהל מחלקת המוסיקה בהסתדרות, ליד שור, והוא שלח אותי לקונצרט הראשון בצפת. לא ידעתי איפה צפת, אבל נסענו בג'יפ צבאי כמה שעות. ניגנתי ציגן וקרייזלר. כמו שהמפקד המקומי אמר, משהו קל, הכי קל.

"זה היה בקולנוע חשוך, עם המון חיילים, בלי חלונות ודלת אפילו. כנראה שהצלחנו בכל זאת, כי אחרי הקונצרט המפקד הציע שניסע לראש־פינה.

"רציתי לחזור לאירופה. אבל המשכתי לנגן עם עליזה שמוקלר־הס, הפסנתרנית וזמרת אופרה המפורסמת מפראג. הופענו בצבא, בקיבוצים. אחר כך ניגנתי הרבה עם פסנתרנית מרומניה. שתינו עולות חדשות מיטלטלות בדרכים. בקיבוץ אחד, לילה חשוך, הסתבר שהפסנתר היה ריק. את הפנים שלחו לתיקון בחיפה. 'אולי גם הפסנתרנית תנגן על כינור. יש כינור נוסף בקיבוץ', אמר המזכיר.

"מנהל התיזמורת הפילהרמונית שמע אותי ואמר שאני ברשימת הסולנים. אבל לא היתה לי סבלנות לחכות (ההמתנה היתה ארוכה). אף פעם לא זכיתי לנגן איתם. הקונצרט האחרון שלי היה בבית ציוני אמריקה, ערב סונטות עם אילונה וינצה, הפסנתרנית. הביקורת היתה גרועה. בעלי הל־

שלמה מינץ, כנר ותלמיד לשעבר: אשה חד־פעמית

[illegible]

בעולם יש היום משבר בהוראת הכינור. בית־הספר הרוסי המפואר לכינור – מת. בית־הספר הבלגי – בתרדמה עמוקה. גם גַלָמיאַן, בכיר המורים של כל הזמנים בג'וליארד – עבר מן העולם. ואילו אילונה פהר שמה את ישראל על המפה במקום טוב למעלה. ניו־יורק תצדיע לה בשבוע הבא. בארץ – עדיין לא נמצאה ראויה לפרס ישראל

צלום: מיכל היימן

למבקר ואמר לו: 'אם לא תחליף את הביקו־רת, אירה בך באקדח'. אני לא ידעתי. כששמעתי על כך, אמרתי לו: גמרנו. התגרשתי ממנו וזהו. הוא חי היום בגרמניה.

"דבר אחד בכל זאת יצא מהנידנוד שלו. הוא כתב מכתב לבן־גוריון ואמר שיש לו אשה מפורסמת שלא יכולה לנגן בבית. אי אפשר לנגן בחדר אחד עם עוד משפחה. בן־גוריון שלח פתק וקיבלנו דירה בחולון, שלא היתה אלא חולות או. עד היום אני גרה באותה דירה. היא קטנה, אבל אפשר לנגן בה בכל שעות היום והצהריים. לשכנים לא איכפת. הם קיבלו אותי יחד עם הקירות ולא יודעים שאפשר אחרת".

ההסבה מן הנגינה אל ההוראה היתה טבעית. התלמיד הראשון היה שמואל אשכ־נזי, היום בארה"ב, מנגן בקוורטט "ורמר", פרופסור למוסיקה וסולן. אז הוא היה בן שבע, למד אצל אבא שלא ידע כינור בכלל. אבל הוא היה מוכשר. הוא גר לא רחוק מאיתנו. היה לו רצון חזק מאוד. עד היום אני חושבת שהוא היה התלמיד הכי מוכשר שהיה לי אי פעם. אהבתי אותו מאוד. רציתי לקחת אותו לקונצרטים, אבל לא היה לנו כסף, אז טיילנו הרבה ברחובות ודיברנו על מוסיקה".

עם שמואל אשכנזי נולדה גם השיטה של הגברת פהר, שיטה המצמיחה גאונים מוסיקליים. לוקחים ילד עם שמיעה, אינטליג־נציה, ריתמוס. נותנים לו כינור קטן, שמ־ינית, אחר כך רבע, חצי, שלושה רבעים ובסוף – שלם. מאמצים אותו אל הלב. משוותים איתו על בית־הספר, המורים, החב־רים, גם על ההורים. לפעמים צריך לנטרל את ההורים שלא יפריעו. נותנים לו שיעורים ארוכים, מתישים. לא מחמיאים בדרך, אומ־רים תמיד את האמת. מותר את כל האמת. לא מעודדים סתם, אלא דורשים. בשיעורים אומ־רים רק הערות ענייניות. מקפידים על כל תו, כל הוראה. שוב מקפידים ושוב דורשים. הילד מנגן בכיות. החברים שלו מתיאשים ממנו. המורים סולחים לו ומוותרים.

לוקחים אותו לקונצרטים. קונים לו פטיפון ותקליטים. הוא מאזין, משווה, לומד. מתקנים אותו בשיעורים. מלווים אותו בפסנתר, מנגנים איתו יחד. זורקים אותו למים. מאר־גנים לו קונצרטים קטנים. בהתחלה בבתים פרטיים, אחר כך בבתי הבראה של קופת חולים. הוא לומד לעמוד על הבמה, להופיע בפני קהל. בגל 11, 12 הוא מתחיל לנגן עם תיזמורת. תיזמורת חולון ואחר כך עם הפילהרמונית. בגיל 16 הוא עושה בגרות ושולחים אותו לג'וליארד. מחכים למיכתבים, לגעגועים, אחר כך גם לביקורות. גאון יצא לדרך.

אילונה פהר אוהבת להיזכר בילדים שלה. שמואל אשכנזי, הראשון, היה ילד עם אופי. בגיל 12 זכה בפרס בתחרות נגינה בירושלים.

פנחס צוקרמן הזה הכי שובב. "בא אלי בגיל שמונה. הוא נולד עם כינור ביד. לקחתי אותו פעם לקונצרט והוא בכה כששמע את צליל הכינור. בבית הספר היה שובב. ראיתי אותו פעם אדום ומזיע בכיתה. 'מה ישו', שאלתי, 'כדורגל'. הוא אהב כדורגל ולא היה לו זמן לשחק.

"את שלמה מינץ קיבלתי בגיל שש. הוא היה בוכה בשיעורים ואמא שלו ישבה וכתבה כל מלה שאמרתי בשיעור. בהתחלה ניסה לחקות סיגנון של כנרים אחרים, בגיל שמונה קרה לו נס. כמו פרח הוא נפתח והתחיל לנגן מצויין. בגיל 11 וחצי ניגן עם הפילהרמונית, מנדלסון, – בהצלחה גדולה. הוא היה חמוד כזה. יש ילדים שבגיל 12, 13 עוברים משבר ומפסיקים לנגן היטב. זה חשוב, כדי שחס וחלילה לא יהיו יותר מדי כנרים גדולים.

"מי שעזר לי בכסף היה גורודצקי ז"ל, מאמקור. הוא מימן לילדים האלה, שהוריהם היו עולים חדשים את השיעורים. הוא כל הזמן רק רצה לתת. לתת להם פטיפונים ותקליטים, עזר אפילו לרכוש דירות להורים שלהם. גם משה וינשטיין עזר לי. הוא הכיר אותם כבונה כינורות, היה לו חוש לגלות כישורונות גדולים והוא שלח אותם אלי.

"ילדים מוכשרים מבינים אותי מיד, עוד לפני שאני אומרת מילה. לאחרים, צריך להגיד כל דבר הרבה פעמים. המוכשרים אומרים לאחר קונצרט סולו. שהם ניגנו 'המקסימום לא רע'. אחרים אומרים 'מצויין'. יש לי מזל לתלמידים שלי. כישרונות גדולים כמו אלה יש בדרך כלל אחד במיליון, ולי היו כל כך הרבה תלמידים מוכשרים.

"למוסיקאי לא טוב להתחתן עם מוסיקאי. שלושת הבעלים שלי לא היו מוסיקאים"

"היה תלמיד אחר בחולון, לא מתאים בכלל. אמרתי לאמא שלו, 'לילד אין שמיעה'. לאחר שבוע היא הביאה לי פתק מן הרופא, 'לילד שמיעה תקינה'. אז מהז"

פנחס צוקרמן – המטאור של עולם הכינור. זכה בתחרות לוונטריט בניו־יורק, חבר בשלישיה – בארנבוים, ז'אקלין דה־פרה. צוקרמן – אולי אחד החשובים והגדולים שבגופי המוסיקה הקאמרית של שנות השישים והשבעים. עד לפרוץ הטרגדיה האישית של דה־פרה. מאחוריו – עשרות תקליטים. כולם להיטים במוסיקה הקלאסית. עבר לניצוח – תחום בו הוא עשה חיל. בעבר – המנצח של התזמורת הקאמרית האנגלית, והקאמרית של לוס־אנג'לס.

שמואל אשכנזי – הכנר הראשי ו"המנהיג" המוסיקאלי של "רביעיית ורמיר" המפורסמת. משמש גם פרופסור להוראת הכינור באוניברסיטת שיקאגו. שלא כחבריו – אשכנזי לא רץ אחרי ההילה הגדולה של הקאריירה הסולנית הבינלאומית. מעדיף להקדיש את עצמו בהתמחות לנגינת מוסיקה קאמרית ולהוראת הכינור. התצלום, באדיבות התזמורת הפלהרמונית

שלמה מינץ – ה"בנימין" של "המאפייה הישראלית" המפורסמת במוסיקה. חבריו למועדון הצמרת במוסיקה מכנים אותו "במבינו". אך מינץ "הקטן" הפך במהירות – בזכות הצליל העשיר והחם והטכניקה המופלאה שלו – לאחד המבוקשים שבכנרי העולם. כבר בגיל צעיר, בראשית שנות העשרים שלו, הקליט מיצירות המופת לכינור משל באך, מנדלסון, ברוך, פוניני, קרייזלר ואחרים

"גם עכשיו, יש לי תלמידים מוכשרים. חגי שהם, שינגן בקונצרט בקרנגי־הול, נוסע אלי מקרית ביאליק בשלושה אוטובוסים לשיעור של שלוש שעות, וזה לא די לו, הוא מוכן לנגן אפילו יותר. ארז עופר ואליאב פריאל משר־תים עכשיו בצבא, שניהם כישרונות גדולים. עופר פאלק, אלון וייבר וקובי רובינשטיין – שלושתם צעירים יותר, אבל מוכשרים מאוד. יש לי גם שלוש תלמידות צעירות ונחמדות כל כך. תמר פרידמן, הילה גולדמן ושירה היילברון. אני לא אוהבת ללמד בנות, כי בסוף הן פשוט מתחתנות ולא עושות קאריי־רה. זה חבל, אבל זה כך".

בגיל 84, אילונה פהר לא מוכנה לעשות סיכומים. "כל בוקר אני קמה מוקדם וחושבת מה הדברים היפים שיקרו לי היום. אפילו אם לא קורה כלום, אני בכל זאת שמחה. זה אופי שכזה, וגם חינוך. אמא שלי לא אהבה בטלה. תמיד דרשה מאיתנו שנעשה משהו, שנהיה עסוקים, שנעבוד, נתרגל, נלמד. גם היום, אני קמה מוקדם מאוד ועובדת כל היום בלי הפסקה. רק בצהריים, לפעמים אני קוראת קצת.

"כל חיי היו לי הרבה צרות, אבל המוסיקה עזרה לי להתגבר. מוסיקה היא מתנה מאלו־הים. הטלוויזיה בלונדון הכינה עלי סרט שהוקרן בכל העולם. קיבלתי המון מכתבים, מכל העולם. אבל אני לא רוצה תלמידים משם. בשבילי, היהודים הם עם אריסטוקרטי ועתיק, לכן יש להם קשר מיוחד, נפשי, אל הכינור. בכלל, צרות עוזרות להבין מוסיקה ולהפיק צלילים עמוקים, מהנפש. כשהחיים קלים מדי, אי אפשר לנגן".

אילונה פהר, שיעור עם תמר פרידמן

יום שישי אחר הצהריים. ילדים אחרים מתרווחים בסלון, כשתמר, 10½ נוסעת עם אמה לחולון, מירושלים.

תמר לומדת כבר שנה אצל אילונה. בארבע וחצי בדיוק היא מכוונת את הכינור. שעה וחצי לאחר מכן, תמר עדיין נראית רעננה ונלהבת כמו בהתחלה.

מתחילים בסולמות, לפחות חצי שעה. כלב נובח בחוץ, אילונה סוגרת את החלונות שיהיה שקט. אמא יושבת בצד עם מחברת וכותבת הוראות. לפעמים מתערבת בשיעור, צוחקת, מתנצלת, מדברת בשם הבת.

לתמר עיניים מבריקות. היא ניגשת לשיעור כאל הרפתקה. בהמשך הזמן מתחממת, כמו הכינור, פושטת חולצה ונשארת בטריקו. גברת פהר יושבת בכורסה נוחה וכבדה. מכה עם עיפרון את הקצב, לפעמים עם היד או הרגל. הקצב, בכל מקרה – נשמר בקפדנות.

עוברים לקונצ'רטו במי מז'ור מס' 2 של באך. פהר קמה, ניגשת לעמוד התווים ומכה את הקצב בעיפרון. מה שתמר מנגנת היטב, אילונה קוטעת אותה. עוברים הלאה. מן הצד נדמה שתמר יודעת הכל היטב, לא כך חושבת המורה. כתוב פיאנו (בשקט), מנגנת עוד פעם. "באך לא כתב זה". תמר חוזרת, מתקנת.

עוברים לקרייזלר. תמר מנגנת בעל־פה. שלוש־ארבע שעות עבודה כל יום נותנות תוצאות. תמר מתווכחת. למוטיב המרכזי של קרייזלר (פרלוד ואלגרו), כתוב בפתיחה: פורטיסימו, אנדנטה ונושא חדש מתחיל. תמר רוצה לחזור לנושא ברכות ולהגיע לאט לאט לפורטיסימו (חזק). אילונה רוצה פורטה מן ההתחלה. על זה ניטש ויכוח. תמר: "אני נורא מבקשת, נורא מבקשת". אילונה צמודה לטקסט. תמר מוותרת.

אחרי קרייזלר היא מנגנת קונצ'רטו של היידן ורומנסה בפה מז'ור של בטהובן. בסוף השיעור היא עדיין לא שבעה. נשארת לשמוע את השיעור של ליחי בן דיין, בן גילה. לפעמים, לאחר שיעור טוב; היא מקבלת שוקולד מן המורה. הפעם בגללי, זה לא קורה. אדם זר מפריע למהלך הרגיל של השיעור.

אמא של תמר מגוננת עליה ואינה מוכנה לחשוף אותה. אף מלה על הילדה. מה שכן, היא אומרת, הדרך אל אילונה רצופה עבודה, עבודה, עבודה. נשמע מוכר, אפילו שחוק משהו במקום ההוא, בחברה ההיא.

"אני כותבת רק בהונגרית. מדברת גרמנית ועברית, חושבת בלי מילים, רק בצלילים"

"התלמידים שלי הם התשובה להשמדה בשואה. הם מחדשים את הגניוס היהודי במוסיקה. דרכם אני מגיעה לכל הבמות ואולמות הקונצרטים. מחיאות הכפיים שלהם – מגיעות לעם היהודי".

שירת הים של מילא ברנר

מילא ברנר בצרות. לחברת "אטלנטיק" מונה כונס־נכסים • ברנר מייצג למעשה את ענף הספנות הישראלי, ואת המשבר הפוקד היום ענף זה • יעקב מרידור היה שותפו במשך שנים. הרומן של ברנר עם הים התחיל בצי הבריטי, נמשך בחיל־הים, בחברת צים, עד לבעלות על העסק הימי הגדול בישראל • "אטלנטיק" הוצאה מניהולו של ברנר. נגד החברה מתנהלת חקירה של הרשות לניירות ערך • ברנר: "זה לא סוף הסיפור. בלי חלומות אי אפשר לנהל עסקי־ים... לא קיבלתי גיבוי ממשלתי הולם"

מאת לאה אתגר

מילא ברנר, 64, העבר הלא רחוק, נחשב לגאון פיננסי. כל מה שקשור בעיסקי ים גדולים, שמדליקים את הדמיון, דבק בו. ביחד עם יעקב מרידור, הקים את החברה הימית להובלת פרי. בשיא תהילתו, היו לו כחמישים אוניות. ערך החברה נאמד אז, בכשש מאות מליון דולר.

אחר כך, החלה החברה לשקוע. רוב האניות נמכרו. ברנר־את־מרידור שילמו חובות בסדר גודל של 512 מליון דולר. הענק הימי שלהם, התגמד עד מאוד.

ביחד עם מרידור, היה ברנר גם שותף בחברת הדייג אטלנטיק. לחברה היו ארבע אוניות. היום, נאמדים חובותיה בשבעה מליון דולר.

יש לרב־החובל ברנר עוד עסקים. הוא שותף גם בחברת רסקו, בכעשרה אחוזים. רסקו, כידוע, נמצאת גם היא בצרות. חובותיה לבנקים נעים סביב ה־25 מליון דולר. הוא שותף גם במפעל לתעשיות לייזר, המנוהל על־ידי דור מרידור, בנו של יעקב מרידור. מפעל זה, הוא העסק היחיד בשיתופו, שלא הסתבך.

ברנר, איש גדול ובהיר עיניים, אינו בדיוק מעורר תחושה של אדם שחשך עליו עולמו. להיפך, הוא מלא שמחת־חיים. פגשתי בו במסיבה מהודרת, שערך בביתו התעשיין החיפני, אפריים אילין. אילין הוציא־לאור ספר חדש ובחיפה חגגו. בין וויסקי לוויסקי, לא היה ספק, ברנר הוא עדיין מלך הסוסיאטי החיפנית.

אשתו של ברנר, מיכל, בת־דודתו של השר עזר וייצמן, צוחקת על עיסקי החברה הפורחים ב"קלושמירל של חיפה". האשה הנחמדה הזאת, שממדיה הפיזיים לא מפגרים בהרבה אחרי אלה של בעלה, פעילה בארגוני צדקה. בחיפה, היא אישיות אהודה.

כשברנר מגיע לתל־אביב, הוא עושה זאת בגדול: מכונית ב.מ.וו. מפוארת (בנו הצעיר, דן, מנהל כמה מחברות־הבת של רסקו, ומנהל גם את רסקר, יבואנית מכוניות ב.מ.וו. בישראל), נהג צמוד.

בהילטון תל־אביב, על ארוחת־צהריים, הפגישה העסקית הראשונה. ברנר לא פוסח על אף מנה. גם לא על ג'ין אנד טוניק. אחר כך יעבור למלון דן, לפגישה עם ההנהגה הכושלת של רסקו.

בלובי של ההילטון, כולם מכירים אותו. רצים לחלוק לו כבוד, ללחוץ את ידו. מחייכים אליו. ברנר, צועד בכבדות. כשהיה ילד, שבר ברך. נראה, שיש לו את כל הזמן והסבלנות שבעולם. מתבדח עם המלצריות, עם האיש ליד הקופה. אי־אפשר להתעלם ממנו. הר אדם. הר של עסקים־לשעבר.

ברנר אומר, שאין לו תחושת אכזבה ותיסכול. לעיתים, אם הוא מרגיש עצמו מעט ירוד, הוא מחזק את עצמו. אני איש אופטימי, הוא אומר.

לא צריך לרחם עליו. על הנייר רשמו החברות שלו חובות במליוני דולרים, אבל לעצמו, יש לו די, הוא מעיר. אני מרגיש כמו האימפריה הבריטית, אבל בלי האימפריה שלה, הוא מגדיר את מצבו בהומור.

אחר כך, כשיערוך ניתוח עיסקי של עלייתו ונפילתו, יסרב לדבר על נפילות. החברה הימית עוד חיה, נושמת ומחכה להזדמנות, הוא אומר. אוניות אטלנטיק עוד תצאנה לדייג־מרחקים, וערך המניות של החברה, עוד יעלה.

ברנר מאמין, שבעיסקי הים, עוד לא נאמרה את המלה האחרונה. שהציבור הישראלי, שקנה מניות בחברות שלו שיצאו לבורסה, עדיין לא צריך להגיד קדיש על כספו. האיש האופטימי מקווה נון סטופ. לבנו בכורו, אבי, הוא נתן את ג'וב הניהול של מכשלת אטלנטיק. בנו הצעיר, דן, הותיר את ניהול מכשלת רסקו.

את השאלה אם אינו מצטער על שהכניס את ילדיו לעסקים כושלים, הוא אינו מבין. הם יצליחו, הוא אומר. הוא לא היה חייב להם מאומה. הם קיבלו ממנו הכל. עכשיו, שיבנו את עצמם, כמו שהוא בנה את עצמו.

הוא סלף מייד מן, הוא אומר. העיקר בחיים, זו העשייה, והעשייה בלבד. את זה אי אפשר לקחת ממנו. ועשיה לא נמדדת בעיניו, רק במספרים שמורה השורה האחרונה.

נכון לשבוע שעבר: החברה הימית להובלת פרי, חברה ציבורית, הנסחרת בבורסה האמריקנית, חיה ונושמת, אבל לא עושה עסקים גדולים. אין לחברה חובות, אבל גם לא נכסים גדולים. בעיסקי הספנות היום, משבר, אי אפשר למכור אוניות, אי אפשר להרוויח.

החברה הזאת, היא כמו תינוק שבוע עוד יגדל, אומר ברנר.

חברת אטלנטיק, הנסחרת בבורסה הישראלית, חייבת שבעה מליון דולר. קו מניותיה, נשחק. יעקב מרידור, שהיה שותף בה, מכר מניותיו בזמן, ויצא ממנה לפני כשנתיים. מילא ברנר נשאר.

לאטלנטיק מונה כונס נכסים, עורך־הדין דב וייסגלס. שלוש אניות החברה, וכל הצי העכשווי של אטלנטיק, עצורות בדרום אפריקה, בשל חוב של כמליון דולר לדרום־אפריקה. וייסגלס הגיע השבוע להסכם עם בעלת־החוב, לפיו תפעיל חברה דרום אפריקנית את האוניות, כדי שתוכלנה להרוויח ולהחזיר חובות.

למילא ברנר, אין עוד הרבה מה להגיד באטלנטיק. אף־על־פי־כן, הוא לא מרגיש את עצמו בחוץ. אם יש עתיד לדייג־מרחקים, יש עתיד גם לברנר ולאטלנטיק, הוא סבור.

אפשר לקרוא למה שמתרחש סביב עיסקי אטלנטיק, נסיון להנשמה מלאכותית.

אל שורת תאריו של ברנר – ימאי ותיק, מפקד בחיל־הים, רב־חובל, מנהיג – סנופ? בשנים האחרונות תואר נוסף – מלך דגי־הבקלה. ברנר היה הראשון שדג, הביא, פירסם ומכר לנו, בזמנו, טונות של בקלה.

היום, הוא אומר, שאת אטלנטיק אי־אפשר לשפוט על־פי רווחיה. אטלנטיק אף פעם לא עשתה רווחים גדולים. יש לשפוט אותה על־פי השליטה בים, הזכיונות לדייג והעשיה היפה.

לא היה לו, לטענתו, גיבוי מספיק. עיסקיים הם הרפתקאות הזוכות לעידוד ממשלתי בארצות אחרות. בישראל, לא רק שלא סייעו, אלא אכלו אותו, כועס ברנר.

מילא ברנר אינו מבוהל מאובדן [illegible].

מי שמדפדף בעיתונים של עשרים השנים האחרונות יראה, שהצמד מרידור־את־ברנר כבר התמחה בעליות ובנפילות. אוסף מקרי של כותרות. עיתונים מלפני כעשר שנים, נראה בערך כך: "ההגה נשמט מידי מרידור וברנר". "מרידור טוען, שלו קיבל תמיכה ממשלתית, היה מציל את האוניות". "הגלים הפיננסיים הסוערים טילטלו את ברנר ומרידור אל השרטון". "מרידור וברנר הודחו מניהול האימפריה האבודה שלהם". "רק נס יציל אותם". או, "מרידור וברנר מחפשים גלגל הצלה".

הכותרות נשמעות מתאימות גם לפרשת אטלנטיק, היום. רק שהפעם, מרידור בחוץ. ברנר עדיין בפנים.

הסיפור הבא שייך לברנר. ברנר על ברנר.

ברנר אומר, שאי־אפשר לדבר עליו מבלי לדפדף בהסטוריה. הילד היהודי, יליד רוסיה, עלה ארצה בגיל 13, למד בבן־שמן, אבל הלב נמשך לים. בגיל 16, נסע לליברפול, ללמוד בבית־ספר ימי. בגיל 20 היה לקראט, ואחר־כך לקצין על אוניית בית־חולים בריטית.

ברנר אומר, כי העובדה שנולד ברוסיה והיה יהודי, לא סייעה לו לטפס גבוה בסולם הקצונה הבריטית. הבריטים העריכו אותו רק כנווט מעולה.

מרידור עוד לא כתב את הפרק האחרון

לאורך כל הדרך, מילא ברנר היה איש של ים, מקצועי, ויעקב מרידור היה איש הכספים. ברנר כועס כשמעירים, כי בכל עיסקה כספית בה היה המתכנן, והמבצע היה יעקב מרידור, נולד כישלון.

זו אמירה גרועה. הוא מודיע. לא נכון להגיד שמרידור ברח מהשותפות באטלנטיק בזמן. כי זה עדיין לא הסוף של אטלנטיק. ברנר נתן ונותן למרידור קרדיט: הוא מבוגר ממני, יש לו זכויות שלמעטים יש! הוא לוחם־חופש, שישב שנים בכלא.

כשישראלים הירשו לעצמם ללעוג לאמצאת האנרגיה של מרידור, אני חשבתי שבזמן שהם היו בגן־הילדים או רקדו בנשפים, הוא כבר היה טרור בעשיה. חוץ מזה, מרידור הוכיח, שיש לו כושר ריכוז, מחשבה, וחזון שמגשים גם דמיון. כמו המיפעל לתעשיות לייזר, שהתגשם.

אני מאמין, שהפרק האחרון בהסטוריה של מרידור, טרם נכתב. הוא חבר שלי. אדם אריב, פעיל, חיובי. לא צריך לשפוט אותו, אלא לתת לו אשראי. בארץ, אנשים מומחים לקטוף אוזניים ולקטול. לא חשוב מה עמדתי הלוגית בנושא אמצאת החשמל. זה שכולם היו נגדו, דחף אותי להיות בעדו.

לאן הלכו הרווחים?

בשנתיים האחרונות פורסם, כי הרשות לניירות ערך, המכס, משרדי הממשלה ואף שלטונות דרום־אפריקה, חוקרים חשדות בגבי אטלנטיק. פורסם, כי היחידה לחקירות הונאה של המכס הארצי, חוקרת חשדות הנוגעים לאומן העברת מטבע חוץ לחו"ל.

זה כשנה וחצי, מנהלת הרשות לניירות ערך חקירה נגד אטלנטיק, המנסה לברר מדוע השקיעו החברה הציג ערב הנפקת המניות לציבור, מצב עם נתונים ורודים בהרבה מאלה ששררו במציאות. זמן קצר לאחר ההנפקה, התבררו נתונים קשים.

חשד נוסף שפורסם בעיתונות טוען, כי אטלנטיק לא דיווחה לבורסה על עיסקה שביצעה עם "בעלי עניין". הפרשה קשורה באוניית הקירור "פבלה פריו", ששימשה כאוניה המובילה של דייג של אטלנטיק, מדרום־אפריקה לישראל.

נטען, כי חברה מסחרית בשם "פריאומאר", מהאיים האנטילים, חכרה את האוניה לאטלנטיק, ושולמה לה דמי־חכירה שנתיים, הגבוהים במליון דולר מהמחיר שנגבה צים. הטענה היתה, שבעלי "פריאומאר" הם, כנראה, מילא ברנר ובנו, דן ברנר.

טענות אלה פורסמו בהרחבה ובלשון בוטה בעיתונות. נרמז כאן, כי בעוד חברת אטלנטיק, שהציבור מחזיק במניותיה, מפסידה בעסקים, הולכים הרווחים לכיס הפרטי של ברנר.

ברנר אומר, כי הטענות הללו הן שקשוק לא רציני, ולכן לא היו ראויות שיתייחס אליהן בתגובה צורה של פירסום. כי העיסקה החשודה, בקיבוץ, קיבלה את כל האישורים במוסדות החברה. "פריאומאר", טען, שימשה כסות פורמלית להנפת דגל זר, כדי שהאוניה "פבלה פריו" תוכל להיכנס לנמלי מדינות, שלישראל אין עימן יחסים דיפלומטיים.

עוד טען, כי מעולם לא היתה העברת כספים מאטלנטיק לכל חברה פרטית שלו או של בנו. [illegible] בפטור ממכס.

מילא ברנר. קשה לדוג במרחקים תחת דגל ישראלי. בימי השיא, הגיע שלל הדייג של "אטלנטיק" לכ־20 אחוז משוק הדגים הישראלי. ברנר אומר, שייבוא בקלה זול מארגנטינה, היה בעוכריו

הוא רשם פרק בהסטוריה. ליד נמל שרבורג, היה עד לטירפודה על־ידי הגרמנים של אוניית הקרב לאופולדוויל, שנשאה על סיפונה כאלפיים מלחים אמריקאים. ברנר פיקד על חלק מעבודות ההצלה. שמו נזכר בהערכה, בספר "לילה לא נשכח".

ערב מלחמת השיחרור הוא מגיע ארצה, עוסק ברכש אוניות ובהקמת חיל־הים. ב־1948, הוא מפקד אוניית המלחמה ק 18. אחר־כך, ק 24 (מעוז). הוא משתתף בקבלת ה"אושן ויגר", אוניית הגירוש, שהגיעה עם מעפילים מצפון־אפריקה. שמו ניקשר גם בפרשת ספינות שרבורג.

מאוחר יותר, ברנר מציל כחמישים נוסעים, שספינתם נטרפה מול חופי סוריה. הוא פוגש בבן־גוריון. דוד בן־גוריון ופמלייתו, יוצאים עם מילא ברנר ללב ים, לשייט בן חמישה ימים. ברנר משחק עם הזקן שח, מפסיד אצלו. בן־גוריון מאמין בעתידו של צי עברי. בחזון הזה מאמין גם ברנר. השניים מדברים על כך רבות על האוניה.

במהלך משחק שח עם בן־גוריון בלב־ים, דנו בהקמתו של הצי העברי

ברנר נוסע להשתלם בכלכלה בלונדון. משתלם גם בימאות מטעם חיל־הים. ב־1954, משתחרר והופך לרב־חובל בצים.

בשנות ה־60 הראשונות, הוא פוגש בתל־אביב ביעקב מרידור. נוצר ביניהם קונטקט מיידי. ברנר אומר, שהוא מחבב את מרידור. ביחד הקימו את אטלנטיק, חברה לספנות ולדייג, ואת החברה הימית להובלת פרי.

ברנר אומר, ששתי החברות הן "היי ריסק" (הימור גדול). בספנות עסקים, נוטלים רמת סיכון גבוהה, הוא אומר. היום, יש בעולם משבר ספנות עצום, שנמשך כבר 11 שנים, הוא מעריך.

החברה הימית להובלת פרי היתה המיפעל היהודי הימי הגדול ביותר. היה לה צי של כחמישים אוניות־קירור, שהניפו דגלים שונים. מרידור וברנר העריכו אותה אז, בכ־600 מאות מליון דולר. הם הנפיקו חלק קטן מהחברה בבורסה האמריקאית, וגייסו 7 מליון דולר, אותם השקיעו שוב באניות.

ברנר אומר, שבחתימת קולמוס הרוויח אז מהרוסים, למשל, 30 מליון דולר, כשמכר להם 8 מיכליות. היה להם אז כסף גדול. הוא מעיד על עצמו, שאף פעם לא התרגש ממליוני דולרים. רק כשהיה ילד, היה מתרגש כשביזבז פרוטות בחנות ממתקים.

לפתע נקלעו לזמנים קשים. שוק ההובלה הימית החל להיות מוצף בשפע אוניות. המימון שלהם נעשה במטבע קשה, במארקים גרמניים ובקרונים נורווגים. שקעו בחובות, ואלה תפחו ליותר מחמש מאות מליון דולר.

ברנר אומר, שהיה להם רכוש אדיר שמכרו אותו, שילמו והחזירו הכל, גם חובות שלא היו עליהם ביטוחים. לדבריו, עד היום, כשהוא ומרידור נכנסים לבנק, לא חשוב באיזה מקום בעולם, מצביעים עליהם ואומרים, הנה שני הג'נטלמנים, שהחזירו חובות עד הגרוש האחרון.

בהשוואה לנפילת סנקו – ענק הספנות היפני, שטבע עם שני מליארד דולר חובות, וכהשוואה לסלין – חברת ספנות שוודית, שטבעה עם 200 מליון דולר חובות, טוען ברנר, שהוא ומרידור הצליחו. החברה הימית נשארה בחיים, עם כמה מליוני דולרים בכיס.

אמי לימדה אותי, שעושר ועוני אינם דברים חשובים

הענק הפך ננס, אבל ברנר לא רואה הצטמקות ככשלון.

במבט לאחור, אומר ברנר, החברה הימית רשמה פרק בהסטוריה של עם ישראל. במלחמת יום הכיפורים, למשל, פנו אליו מצה"ל וסיפרו, שאספקת הנשק מארצות־הברית נתקעה. היו לו אז באקוודור שלוש אניות עמוסות בננות. הוא הורה לפרוק את המיטען, והאניות הפליגו לארצות־הברית, שם העמיסו עליהן 26 טון נשק לישראל.

רק בשל המבצע הזה, היתה הצדקה לקיומה של החברה הימית, הוא אומר.

כששואלים את ברנר איך הוא חי עם הידיעה, שפעם היו לו מאות מליוני דולרים והיום הפסיד אותם, הוא מצטט את שירו של רודיארד קיפלינג, "אם היה לי הכל בעולם, אז.."

אחר כך הוא מספר, על אמו שנפטרה לפני שלוש שנים. לפני מותה, ישבה והתבוננה בתמונת־מחזור של בנה ושאלה, איפה הם היום כולם? העיקר להישאר בחיים, אמרה האם הישישה. היא גם לימדה אותו, שעושר ועוני אינם בני־חשיבות. עד היום הוא אדם צנוע, לא בוזבן ולא מתנשא, אומר ברנר.

ברנר מרגיש לגבי החברה הימית כמו מלך בלי ממלכה. אף־על־פי־כן, הוא מסתובב בתחושה, שאינו חייב פרוטה לאדם. בחברה הימית, עדיין מחזיקים, הוא ומרידור, בחמישים אחוז, והציבור האמריקני מחזיק בחמישים אחוז.

בזמנים הטובים, אומר ברנר, תרמה החברה הימית לעיר חיפה מעל 2 מליון דולר. במלחמת יום הכיפורים, הלוותה למדינה 8 מליון דולר. המעשים הללו, גורמים לו לתחושה, שאין כאן כישלון, הוא אומר.

גם עם פרשת אטלנטיק, מסתדר המצפון של מילא ברנר יפה. הוא הקים את חברת הדייג, משום שהוא רואה בדייג מיפעל חלוצי. החברה שלו עסקה בדייג בארצות רחוקות ולעומק של עד קילומטר. זה היה נושא חדש, וברנר התמחה בו. כמו הישראלים, יצאו גם היפנים, הרוסים, הפולנים, האנגלים והספרדים לדייג במרחקים.

פעם, ארצות רבות איפשרו לדייגים הזרים לדוג בחופיהן. אחר כך, פיתחו את חוקי המים הטריטוריאליים ואיפשרו לדוג רק לבעלי זכיונות. בתחילה, דגו אניות אטלנטיק בחופי מאוריטניה וסנגל. מאוחר יותר, קיבלו זכיונות בקנדה, ובעיקר בדרום־אפריקה.

אטלנטיק הצטיידה בארבע אוניות מודרניות, שכללו חירושים אלקטרוניים לאיתור עדרי דגים, ומכונות הקפאה ועיבוד משוכללות. האוניות נחשבו לבתי־חרושת צפים. דגו בהן, שטפו, ניקו, חתכו והקפיאו את הדגים.

בימי השיא, הגיע שלל הדייג לכ־20 אחוז משוק הדגים הישראלי, בערך 5000 טון לשנה. המדינה הכירה בשלל הדגים של אטלנטיק כדגים פטורים ממכס, והתייחסה אליהם כאל דייג ישראלי.

רק מאוחר יותר, נטען נגד החברה, כי שללה הולך וקטן, כי רוב הוצאותיה במטבע חוץ, כי רוב עובדיה ימאים זרים וכי אוניותיה לא ניבנו במספנות ישראל.

ברנר אומר, כי אטלנטיק מעולם לא הרוויחה בגדול. אף־על־פי־כן, כל רעיון דייג המרחקים, היה סיפור נפלא בעיניו. חברה הסתדרותית בשם חירם, שנכנסה לאותו סוג דייג, ניכשלה. אותו כישלון עלה גם בחלקה של חברה לדיג טונה, בשם „הדגית".

קשה היה לדוג במרחקים ולקבל זכיונות תחת דגל ישראלי, אומר ברנר. בשנות השמונים החלו הצרות של אטלנטיק: חברת דג־פרוסט, בבעלות יעקב לוי ובניו, החלה לייבא בקלה וזולה מהרנה, מארגנטינה. היבוא זכה גם הוא בפטור ממכס, ואטלנטיק, שהמימון שלה היה יקר, עמדה להיחנק. ברנר אומר, שהמאבק נגד יבוא הדגים היה סיפור מתמשך.

ב־82', יצאה אטלנטיק בהנפקה לבורסה, ומכרה לציבור מניות בכשלושה מליון דולר. שנה לאחר מכן, מכר מרידור את מניותיו לאיש־העסקים, מוטי תג'ר. ברנר אומר, שבשל התחרות הקשה עם היבוא, הקטינה אטלנטיק את פעילותה, השביתה שתי אוניות וצברה סטוקים לא מכורים של הדגים.

החברה ביקשה בבנקים ימים של חסד, אומר ברנר. ביקשה לשלם ריבית שהצטברה, שנתיים מאוחר יותר, כפי שמקובל בענף הדייג בעולם, אולם הבנקים ובעלי המניות, סירבו. סופו של דבר, מונה לאטלנטיק כונס־נכסים והוא עשוי להפעיל את האוניות.

סוף הסיפור הגדול של מילא ברנר? הוא לא חושב כך. לדעתו, יש לו עתיד. רגע הוא מדבר באופטימיות,ורגע בהומור מר. בציניות הוא אומר, שאביה של רעייתו,הארכיטקט דונייה וייצמן, בנה את מלון פאלאס בירושלים. הסבא בנה את מה שהיום הפך למעון מישרד הנ' יסחר והתעשיה, המישרד שהכשיל את אטלנטיק והתיר, לדבריו, יבוא דגים פטורים ממכס.

אחר כך הוא פולט הערה, שגם את חברת רסקו ספק אם ניתן יהיה להציל, ומלגלג: כל הזמן חשבתי, שעיסקי ספנות הם הימורים. אמרו לי, שכדאי להיכנס לעסקים סולידיים, כמו רסקו וענף הבניה. התברר לי, שהם מסוכנים לא פחות מעסקי ספנות, הוא אומר.

מילא ברנר עדיין גר בבית יפה על הכרמל, עם הנוף הכי יפה בארץ. עדיין יש לו דירה בלונדון. בעבר, היתה לונדון הבסיס שלו. התגורר בה יותר מ־280 ימים בשנה. בשבוע שעבר קם מוקדם, אכל ארוחת־בוקר עם רעייתו, מיכל. טילפן מי שהיה מנהל בית־הספר של הילדים שלו, וביקש טובה. ברנר ישב חצי שעה עם הטלפון ביד, בנסיון לעזור.

אחר כך, הלך לשחות בים. יום יום הוא שוחה בבריכה או בים. מיכל הלכה לפעילות שלה, כיושב־ראש אגודת ניצן.

ברנר אומר, שהוא מאוכזב מהמתרחש כאן. שלא לכך קיווה בשנות הצמיחה. שהארץ הזאת צריכה לעבור דיאטה רצינית. הוא מנסה לחפש אשמים, ומתקשה לשים את האצבע. כולם בורחים מאחריות, הוא אומר, אין עם מי לדבר.

במישור האישי, ברנר אומר, שמוקדם לרחם עליו, שבסך הכל יש תקווה. שהוא עדיין לא שר את השיר האחרון. שגם הציבור עוד יראה את כספו.

לאורך כל הדרך, מילא ברנר סבור שמילא ברנר היה בסדר גמור. הוא רוצה להירשם כאיש־עסקים מהרמה הראשונה, גאה, ציוני, מאה אחוז ישר. ברנר לא מעלה על דעתו אחרת.

צילום: גדעון באומפלד

סמדר ברנר: אין לי מה לאכול

השחקנית סמדר ברנר, אשתו של דן ברנר, בנו של מילא ברנר, סיפרה בחודש שעבר בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, כי בעלה עתיר הנכסים אינו נותן לה כספים, וכי אין לה מה לאכול.

לדבריה, גירש אותה בעלה מן הבית והוא מתגורר עם צעירה אחרת, אורנה, שעבדה בחברת פירסום, עימה הוא מתכונן להתחתן. אורנה, בעבר, זכתה לתמונת־שער בעיתון „לאשה". חבריו של דן ברנר ידעו לספר, כי הוא ראה את תמונת השער, נדלק, וביקש להכיר את הצעירה. כך הכיר את אורנה, וכך החלו צרותיה של סמדר.

סמדר ברנר אמרה: „אין לי כסף, לקנות אוכל לי ולבתי. אני גרה בדירה שכורה, משפחתי, שאינה עשירה, תומכת בי".

קשה להתפרנס ממישחק, סיפרה סמדר. היא זכתה בחמישה ימי צילום בסרט של הגששים, תמורת 50 דולר ליום. השתתפה בהצגת תיאטרון אחת, וקיבלה כמאתיים אלף שקלים. היא ביקשה שיפטרו אותה מתשלום אגרת בית־המשפט. כן ביקשה, כי בית־המשפט ימכור את מכוניתם המוקפאת של בני־הזוג, ויחלק את הכסף.

אגב, אין זו הפעם הראשונה שנישואי סמדר ודן ברנר זוכים לכותרות. בעבר טענה סמדר, כי דן ברנר נהג בגרה באלימות, היכה אותה ושבר את שיניה. עורך־דינו של הבעל טען, לעומת זאת, כי סמדר ברנר שחקנית במקצועה, ומנסה לשחק בבתי־המשפט.

שורשים

(המשך מעמ' 23)

הלבנים, שהצליחו להבריחו אל מעבר לנהר הלימפופו לתוך זימבאבווה, רודזיה לשעבר, שם שוכן עם האנדבלה עד היום, כששבטים אחרים שפרשו ממנו, כ־700 אלף איש מפוזרים בטראנסוואל.

לאחר מותו של מזילקאזי, ב־1868, עברה כתר המלוכה לידי בנו לובנגולה, אותו "לובאנגולו מלך זולו" שהסופר והצייר הישראלי נחום גוטמן הקדיש למעלליו את ספר הילדים המפורסם.

למעשה, לא היה לובאנגולה מלכו של עם הזולו, אך שמו ייזכר כמי שחתם ב־1888 על חוזה ידידות עם הבריטים ומסר לידי ססיל רודס, מקים ההתיישבות הלבנה ברודזיה, זיכיון לכריית מחצבים. ועוד ייזכר לובאנגולה בכך, שבשנים הראשונות למלכותו סמך על המוח היהודי ומינה יהודי בשם דניאל קיש ליועצו הראשי.

שבטי הסותו הדרומיים והצפוניים היו שבטים חלשים בהשוואה לזולו ואנדבלה. בכל זאת הצליחו הבאסותו (הסותו הדרומיים) לשמור על קיומם בין ההרים שהם עתה מדינת לסותו (באסותולנד, בעבר), והצליחו להישרד אפילו נוכח התקפותיו האלימות של מזיליקאזי. בסופו של דבר הפכו ב־1868 לנתיניו של הכתר הבריטי מרצונם הטוב.

הפדי (הסותו הצפוניים) התחמקו איכשהו ממילחמות, לעתים תוך בריחה למידבר קאלאהרי הרחוק, או הסתתרות בקניונים העמוקים או במערות שבצפון טראנסוואל. רק לאחר שהחלוצים הלבנים גברו על מזיליקאזי האיום, הם הניחו את נשקם ועברו לשליטתם. שבט אחד מתוכם נשאר עצמאי עד שהבריטים גברו על הצ'יף שלהם, סקהוקהוני, ב־1880.

נספר עתה על לוחם צעיר ושמו לפוקו, משבט הבאמוקוטלי, אחד השבטים החלשים מבין שבטי הסותו. לפוקו אהב להתלבש ולא תמיד נשמע להוראות גדולים וזקנים ממנו.

באחד הימים תקף את עדרו של שבט שכן ואסף אותו לשטח שבטו. מעשה זה דווקא מצא חן בעיני הבאמוקוטלי, הם ערכו לכבודו מישתה כיד המלך. כתוב לכם ב... מה ששתו, זכה לפוקו לשבחים כאיש ש"גילח את זקנו של האויב", וניתן לו הכינוי "מושֶשְוֶה", הנשמע כקול התער החד החותך את שיער הזקן.

מושושווה הארפתקן, לא ראה את עתידו בשבטים. הוא קיבץ סביבו אנשים מיואשים כמותו, וב־1824 קבע את מושב השבט החדש על תאבה בוסיגו (הר הלילה) שבשלשלת הרי דראקנסברג.

תאבה בוסיגו היווה מיבצר טבעי, הר שטוח, פיסגה שאדמתו פוריה ומימיו בשפע. לאחר שחסם בסלעים שש נקודות שדרכן אפשר היה לחדור מן החוף לתוך מעוזו, היה מושוואשווה מסוגל לעמוד כתנאי מצור בלתי מוגבלים. הוא קיבל בסבר פנים יפות נמלטי שבטים שדוכאו על ידי הזולו והאנדבלה, ותוך חמש שנים גדל שבטו לכדי 5000 איש. זוהי כמות שאפשר כבר להפכה לעם. ואכן, קרא לנתיניו עם הבאסותו.

עם השנים, נחלשה שליטתו על בני שבטו. כדי לשמור על אחדות העם החל לשאת ולתת עם הבריטים למתן הגדרה עצמית לבאסותו במיסגרת שלטון הכתר הבריטי. שנתיים לפני מותו, ב־1870, הושלם ההסכם ובאסותו הפכה למדינת חסות.

הסותו המערביים, או כפי שכונו "ט'סר־אנה", היה עם המורכב משבטים שלא הפסיקו לריב בניהם. שניים מהם הבאמאנגוואטו (או "הדייג"), ושבט הרולונג רצו לשפר את תנאיהם. הרולונג מסר ללבנים שטחי אדמה כתמורה לסיוע במילחמות הבין שבטיות. האפריקנרים ראו בכך מחווה של רצון טוב והקימו לשני השבטים הללו מעין מדינה בזעיר אנפין ואיפשרו להם חיים עצמאיים עם שלטון עצמי. קראו לה בצ'ואנאלנד. המעשה לא נראה לשלטון הקולוניאלי הבריטי, שב־1885 הפך אותה למדינת־חסות ושמה שונה לבוטסואנה.

שבט אחר שנכנע ללבנים רק בשלהי המאה ה־19 היה הוונדה, שהיגר מזימבאבווה אל השטח ההררי בצפון־מזרח טראנסוואל. הוונדה, שהיו מומחים לכריית נחושת, שיתפו פעולה עם הלבנים ועזרו להם במיכרות הנחושת. אבל כמו שקרה בעבר, הביאו היריבויות הפנימיות וההתנגשויות עם שלטונות טראנסוואל, להשתלטות הלבנים על שטחיהם ב־1898.

הק'הוזה והפונדו בדרום, היו השבטים שנשאו בנטל המיפגש בין לבנים ושחורים, כשנתקלו אלה באלה לראשונה ב־1770 ולימים פרצו ביניהם מלחמות על רקע השליטה על נהר הדגים הגדול.

הק'הוזה, על שם אחד מראשי העם הזה, לא הצליחו מעולם להקים ממלכה מאוחדת כדוגמת הזולו. החיכוכים הפנימיים היו אופייניים לשבט זה לכל אורך ההיסטוריה שלו, והתנגשויותיו עם המימשל הבריטי ששלט במושבת הכף היו תכופות. שמונה מלחמות־גבול פרצו בין הבריטים והק'הוזה, בסופו של דבר השתלטו הבריטים על השטח הידוע כיום כמדינת טרנסקאי, בו התרכזה מרבית בני הק'הוזה והחלה דעיכת כוחו המדיני והצבאי של העם הזה, עד שב־1894 סיפחו הבריטים את טראנסקאי למושבת הכף.

מ־1550 בקירוב, כשראשוני הספנים החלו מגיעים לכף התקווה הטובה, נוצרו מגע מסוג אחר עם הבושמנים, ההוטנטוטים ומאוחר יותר עם שבטי הק'הוזה: המגע המיני. הספנים, שעשו חודשים רבים על פני הים, בנתיב המזרח הרחוק, היו רעבים למין. כשהיו יורדים לחוף האפריקני, לא חשבו על שום דבר אחר אלא כיצד משיגים אשה.

כה רבים היו מעשי האונס, עד שכיום מגיע מיספר צאצאי הממזורים שנולדו מיחסים אלה לשלושה מיליון. כשהתחילה דרום אפריקה להתמסד כרפובליקה — "ממזורים" היה שמם הרשמי וכך הופיעו בתעודות. לימים, כשהחלו הלבנים לחוש רגשי אשם, שינו באופן רשמי את שמם ל"צבעונים" (באנגלית הם נקראים "קולורדס" ולא סתם "קולורד", מושג חדש במילון). כיום הם מועדפים על השחורים הגזעיים, ואף ניתנו להם זכויות מרחיקות לכת במישטר הפרדת הגזעים.

הרכב האוכלוסיה

(לפי נתונים לשנת 1984)

סך הכל —	26,749,000
לבנים	4,807,000
צבעונים	2,817,000
אסיאנים	887,000
שחורים	18,232,000

השחורים מתחלקים לפי העמים:

זולו	6,373,000
ק'הוזה	2,604,000
סותו (צפון)	2,632,000
סותו (דרום)	1,949,000
טסוואנה	1,522,000
שאנגאן	1,125000
סוואזי	959,000
אנדבלה (דרום)	440,000
אנדבלה (צפון)	298,000
וונדה	215,000
אחרים	121,000

חינם!

מתנעל באבנעל

סוף שבוע במלון (חצי פנסיון)

שעון דיגיטאלי

תקליט אריך נגן

שי עם כל קניה!

השתתפו גם אתם בקרנבל המכירות הגדול ב"אבנעל".
אתם רוכשים נעליים במחירים מפתיעים וזוכים בפרסים יקרי ערך חינם ללא הגרלה.

■ סוף שבוע במלון "גליל" טבריה — חצי פנסיון*
על כל קניה מעל 150,000 ש'.

■ שעון יד דיגיטאלי
על כל קניה מעל 80,000 ש'.

■ תקליט אריך נגן מתוצרת "הד ארצי"
על כל קניה מעל 50,000 ש'.

המבצע נערך בכל רשת סניפי אבנעל המפוזרים ברחבי הארץ.
בסניפי אבנעל מבחר ענק של נעליים לכל המשפחה, במחירים הנמוכים ממחירי ההקפאה.
נעלי אבנעל — נעלי פיל, מיטב תוצרת הארץ, מיטב תוצרת חוץ, דגמים חדישים לחורף.

* ליחיד בחדר זוגי.

חנויות אבנעל:
ת"א אלנבי 44 ★ נחלת בנימין 24 ★ אלנבי 119
חיפה הרצל 37
אשדוד איזור ד' מס' 20
באר שבע קק"ל 161
בת-ים רוטשילד 27
דימונה מרכז מסחרי
הרצליה סוקולוב 49
חולון סוקולוב 47
טבריה רח' הגליל
כפר סבא וייצמן 35
(לא פתוח במוצ"ש)

לוד מרכז מסחרי
נתניה הרצל 11
עפולה הנשיא 1
(פתוח רצוף מ-9:00-19:00)
פתח תקוה ההגנה 16
קרית גת מרכז מסחרי
ראשל"צ רוטשילד 22
רעננה אחוזה 84
רחובות הרצל 180
רמת-גן ביאליק 51
רמלה הרצל 87
תל-מונד מרכז מסחרי

בזארי "דאלי":
ת"א התחנה המרכזית, בני ברק 17
בני-ברק רבי עקיבא 37

חנויות המפעל:
ירושלים פייר קניג 33, תלפיות
רמת-גן ז'בוטינסקי 107
חנויות המפעל פתוחות
כל יום ברציפות
מ-8:30-19:30

לרגל המבצע
גם מחר במוצ"ש 30.11.85
כל סניפי אבנעל בארץ
פתוחים
מוצאת השבת עד 23:00

תפוס נעל באבנעל
נעלי פיל
רשת ההנעלה הגדולה בישראל

הכבוד האבוד

מאת אתי חסיד ורוני שקד

להלן תיאור עובדתי של פרשת רצח מזעזעת. האימה נמצאת בפרטים הקטנים. הפרשה כמו נלקחה מתקופת האבות • אתי חסיד ורוני שקד יצאו לאל־בירה, בעקבות שחיטתה של נאיפה רסול, בת ה־31 • זהו גם סיפורו של עבדול רסול, שרצח את בתו בעקבות הכבוד האבוד שלו

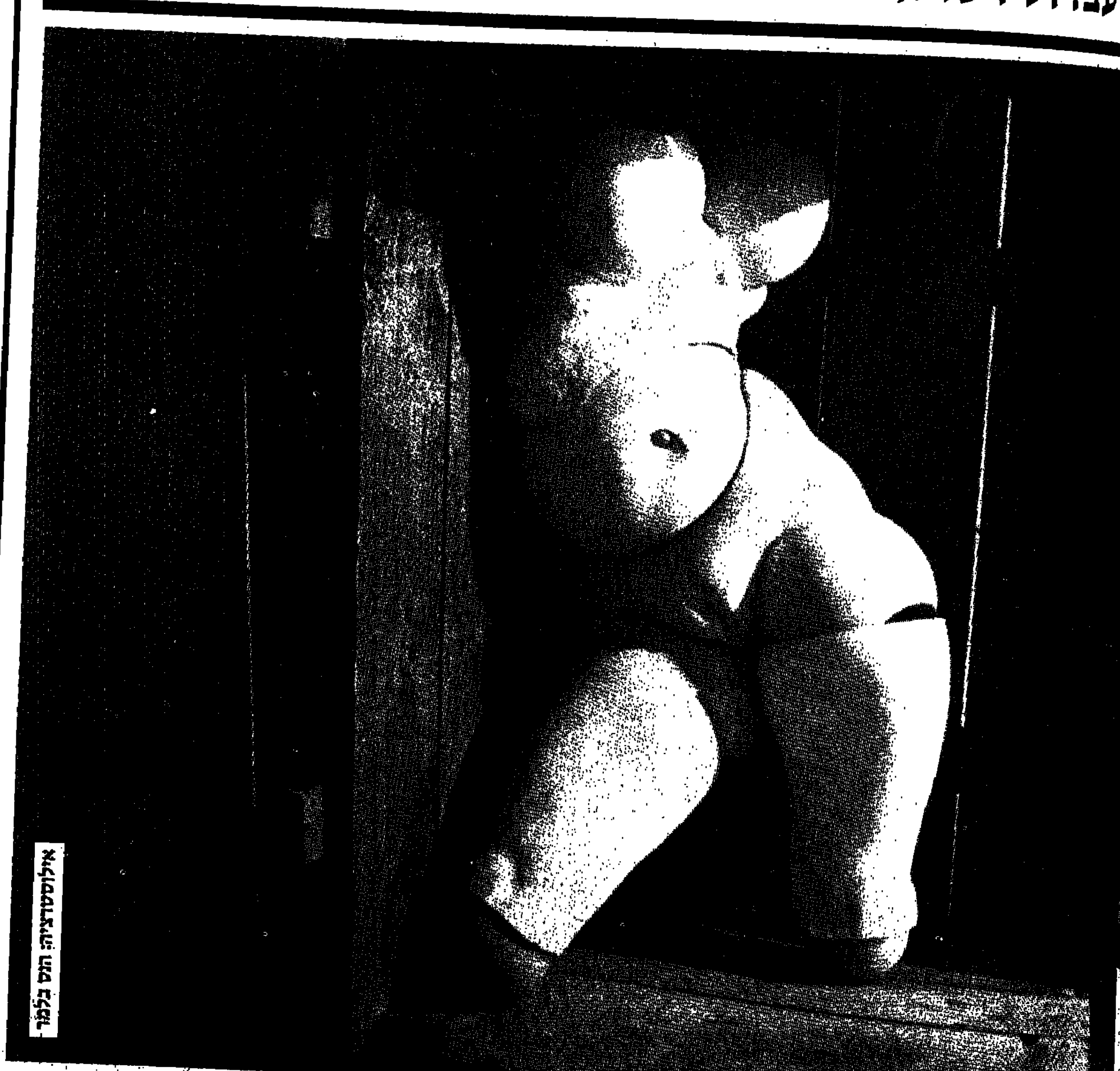
אילוסטרציה: הנס בלמר

ביום ששחט מוחמד עבדול רסול את בתו נאיפה בת ה־31, היה צריך להתייצב בתחנת המשטרה, בלווית בתו. הוא לא התייצב בלויית בתו.

קצין החקירות מצא אותו עומד, באיחור מה, מול שער תחנת המשטרה. הקצין שאל אותו, הבאת את נאיפה שלך לבדוק אותה. ועבדול רסול ענה, לא הבאתי אותה, אבל אתה יכול לבוא לראות אותה אצלי בבית, שחוטה.

קצין החקירות דחף את עבדול רסול פנימה, והוביל אותו אל משרדו של מפקד התחנה.

עבדול רסול, כבן 60, חסון, גבה קומה, בריא למראה, פנים קודרות, עם איזו עווית של כעס בשפתיים, מלופף בכאפייה, לבוש מקטורן מעל סוודר צמר סרוג מעשה ידים, מכנסיו מרופטות, כפות רגליו גרובות גרבי צמר ותחובות בסנדלים – נכנס בדלת לשכתו של מפקד התחנה. משיר מבט, אמר למפקד ולאנשי המטה שהיו סביב השולחן, "שחטתי אותה וזהו זה גמרתי".

מפקד התחנה, נדהם, שאל אותו, את מיז "את נאיפה הבת שלי", הטיח, מיישר את גבו ומניף את ידו בקוצר רוח. "אם אתה רוצה לראות אותה, אתה יכול. עכשיו-שהיא מתה אני רגוע".

אחרי זה, התיישב עבדול רסול.

בבית, באל בירה, דלת עץ מובילה אל החצר, עץ שסק מצל על שרידי רהיטים ישנים ונטושים. בדירה הריקה והערומה מחפצים שמישים, מאחורי דלת ברזל כחולה, מיטת קפיצים מברזל נטולת מזרן, שדלת ארון פתוחה מטלטלת באויר – בפינה, שכבה נאיפה, שמוטה לצד ימין, שסועת צואר. שחוטה, הסכין הונח לצד גופתה.

עבדול רסול, שהיה מתוח ועצבני כל הימים האחרונים, שיחזר את מעשה השחיטה, בקור רוח.

בחוץ, נשמעו קריאות ההמון שצבא על הדלתות. עבדול רסול, מוגן על ידי הליווי המשטרתי, החזיר להם בקללות. איש אחד קרב אל החלון וירק על פרצופו. עבדול רסול חזר ואמר לשוטרים, "עכשיו שהיא מתה אני שקט ורגוע".

הנשים שיושבות בשמש במרפסת הבית הסמוך לבית משפחת עבדול רסול הישן, מדובבות את הזכרון, מתובל ומשוחזר. סמר־קות, מגולגלות עיניים ובתנועות ידים רחבות משחררות הנשים את הדאמונים.

הדמיון הוא השדולה היחידה שתציל את רוחה של נאיפה. הנשים המתאהרות את ספורי המעשים, מפריקות גם את מועקת הדורות. איזה פחד בסיסי שנאיפה יכלה להיות כל אחת מהן. כמעט כל אחת מהן.

"הכבוד" הוא, כצפוי, מוטיב עיקרי בכל מהלך הארועים. הכבוד של עבדול רסול, שחשב שעם מותה של נאיפה בתו, יחזיר את כבודו. בשביל הכבוד הזה יתכן שיסיים את חייו בכלא.

רמאללה אפופה קדרות חרישית ומרתיעה. בתי האבן המהודרים שטופים שמש. עד לפני זמן קצר, התגוררה משפחת עבדול רסול בדירת שני חדרים בקומה התחתונה של בית הדירות בשכונת אלבירה, ממול מחנה הפלי־טים אל עמרי. סביבה עויינת וטעונת שנאה. הצבא נמנע להכנס אל מחנה הפליטים ממול. על הכביש הראשי מפטרל מידי פעם הצבא. התושבים דמומים וקודרים. מביטים על הכ־ביש. הם חיים מתסיסה לתסיסה: השכנה הזקנה שחלונה פונה אל חצרם של משפחת עבול רסול. זוכרת את נאיפה ילדה תמירה יפה "כמו הירח", היא אומרת. הזקנה מושכת עשן מהסיגריה, וחרכי הקמטים על פניה מתעמקים. יש לה חשבון ארוך שנים עם מוחמד עבול רסול. היא אומרת, יום אחד הלכה נאיפה לשוק לקנות סנדלים. פתאום נפלה והשתטחה על האדמה. בא בחור, חרבי אל האוורי, הרים אותה על הידים. שני בחורים אחרים שראו איך הוא מרים את נאיפה, הלכו וספרו למוחמד עבדול רסול מה ראו.

נאיפה גרה כל השנים בסמואה חברון עם אחיה ואמה, פאטמה, שעבדול רסול גירש מעליו, והתחתן עם אשה שניה. האשה השניה הביאה לעבדול רסול הרבה ילדים, שבעה. פטמה ושני ילדיה גרו בדירת מרתף דחוקה בסמואה בחברון.

לפרנסתה עבדה בבית חולים מקומי. אחרי המקרה בשוק, לקח עבדול רסול את נאיפה אל ביתו. הזקנה אומרת שאחרי המקרה בשוק, הסתובבה במשך חודשיים נאיפה בחצר. פעם אחת, שמעה הזקנה את טמעייה, אשתו השניה של עבדול רסול, מקללת את נאיפה, "שאלוהים לא יוסיף לך חיים נאיפה", אמרה לה.

אחר כך, כלא עבדול רסול את נאיפה. כמעט המית אותה ברעב. השכנה, שנאיפה התדפקה על חלונה, הוציאה לה מעט משאר־יות האוכל. אחרי איזה זמן, גילה עבדול רסול את הדבר. הוא היכה את נאיפה, וסתם את פיה שלא ישמעו צעקותיה. גם הלך למשטרה והתלונן שהשכנה מנסה להרעיל את בתו.

השופט, שבפניו הובאה טענתו של עבדול רסול, ביטל את הטענה.

עבדול רסול חזר לביתו מיסמר את הדלתות והחלונות. מאז לא ראו עוד את נאיפה. עבדול רסול אמר, היא מתה. גם לפאטמה אמה של נאיפה אמר, היא מתה.

פאטמה נסעה לאבו דאבי, יחד עם בנה. לפני שנתיים, באה לביקור. היו שמועות במשפחה שנאיפה חיה. היא באה לעבדול רסול, אמרה לו, תן לי את בתי. עבדול רסול הראה לה תעודת פטירה.

האמת על המקרה של נאיפה עבדול רסול קבורה בין תיקי משטרה ישנים ומאובקים, בתחנת המשטרה ברמאלה.

עכשיו, אחרי מה שעשה עבדול רסול, השמועות המופצות לוקות בחוסר דיוק. יתכן שהספורים הניטחנים והנלעסים כמו טבק מעופש, משחררים הרבה מהחרדה של הא־נשים. הספורים ניגרים כמו מים, מתגלגלים בערוץ יבש וחרב. נאיפה שהפרה את כבוד המשפחה, לפני 16 שנה, ענין שהתיישן ואיבד את מיצוי הטבעיים. עכשיו, שופעים הספורים מיצי רעל כלפי עבדול רסול. ניתן להניח שאז כמו עכשיו נפוצו השמועות והזינו את שנאתו של ההמון, ואת פחד הנידוי של עבדול רסול.

עבדול רסול חי על הכבוד שלו, בידי ההמון כבודו.

באוגוסט 69' נפתח תיק במשטרת רמאללה נגד אחד חרבי אל האוורי. נאיפה עבדול רסול הגישה תלונה, ביוזמת אביה, נגד אל האוורי. בעדותה סיפרה שיש לה קשר אהבה עם אל הוואורי. הובאה גם תעודה רפואית המאשרת שקיימה עמו יחסי מין. במקרים כאלה נהוג לפתוח בהליכים נגד הגבר, שבסיומם הוא מחייב לשאת את האשה. אם לא כן, דינה מוות בידי אחד מאחיה. ודינו של הגבר תביעה משפטית על כך שהפר הבטחת נישר־אין. אם יתחתן, יסגר התיק וישכח. לאחר הליך פתיחת התיק, הלכו השניים לבית דין שרעי, ושם, בפני השיך, נחתם הסכם נישר־אין.

חרבי אל האוורי היה מסוכסך עם בני משפחתו, ומחוסר כסף. מכיון שלא היו בידו האמצעים להקים בית, לא יכלו הנישואין להתממש. עבול רסול הלך אל חמולת אל הוואורי ודרש שיתירו לחרבי להקים בית בקירבם. האל הוואורים ביקשו זמן. אמרו שחרבי, צעיר, מחוייב להתפרנס בעצמו. כשיהיה בידו הכסף, יקום בית.

בין עבדול רסול לבין חמולת אל הוואורי התפתח סיכסוך אלים. בהתערבות המשטרה לקח עבדול רסול את בתו אליו, בהבטיחו למשטרה שלא יפגע בה לרעה. חודשיים חיכה עבדול רסול שיבואו לקחת את נאיפה. אף אחד לא בא. אחר כך, התברר שחרבי אל הוואורי נעלם. נסע לישראל לעבוד. עבדול רסול, הכבוד שלו נפגע. מהבושה לא הלך לדווח למשטרה שבעל בתו נעלם. אם היה הולך, בית הדין השרעי היה מאלץ את אל הוואורי לחזור ולממש את הנישואין, או לגרשה כמקובל. במקום זה, החליט עבדול רסול לכלוא את נאיפה לכל ימי חייה

היום, רווחת הגירסה שנאיפה קיבלה את הדין, בהכנעה.

באחד מימי השבוע שלפני יום השבת של ה־26 לחודש אוקטובר, בעקבות זריקת אבנים על מכונית ישראלית, ערך הצבא סריקה באזור ביתם הישן של משפחת עבדול רסול. מאחת הדלתות הפונות לחצר של הדירה הנטושה, בקומה התחתונה, עלו רח־שים וקולות גרירה. שני דלתות הברזל היו נעולות, על אחת מהם השתלשל כבל ברזל. החלונות היו עטויים בוילונות כבדים.

שכנים אמרו לחיילים שאין איש בתוך הדירה. החיילים לא השתכנעו, פרצו פנימה ומצאו את נאיפה מכווצת ומגוללת בפינת החדר.

השכנים היו נבוכים מהגילוי. הם לא ידעו על קיומה של נאיפה.

נאיפה משותקת ומגוללת על הרצפה פשטה לעבר החיילים ידים, אמרה להם לא לפחד ממנה, ביקשה שידברו איתה. החיילים נמלטו החוצה.

לעבדול רסול, שהוזעק למקום, אמרו החיילים שצריך לקחת את היצור המגולל לבדיקה רפואית. עבדול רסול ביטל את העניין במחי יד. אמר שהיא משוגעת וחולה.

אחרי שהתגלה הענין, אנשים החלו לפש־פש בזכרון שלהם. חרפתו העתיקה של עבדול רסול התגלתה. עבול רסול איבד שליטה על השתלשלות הארועים. ב־25 לחודש, יום שישי, פורסמה ידיעה בעיתון "על המשמר". הידיעה, כנראה, הועברה באמצעות אחד החיילים, שהיה עד להתרחשות בשטח. כבר למחרת, תורגמה הידיעה לעיתון מקומי. למטה המשטרה ברמאללה החלו לזרום שמו־עות על תסיסת תושבים. אך לא הוגשה תלונה מצד אף אחד. בבדיקה שערך מפקד מרחב יהודה ושומרון לא אותרה קבוצת החיילים. למעשה, עד היום לא אותרו החיי־לים שפרצו ראשונים לדירה. מפקד התחנה ברמאללה רשם לעצמו שיבדוק את המקרה דבר ראשון בבוקר יום ראשון.

ביום שבת ה־26 לחודש, הגיעו לדירה, סאלווה אבו ליבדה ומוחמד עבד רבו, כתבי "אל פאג'ר", עיתון מזרח ירושלמי, המופיע גם בגדה. בדירה המרוקנת, בת שני החדרים, שהתה באותו זמן אשת האח הבכור של נאיפה, אישה עדינת סבר, בחודשי הריון מתקדמים. דלת הברזל היתה נעולה.

ההירתמות למקרה של נאיפה, מבחינת סאלווה, 23, עיתונאית מתחילה ונמרצת, עברה את גבולות הענין העיתונאי. היא נתפשה בלהיטות לרעיון, שצריך להציל את נאיפה מדי אביה. באיזה אופן בלתי מוסבר לה עצמה הבינה שהזמן פועל לרעת אפשרויות ההצלה. סאלווה אמרה לאשה, "באתי לעזור, אם נאיפה משוגעת, ניקח אותה למוסד מת־אים". האשה אמרה: "אני לא יודעת אם נאיפה משוגעת או לא".

סאלווה ביקש להכנס לחדר השני לראות את נאיפה. האשה נרתעה בבהלה. אמרה שצריך לבקש רשות מעבדול רסול, שנמצא אותו זמן בשוק הירקות. אמרה שתלך להת־קשר ולבקש רשות.

נאיפה שכבה בפינה, שמוטת צוואר. בחצר הבית, עץ שסק

בינתיים הגיע האח הצעיר בן ה־12. סאל־ווה זוכרת את השיחה עם האח במדוייק.

סאלווה: אתה מכיר את נאיפה?

האח: כן, לפעמים אני נכנס לחדר בזמן שאמא שלי נותנת לה אוכל.

סאלווה: האתה מדבר איתה? היא משוגעת?

האח: מדבר איתה. היא לא משוגעת. מדברת רגיל.

סאלווה: אתה יודע למה היא כלואה?

האח: את השאלה הזו לא שואלים, כי אבא שלי מתעצבן ששואלים אותו את השאלה הזו.

עבדול רסול לא נמצא באותה עת בשוק. האישור לראות את נאיפה לא הושג. שני כתבי "אל פאג'ר" אמרו שיחזרו למחרת בשעה שתיים בצהריים.

ביום ראשון, זימן מפקד תחנת המשטרה בראמללה את עבדול רסול אליו למשרד. עבדול רסול הגיע ללא שהיות. הוא היה דרוך ועצבני. הוא לא הבין למה עושים ענין גדול מכל הספור. אמר שנאיפה בתו חולה ומשו־געת ומצבה הגופני ירוד. הוא אימת באופן כללי את השמועות.

בצהרי אותו יום, נשלח ראש מחלקת החקירות ממטה המשטרה אל התובע המקומי. משטרת רמאללה אינה רשאית לעצור בעני־ינים פליליים, ללא הוראת התובע המחוזי. קצין החקירות דיווח לתובע על המקרה, וביקש הנחיות להמשך טיפול. התובע הורה להמשיך לגבות עדויות. הוא לא הורה לעצור את עבדול רסול.

למחרת חזרו שני כתבי "אל פאג'ר" למ־קום. שכנים שראו אותם, לפני שנכנסו לדירה, אמרו להם ששגו בקובעם מועד מדוייק לשובם. לפי השכנים שקדו בני משפ־חת עבדול רסול כל הלילה, על נקיון הדירה, ניקו את החלונות והסירו את הוילונות הכב־דים.

עבדול רסול חיכה לשני הכתבים. השיחה, כפי שהתנהלה בין סאלווה לעבדול רסול, היתה, לפי זכרונה של סאלווה, כדלקמן:

עבדול רסול: את באה מעיתון או מגוף צדקה?

סאלווה: זה לא משנה, באנו לעזור לנאיפה.

עבדול רסול: אני לא צריך שאף אחד [illegible] לנאיפה. אני בעצמי דואג לה.

סלאווה: אם היא משוגעת אנחנו [illegible] לסדר לה מוסד מתאים.

עבדול רסול: הצעתי לכל בתי החולים לקבל אותה, אף אחד לא הסכים.

סאלווה: איזה בתי חולים?

עבדול רסול: לא זוכר את השמות.

סאלווה: למה לא הסכימו לקבל?

עבדול רסול: כי אין לה תעודת זהות.

סאלווה: יש הרבה משוגעים שאין להם תעודת זהות. אני מוכנה למצוא לה מקום מתאים.

הכתבת ביקשה להכנס לחדר השני לראות את נאיפה. טמעייה, אשתו של עבדול רסול, התערבה ואמרה שנאיפה נכנסת לדכאון כש־היא רואה אנשים. אחר כך, הוסיפה ברשעות שאם נאיפה משוגעת או לא זה לא עניינה של הכתבת.

סאלווה איימה שלא תצא מהבית, עד שלא תראה את נאיפה. "אם אני הולכת למצוא לה מוסד מתאים, אני צריכה לראות אותה בעי־נים שלי".

אחרי דין ודברים ארוך, נעתר עבדול רסול ופתח את הדלת. נאיפה היתה מכווצת בפינה, בוהה בנכנסים. שערה גזוז קצר, קטנה ומצומקת. עבדול רסול הפטיר כלפיה בהרע־מת "למה הורדת את השמיכה מעלייך?" נאיפה אמרה "כי חם לי".

כאשר ניסתה סאלווה לדבר עם נאיפה, משך אותה עבדול רסול בחוזקה והוציא אותה מהחדר. סאלווה אמרה שתחזור מחר, עם אישור ממוסד מתאים.

עוד באותו יום, התקשרה סאלווה אל אמיל אל חטב, ראש אגודת הצדקה בגדה. הוא היפנה אותה אל מנהלת האגודה למען המשפ־חה, סמיחה סאלמה חליל, שאמרה לה שלא יכול להיות שנאיפה חיה, שהיא יודעת שמתה מפי אמה פאטמה, שהיה לה קשר איתה לפני שנסעה לאבו דאבי. היא גם אמרה שאם נאיפה חייה לא יכול להיות שהיא משוגעת, כי הכירה אותה בילדותה.

סאלווה התקשרה לרופא פסיכיאטרי במז־רח ירושלים, שהבטיח שיהיה מוכן לבדוק את נאיפה, כאשר תובא אליו. האישור הושג. סאלווה התכוונה להביאו לעבדול רסול, למח־רת.

שעות ספורות לאחר שעזבו שני כתבי "אל פאג'ר" את בית עבדול רסול, הגיע למקום קצין חקירות ממשטרת רמאללה. נאיפה, שלדברי החוקר, היתה במצב גופני ירוד, תוחקרה על ידו, וענתה על השאלות בהגיון. היא אימתה את רוב העובדות, שהיו ידועות כבר למשטרה.

אחרי השיחה עמה, הוחלט לקחתה למחרת, יום שלישי, לבדיקה רפואית במשרד הברי־אות המקומי. עבדול רסול שהיה נרגז ועצ־בני, לא הביע כל התנגדות. הוא הבטיח שיתייצב בלויית נאיפה, למחרת ב־8 בבוקר, בתחנת המשטרה.

באותו יום, יצא כרוז, שהופץ ברחובי הגדה, מטעם האגודה למען האישה העובדת. בכרוז נאמר שמעשה מוחמד עבדול רסול, מעשה נפשע, הפוגע במצפון של כל בר דעת, ושהוא ניגרם בגלל רוע הכיבוש.

בנוסף לכך, פורסמה כתבה שניה בעיתון "אל פאג'ר". יתכן שעבדול רסול הרגיש שהטבעת הולכת ומתהדקת סביב צווארו. המקרה של נאיפה היה שיחת היום ברמאללה. עבדול רסול ניכנס ללחץ. הוא בעל השוק באל בירה. לדברי התושבים הוא גובה סכומי כסף מופקעים מהסוחרים. אנשים פזלו לעברו בזלזול מופגן. עבדול רסול איש אמיד בעל נכסים, מכובד בעיני עצמו, נידלדל כבודו.

ביום שלישי, שחט עבדול רסול את בתו נאיפה, בת ה־31.

השכנים אומרים ששחט אותה בבית החדש, ואחר כך הביא אותה בשק אל הבית הישן. את המשטרה הוביל עבדול רסול לבית הישן. בעת ששיחזר את המעשה, צבאו ההמונים על הבית. האנשים שהיו חמושים באבנים ובמקלות, רצו להרוג את עבדול רסול. "אתה כלב בן כלב", "אתה לא משלנו", "אתה מרגל", קראו לעברו.

הצבא שנזעק למקום, ניסה להשקיט את הרוחות. עבדול רסול, מלווה על ידי שוטרים, החזיר להמונים מלים קשות. במהלך השיח־זור, נראה כאילו בא על סיפוקו. החיילים שלא הצליחו להשתלט על ההמון הזועם, ירו באויר. מהירויות נפצעו שלושה אנשים.

ברמאללה אומרים. האנשים שהיה צריך להרוג אותה לפני 16 שנה. מכיון שכלא אותה כל השנים, ושחט אותה עכשיו, אחרי שהבו־שה קהתה והזכרונות מטושטשים – על זה ישלם כנידוי לכל חייו.

עבדול רסול מחכה למשפטו, בבית המעצר בתחנת המשטרה ברמאללה, על פי החוק הפלילי הירדני, רצח שבוצע על כבוד המשפ־חה דינו לא כדין רצח רגיל. רוצח נידון למקסימום חמש שנות מאסר, שמתוכם הוא מרצה, במקרה ולא קיבל חנינה, רק שלוש שנים. בדרך כלל, מתכננים בני המשפחה את הרצח מראש. לפעמים, גם שואלים את הבחורה באיזה אופן היא מעדיפה למות. בני המשפחה בוחרים מתוכם בן משפחה שחסרונו לא יפגע בפרנסת המשפחה.

במשטרת רמאללה משערים שדינו של עבדול רסול יהיה שונה, בגלל שכלא והתעמר בנאיפה כל השנים, לפני שהרג אותה.

בבית הגדול שבנה עבדול רסול נותרו עכשיו הנשים והילדים. בשעות הצהריים, יושבות הנשים על המדרגות בשמש. הבית מתנשא לגובה, והאבנים החדשות בוהקות ומטילות צל כבד על האדמה, את הקומות העליונות של הבית אדיר המימדים לא הספיק עבדול רסול לסיים.

אשתו ההרה של האח הבכור גוהרת על אחד הילדים, מביטה בנו בחשדנות מתגברת. אשה זקנה שעונה על האבנים גונחת מתוך הקמטים. האשה ההרה פונה אלינו בהתנצ־לות, ומיד נשמעת רטינה קשה מן החלון, הפונה אל החצר, ולאחריה פרץ של חירחור זועם. אשה צעירה עטויה מטפחת, שמשהו מהתווים של אביה ניכרים על פניה, גוחנת מהחלון. היא מדברת ברצף מדרדר. היא מבקשת מאיתנו להסתלק. אנחנו אומרים ששמענו הרבה דברים ורוצים לשמוע גם את גירסת המשפחה. ה"מטפחת" עונה בתוקפנות שכל מה שיש לומר נאמר כבר בעיתונים. אנחנו מתעקשים. גם היא מתעקשת. שום דבר לא חודר את חומת הטינה שלה.

אנחנו עוברים לאנגלית. אולי שפה ניטר־לית. היא מחייכת בתיעוב, אומרת שלמדה גם עברית באולפן. היא מפזרת משפטים רצוצים באנגלית; אבל בעיקר מתלהמת בערבית. ילדי המשפחה, שחזרו לא מכבר מבית הספר, מפשפשים בילקוטים הצבעוניים שלרגליהם. האשה שעל החלון מבוצרת בטינה הבסיסית. היא מטילה מבט טרוריסטי על הצלם, שהמצלמות שלו מטלטלות על כתפו.

מסביב גינה מטופחת. צמחים מטפסים גזומים ומטופלים היטב. אנחנו חושבים על נאיפה מעמדה של צמחים קמלים. על נאיפה שאביה לקח אותה בבוקר יום שלישי במכ־ונית, שמישהו אחר נהג, בדרך החוצה, אמר למשפחה איזה דברים. אנחנו חושבים על עבדול רסול, אולי השחיז סכין, אולי אמר לנשים שזה בשביל נאיפה. אולי מישהו משבעת ילדיו מחה. אולי למישהו רווח.

אנחנו מסתכלים על הילדה הנכדה הקטנה של בעל השוק באל בירה. היא משחקת עם הצל הכבד של הבית המהודר. רוצים לשאול את ה"מטפחת" על אהבה או משהו כזה. אבל, המטפחת מסמנת בידיה לכיוון היציאה. כשא־נחנו הולכים, היא צופרת אחרינו קבוז.

נאיפה יכלה להיות כל אחת מהן. פחד בסיסי רוחש במקום

צ'ופים

אודטה א. דנין

צרכנות

טיסה נעימה

באמריקה, סוכן נסיעות – להבדיל מחברת־תעופה – מוצא לך, הלקוח, את הדיל הכי טוב וזול עם הקומבינציות הכי מסחררות שיתכן. בשטח התעופה יש פרצות משתלמות. כמו במסננת. הסוכן רק צריך להיות מעודכן, ובעל רצון טוב. זה תפקידו לגביך, והוא עושה את זה כמובן מאליו. כי אם הוא שוכח את זה, כל הקליינטים עוברים למתחרה שלו, שזוכר לעשות זאת.

אבל אצלנו, אנחנו עם מיוחד אנחנו. בארץ, סוכן נסיעות סבור לא פעם, שברגע שקנה לך כרטיס מחברת התעופה (פעולה של טלפון אחד ושליח, אם אין סיבוכים מיוחדים) הוא גמר לדאוג לך. תפקידו נתפס בעיניו כחותמת הגומי וכמגלה האחוזים על כרטיסך – לכן כמה שיקר יותר טוב – ותפסיק לתפוס נפח מישרד.

על הנוסע האומלל להיות מאוד מעודכן בכל הצ'ופרים שמציעות חברות התעופה בעיתונות – כי אם חלילה פיספס הטבה והזמין כרטיס – למרות שלא הוציא אותו עדיין – סוכן הנסיעות לא ישרח לטלפן לו ולגלות את אוזנו עם הבשורות. בשביל מה לו בילבולי־המוח. העיסקה כבר בין כך סגורה, ומה לו להתאמץ.

יש אומנם ירידה חדה בטסים לחוץ לארץ, אבל הרגלי הכלכלה הנכונה עדיין שרירים אצל הרבה סוכנים. ומכיון שכל עסקה פשוטה כאן היא קרב מוחות אדיר מי ידפוק את מי, הרי מעט תחמושת לכוחותינו: איך בשני מהלכים נבונים, חוסכים לפעמים מאות דולרים.

"התרגיל" הזה חוקי ולגיטימי לחלוטין. רק צריך להתחיל אותו בזמן, מינימום חודש לפני מועד הטיסה (בקיץ, בעונה הבוערת, אפילו חודש וחצי לפני) ותיכף תבינו למה.

אז ככה.

אם יש לך טיסה אל יעד אחד, צלצל למישרדים הראשיים (בדפי זהב) של חברת התעופה שבחרת לנסוע בה. הזמן שם את הכרטיסים על שימך, כשאתה מברר אם יש בעתיד הקרוב תאריכים של הוזלות או התייקרויות פתאומיות (בגלל חגים, קונגרסים, תקופות המוכרזות כ"חמות" או תערוכות שנפתחות או ננעלות). הם ימסרו לך את המידע ברצון, כי כל חברת תעופה היא קצת מישרד התיירות של ארצה.

הזמן את הכרטיס (ים) בהתאם לכך.

רשום לעצמך את מיספר הטיסה שקיבלת, תאריכה המדוייק, שעת ההמראה ומחירה המלא.

אל דאגה, הם לא פריירים. ההזמנה הטלפונית משריינת לך מקום עד שבוע לפני. אם במועד הזה לא תופיע פיזית במישרדים כדי לשלם – תוקפו של הכרטיס פוקע ומקומך מבוטל.

אין טעם לצלצל לכמה חברות נסיעה כדי לברר את המחיר, כיוון שכל חברות התעופה קבע מחירים אחידים אצל כולן, על הלירה, ליעדים זהים. השפיל הוא אצל הסוכנים.

אגב, בקשר למקומות הישיבה במטוס. מזמינים אותם רק ביום הטיסה, בשדה התעופה. כל המקדים (שעתיים לפני הטיסה במקום שעה) זוכה במובחר (כמה שיותר קרוב למחלקה הראשונה). אלא אם כן, לכל מיני נבחרים, שוריינו מקומות בהוראה מגבוה. כמו שאמרה גולדה, כשיש מכרים טובים במקומות הנכונים, לא צריך פרוטקציה.

ועוד על מקומות בטיסה: מאז ימי הכלכלה הנכונה, פורח מיסחר סמוי בחברות תעופה מסויימות, כלי ידיעת המנ"כלים. עובדי חברה מסויימים מקדמים בעלי כרטיסי־תייר למחלקה הראשונה, תמורת אתנן צדדי מתאים, ושושן הבירה צהלה ושמחה. הפקיד המסכן מצליח לגמור כך את החודש, והנוסע המעודן מתנפח, כי תמורת סכום קטן יחסית למחיר מחלקה ראשונה, הוא נוסע כמו קינג.

אבל נחזור לעניין.

כעת יש לשרוף מעט בנזין בהתרוצצות קטנה בין סוכני הנסיעות, כדי לברר כמה הנחה תקבל על מחיר הכרטיס, אם! אם תיתן לסוכן את הזכות, העונג והרווח – שהוא יהיה זה אשר יוציא לך את הכרטיסים שכבר הזמנת מחברת התעופה.

בעונה הבוערת, צפה להנחה קטנה יותר, בעונה המתה, ליותר. יש לברר את זה פיזית, כי אף סוכן לא ימסור לך מידע כזה בטלפון. טלפון הומצא, כידוע, כדי שתדע איך נשמע צליל תפוס.

יש לברר עם מינימום 7 סוכני נסיעות. למרות הטירחה, זה הכסף הכי "קל" שתעשה.

עוד הערה בסוגריים: אתה, כלקוח פרטי, לא מקבל הנחה מחברת התעופה. אבל הסוכן הקונה את הכרטיסים אצלה, מקבל, וקוראים לזה "עמלה". כל חברת תעופה נותנת אחוזי הנחה שונים, למרות הגירסה הרשמית, המתעקשת לטעון שזה רק 9% לכולם. אבל תאוריה לחוד, ומציאות לחוד. בפועל, אותה חברה נותנת שיעורי הנחה שונים למשרדים שונים. תלוי בהיקף הקניות שמבצעים אצלה. משרד משגשג מאוד שקונה "מטוסים שלמים" יכול להגיע גם ל־40% הנחה־עמלה על מחיר הכרטיס. הסכם האחוזים ה"רישמי" הוא מספר מסויים, אבל בשטח, מתחת לשולחן, ע"י פעולות כספיות שונות בחו"ל – הקף ההנחה בעצם גדול הרבה יותר.

אותך, הלקוח, צריכה לעניין רק העובדה שאתה יכול להשיג מהסוכנים הנחה החל מ־6% (מישרד חלש, או חברה לא נדיבה במיוחד, שמתעקשת על הסכום הרישמי, ביחוד סויסאייר ולופטהנזה, הסתומות רוב השנה ואינן צריכות להתאמץ) ועד 18% אחוז(!)

הרכילות המיקצועית טוענת, שבריטיש ארווייס ואולימפיק הן בין הנדיבות יותר, ובטור יורד אחריהן אייר פרנס ואל על. וזה אצל הסוכנים שהוזכרו מתחילת הרשימה, כל טוכן יכול לתת מהעוגה שלו כמה שהוא רוצה ויכול.

אומנם, לדבריו, הוא מקבל מהחברה רק ...%, אבל נותן לפעמים יותר. אצלנו רחמנים בני רוזמנים. עוד כשהייתי קטנה, היו קונים לי נעלים בעשר לירות, שלמוכר – שכך יראה יום טוב – היה עולה עשרים.

ועל השאלה התמימה למה לך כל הבלגן של להזמין תחילה כרטיסים בחברת התעופה – יש תשובה פשוטה. הסוכן לעולם מחלק לך ככה יותר אחוזים בהנחה. הוא לא עומד כפיתוי הכסף הקל שרק צריך לבוא לו לכיס. כי על הכרטיסים שכבר הזמנת, אין מה להתאמץ. עשית כבר את כל העבודה שלו בעצם, וגם חסכת לו נידנודים והתיעצויות מיגעות. נשאר לו רק לשלוח לחברת התעופה את השליח.

לפעמים הסוכן יגיד לך, שיש לו אפשרות לתת לך כרטיס יותר מוזל, אם תיסע בחברה אחרת. פיין! קח את ההצעה. רק תהיה בן אדם ודאג לצלצל לחברת התעופה כדי לבטל את המקומות.

נותר לך רק לבקש מהסוכן להזמין לך בחוצלארץ מקומות בבית מלון (בהנחה שאין לך קרובים אשר על ראשם תינתח) אבל אל דאגה. גם על המקומות במלון שהוא מזמין לך, ולוקח דמי קדימה, הוא מקבל אחוזים מהמלון – כך שיש מקום ללחוץ על עוד קצת הנחות. ולזכור, שכל דבר ניתן להשיג בנועם, באלגנטיות, בלי "מגיע לי".

גם סוכן תעופה בסך הכל רוצה להגיע הביתה בשלום – ויעדיף לפעמים לוותר על עיסקה עם אדם לא נעים במיוחד.

אני מודעת לעובדה, שפירסום דברים כאלה יחדדו רגישויות בענף. לכן אל תתנפלו כולם יחד. חכו מעט עד שירגעו הרוחות. כשזה יקרה, יחזור הכל לקדמותו בשקט, לפי המתכונת המסורתית המדוייקת, המתוארת ברשימה זו.

איור: עמיר דום

בישולים

המבורגר מלכותי

הנתח הבא הוא ספק רכילות משובחת ספר מיזשם טוב, אבל בכל מיקרה, שווה הצצה מכודחת. מתוך האוטוביאוגרפיה של לי איאקוקה, על ימיו במחיצת הנרי פורד הגדול:

"אלה היו ימי היין והשושנים. לאלה מאיתנו שהיוו את ההנהלה הבכירה בבית הזכוכית, היו חיים טובים בחצרו של המלך. היינו מעבר למחלקה הראשונה – אולי המחלקה המלכותית, בה זכינו לכל הטוב שבעולם. מלצרים במיקטורנים לבנים עמדו לרשותנו בכל שעות היום, ואכלנו כולנו ביחד בחדר האוכל של המנהלים.

זו לא היתה קפטריה פשוטה, אלא אחת המיסעדות המעולות במדינה. דגי סול הוטסו אליה מאנגליה מדי יום. נהנינו בה מטובי הפירות, ולא חשוב באיזו עונה היינו. והכל הוגש ע"י אותם המלצרים המיקצועיים במיקטורניהם הלבנים.

תחילה, שילמנו שני דולר עבור כל ארוחה כזו. מחירה היה פעם 1.50 דולר, אבל האינפלציה העלתה אותו ל־2 דולר. כשארג'אי מילר כיהן עדיין כסגן נשיא האחראי לכספים, הוא קבל על מחיר הארוחה. "בעצם לא צריכים לחייב אותנו לשלם כעד הארוחות האלו", הוא אמר באחד הימים. "אספקת הארוחות לעובדים מוכרת ע"י מס הכנסה כהוצאה של החברה. חברות רבות מספקות ארוחות לעובדיהן, מבלי לחייבם בסכום כלשהו. אבל אם אנו משלמים בעצמנו עבור הארוחות, זו הוצאה שלאחר ניכוי מס. לכולנו היה מס שולי של 90%, כך שבכל פעם שהוצאנו 2 דולר, היה עלינו להרויח 20.

בשלב זה, התעורר ויכוח בין כמה מהנוכחים סביב השאלה, כמה עלו הארוחות האלו לחברה. בסגנון פורדי טיפוסי, ערכנו מחקר, שנועד לקבוע את שיעור ההוצאה הממשית הכרוכה בהגשת ארוחות צהריים בחדר האוכל של המנהלים. הממצא שהעלה המחקר: 104 דולר לארוחה – וזה היה לפני 20 שנה! בחדר האוכל הזה יכולת להזמין כל מה שחשקה בו נפשך, מצדפות נוסח רוקפלר ועד פסיון צלוי. אבל הארוחה הרגילה של הנרי היתה מורכבת מהמבורגר. רק לעיתים נדירות הוא אכל משהו אחר.

באחד הימים, בעת ארוחת הצהריים, הוא פנה אלי וקבל על כך, שהטבח הפרטי שלו בביתו, שהשתכר משהו כמו 30.000 עד 40.000 דולר בשנה, לא היה מסוגל אפילו להכין המבורגר הגון. יתרה מזו, אף אחת מהמיסעדות, שבהן ביקר בימי חייו, לא הגישה לו המבורגר כפי שהוא אהב אותו – כזה שהכינו עבורו בחדר האוכל של המנהלים.

אני אוהב לבשל, לכן תלונתו של הנרי נגעה לליבי. נגשתי למיטבח, לדבר עם ג'ו ברנארדי, השף השווייצרי־איטלקי שלנו. "ג'ו", אמרתי, "הנרי אוהב מאוד את ההמבורגרים שאתה מכין לו. אתה יכול להראות לי איך עושים את זה?"

"בוודאי", אמר ג'ו. "אבל עליך להיות שף גדול בכדי להכין המבורגר כהלכה, או הבט בי היטב". הוא ניגש למקרר, הוציא מתוכו אומצה בעובי של אינץ' אחד (שניים וחצי ס"מ) והטיל אותה אל תוך המטחנה. יצא הבשר הטחון, וג'ון עיצב אותו באצבעותיו לקציצת המבורגר, והניח אותה על האסכלה.

"יש שאלות?" הוא שאל.

אחר הביט בי מחוייך למחצה, ואמר: "מדהים מה שאתה יכול לבשל, כשאתה מתחיל עם חתיכת בשר שמחירה חמישה דולרז"

מכתב למר צ'יץ

אני רוצה בית הבראה, פנסיון מלא שבועיים. עוזרת שלוש פעמים בשבוע, ומוניות ספיישל בכל פעם שאלך לעורך־דין לעשות צרות. ובלטות חדשות, וחצי שנה הליכה במקומי למכולת. ואלפיים דולר במזומן, או וידאו וטלוויזיה חדשים. וכל זמן שזה נמשך, לבשל לי כל יום שישי ארוחה. אני אגיד איזה. ותשלום בשביל וילונות חדשים, ולהחליף לי את הדלת של הכניסה. אני אבחר איזה. ויש לי מירפסת. לסגור אותה עם אלומיניום צבע זהב, וזכוכית עם דוגמאות. וגם כן לשים חתימה בלנקו, שביום שאני ארצה אותו דבר, תסכים בלי תביעות בחזרה.

אם לא – אין חתימה.

לא, אין זו רשימה של מתגרשת טריה. זה מיבחר זעום של הסחטנויות אשר אתה חושף להם את אזרחיך שהעזו להענות לקריאתך להצעיר את תל אביב, והתכוננו לבנות תוספת לדירתם (לפי כל חוקי העזר) כדי שלא יצטרכו לעקור.

מתנקזים אלי סיפורים אין ספור כאלה, שמאוד מבדחים אותי כתופעה אנושית, אבל בוודאי לא את בעלי הדבר.

אני למדה, שאנשים השקיעו מאות דולרים בשכירת שירותי ארכיטקט ומהנדס, כאשר התקנה הקודמת, בדבר אי הצורך בחתימת השכנים, היתה בתוקף. ופתאום חזר החוק הזה, ואיתו החמדנות של כל צרי העין שאינם יכולים לשאת בנחת הזולת.

אחת משתים: אם מיבנה לא ראוי לו לקום, הרי שיש מהנדס עיר וגדוד של פקידים לקבוע זאת. ואם כן – בשביל מה לחשוף בני אדם ליצרים עלובים של פנויים להזיק, ולחייבם בחתימת השכנים?

ככה מצעירים את תל אביב?

ככה מעשירים את טחטניה!

חיים טובים

מאת דליה גל

בגדי ה'פרינסס' החדשים

מדיח כלים צבעוני חדיש "טלסה מיני" ("פרינסס").

● מדיח הכלים השבדי הפופולרי ה"פרינסס", המשווק בארץ ע"י "טלסה אינטרנשיונל", מופיע השנה בגוונים חדשים: מוקה, קרם ולבן.

● גם לקוחות ותיקים יוכלו להנות מהצבעים החדשים בהשקעה מזערית, באמצעות ציפוי מיוחד במערך צבע חדשני, שתעניק חברת "טלסה" בשבועות הקרובים.

אנחנו אוהבים את ה"פרינסס" שלנו כמו שהוא: בתוך ארון המטבח הכפרי, כשהחזית בגוון חום שקוף למחצה, משתלבת להפליא בהרמוניה הכללית. אך דינה, השכנה שלנו, עדיין מתלבטת: היא רוצה להעמיד את המדיח שתרכוש (והיא מדברת על זה כבר שנים) על השיש דווקא, וסיבותיה עימה. גוון הנירוסטה של גוף ה"פרינסס" אינו נראה לה. למטבח הלבן שלה הוא לא בדיוק – בדיוק... וחוץ מזה היא טוענת, שעל הנירוסטה נראים סימני ידיים ומים.

ובכן, עכשיו אפשר להרגיע את דינה: באולם התצוגה של "טלסה אינטרנשיונל", ברח' ביאליק 135, רמת־גן, חגיגת צבע ממש. ה"פרינסס" התלבש בבגדי מלך חדשים: גוף הנירוסטה מצופה בצבעי מוקה, קרם ולבן. לוחשים לנו כאן, שצבעים נוספים בדרך.

בוודאי רבים מקוראי שורות אלה, לקוחות ותיקים של ה"פרינסס" מעקמים את אפם. מתחרטים, אולי, על רכישת המכשיר בעידן הטרום צבעו הרגשת קיפוח מיותרת. חברת "טלסה", המשווקת הבלעדית של ה"פרינסס" בארץ, דואגה תמיד ללקוחותיה הותיקים.

ובכן, רבותי, בעלי המיני־מדיח השבדי: בקרוב ניתן יהיה לצפות את המכשיר הישן בצבעים חדשים.

"טלסה אינטרנשיונל" רכשה בימים אלה בשבדיה, ציוד ומיכשור מיוחדים לציפוי המכשירים בחומר עמיד בחום ודטרגנטים, שפותח ע"י החברה השבדית "מרוס מליה" ונרשם כפטנט בינלאומי. עלות הציפוי היא מזערית, כך שאין צורך במחשבה שניה בעניין.

חברת "טלסה" אינה סתם יבואנית פסיבית. ההנהלה הדינמית שלה שוקדת בהתמדה על שיפור, ייעול ופיתוח נושא המדיחים. בין השאר, מייצרת החברה תוספות מיוחדות ל"פרינסס", המאפשרות שימוש בלתי שגרתי במדיח הקטן. תוספת כזאת, היתה, למשל, רשת מיוחדת ל־6 כוסות נוספות. לאור בקשת הקהל פיתחה החברה מישטח שלם המאפשר הדחת 39 כוסות בבת אחת בעת מסיבה או אירוע. זהו פריט שאינו קיים אפילו במדיח גדול.

למי שאינו יודע, כדאי להזכיר את תכולתו המדהימה של ה"טלסה מיני", שאין לה מתחרים: 24 צלחות, 11 כוסות וסכו"ם, או לחילופין, 4 סירים ומחבתות גדולים. אין צורך בניקוי או שטיפה כלשהיא לפני שמכניסים למכונה. הפילטר מסנן כל לכלוך וניתן לשוטפו כמי ברז בגמר התהליך.

אינני יכולה שלא לחזור ולהדגיש כמה אני מרוצה מחסכנותו של ה"פרינסס" במים וחשמל, מהקומפקטיות שלו, מכושר הקיבול שלו, מבטיחותו (3 מנגנוני בטחון), מעמידותו בפני חלודה. הוא פשוט יופי של מכשיר.

מידי ומקסי למשפחות גדולות

ומה תעשינה משפחות קצת יותר גדולות? הרינו להזכיר בשמחה ש"טלסה אינטרנשיונל" מציעה לעקרת הבית הישראלית קו שלם של מדיחי כלים: מידי ומקסי.

ה"טלסה מידי" הוא ממש אידיאלי למשפחות שאינן יכולות להסתפק במדיח הקטן, אך אין להן אפשרות למדיח גדול. ה־ASEA MIDI (אצלנו "טלסה מידי") נמצא כאחד המדיחים הטובים ביותר בעולם, בסקר שנעשה באוסטרליה ע"י ירחון הצרכנות CHOICE. בסקר זה נבדקו 14 סוגים של מדיחי כלים. ה־ASEA MIDI קיבל את מירב הנקודות בכל הנושאים שנבדקו.

קיבולת ה"טלסה מידי" מדהימה גם היא: 38 צלחות וקערות, 24 כוסות וסכו"ם בהתאם. כמובן שניתן להדיח בו גם סירים ומחבתות. הוא נחשב למדיח השקט ביותר בעולם. צריכת המים והחשמל ומשך הפעולה שלו: מחצית ממדיח גדול. הוא משווק זה מלבד ב־7 צבעים: לבן, קרם, צהוב, חום, אדום, ירוק ומוקה. גם לו שלושה מנגנוני בטחון כמו ל"טלסה מיני".

ואם בכל זאת מישהו חושב על רכישת מדיח־כלים גדול, מומלץ להשוות את איכותו וביצועיו של ה"טלסה מקסי" עם כל מדיח אחר בגודלו הקיים בשוק. מבחינים בהבדלים ממבט ראשון.

כל המכשירים של טלסה מתוכננים במיוחד לתנאי הארץ ומותאמים לשינויים בלחץ המים, במתח החשמל ולדרגות השונות של קושי המים.

לכל המכשירים שמשווקת חברת "טלסה אינטרנשיונל" יש שרות צמוד ומיידי של חברת הבת "טלסה בע"מ", עם עשרות הסניפים שלה בכל רחבי הארץ. במסגרת השירות ניתן לרכוש אביזרי אינסטלציה מיוחדים, העונים על כל בעיה בנושא. בנוסף לשנת אחריות אחת חינם, מקבל כל המביא לקוח נוסף בונוס: עוד ששה חודשי אחריות חינם; וכבר הגיעו לקוחות אחדים לעשר שנות אחריות חינם לאחר שהביאו 20 לקוחות חדשים לחברה.

במשרדי החברה ברמת־גן, ניתן לקבל עלון הסבר וייעוץ חינם. בימים אלה של שוק בלתי יציב, כאשר קמות ונופלות חדשות לבקרים, חברות קיקיוניות, חשוב ביותר לרכוש מוצר, כמו מדיח כלים, בחברה אמינה. בניגוד למצב הבלתי נסבל של לקוחות שרכשו מכשירים ללא "אבא" ונותרו ללא שירות וללא חלקי חילוף, לקוחותיה של "טלסה אינטרנשיונל", החברה הראשונה בארץ שייבאה מדיחי כלים קטנים, נהנים מאמינות החברה, המוכחת זו השנה השמינית.

בטחון החברה באיכות המכשירים שהיא משווקת מתבטאת אף בנכונותה להשיב כספו של לקוח, תוך 14 יום מרכישת המכשיר במידה והוא מתחרט, בתנאי שוק כמו – שלנו, כאמור, זה כאמת מעל ומעבר.

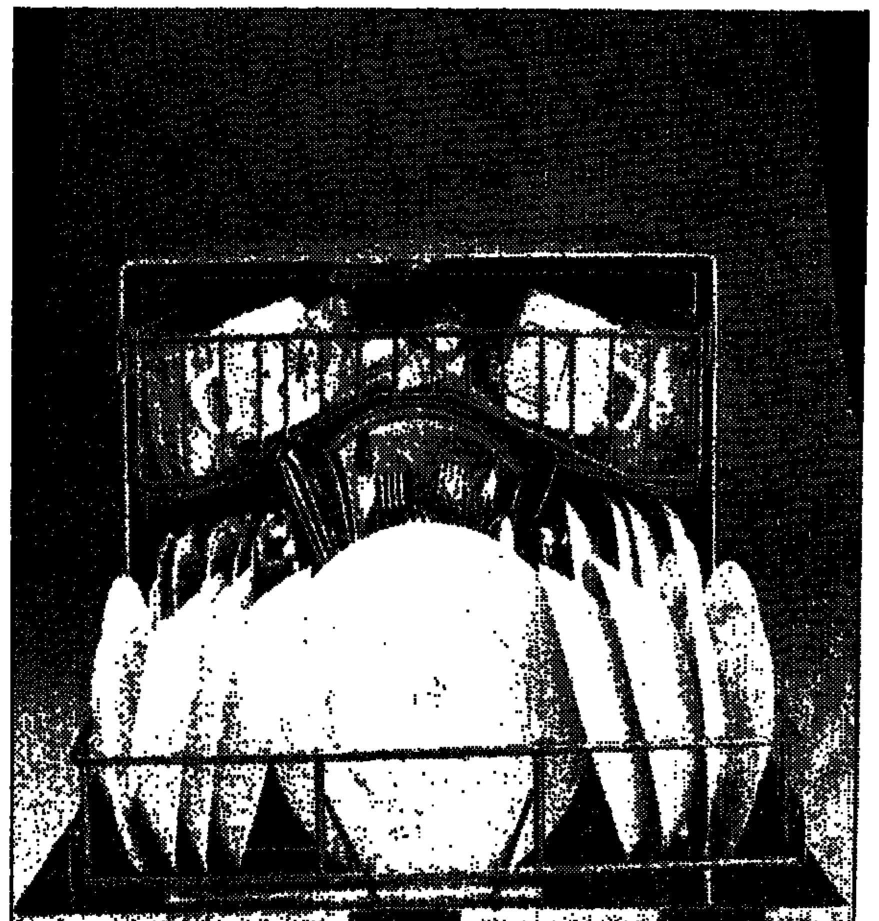
"טלסה – מידי" בעל קיבולת מדהימה.

הורוסקופ

מאת האסטרולוג אילן פקר

לשבוע המתחיל ב־29.11.85 והמסתיים ב־5.12.85

הארועים המרכזיים הצפויים השבוע

- אלימות על רקע מיני או חשיפת פרשיה רומנטית תסעיר את הציבור.
- חשיפת מידע סודי בנושאי כלכלה או כספים תגרום לאי שקט ולאי נחת למעצבי התוכנית הכלכלית או לגופים כלכליים שונים.
- שיעור תאונות הדרכים יגיע לממדים מדאיגים.

האישיות בחדשות:

שר הפנים, הרב ***יצחק פרץ*** – יליד מזל טלה – במפת לידתו השמימית ארבעה כוכבים מאכלסים את מזל טלה – היינו, השמש, שבתאי, נוגה וכוכב חמה. ברום השמים ומצאים במפתו כוכב חמה והכוכבים מאדים ואוראנוס הממוקמים בצמידות במזל שור. מצב כוכבים כזה מעיד, בדרך כלל, על עליה פתאומית ובלתי צפויה בתפקיד, בחשיבות ובאחריות על הבמה הציבורית, אך גם על ירידה פתאומית ובלתי צפויה, אם כתוצאה ממצב חיצוני ואם כתוצאה מהחלטה אישית.

מהלכו של כוכב צדק בתקופה הנוכחית, מאפשר לשר ליטול חלק חשוב במהלכים פוליטיים או לשמש כאיזון חיובי בין כוחות מנוגדים (כפי שקרה בפרשת שרון בממשלה), אולם היתרון הזה שניתן לו מידי צדק ילקח ממנו בעוד מספר חודשים, ועל כן מוטב כי ינצל את הזמן הנוכחי לשיפור או לחיזוק מעמדו.

ביסוד המפה השמימית של הרב פרץ נראה עמידה עיקשת על עקרונות בהם הוא מאמין מצד אחד, ומאידך על נטיה להשתמש בגישה פשרנית כלפי בני אדם.

יש בו תכונות אידיאליות של מורה ומטיף שאינו מסתיר את רעיונותיו האישיים. עם זאת, אמונתו מנחה אותו באופן מוחלט ומהווה עבורו את מקור תחושת הכח והעוצמה האישית.

קרינה שלילית מצד כוכב נפטון כלפי מיקום הכוכבים במפה השמימית של הרב פרץ אינה מאפשרת לו לממש בשנה הקרובה הרבה מציפיותיו. נראה כי עוד נכונו לו תפניות בלתי צפויות בדרך ההגשמה העצמית. לא נתפלא, אם בעוד זמן לא רב יפרוש מתפקידו הנוכחי באופן בלתי צפוי או יעבור למסגרת פוליטית שונה.

מפת השמים השבוע – מראה לנו על ריכוז כוכבים במזל קשת, היינו שמש, כוכב חמה ואוראנוס, כאשר כוכב נוגה מצטרף אליהם בסוף השבוע. השמש יוצרת היבט חיובי עם כוכב צדק ולאחר מכן למאדים במאזניים.

מצב כוכבים זה מרמז לנו על יכולת ביצוע טובה בתקופה הנוכחית, האנרגיה בשיאה, וטוב לנצל זאת בימים אלה לקידום מטרותינו.

זה הזמן להדרו ולהספיק להשלים פיגורים, לארגן מחדש שיטות עבודה ולהתעדכן במידע חיוני. תושיה של הרגע האחרון תעמוד לצידנו. עם זאת, עקב מהלכו הנסיגתי של כוכב חמה, עדיין קיימת סכנה של טעויות בשיפוט, אבחנה לקויה, תרמיות, גניבות ופריצות, רכילות ושיבושים בתקשורת.

ילידי השבוע – משתייכים לשלישון השני של מזל קשת ונשלטים על ידי הכוכבים צדק ומאדים. בני קבוצה זו נהנים בכושר פיו ראוי לשמו, וברוח ספורטיבית, קיים בהם אי שקט מתמיד ונטיה לפעילות בלתי פוסקת. הקליטה והזיכרון שלהם חזקים, אך רק לנושאים המעניינים אותם. גישתם לרומנטיקה משלבת גאווה עצמית, יצרים חזקים ואידיאליזם רגשי. קיימת בהם תושיה ויכולת ארגונית טובה – דווקא במצבי לחץ וחוסר ברירה. בני המזלות, טלה, אריה, דלי ותאומים עשויים לחוות להם לעזר רב.

קשת (23.11 – 21.12): השבוע הדגש הוא בכניסה למהלך חיים משמעותי יותר מבעבר. כל נסיון החיים שריכותם בא בימים אלה לידי ביטוי. נעלמת אצלכם הקלילות או הרי־חוף, ובמקום העמדה המרוחקת לכאורה שנקטתם כלפי המציאות, מופיעה מגמה הפוכה, היינו, מעורבות ואחריות. מתפתחת אצלכם בהדרגה השאיפה להוכחה עצמית ולהישגים, וההתמודדות מביאה לכם סיפוק הרבה יותר עמוק מאשר ישיבה על הגדר. עם זאת, עדיין עליכם להיזהר השבוע מספקולציות פיננסיות ומהתקשרויות עסקיות או רומנטיות בלא בדיקה יסודית.

גדי (22.12 – 19.1): בימים אלה הדגש אצלכם הגדיים הוא על פעילות מאחורי הקלעים זה הזמן להשלים לעצמכם ידע בעניינים מקצועיים וכן לארגן את עבודתכם באופן שאינו מצריך הפעלת סמכויות אישיות תחת מצבי לחץ. בשטח הכספי יחול שיפור משמעותי. זה הזמן לנצל את מעמדכם החברתי או המקצועי, כדי לקדם דווקא את האינטרס הפיננסי שלכם. קרובי משפחה יבואו לקראתכם וישתלבו ביתר קלות בתוכניותיכם. עם זאת, עליכם להיזהר מרכילות, מאינפורמציה מוטעית ומתדמית.

דלי (20.1 – 19.2): השבוע הדגש עבורכם הדליים הוא על פעילות יוצרת, הן בשטח המקצועי והן בשטח החברתי. רעיונות בלתי שגרתיים שגיבשתם לעצמכם, מוצאים הד בסביבה ואתם מצליחים לעורר ולמקד באמצעותם את התייחסות הסובבים אתכם לעבר הכיוון הרצוי לכם. ההיבטים החיוביים בין כוכב אוראנוס לבין כוכב צדק (שניהם הדדית ממוקמים בתקופה הנוכחית במקומות מוחלפים) מאפשרים לכם לצאת למרחב חדש ולנושא של התמודדות מסוג שונה מהרגיל, תוך הרחבת האופקים האישיים מצד אחד ותוך חיזוק התדמית העצמית מצד שני.

דגים (20.2 – 20.3): בימים אלה אתם, בני מזל דגים, נקלעים לסערות במישור הקאריירה או הבית, עקב אי הבנות ושרשרת טעויות. מוטב בתקופה זו לא למסור כל מידע מיותר לאלה העלולים לעשות בו שימוש לרעתכם. עם זאת, זה הזמן בו תוכלו לשפר במידה לא מבוטלת עת מצבכם הכספי, ובלבד שתשמרו את המהלכים שאתם מבצעים בסודיות מוחלטת. ההיבט החיובי בימים אלה בין השמש לבין כוכב צדק מחזק ומשפר את בריאותכם, ומאפשר לכם להתמודד בהצלחה עם מצבי לחץ.

טלה (31.3 – 19.4): השבוע הדגש אצלכם הטלאים הוא על שותפויות, על פעילות חברתית וחיזוק הקשרים עם ידידים. ענייני הקאריירה והעיסוק דורשים אומנם בימים אלה יותר תשומת לב, אולם מתברר לכם יותר ויותר כי על מנת לשלוט על מצב העניינים ביתר יעילות, עליכם להשלים ידע חיוני ואף לחזור לספסל הלימודים לתקופה קצרה כדי להתעדכן ולצבור מידע חדש. בעניין זה, ככל שיותר מוקדם תעשו זאת כן יגבר היתרון היחסי שברשותכם. בענייני הרגש, הכל הולך למישרין. תוכניות נסיעה משתבשות, אולם לזמן קצר בלבד.

שור (20.4 – 20.5): השבוע אתם השוורים שמים את הדגש על שינויים במסגרת שיטות עבודתכם, על תכנון שינוי מקום מגורים ועל טיפול דחוף בענייני רכוש וכספים. אין זה הזמן לספקולציות פיננסיות, ועליכם להיזהר מתרמיות ומטעויות בענייני כספים. רכישה או מכירה של רכוש ונכסים גוזלת מכם זמן רב מהרגיל ואין ברירה אלא להאזר בסבלנות. התדמית האישית מתחזקת בהשפעת כוכב צדק, המקבל בימים אלה קרינות חיוביות ואתם מצליחים לקבל גיבוי מתאים מאנשים בעלי סמכות.

תאומים (21.5 – 22.6): בימים אלה אתם התאומים משקיעים את רוב מרצכם בתכנון נסיעה ובלימודים או השתלמות מקצועית. זה הזמן להתחיל קורס מקצועי או קורס ללימוד שפות ולהתוודע לרעיונות חדשים. עם זאת, עקב מהלכו הנסיגתי של כוכב חמה השולט עליכם, מן הראוי בתקופה זו להיזהר מלחתום על מסמכים ללא בדיקה, וכן מחשיפת מידע או ממתן אמון באנשים הלא נכונים. אין זה הזמן לוויכוחים ולחיסול חשבונות עם בני משפחה, בני זוג או עם שותפים. תנו לזמן לעשות את שלו.

סרטן (22.7 – 23.6): השבוע הדגש אצלכם הסרטנים הוא על ענייני בריאות ועבודה. אף כי ענייני הבית עדיין גוזלים מכם זמן וכוחות, אתם ממקדים את עצמכם יותר ויותר בענייני הקאריירה והעיסוק המקצועי. מאידך, אתם צפויים להיקלע שלא באשמתכם לסכסוך במקום העבודה או למתחים עם חברים לעבודה או למקצוע. בענייני בריאות דרושה בתקופה זו זהירות מירבית. בענייני כספים חל שיפור משמעותי, מכל מקום, כספים מגיעים ממקור בלתי צפוי.

אריה (23.7 – 23.8): השבוע אתם האריות מתמקדים בענייני רגשות ועבודה יצירתית. זה הזמן לתידוק קשרים אישיים ורגשיים, אולם עקב מהלכו הנסיגתי של כוכב חמה, מן הראוי להיזהר מאי הבנות, מטעויות בשיפוט ומאכזבה רגשית. זה הזמן להקפיד על תקציב הוצאות קפדני ולא להיסחף לקניות שהלב חומד אך המחיר יקר. בימים אלה, אין לסמוך על עצות ידידים ומוטב לדחות החלטות חשובות לשבוע נוסף. נסיעות וביקורים ישפרו את מצב רוחכם. זה הזמן לשפר את האווירה המשפחתית, על ידי תשומת לב יותר גדולה כלפי בני המשפחה.

בתולה (22.8 – 22.9): השבוע הדגש לבני מזל בתולה הוא על כספים, תוכניות לנסיעה, וענייני משפחה. בני משפחה מבוגרים דורשים מכם יותר תשומת לב ואף טיפול. אכן, קיימת דאגה מוצדקת לגביהם. בענייני כספים, ההוצאות הולכות ותופחות, ויש לעצור מיד את החריגה מהתקציב. תוכניות לנסיעה בענייני עבודה מקבלות תנופה, אך מוטב לדחותן לאמצע דצמבר. זה הזמן להיזהר מגניבות ופריצות. כדאי לבדוק בהזדמנות את פוליסת הביטוח וכן את המנעולים והסורגים בבית.

מאזניים (22.10 – 23.9): בימים אלה, הדגש אצלכם בני מזל מאזניים הוא על טיפול בענייני כספים, שותפויות וכן מכירה וקניה של נכסים. זה הזמן להתחיל ולבצע תוכניות חדשות בעסקים, בלימודים ובקאריירה. עם זאת, עליכם להזהר מהונאות, מטעויות ומחתימה על מסמכים ללא בדיקה. נסיעות אינן מומלצות בתקופה זו, גם אם קבעתם לעצמכם נסיעות השבוע. הסיכוי הוא שתידחינה לתקופה מאוחרת יותר, או שיחולו שיבושים של הרגע האחרון.

עקרב (22.11 – 23.10): השבוע אתם העקרבים עסוקים בענייני משפחה ורכוש משפחתי. שותפויות יביאו לכם רווחים. אין זה הזמן לספקולציות כספיות, מאחר שאתם עלולים להיקלע להפסדים רציניים. הרומנטיקה שולטת בכיפה, ואתם כובשים לבבות. ידידים יאכזבו אתכם וכן חברים לעבודה. עם זאת תושייתכם תעמוד לכם גם במצבים מסובכים וללא מורה. בענייני בריאות מומלץ להיזהר ולהקפיד על מנוחה או לפחות על דיאטה מאוזנת.

כדאי

הפישר הקטן ממשיך ומפתיע!

- אנשי "פישר פרייס" הגיעו לישראל כדי לבדוק לאן נעלמים כל כך הרבה צעצועים...
- המבצע המושלם: החיתולים המושלמים ביחד עם הפרסים היפים ביותר.
- מתנות ופרסים בשווי עד 90,000 שקל! וכל אחד זוכה.
- במפעל החיתולים עובדים ב־3 משמרות. בנקודות החלוקה כורעים תחת העומס. משאיות ענק עמוסות בצעצועי "פישר פרייס" נעות בכבישי הארץ.
- לאור ההצלחה הגדולה ודרישת אמהות רבות, הוארך המבצע.

מאת ג. יפית

על מה מדברות אמהות צעירות? על חיתולים כמובן... הנושא שהפך לשיחת היום בגנים ציבוריים, בטי־פות החלב וליד מעונות הילדים הוא "הפישר הקטן"... מיהו "הפישר הקטן" שהפך לנושא המדובר ביותר, הכוונה היא ל"פישר הקטן" – מבצע המכירות הגדול ביותר מסוגו שנערך עד כה בארץ, במסגרתו משווקים "טפנוקים חדשים" של קיבוץ עמיר ביחד עם מתנות יקרות מתוצרת "פישר פרייס".

יצרני ומשווקי "טפנוקים חדשים" החליטו כי ביחד עם החיתולים הטובים ביותר יוענקו הצעצועים הטובים ביותר. ולא זו בלבד, כל אחד זוכה!

הצלחת המבצע היתה מיידית וכבירה. בקבוץ עמיר הופעלו המכונות 2־3 משמרות, 24 שעות ביממה, כשהן מייצרות עוד ועוד "טפנוקים חדשים". משאיות ענק עמוסות בהררי צעצועים נראו נעות בכבישי הארץ. אלפי עובדים נרתמו בהתלהבות, החל מאנשי תשלובת תבורי האחראים לשיווק, דרך מחל־קים שעבדו שעות עבודה נוספות וכלה בקמעונאים רבים שהתנדבו ותרמו נקודות חלוקה.

לחץ אדיר של זוכים נוצר בנקודות החלוקה והעובדים מעידים כי מעודם לא עבדו קשה כל כך...

מלאי צעצועי "פישר פרייס" הלך והדלדל והזמנות בהולות יצאו לארה"ב לספק עוד ועוד צעצועים. הצלחת המבצע ועוצמת הבי־קוש, הדהימו את כל הקשורים במבצע. מסתבר כי הכמות האדירה של הפרסים שסופקו גרמה לחוסר במכוניות "פישר פרייס" באירופה! אנשי החברה האמריקאית הגיעו לישראל (!) וביקשו להיות בטוחים כי אין המדובר בגורם מסתורי הצובר "פישר פרייס", כדי למוכרם אחר כך...

כלל ידוע הוא כי אין פרסום או מבצע מכירות, מפתים ככל שיהיו, מסוגלים לעודד מכירות של מוצר כושל... הפעם נוצרה תשלובת מושלמת. המוצר המעולה ביותר, ביחד עם הפרס הקוסם ביותר. אין פלא כי מבצע "הפישר הקטן" נחל הצלחה כה מרשי־מה.

"טפנוקים חדשים" מפנקים את התינוק. החיתול הוא בגזרה עגולה מיוחדת המותאמת לגופו של התינוק. הוא מאפשר לתינוק תנועה קלה וחופשית. כושר הספיגה של "טפנוקים חדשים" הוא מדהים ממש. במפעל פותחה נוסחה מיוחדת לספיגה מוצלחת יותר, לזרי־מה ולפיזור של הנוזלים בתוך החיתול. ניסיון השוואתי בין כושר הספיגה של "טפנוקים חדשים" ובין זה של פמפר"ס (הטובים בעו־לם... זוכרים?); כל חיתול מוכנס לכוס מים אחרת... באיזו מהירות מתרוקנת כל כוס? וכבן במקרה הזה ישראל מנצחת, ובמהירות מדהימה. "טפנוקים חדשים" סופגים טוב יותר ומהר יותר מן החיתול שפעם היה הטוב בעולם... לתכונה זו חשיבות עליונה בימות החורף הקרים, בהם חשוב לשמור על עורו היבש של התינוק ולמנוע הצטננות.

"טפנוקים חדשים" הם החסכוניים שבין החיתולים השונים המצויים בשוק. קל לגלות כי תמיד בכל אריזה של "טפנוקים חדשים" יש יותר חיתולים מכל אריזה אחרת. בנוסף, סרטי ההדבקה הרב פעמיים מאפשרים שימוש חוזר בחיתול במקרה שהותר מחמת "אזעקת שווא".

אגב, בגודל מיני יש ל"טפנוקים חדשים" יתרון בולט נוסף על אחרים. אלה החיתולים היחידים בארץ בגודל זה המשווקים עם מדבקות רב פעמיות.

מה עושה אם כן אם צעירה ונמרצת למען תינוקה האהוב? הולכת על "טפנוקים חד־שים" במלוא המרץ ובמלוא הכוח של ביאה צעירה... מגייסת גם את סבא וסבתא וגם דוד וגם דודה וביחד כולם כולם אוספים "טפנוקים חדשים". התינוקות מרוצים וגם זוכים בפר־סים. לקבל את החיתולים הטובים ביותר וגם את הצעצועים הטובים ביותר! זאת עסקה משתלמת, כל תינוק יודע.

כולם זוכים זוכים... אבל איך זוכים?

רבים רבים כבר זכו בהנאה הכפולה של שימוש ב"טפנוקים חדשים" ביחד עם מתנות נהדרות מתוצרת "פישר פרייס". מסתבר כי לנוכח היתרונות העצומים המזומנים כאן ל"צרחנים" הקטנים, היום, כולם כולם עוברים ל"טפנוקים חדשים".

לאלה שעדיין אינם יודעים כיצד להנות מן החיתולים וגם לזכות בפרסים, הרי עיקרי התכנית.

א. על כל אריזת "טפנוקים חדשים" מודפס כרטיס השתתפות בעל 3 – תלושים.
ב. כדאי ללכת על המסלול המצטבר. איספו שלושה תלושים המסומנים במספרים 1+2 ותזכו בנשכן או במכונית מתוצרת "פישר פרייס".
ג. איספו 10 תלושים 1+2 (זה לא קשה בכלל, ביחד עם הסבתא) ותזכו במתנה בשווי 15,000–20,000 שקל! תוכלו לבחור בין טלפון מטפטף, מגדל טבעות, או כלב סנופי. כולם מתוצרת "פישר פרייס".
ד. ולהולכים על גדול, מתנה בגדול – הפעלולון המפורסם של "פישר פרייס" ACTIVITY CENTERE, תמורת 20 תלושים (1+2).
ה. בנוסף! 200 כרטיסי זכיה נוספים (!) פוזרו באריזות "טפנוקים חדשים". כרטיס זכיה כזה מקנה רכב חללי שהוא גם הליכון וגם מחסן צעצועים נייד. פאר היצירה של "פישר פרייס" בשווי 90,000 שקל! 100 זוכים מאושרים כבר נהנים מצעצוע נפלא זה.
ו. וזה עוד לא נגמר... בכרטיס המבצע מופיע גם תלוש המזכה את מחזיקו ב־20% (!) הנחה על כל מוצרי "פישר־פרייס" ברשת "פנטזיה" וחנויות הצעצועים המובחרות.

מבצע כזה עוד לא היה! כולם זוכים או למה אתם מחכים?

חידושים ב"טפנוקים חדשים"

בשורה טובה לאמהות הטריות טריות... מעתה משווקים "טפנוקים חדשים" עם מדבקות רב־פעמיות גם בגודל מיני. זוהי חדשה טובה במיוחד לאם הבלתי מנוסה הנזקקת להתיר את החיתול פעמים רבות במיוחד.

"טפנוקים חדשים" הם היחידים בארץ המאפשרים יתרון גדול זה גם בגודל מיני.

גם לתינוקות מגיע יצוא

כשהיו בחו"ל, באנגליה למשל ותשמעו המלצות נלהבות על חיתולי "גרברטקס" או במקומות אחרים כהם תיתקלו בהמלצות על חיתולי „האגיס" גדול יצרני החיתולים בעולם, תוכלו לחייך... אלה כמובן, „טפנוקים חדשים" המיוצרים בקיבוץ עמיר ומיוצאים לחו"ל.

השנה ישווקו באירופה בלבד עשרות מליוני „טפנוקים חדשים" בשווי 1.500,000 $.

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

להצליח בבגרות

בת"א: עברנו מבנין גמנסיה הרצליה לבי"ס תיכון חדש!!

הנחות משמעותיות למקדימים להרשם!

נמשכת ההרשמה למועד יוני 1986 לכל מקצועות הבגרות * קורס הכנה לטכניון * הכנה לבחינות פסיכומטריות.

רק באולפן לבגרות בהנהלת אינג'. א. לחמן (מחבר הספרים):

1. לימוד עד להצלחה בבחינה, או החזר שכר לימוד במקרה של כשלון; 2. 87% מהתלמידים עברו את בחינת הבגרות במתמטיקה בהצלחה; 3. מורים מעולים בכיתות קטנות.
4. מלמדים את כל החומר הדרוש לבחינה כך שלא נדרש ידע מוקדם; 5. מכונית חדשה תוגרל מדי שנה בין התלמידים שיכינו 80% משעורי הבית.

ורד אשואל (בתמונה): "הקורסים באולפן לבגרות ברמה גבוהה מאד. אני מאד מרוצה".

גב' אבידר (אם לתלמיד שמינית): לאחר הקורס הפך בני לאדם אחר, לא זו בלבד שהוא מתמצא היטב בחומר, אלא שקיבל בטחון עצמי שממש אין להכירו.

ההרשמה: תל־אביב: רח' דרך חיפה 81 (בי"ס תיכון חדש, חדר 7), טלפון: 03-441917.
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 16 טל' 222375, 02-222340.
חיפה: רח' יל"ג 3 (בית ליגת נשים) ליד קולנוע "רון", טל' 04-667411, 04-641040.
באר שבע: בנין העצמאות, רח' העצמאות 40, קומה 6, טל' 057-71690, 73146. מיזוג אויר מלא בכיתות.
ראש העין: פרוייקט שיקום השכונות, טל' 03-9369459.

יצחק אלבז (בתמונה): "מצטין 3 בתיכון לציון 10 באולפן לבגרות".

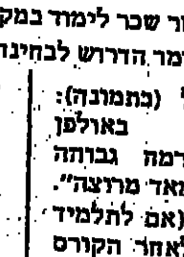

האולפן לבגרות

בית ספר ערב לאקסטרנים ולתלמידי תיכון, בהנהלת אינג' א. לחמן

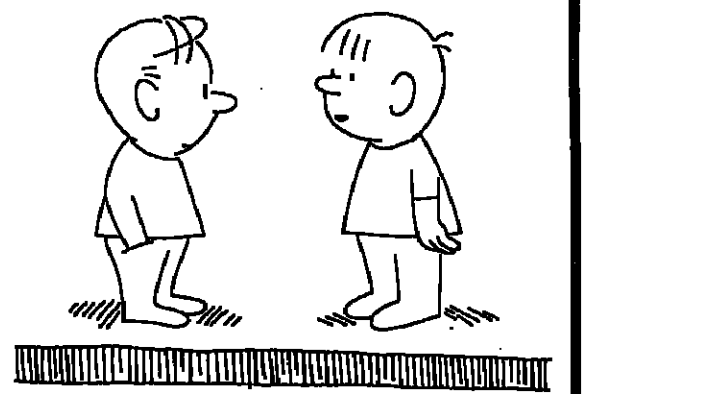

"בבית החליטו ללמד אותי את עובדות החיים. הם התחילו עם פרחים מלאכותיים..."

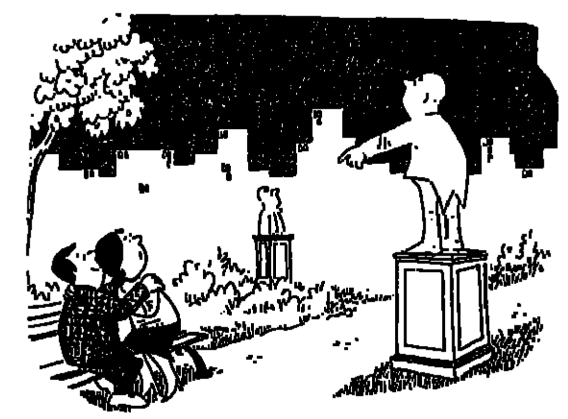

"איכפת לך, יקירי, למצוא מקום אחר?..."

"כמה זמן אתה עובד אצלנו?..."

"איזו שיחה ארוכה, חששתי שהיא לעולם לא תפסיק להקשיב..."

"ברוך, טלפון..."

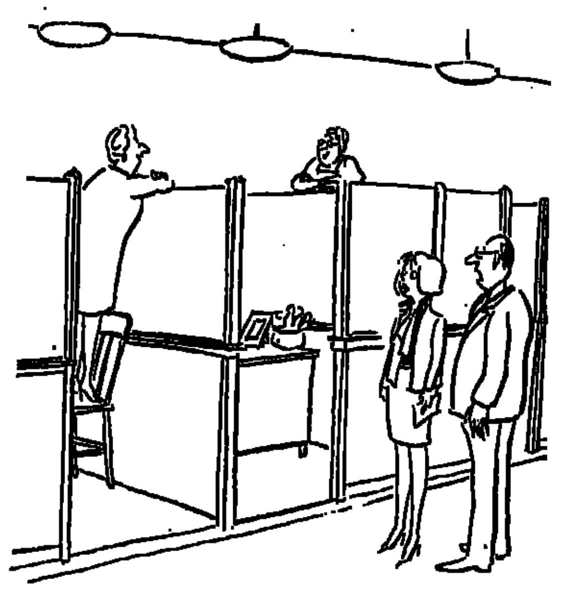

אני מתחיל להאמין שיצרנו כאן אווירה יותר מדי משפחתית..."

מה חדש בייצוא?

EXPORT 85 יצוא

תערוכה וכנס בינלאומיים לשירותי ייצוא ושיווק
גני התערוכה ת"א, 2–5.12.85

בתערוכת הייצוא יוכלו יצואנים ישראליים להתרשם ממגוון השרותים בארץ ובחו"ל שהם יכולים לקבל לצורך ביצוע וקידום הייצוא. התערוכה נערכת בחסות מכון הייצוא הישראלי, ומשתתפים בה 90 מציגים מ־9 מדינות: צרפת, קנדה, בריטניה, ארה"ב, גרמניה, סינגפור, הונג־קונג, ישראל והולנד.

בתערוכת היצוא יוצגו וישתתפו:

• נציגי תערוכות מחו"ל • תובלה ושילוח ימיים ואוויריים • הפקות פרסומיות ועיצוב קטלוגים • יחסי ציבור ופרסום בחו"ל • שרותי שיווק בחו"ל • עיצוב ושרותי תערוכות • שרותים בנקאיים • שרותי ביטוח • סקרי שוק • שרותי דוקומנטים ממוחשבים • טלקס ופקסימיליה • שרותי תרגום • אריזת מוצרים.

שעות פתיחה:
יום ב' 2.12.85 12.00-19.00, יום ג'-ה' 3-5.12.85 12.00-20.00
הכניסה לתערוכה לפי הזמנה בלבד. פרטים והזמנות בטל' 03-233446.

במסגרת התערוכה יערך כנס בינלאומי בנושאי היצוא:

תאריך	שעות	נושא
יום ב' 2.12.85	17.00-12.00	— בעיות תקינה ובדיקות במדינות יעד
יום ג' 3.12.85	12.00-09.00	— התמודדות עם בעיות תרמיות דוקומנטריות במסחר בינ"ל — תערוכות וירידים בינ"ל - כלי שיווק ליצואן
	17.00-14.00	— תפקידי הממשלה הבינ"ל בקידום היצוא — סקירת תערוכות בעולם - 1986

תאריך	שעות	נושא
יום ד' * 4.12.85	12.00-09.00	— פרסום וקידום מכירות בחו"ל (חלק א')
	13.30-09.00	— הבנק לשרות היצואן - מושב מסחרי
	17.00-14.00	— פרסום וקידום מכירות בחו"ל (חלק ב')
		— סחר ישראל - צרפת.
יום ה' 5.12.85	12.00-09.00 17.00-14.00	— יצוא ישראלי לארה"ב - 1986
	14.30-09.00	— חרכב מערכת היצוא

פרטים נוספים על הכנס בטל' 3-664825-6-7

חיים טובים

חלבה יש רק אחת...

בימים אלו חוגג אחד המפעלים הוותיקים ביותר במדינה – "אחווה" 50 שנה להיווסדו. 50 שנות איכות, ייחוד ופיתוח בהכנת חלבה

אני מרגישה צורך לשתף אתכם בחוויה מרתקת ומלהיבה שעברתי השבוע.
הוזמנתי לביקור במפעל וותיק לייצור חלבה ומוצריה – "אחווה", מפעל ביתי קטן, מהמפעלים הראשונים בארץ.
את פני קיבל אחד מבעלי המפעל, שהוא גם מנהל הייצור – מר יצחק צוריאנו, שהחל ללמוד את נושא הממתקים והחלבה לפני כ־50 שנה בגיל 13 בירושלים, אצל קרובי משפחה. "מאייסטר" אמיתי, שלדבריו עדיין לא הגיע לשלמות העשייה ובכל יום הוא ממשיך בנסיונותיו. ואולי זה סוד איכותו של המפעל. לדברי מנהל השיווק, יצחק "לא מסחרי". אותו לא מעניינת עלות החומר – הוא מכניס כל מה שצריך ובנדיבות...

חלבה – עסק מדעי

מדעי – בבחינת הדיוק, אך ראשוני, ידני, פרימיטיבי – מבחינת העשייה.
כמפעל קטן המייצר בצורה ביתית, מושם ב"אחווה" דגש מיוחד על נושא האיכות. יצחק טוען כי סוד ההצלחה בהכנת חלבה הוא בהקפדה ובהשגחה, ולאחר שחזיתי בכל שלבי ההכנה המרתקים, אני נוטה להסכים איתו. התוצאה – תאווה לעיניים ולחיך...
לחיך! לא לפה ולא לשיניים. כן. מסתבר שזו החלבה היחידה שלא מתפוררת, לא נדבקת לשיניים ולא שורפת בגרון, היחידה שנמסה בפה, ולכן אפשר לאכול אותה דרך החיך.
זו גם הסיבה שתאפשר לכל שומרי בריאות השיניים שבינינו (ומי לא?...), הפוחדים לאכול חלבה – לאכול ממוצרי "אחווה".
סבי שימש לי "שפן נסיונות" לבדיקת העניין. כבר שנים שלא נגע בחלבה, הפעם הסכים ואני מצטטת: "תענוג לחיך"... לדבריו. אם כך, אין מה לדאוג ואכן – סיביה של חלבת "אחווה" עדינים ביותר, בודדים, יבשים (לא מפרישים שומן) ולכן לא נדבקים לשיניים, לא סותמים חורים – נמסים בחיך.

קילוגרמים של חלבה במחירים מפתיעים

לקראת חגיגות ה־50 והאריזות המחודשות מוזילה "אחווה" מחירים – חלבה 3 קילו על משקל, בנייר הכסף המרושת בהנחה ניכרת. בתיאבון!

הכנת החלבה דורשת, כאמור, שליטה מלאה של בעל מקצוע בכל אחד מהשלבים, ולכן הכמויות המונפקות קטנות. זו גם הסיבה שהמפעל אינו עומד בביקוש של השוק המקומי וכוודאי שלא בדרישה הגבוהה לייצוא.
העבודה הידנית, שאין לה תחליף מנפיקה חלבה שלה טעם מיוחד עם ארומה, שמאפיינת את החלבה של "אחווה" בלבד – לא גסה, כי אם מעודנת במיוחד.
האריזה, לעומת זאת, מתבצעת בעזרת המיכשור המשוכלל ביותר, תוך הקפדה יתרה על אסתטיקה ויופי, כיאה למוצר איכות. האסתטיקה גם מוקפדת ביותר בצבע הלבן־לבן של החלבה.

את העיסה מעבירים לתבניות מידה, עדיין ידנית, כמו למשל את ה"רולדה" – חלבת שוקולד על פני וניל, תאווה לעיניים ולחיך...
לחיך! לא לפה ולא לשיניים. כן. מסתבר שזו החלבה היחידה שלא מתפוררת, לא נדבקת לשיניים ולא שורפת בגרון, היחידה שנמסה בפה, ולכן אפשר לאכול אותה דרך החיך.
והעיקר – נקיון. הפדנטיות של יצחק מורגשת בכל – הקפדה יתרה על נושא הסדר והנקיון בעבודה ובכלים.
הסמל המסחרי מופיע על כל האריזות – שתי יונים לבנות, מקור למקור.
בעלי "אחווה" הם היחידים שמסוגלים מבחינת ידע מקצועי וטכני להתחכם עם החלבה ולצרף אליה נוגט, אגוזים וצימוקים ולייצר ממנה סוגים כה רבים – כ־20 במספר! ולכן גם רבים החיקויים.
הזהרו מחיקויים! כשאתם נכנסים למעדניה, לצרכניה, או לאחת מרשתות השיווק ומבקשים חלבה על משקל – חשוב שתדעו כי אתם מקבלים חלבה של "אחווה".
שימו לב לסמל המסחרי ולנייר הכסף המרושת – שכולו מודפס "אחווה" על רשת. ובכלל, חלבה על משקל של "אחווה" – מעדן אמיתי בכמות הרצויה לכם!
כל כך הרבה סוגים. קשה להחליט! חלק מהם זכורים לי עוד מהיותי ילדה, מזמן...
בעיקר ה"קריש" – המרמלדה עם הצבעים לאורך. אחד צלול, אחד מוקצף וחוזר חלילה, טבול בסוכר – טעם גן עדן. וחלבת השכבות המפורסמת – חלבת קקאו, חלבת וניל ונוגט, כשהכל מצופה שוקולד... וה"סנטויה" האלגנטית עם האגוזים, הנוגט והציפוי... וחדשים – ממרחי חלבה בטעמי וניל וקקאו, כל כך טעימים ובריאים! אמרתי: טעם של עוד.
לכל גיל ומצב – חלבה שאינה נדבקת לשיניים. ובדבר פרטים נוספים ישמחו לענות לכם במרכז השיווק רח' הסדנה 9, גבעת הרצל, בטלפון: 03-835921.

ש. יהו ית

ארונות עכשיו!

מבצע 20% הנחה
לאנשים שאוהבים סדר בחיים...

ארונות אמבין
מפעלי הפלסטיק אשקלון

■ תל־אביב יהודה הלוי 59. ■ רמת־גן ז'בוטינסקי 73.
■ ירושלים שמאי 6 (סגור במוצ"ש)
■ חיפה צ'ק פוסט, שלמה בן יוסף 13 (על יד שטיחי כרמל)
■ באר־שבע ת.א.מ. רמב"ם 1 (סגור במוצ"ש)
■ אשקלון אזור התעשיה

מכירה מיוחדת במוצ"ש בחנויות המפעל.

אמבין - המפעל הגדול במדינה למוצרי P.V.C. מקבוצת מנרב

רבקה זוהר

(המשך מעמ' 13)

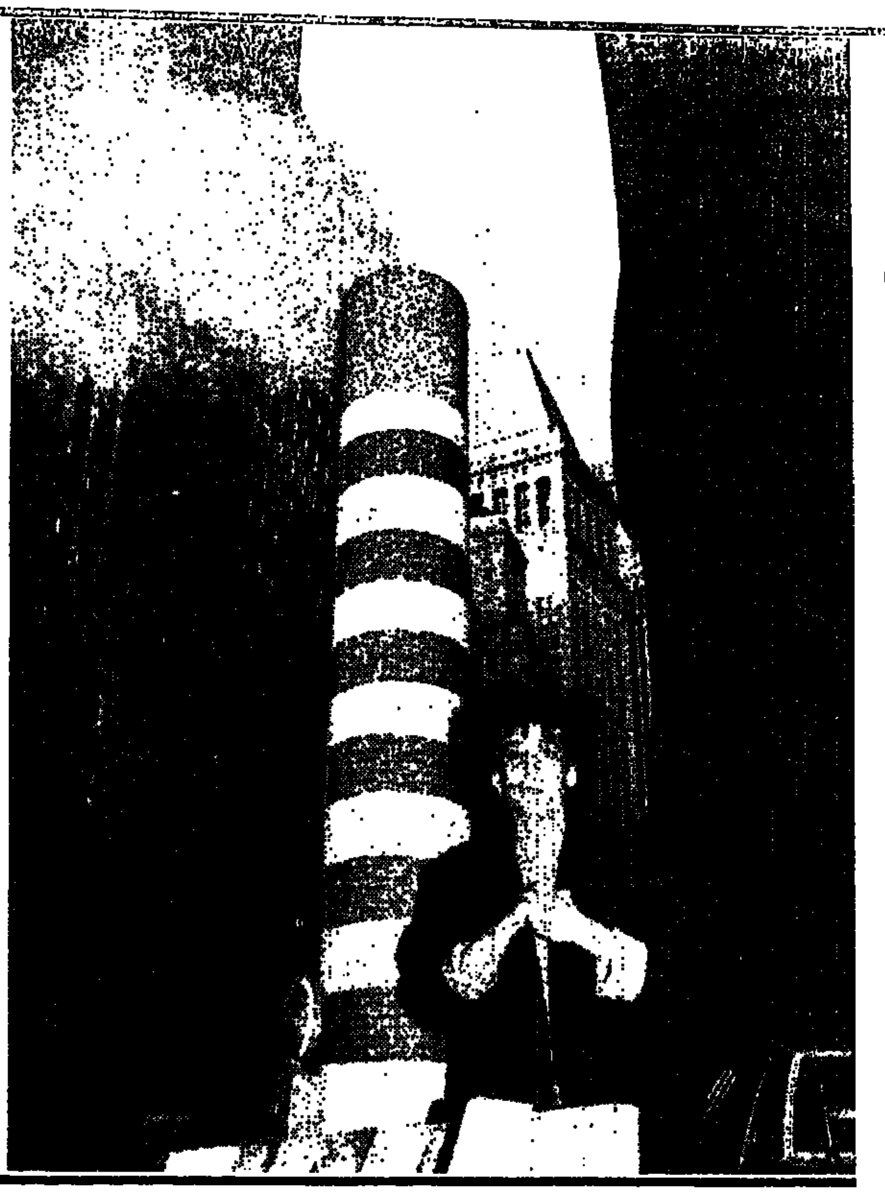

לאחר שנתיים רצופות של השתעבדות לסמים קשים, רבקה זוהר אושפזה. התברר שהיא סובלת מצהבת קשה. הכרות מקרית עם רופאה ישראלית אמריקנית פתחה את תקופת השיקום שלה • השבוע, היא מגיעה לישראל. רבקה זוהר: אני רוצה להיות שייכת. מקומי האמיתי בישראל.

מבוגרת מכפי גילה. מכינה עברית, אבל דוברת אנגלית.

– איפה היתה התפנית?

– "יום אחד, הופיעה במועדון שלי רופאה צעירה, דוברת עברית, נעמי שמה. התיידדנו. היא שאלה אותי – 'את לא רוצה להיגמל מההירואין, בשביל הבת שלך?'. וכמו איזו רבקה אחרת, תמימה, לא נגועה – השיבה לה: לא בשביל הבת, בשביל עצמי".
"ככה זה התחיל. היא שאלה אותי – 'את מזריקה לעצמך?'. אמרתי לה, 'כן'. היתה לי צלקת על הזרוע, ליד הווריד. כסיתי אותה בתחבושת.
"הסרתי את התחבושת והראתי לה. היא הסתכלה לי בעיניים, ואמרה לי לבוא אליה למשרד. משהו משך אותי אליה. אחרי יומיים באתי אליה".
"בו במקום, נעמי איבחנה אצלי צהבת כרונית. חודשים הסתובבתי עם צהבת – ולא ידעתי. הייתי עייפה, חלשה, בקושי עמדתי על הרגליים, אבל מי יודע משהו בתוך המוות הלבן".
"נעמי אישפזה אותי מייד. הכבד שלי היה הרוס. היא עשתה הכל כדי למנוע ניתוח. אבל, לא היתה ברירה והוציאו לי חלק מן הכבד. מלבד זאת, נעמי אישפזה אותי במחלקת הגמילה – בכוונה, כדי שאראה את כל החלאה האנושית, שגם אני הייתי חלק ממנה".
"שלושת הימים הראשונים של הגמילה היו קשים. נורא. מבחינה פיזית, כל הגוף כאב לי. תחושה של קלקול קיבה, כאב ראש, רצון להקיא, ריפיון ברגליים ובידיים, להזיע המון, להרגיש רע בנשמה, בשכל – כל זה ביחד, 72 שעות. אבל, אני רציתי את הכאב הזה. לא יודעת למה, אבל השתוקקתי לו, הרגשתי כאילו הכאב מטהר אותי, מנקה אותי מבפנים".
"זו היתה רק התחלה. אחריה בא השלב הפסיכולוגי. הגמילה שלי נמשכת כבר שנה. זוהי מלחמה מתמדת. היא נמשכת כל הזמן. אני מתעוררת בלילה, לפעמים אחרי חלום

היא שאלה, את מזריקה לעצמך. הראתי לה את הצלקת

בלהות. שלוש לפנות בוקר, ואני לא יודעת מה לעשות עם עצמי. אני פוחדת נורא. פעם, המחשבה הראשונה שלי היתה – אני מוכרחה את הסם. זו ההצלה שלי. עכשיו, אני מתעוררת ואומרת לעצמי, רבקה, היית שם. ראית את המוות. ואני יודעת: אין יותר גרוע מזה. ההרגשה המזופתת תעבור".
"הקרב נמשך בכל מקום, בכל זמן. היום וגם מחר ובעוד שנה. כי הפיתוי נמצא בכל מקום! אני רואה אותו, הוא כל הזמן בדרך שלי. הוא בא אלי בתחפושת. הוא אורב לי בכל פינה, ואני לא יודעת מאין הוא יונק כדי לתפוס אותי".

– 'סם בתחפושת', למה בדיוק את מתכוונת?

"אני קמה בבוקר. נאחס לי בנשמה. אני יכולה להגיד לעצמי – ניקח מנה קטנטונת. זה יעזור לי. או, יש לי ראיון עם עתונאי. אסור לי להתרגש. קחי שקית, רבקה, תרגישי טוב. רק שקית אחת. או, יש לך הופעה גדולה הערב. את חייבת להיות טובה. אז רק היום, רבקה פעם אחת – ודי".
"זו מלחמה יומיומית. אבל, אני חושבת שאעמוד בה. משהו בתוכי נעור מחדש. יש לי חלום. כל פעם שאני נזכרת בו, הוא עושה לי טוב מחדש. בחלום הזה אני אוחזת קופסא בידי. אני יודעת שבקופסא יש משהו לא בסדר. אני לא יודעת מה, אבל משהו לא בסדר. ואני יודעת שאני צריכה להשליך אותה מהיד, להיפטר ממנה. ואז אני מתעוררת. זה חלום ברור מאוד: בשבילי, הקופסה זה הסם בתחפושת".

– לפני חודשים אחדים, אהוד מנור, בטור שלו ב"דבר" כתב עליך וקרא לך לחזור לישראל. גם רבקה מיכאלי, שביקרה אצלך בניו־יורק, כתבה עליך באהבה רבה. האם שאבת מזה עידוד?

"לא. כלומר, זה היה נהדר לקבל מהם תמיכה כזו. אבל, הרצון לחיות מחדש התעורר בי קודם־לכן. אם לפני שנה היו אומרים לי – בואי לארץ, תשירי. הייתי אומרת – מה פתאום? בשביל מהז הייתי מוצאת אלף ואחת תרוצים לא לחזור: מי אני בכלל, הקהל לא רוצה אותי, אני לא שווה כלום, אני אפס".
"ובכל זאת, כנראה שזיק של תקווה עדיין הסתתר בתוכי והוא נדלק מחדש. אני רוצה לחיות, לשיר, אני רוצה בחזרה את הקהל שלי! בפעם הראשונה, אחרי כל כך הרבה שנים – אני רוצה להרגיש מחדש. בשבילי, כשאני שרה, זה להיות הכל. בשבילי לשיר, זו שמחה עילאית, זה לגעת באלוהים".
"יונתן גפן אמר שיכתוב לי שירים ויארגן לי תוכנית. חשבתי, הנה זה מגיע. אבל הוא לא התקשר איתי יותר".

– זה פגע בך?

"אני חושבת. יונתן גפן נשמע רציני מאוד. לכן זה נראה לי מוזר שלא שמעתי ממנו יותר. ואולי, אנשים חושבים – רבקה לא בסדר, היא על סמים. לא נותנים לי קרדיט. אני לא מאשימה אותם".

– ואז באה ההצעה של האמרגן מיקי פלד, להופיע בפסטיבל?

"כן. המו"מ היחידי שהיה לי זה עם מיקי פלד. הוא בא לכאן, שמע אותי שרה ב'פינג'אן'. אחרי ההופעה הוא בא ואמר לי – רבקה, את לא תשירי רק את השיר שכתבו לך יורם טהר־לב ונורית הירש. ניתן לך מקום מיוחד בפסטיבל ותשירי את 'גדליה' ואת 'על כפיו יביא' ו'מה אברך' וכל הזמרים ישירו איתך ביחד. זה כל כך מרגש...".

מיקי פלד אמרגן:
זוכרים אותה

מיוזמי הרעיון להביא את רבקה זוהר לישראל. היחיד שיישם את הרעיון הלכה למעשה. בא לניו יורק כדי לפקח באופן אישי על בואה לפסטיגל.
"אני חייב לתת לה צ'אנס. בישראל עדיין לא שכחו אותה. זוכרים אותה עדיין כרבקל'ה העליזה, השמחה, התמימה – וגם כרבקה זוהר, הזמרת בעלת הקול שמעטות ניחנו בו".
– יש לך תוכניות לגביה?
"כרגע אנחנו מכינים את שיר הפסטיגל ומקליטים אותו. אני מודע למצבה המיוחד ואני רוצה לעזור. בהיותה בארץ, ננסה למצוא לה מסגרת מתאימה. אולי יעניין אותה לעבוד על תוכנית משותפת עם גידי גוב. זה יכול להיות שילוב מעניין. כן, אני מבטיח שאעשה הכל כדי להחזיר לרבקה את הזוהר האמיתי שלה".

לאט לאט, איבדתי את טעם החיים. ומשכתי אליו כמו פרפר

– הרפרטואר שלך לא השתנה מאז עזבת את הארץ...

"נכון. אינני יכולה לשיר כל הזמן את אותם שירים. אני רוצה רפרטואר חדש. אבל, הכל חוזר לאותה נקודה: קודם, פשוט, לא היה איכפת לי. הייתי בתרדמה, הייתי עולה על הבמה ב'פינג'אן' ומבצעת שוב ושוב את אותם שירים, כדי שיהיה לי במה לגמור את השבוע. עכשיו, זה מפריע לי. אני רוצה שיכתבו לי שירים חדשים. הנה, יורם טהר־לב כתב את השיר לפסטיגל, במיוחד בשבילי".

– גם נתן אלתרמן, בזמנו, כתב במיוחד לך את 'זמר שלוש התשוקות'.

"לעולם לא אשכח את הערב, כשאלתמן בא לברך אותי מאחורי הקלעים. זה היה באחת ההצגות של 'צץ וצצה'. הוא ליטף את ראשי ואמר לי ברכות – 'ילדתי', מעטים הצליחו כמוך לבטא את הדברים שאני אומר בשירי".
"הוא היה כל כך פשוט, חם, אנושי. 'אכתוב לך שיר, במיוחד לך', אמר לי. (למרבה האירוניה, זה היה שיר על נערה ההולכת בעיניים עצומות אחרי אהובה ומרכנה לעשות כל שיבקש ממנה... י.ס.).
"באותו לילה בכיתי מאושר. אני אוצרת את הרגע הזה בליבי. ומפעם לפעם כשרע לי, אני שולפת את הזכרון הזה, מתבוננת ושואבת ממנו עידוד".

– קראתי פעם, שיש לך אמונות תפלות.

"לא במיוחד. אבל לילה אחד, כשהייתי עדיין בבית־החולים – נתקפתי בפחד נוראי. העבירו אותי לחדר חדש, ומאותו רגע לא יכולתי יותר לראות את סבתי. אתה יודע, ברגעים הקשים שלי, נהגתי לשוחח עם סבתי מפקיעין. הייתי מדמיינת לעצמי את הבאר, החמורים, זקני־הכפר היהודים והערבים היושבים לפני הבתים ומלהגים על הבלי העולם".
"וגם סבתי נהגה להופיע בלילות לנגד עיני. אך בלילה שבו העבירו אותי לחדר אחר – לא יכולתי לראות יותר את סבתי. נתקפתי פחד, טילפנתי לנעמי ואמרתי לה בבהלה – 'אני לא מרגישה יותר את הסבתא שלי. ה'קארמה' (גלגול־הנשמות) בחדר הזה לא בסדר!'
"הייתי רצינית לגמרי. נעמי לא היססה ובאמצע הלילה באה לבית החולים והורתה לאחיות המופתעות: מחליפים לרבקה חדר. למהז שאלו האחיות. ה'קארמה' לא בסדר, היא לא רואה את סבתה!".
"ואז נעמי הביאה לי ציפור בדולח קטנה. 'קחי אותה', אמרה לי נעמי, 'היא עזרה לי כשהייתי סטודנטית לרפואה. עכשיו היא תעזור לך. אימצתי את הציפור לחיקי וכך נרדמתי".
"מאותו לילה, לא נפרדתי מציפור הבדולח. ימים ולילות הייתי מניחה אותה על הכבד שלי ואומרת לעצמי – עכשיו יהיה בסדר, רבקה. מעכשיו, הכבד יהיה בסדר".
"גם עכשיו אינני נפרדת ממנה. אני לוקחת אותה לארץ. אהיה זקוקה לה שם יותר מכל מקום אחר".

ד"ר נעמי נקאו:
אם משהו ישתבש

[illegible]
ההישג הוא כולו של רבקה. זה לא היה קורה, ללא כוח הרצון, ללא [illegible] לחזור אל החיים. אני הייתי שם רק כדי להושיט יד, רק כדי לסייע בשעת הצורך".
[illegible]

שעה של פנאי

תשבץ

מאת הלל הרשושנים

מספר 1346

21 פרסים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה. פרס א': הספר "אל תשאלי אם אני אוהב" מאת עמוס קולק ועוד 20 פרסי ספרים שונים. המען למשלוח פתרונות: "הלל", תשבץ השבוע מס. 1346 ת.ד. 20227, ת"א (61201).

במאוזן – מימין לשמאל: 1) נמל בקפריסין, נתפרסם בזמן האחרון 5) דברי שבח ווידידות 10) מישחק קלפים מיוחד 12) מטבע עובר לסוחר בעולם 13) אחי הבעל 14) מיגרש גדור על־יד הבית 16) אות באלפבית 17) עני 18) עיר האבות 19) פרי בוסר 21) אבי שאול המלך 23) "תרדיף" (שם נרדף) לתפוח־אדמה – מתחדישי הלשונאי הלל הרשושנים 26) מטריח יותר מדי; קבסתן 28) חיבור חלקי מתכת ע"י התכת קצותיהם 29) מכשיר של תלמיד או מהנדס 30) עיר עתיקה בגליל התחתון 32) שר בממשלת ארצות־הברית 34) שם בתו של שלמה המלך (מלכים א', ד'). 36) חסר־אמצעים 38) דג טהור גדול – "סלמון" בלעז 39) כסא של כבוד 40) עסיס ענבים או זיתים 42) "תרדיף" ל"גורל" 43) זהם התבשיל 44) שנות החמישים 46) מערכת שידור – אלחוט 47) "תרדיף" ל"אוהדה" 48) עיר מיסכנות במצדים העתיקה.

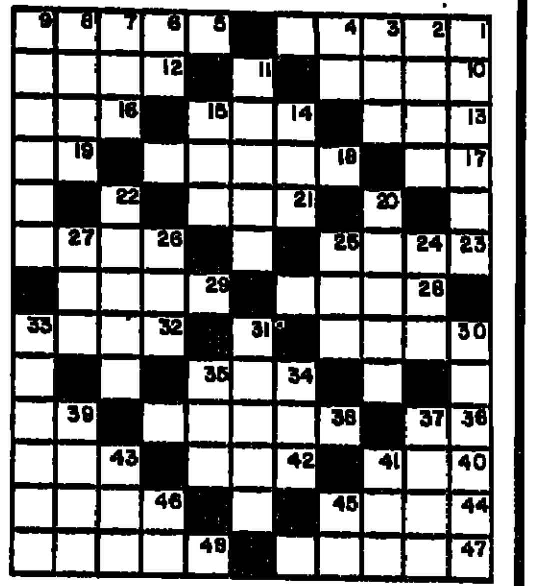

במאונך – מלמעלה למטה: 1) בעלה של דבורה הנביאה 2) מטבע רוסי 3) גמול בעד מעשה רע 4) צינה 6) שחנו 7) עטיפת עור למגף 8) דרגת קצונה בצ.ה.ל. 9) הגיבור הראשי בקומדיה "הקמצן" למולייר 11) גלות ישראל הראשונה 14) רצועה להידוק הרגליים 15) "תרדיף" ל"רעל" 20) הקדוש המכסה את הכבד 22) "תרדיף" ל"וילון" 24) אחד מנכדיו של יעקב אבינו 25) בור מוקף קירות־אבן 26) סלע קשה 27) מרחב אוויר העולם 30) מושב שיתופי בשרון; נוסד בשנת 1948 31) בו רוכסים את הבגד 33) פיסיקן ותוכן שוודי. אמצאן המדחום החדש (1701־1744) 34) פרסת הבהמה וחיה 35) אורח המסייר בארץ 37) אחד מחמשת חומשי התורה 39) קטע של קורה לבנין 41) "תרדיף" ל"צד" 43) מורת 45) מלת שלילה 46) עמית.

הציור השבועי לילד

איפה האחות?

ד"ר הלפרין נכנס למחלקתו לבדוק חולה. האחות שהיתה לצידו נעלמה. אנא ילדים, עיזרו לרופא לגלות את מקומה.

תשבץ תרתי־משמע

© מאת נדיב אבידן

מאוזן
1. דגים תלת־ממדיים (5)
4. כשאשתמש באקדח היא כנראה תשמע על־כך בטיבט (5)
7. מנחש שזה כבר המכר במבט ספורט למשל (5)
8. זה מוגדר כעונש מוות (5) (עפ"י איל פשיטיצקי)
9. הן לומדות מאבשלום לעשות עוף (7)
11. רואים שהוא זחל בשורותים (2)
13. נבחר כפה אחד (2)
14. גם בתקופה הטובה העוף היה יקר (4,3)
18. גלמי שמתענין בעופות, קח לתשומת לבך שהיא בבוץ (5)
19. פרות יש מספיק – צריך למצוא משהו לשתות (5)
20. לא מספיק בתים בשדה (5) (עפ"י אילן גולדהירש)
21. האביר כגאון (3,2)

מאונך
1. מזוג נאיבי לא נחשב כמתמאה (4)
2. הגמול שמקבלים באמצע החודש במהירות (5)
3. מטבע לא סדיר (3) (עפ"י און שמיר)
4. למשל: לאן ממהרת הלביאה? (7)
5. ובכן, דוקטור? אצלו מלח זו מלה (4)
6. בקור הגברת האנגליה אצל הממחה (6) (עפ"י פרץ כהן)
10. המחזאי נמצא בתהליך של משא ומתן עם אנשים מהמוסד (מ) (7)
12. הוא חושב שלאנשים המשתתפים מעבר לה דרושים בגדים יפים (6)
15. לנקות שמשות – איזה רעיון! (5) (עפ"י הגר גרין)
16. למטה למעלה למטה (4)
17. אז מה אם הוא לא שלנו – יש עוד המון כמותו (4) (עפ"י שירי ארצנו)
19. שר לא מתנהג כמו ילד (3)

בין הפותרים יוגרל סך 8000 שקלים.

את הפתרונות יש לשלוח לפי הכתובת: תשבץ תרתי משמע "ידיעות אחרונות" ת.ד. 9177 מיקוד 61091 ת"א.

תשבץ מס' 104

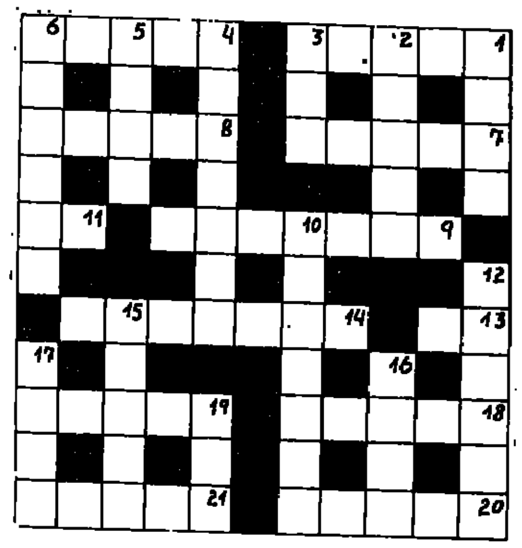

חכמים ברבוע

הקוראים המעוניינים להשתתף בחיבור הגדרות ברוח תשבץ תרתי משמע, מוזמנים לשלוח הגדרות למלים עד תשע אותיות (על גבי גלויות בלבד).

המערכת שומרת לעצמה זכות שימוש בהגדרות. בין המשתתפים תערכנה הגרלות־פרסים יקרי־ערך אחת לחודש.

הכתובת למשלוח הגדרות: חכמים בריבוע ידיעות אחרונות ת.ד. 9177 מיקוד 61091 תל־אביב

חשבון קטן

מאת מתתיהו ואבירם עופר

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום הרשום בגוף התשבץ. סכום הרשום מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימין לסכום וזה הרשום מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

בכל סכום, כל הספרות שונות זו מזו.

כפתרון יש לשלוח את 13 הספרות הניצבות מאחורי האותיות ידיעות אחרונות.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס.

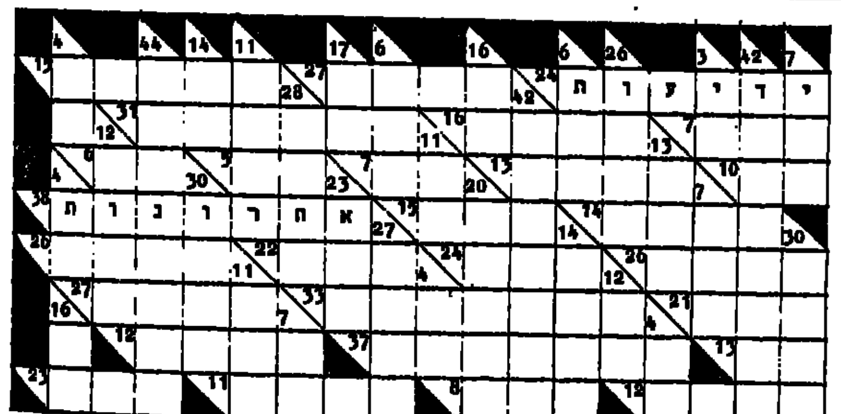

אותיות ומיספרים

מספר 1093

ד ל ג
נ ה ר
ש ו ב
י י ל

לפניכם חידת "אותיות ומספרים". בפעולות החשבון באותיות המספר העליון הוא סכום שני המספרים האמצעיים והמספר התחתון הוא הפרשם. יש לשחזר את פעולות החשבון ולמצוא את המלה: 3274 • 12 פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה • המען למשלוח הפתרון: "אותיות ומספרים מס' 1093", ת"ד 20227, ת"א.

חידת "אותיות ומספרים" מספר 1088

```
 7237        7--7
  328         ---
57896       -7---
14474       ---7-
21711       --7--
2373736     --7-7--
```

הסיפרה "7" אינה משתתפת בחידה.

פתרון חידת "אותיות ומספרים" מספר 1089

```
901 | 32
64  | 28
261
256
  5
```

הסיפרה שאינה משתתפת בפעולת החילוק היא: "7".

שמות 5 חיילי צ.ה.ל. שזכו כ"א בספר, בהגרלת "אותיות ומספרים" 1086

1) רס"ר פלורה חממי, מ.א. ק/2635789, ד.צ. 02296, צ.ה.ל. 2) מוטי כהן, מ.א. 3720488, ד.צ. 07335, צ.ה.ל. 3) הילה מדינה, ד.צ. 02663, צ.ה.ל. (כתובת אורחית: רח' חיסין ב/18, פ"ת). 4) מנחם וינברג, מ.א. 3722731, ד.צ. 01837, צ.ה.ל. 5) רב"ט חיים חמי, ד.צ. 02061, צ.ה.ל (כתובת אורחית: רח' מלכי צדק 2, רמת־גן).

הפתרונות והזוכים

שמות הזוכים בהגרלת 12 פרסי הספרים – "אותיות ומספרים" 1087

1) שרון פתאל, דרך צרפת 63, חיפה. 2) מרוין חונקין, רח' הקצין סילבר 10/22, ירושלים. 3) משפחת מנאוריאנו, רח' בר־כוכבא 5:21, אשקלון. 4) רותי פרץ, רח' חיל־הרגלים 7/3, גני־יהודית, ראשון לציון. 5) אורי שפי, רח' לואי מרשל 48, תל־אביב. 6) מנחם קולמר, שדי המגינים 114, חיפה. 7) כוכבה בן־חיון, רח' יהודה הלוי 275/2, קרית־שמונה. 8) עמיר ישפה, רח' רוטשילד 79, פתח־תקוה. 9) רחל בן־ארי, רח' לב־הזהב 13, רמת־גן. 10) נסימי אפשין ושמחוני דניאלה, מעונות קנדה 45/4, הטכניון, חיפה. 11) יוסף ורשאואר, ישיבת "כרם יבנה", ד.נ. שקמים. 12) ורדה יעקב, רח' ארלוזורוב 198, ת"א.

שמות הזוכים בהגרלת 12 פרסי הספרים – "אותיות ומספרים" 1088

1) דוד קידר, רח' בצלאל 7, ירושלים, (94591). 2) מיכל עומון, בית־חורון 14, רמת־גן. 3) טל סגולי, מחנה הילה, ד.נ. עמק־שורק (76100). 4) שרה שינפלד, רח' גולומב א'/19, חיפה. 5) אלכסנדר קפלן, רח' הקשת 4, ת"א (66765). 6) אריאלה לוי, רח' בן־זכאי 68, (21), ירושלים (93585). 7) ורד וימר, רח' הדס 7, עומר, לוד באר־שבע. 8) טובה ברכל, ת.ד. 2067, ת"א (61020). 9) חגית בציר, נוה־שלום א'/42, נתניה (42229). 10) יואב אליהו, ת.ד. 188, בית־שאן (10900). 11) חנה מורטמן, רח' עזרא ונחמיה 243/22, דימונה (86000). 12) רינה רונן, רח' אמיל זולא 16, תל־אביב (63466).

שמות הזוכים בהגרלת 12 פרסי הספרים "אותיות ומספרים" 1089

1) יהודה לנג, רח' הלל 58 (15), חיפה (33728). 2) זכריה מילר, קיבוץ אשדות־יעקב (מאוחד), ד.נ. עמק־הירדן, (15150). 3) אורית למדן, רח' סוקולוב 15, פתח־תקוה (40501). 4) מוטי סגל, רח' האחד־עשר 362/8, צפת. 5) שמרית שטורק, רח' לבונטין 27, נתניה (42318). 6) אילן גבאי, רח' הירדן 15, רמת־גן (52281). 7) אבי שאבי, רח' קיציס 16, הדר־יוסף, ת"א (09481). 8) שמואל פרלמוטר, רמת־צבי, ד.נ. גלבוע. 9) יצחק אשרוב, רח' ארלוזורוב 24, ת"א (62488). 10) איתן ראובני, רח' מדיעין 10, חולון (58328). 11) שרה אליהו, ת.ד. 188, רח' ההסתדרות 12, בית־שאן (10900). 12) זקי כהן, רח' 2 בנובמבר 18/15, חיפה.

"היכן האינדיאני?" מגליון 1133

פרס א' – אהוד דרור, בן 6, רח' המעפילים, פרדס־כץ.
פרס ב' – עודד ועידן סלומון, רח' הדרור 27, הוד־השרון.
פרס ג' – עמי ויוסי הן, רח' שמואל הנביא, קרית־גת.
כן זכו בפרסים: גלית פינקוביץ, חיפה; דליה סיני, חולון; מיטל דפנה, חולון; אופיר בנימין, צור שלום.

"לאן נעלם איציק?" מגליון 1134

פרס א' – אורית וייס, רח' לילנבלום, גדרה.
פרס ב' – צדוק דוד, בן 9, רח' טרומפלדור, בני־ברק.
פרס ג' – יוני רוזנברג, בן 8, רח' הדולפין, אשדוד.
כן זכו בפרסים: יקי וייס, ירושלים; רוני קוה, ירושלים; שרית יחיא, עפולה; הילה דואק, גדרה.

פתרון גליון 1135

• חשבון קטן: ש־9, ב־7, ת־4, ש־8, ל־9, ר־5, מ־7.

פתרון תשבץ תרתי משמע מס' 99

• את הפתרונות יש לשלוח בגלויות לפי הכתובת "7 ימים", שבועון "ידיעות אחרונות", "שעה של פנאי", ת.ד. 20227 תל אביב, מיקוד 61201.
• ישותפו בהגרלה רק אלה שמעטפותיהם יגיעו תוך 10 ימים מיום פרסום החידה.
• נא לציין את שם החידה ומספר הגליון על המעטפה.

שחמט

מאת אורי צחור

קספארוב שוב כועס

אלוף העולם החדש בשחמט, גארי קספארוב, שוב כועס על נשיא פדרציית השחמט הבינלאומית, פלורנציו קאמפומאנס. הסיבה לכך היא, שקאמפומאנס קבע שדו־קרב הגומלין על אליפות העולם בין קספארוב לקארפוב ייערך כבר בחודש פברואר הקרוב, דהיינו, כשלושה חודשים בלבד לאחר סיום הדו־קרב האחרון בין השניים.

בהגיבו על החלטה זו, שילב קספארוב שוב את השמות של קאמפומאנס וקארפוב – וכינה את נשיא הפדרציה "קארפומאנס".

כפי שמתברר, גם קארפוב אינו מרוצה מהודעת קאמפומאנס ודי ברור הוא, שהשניים אינם מוכנים נפשית למאבק כה קשה בשלב כה מוקדם.

ככל הנראה, לא היתה לקאמפומאנס ברירה כיוון שהוא רוצה לעמוד בלוח הזמנים המחייב עריכת דו קרבות מועמדים, כולל דו־קרב בו יתמודד המפסיד בדו קרב הבא על אליפות העולם, האמור להיערך בפברואר 1986. עד ספטמבר 1987 חייב להתחיל הדו־קרב הבא על אליפות העולם. שכן, אז יעברו שלוש שנים מיום שהחל הדו־קרב הראשון בין קספארוב לקארפוב. כידוע, נערכים הדו קרבות הסדירים על אליפות העולם אחת לשלוש שנים.

אליפות העולם הראשונה לנבחרות

בלוצרן שבשוויץ החלה בשבוע שעבר אליפות העולם הראשונה לנבחרות, בהשתתפות תשע נבחרות של מדינות ונבחרת יבשת אחת – אפריקה. ארצות־הברית, שהיתה אמורה להשתתף בתחרות זו, הודיעה שלא תשתתף בשל חוסר תקציב. במקומה צורפה צרפת, עם ספאסקי ליד הלוח הראשון. שוויץ משתתפת בתחרות בזכות היותה הארץ המארחת.

לישראל הוצע בשעתו להשתתף בתחרות זו, כמיצוי על אי הזמנתה לאולימפיאדת השחמט שתערך בסוף 1986 בדובאי. ראשי האיגוד הישראלי לשחמט סירבו לקבל את ההזמנה בעומדם על העקרון שחייבים להזמין כל ארץ החברה בפי"ד"א לאולימפיאדת השחמט. יצויין גם, שבשל מחסור בכסף, ספק אם ניתן היה לשלוח נבחרת ישראלית לתחרות זו. קופת האיגוד הישראלי לשחמט ריקה.

קספארוב נשאר בבית

מהנבחרת הסובייטית נעדר אלוף העולם גארי קספארוב, כנראה מכיוון שקארפוב שובץ כשחקן הלוח הראשון. רשימת הרכבי הנבחרות נשלחה עוד טרם סיום הדו־קרב על אליפות העולם. הרכב נבחרת ברית המועצות הוא: קארפוב, יוסופוב, ואגניאן, סוקולוב, בלייאבסקי, סמיסלוב, צ'רנין ופולוגאייבסקי.

בסיבובים הראשונים התקשתה ברה"מ מול יריבותיה. על רומניה גברה רק 2.5:3.5 (כל התמודדות היא ליד שישה לוחות) בסבוב השלישי הפסיד סוקולוב במפתיע לצרפתי אלדו האייק. רומניה הופתעה שנוצחה על ידי שוויץ (עם קורצ'נוי ליד הלוח הראשון) 3.5:2.5 ובסבוב השלישי הפסידה שוויץ לסין 3.5:2.5, כאשר רק קורצ'נוי זוכה בנצחון. אנגליה הביסה את אפריקה 0:6. ליד הלוח הראשון של נבחרת אפריקה משחק המצרי אפיפי. לאחר חמישה סיבובים הוליכה ברה"מ בראש הקבוצה את הונגריה.

הונגריה הפתיעה בנצחה את ברית המועצות 2.5:3.5. באותה תוצאה גברה הונגריה על אנגליה.

הגביע לאס"א ת"א

אלופת ישראל בשחמט נבחרת אס"א אוניברסיטת תל־אביב, זכתה בגביע המדינה בשחמט. הגמר על הגביע, בין אס"א ת"א להפועל הרצליה הסתיים בתיקו 2.5:2.5. ליד הלוח הראשון סיימו נתן בירנבוים מאס"א וניר גרינברג בתיקו ביניהם. בזכות ניצחונו של יאיר קריידמן מאס"א על ידעאל סטפק ליד הלוח השני זכתה אס"א בגביע (נצחון ליד לוח גבוה יותר)

טל בשיאו"

אלוף העולם לשעבר מיכאל טל, בן ה־49 שוב הפגין, למרות בריאותו הלקויה, כושר שיא בתחרות המועמדים במונפלייה שבצרפת. בעיקר יפים ניצחונותיו על קורצ'נוי ועל ריבלי. ב־13 הסיבובים הראשונים של התחרות היה היחיד שלא הפסיד. אך בריאותו הלקויה נתנה בו אותותיו בשני הסיבובים האחרונים כאשר נוצח על ידי יאסר סייראוואן מארצות הברית וחילץ בקושי תיקו מקווין ספראגט מקנדה. להלן ניצחונו של טל על ריבלי.

פתיחת רטי

לבן: ריבלי שחור: טל מונפלייה 1985

1.פ־ו3, ד5; 2.ז3, ר־ז4; 3.ר־ז2, ג6; 4.ב3, פ־ד7; 5.ר־ב2, פז־ו6; 6.0־0, ה6; 7.ד3, ר־ג5; (השחור שיחרר בקלות את שני רציו, דבר שברוב הפתיחות הוא מתקשה לעשות) 8.פב־ד2, 0־0; 9.ה4, ד:ה4; 10.ד:ה4, ה5! (שני האלכסונים הגדולים חסומים בפני הרצים הלבנים) 11.ח3, ר:ו3; 12.מה:ו3, מה־ה7; 13.צא־ד1, ב5; 14.ח4?! (נחוץ – 14.צ־ה1, מלווה בתמרון פ־ו1 – ה3,) 14...א5; 15.ג3, פ־ב6; 16.ג:ה4, מה־ה6; 17.מה־ו5, פ־ז4; 18.צ־ה2, צא־ד8; 19.ר־ו3,

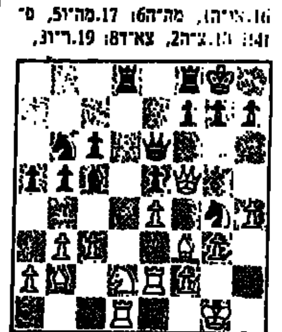

19...צ־ד3! (חדירה מכרעת) 20.מ־ז2, (לא 20.ר:ז4? בשל 20...צ:ז3 + ו 21...צ:ז4;) 20...פ:ז2! 21.צ:ז2, ר:ז2; 22.מ:ז2, מה־ד6! 23.ר־ג1, ז6; 24.מה־ז5, (24.מה־ז4, ו5!) 24...ו6; 25. מה־ח6, ו5; 26.מ־ז2, (26.מ־ה2, צ־ד8; והלחץ הכבד נמשך) 26...צ:ו3! 27.פ:ו3, (27.מ:ו3? מה־ד3 + מלווה ב 28...ו:ה4 + או 28.מ־ז2, מה־ה2 +) 27...מה:ד1; 28. פ־ז5, והלבן נכנע מבלי לצפות למענה 28...מה־ד7; או 28...מה־ח5; ובשני המקרים השחור זכה.

מאוצר התחבולה

שוב מציגים אנו תחבולה של הכוכב העולה אנדריי סוקולוב, אף היא בתחרות המועמדים במונפלייה.

לבן: סוקולוב שחור: ספראגט מונפלייה 1985

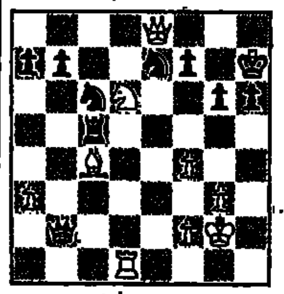

תור הלבן

מצבו של השחור נראה כמניח את הדעת. על המסע 34.מה:ז7 + בא 34...מה:ז7; ואין סיבה לדאגה. אך במצב הנתון, הפתיע השחמטאי הצעיר מברה"מ וביצע תחבולה שנונה שגרמה לכניעת יריבו תוך שני מסעים בלבד.

כיצד ניצח סוקולוב? התשובה מוצגת להלן במהופך.

פתרון

בריג'

מאת רחל שמיר

מפח נפש

האלופים הבינלאומיים, המשכים למומחים לברידג', טוענים שלעתים חייהם קשים מנשוא. בהזדמנות זו וקצת באיחור – בשל העדרי מן הארץ – אני מברכת בזה את הנבחרת שלנו, שזכתה במקום השלישי הפרשים בתחרות גביע ברמודה, לאחר שנבחרת ארצות הברית שמרה על תואר האליפות ונבחרת אוסטריה זכתה במקום השני.

סיפר לי פעם אלוף ברידג' אמריקני, אשר הכרתיו בניו־יורק:

"שחקני ברידג' מן השורה מסתכלים עלינו כעל יצורים עליונים ולדעתם אנו מחוננים בכושר לצאת מכל סבך. ובכן יש לי חדשות בשבילם: לא תמיד זה ניתן. הנה דוגמא של מישחק בו נכשלנו שותפי ואני כשלון חרוץ, ואני אף מודה שלפי העובדות בי האשם, אם כי נהגתי בהגיון.

זה המערך:

צפון
♠ Q 8 7
♡ —
♢ 8 5 3 2
♣ Q J 8 7 6 4

מערב
♠ —
♡ K 10 8 5 4 3
♢ 9 7 6 4
♣ 5 3 2

מזרח
♠ J 10 9 6 5 3
♡ A Q J 9 7 6 2
♢ —
♣ —

דרום
♠ A K 4 2
♡ —
♢ A K Q J 10
♣ A K 10 9

חילק מזרח – צפון־דרום פגיעים.

ההכרזות:

מזרח	דרום	מערב	צפון
1 ספייד	2 ספייד	פאס	3 קלאב
4 הארט	4 ספייד	5 הארט	6 קלאב
6 הארט	עד כאן בכל השולחנות		

"אני ישבתי בדרום וכפי שהנך רואה מהמערך, היו בידי 24 נקודות גבוהות. הכרזתי – לאחר 6־הארט של מזרח – היתה 7־קלאב. מזרח לא נסוג והכריז 7־הארט. את החוצפה הזאת לא יכולתי לשאת והכפלתי, כמובן. בסופו של דבר זכה מזרח בשלוש עשרה לקיחות על ידי צליבת חיתוכים ורישום עלית של 1770 נקודות לזכות מזרח־מערב.

"לא האמנתי למראה עיני כשראיתי את הרישום הרץ. ליד שולחנות בודדים איפשרו לצפון־דרום לשחק בחוזה של 7־קלאב – חוזה שבעצם הכרזתי ואין בעיה לבצעו – המסתכם ב־2140 נקודות לזכות צפון־דרום. ליד שולחנות רבים יותר שיחקו מזרח־מערב בחוזה של 6־הארט עם כפל. חוזה זה בוצע בתוספת של לקיחה וזיכה את מזרח־מערב ב־1310 נקודות, ואני שלא מהרתי להכפיל חוזה של שש־הארט, הענקתי ליריבים רישום עלית. היית מאמינה?"

השתתפתי בצערו של האלוף, כי הבינותי מה רב היה מפח נפשו.

בעצם לא הבינותי מדוע הכה אלופי על חטא. מהכרזה של 7־הארט לא היה לו לאן לברוח, ואילו לא הכפיל את החוזה, היו מזרח־מערב בלאו הכי זוכים לרישום עלית. ואיך בעצם אפשר שלא להכפיל עם יד שכואת?

כמו שנאמר, בבריג' הכל אפשרי.

על בולים ובולאים

מאת שלמה שמגר

הנצחון על גרמניה הנאצית

מטבע זכרון בערך של רובל אחד לציון מלאת 40 שנה לנצחון ברית המועצות על גרמניה הנאצית במלחמת העולם השניה הונפקה לא מכבר במוסקבה, על־ידי המיטבעה הממלכתית הסובייטית. המטבע עשוי מסגסוגת נחושת־ניקל. קוטרו 31 מ"מ. על צידו הקידמי ובאחורי יש חרוזי קישוט. על הצד הקידמי של המטבע מופיע בנוסף לקישוטים הסמל הלאומי והכוכב המחומש והכתובת C.C.C.P. – ר"ת ברוסית של ברית הרפובליקות הסובייטיות הסוציאליסטיות; הערך בן 1 רובל ותאריך ההנפקה – 1985.

לצד האחורי יש גם תוכן מדליוני, משום שהוא נושא את סמל עיטור המלחמה הפטריוטית, עם ענף עלי דפנה על רקע של קרניים, יחד עם התאריכים 1945־1985.

המיטבעה הממלכתית הסובייטית הדגישה בפירסומיה, כי המטבע הוא הילך חוקי לכל דבר, והמטרה העיקרית היא להדגיר לעולם על חלקה של רוסיה הסובייטית במיגור הנאציזם מהעולם.

מלאת 40 שנה לנצחון על גרמניה נאצית נחוג בצורה מלאה בברית המועצות, במספר רב של טקסים, ובפרסום ספרים רבים ובהנפקת מטבע זכרון וגם סדרת בולי דואר.

בקיצור

• אוסטרליה, אוסטריה, איי קוק, פינלנד וברית המועצות הינן בין המדינות המוציאות סטים של מטבעות שתאריכם 1985. הסט האוסטרלי כולל את המטבע הקנגורו מארד בערך של 1 דולר אוסטרלי; הסט האוסטרי כולל את המטבע בערך של 20 שילינג, המראה את הבישופות של לינץ; ואילו הסט הרוסי יוצא לציון מלאת 115 שנים להולדתו של לנין.

• ברזיל, בתגובה על אינפלציה חודשית דו־סיפרתית, אישרה הנפקת שטר בן 100,000 קרוזיירו. השטר בעל הערך הגבוה ביותר הנמצא כיום במחזור הכספים הרגיל הוא בדרג של 50,000 קרוזיירו, הונפק אשתקד. מאז ועד עתה בוצעו בקרוזיירו מספר פיחותים.

• ממשלתה של אל־סלבאדור, השרויה במלחמת אזרחים קשה, הוציאה לא מכבר מטבע קומרוניקל בן 1 קולון, בקוטר 29 מ"מ, עם תאריך הנפקה של 1984. הנושא עליו את דיוקנו של כריסטופר קולומבוס. המטבע הוטבע במיטבעת מכסיקו־סיטי, ונושא את חותם המיטבעה. זהו המטבע הראשון בערך של 1 קולון, מאז מטבע הזיכרון מכסף משנת 1971, הראשון אי־פעם המיועד למטרות סחר רגילות, והמטבע הסלבאדורי הראשון: כל סוג שהוא, מאז מטבע הפליו בן 1 סנטבו, מ־1981.

מטבעות ומדליות

מאת חיים לנגלבן

שחקני קולנוע אנגלים

חמשה שמות מהוללים של הקולנוע האנגלי מפארים סידרה בריטית חדשה שתופיע ב־8 באוקטובר ולבטח תעורר הדים נרחבים גם מעבר לחוגי־בולאים.

• בול בן 17 פנס יציג את פיטר סלרס, הקומיקאי היהודי־למחצה, שנתפרסם בין היתר בזכות "המפקח קלוזו" בסידרת "הפנתר הורוד", אך הצטיין גם בתפקידים רציניים יותר. תמונתו בבול מבוססת על צילום של ביל בראנדט.

• בול בן 22 פנס יראה את דויד ניבן, השחקן המלוטש והגנדרן־הומור, שהפך לסמל הג'נטלמן האנגלי. הצילום נעשה ע"י קורנל לוקאס.

• בול בן 29 פנס יציג את דיוקנו של חלוץ הקולנוע והראינוע וגדול־הכוכבים צ'רלי צ'פלין. תמונתו צולמה ע"י לורד סנודון.

• בול בן 31 פנס יראה את הכוכבת היחידה שבחבורה, וויויאן לי, שחקנית דרמטית דגולה שהשתקפה בהוליווד בשנות השלושים וקנתה לה חיי־עולם בגילום דמותה של סקרלט אוהרה ב"חלף עם הרוח". היא צולמה ע"י אנגוס מקבין.

• בול בן 34 פנס מגיש את אבי־אבות המתח הקולנועי הלא הוא אלפרד היצ'קוק, כפי שצולם בידי האורד קוסטר.

בואת לא תמה, כמובן, רשימת גדולי־הבד של בריטניה, שהדואר ביקש לכבד בהנפקה מעניינת ומאלפת זו. אבל, מדיניות הדואר אומרת, שאין להציג דיוקנאות של אישים חיים על הבולים הבריטיים (להוציא את פרופיל המלכה, כמובן, המתנוסס גם על בולים אלה).

הדואר הבריטי גם הכין "חבילת־שי", במחיר 1.54 ליש"ט, ו"סטר־זיכרון", במחיר 2 ליש"ט, שאף הם יופיעו ב־8 באוקטובר ויכילו תמונות נוספות של כוכבים ובמאים בריטיים.

בשביל הסידרה הוכנה גם מעטפת יום־ראשון ואחתמות מיוחדות. כן הודפסו גלויות מיוחדות, שכל אחת מהן תשא בול אחד מתוך הסידרה.

10 לפתיחת התעלה מחדש

מצרים ציינה בבול זיכרון את מלאת עשר שנים לפתיחתה מחדש של תעלת סואץ. כן כובדה בבול מיוחד הטלוויזיה המצרית במלאת לה 25 שנים. הבול מראה את בית השידור, ועוד חצי־יובל חגגו המצרים והפעם בציפוית־זיכרון: התחלת העבודות להקמת סכר אסואן.

ישוררו הילדים לפנינו

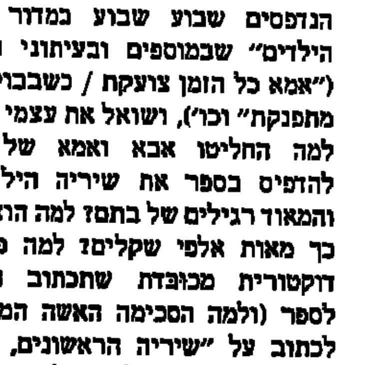

"הספר שלפנינו הוא מיוחד במינו, כי הוא פרי עטה של ילדה חיפאית בת שמונה [... בו] מצטייר עולמה של ילדה קטנה בבהירות" וכו'. איני זוכר מתי עוד הופתעתי כל־כך, כפי שהפתיעו אותי דברי הקדמה אלה של דוקטורית חיפאית אחת, שנדפסו בפתח הקונטרס "שירים בכיף", שהופיע בימים אלה בהוצאת "אל"ף".

אחת לכמה שנים עדים אנו לתופעה תמוהה ובלתי מובנת זו: הוצאת ספרים מכובדת יותר, או מכובדת פחות, מוציאה קובץ שירים, או סיפורים, שחוברו על־ידי ילד או ילדה שטרם סיימו את בית הספר העממי. הופעת הקובץ מלווה בדרך כלל גם בפירסומת רעשנית, מראיינים את ה"גאון" הצעיר לעיתון, הוא/היא מופיע/ה גם ברדיו ובטלוויזיה וקורא/ת מן השירים – והשמחה גדולה. אבא־אמא, וסבא־סבתא עם כל הדודים והדודות רווים רוב נחת, ושכל החברים והחברות "יתפוצצו" מקנאה...

אחר־כך חולפות שנים, ה"גאון" הקטן וספרו נשכחים מלב, הוא גדל וחדל כליל לכתוב (או לפרסם) שירים – עד ש"גאון תורן" חדש מופיע במקומו, וחוזר חלילה.

וכך אנו מגיעים אל "שירים בכיף" של עינת בת השמונה מעין־הים (חיפה). אני מדפדף בספר הקטן, קורא את 21 השירים, שאינם טובים יותר ואינם רעים יותר מעשרות השירים החובבניים, הנדפסים שבוע שבוע במדור "מעט הילדים" שבמוספים ובעיתוני הילדים ("אמא כל הזמן צועקת / כשבבוקר אני מתפנקת" וכו'), ושואל את עצמי: למה? למה החליטו אבא ואמא של עינת להדפיס בספר את שיריה הילדותיים והמאוד רגילים של בתם? למה הוצאו על כך מאות אלפי שקלים? למה פנו אל דוקטורית מכובדת שתכתוב הקדמה לספר (ולמה הסכימה האשה המלומדת לכתוב על "שיריה הראשונים, היפים והמיוחדים" של הילדה)? למה הטריחו את בתם הבכירה לשבת ולהוסיף ציורים מגושמים לשירים הנאיביים? ולמה הדפיסו על העטיפה את תמונת שתי האחיות המחייכות במתיקות זו לזו? למה מצאו לנכון להוסיף לספר "פנינים של עינת כשהיתה בת חמש" (כגון: "אמא, מתי שאני אהיה בת שלושים ושתיים אוכל לראות טלויזיה בערב?" איזה כיף של פנינה...)? ומדוע הזמינו ההורים את כל "הילדים היקרים" לשלוח "התרשמויות" לבתם המשוררת על־פי כתובתה הפרטית? איזה צידוק יש לכל אלה, ולמה הם חושבים כי השירים הילדותיים של בתם החביבה – שירים שכל ילד וילדה חורזים כמותם – צריכים לעניין את כל בני ישראל?

אין ספק בעיני, כי לאחר שתגדל עינת היא תתבייש מעט בספר זה ותצטער על שהוריה נואלו להוציאו במחיר כמה משכורות חודשיות. (להורים האחרים הקוראים רשימה זו אומר: אם יש מי מכם שרעיון כגון זה – להוציא לאור ספר חרוזים של בנכם/בתכם – עולה במוחכם – מהרו להוציאו משם, לטובת הילד ועתידו!

אליאור

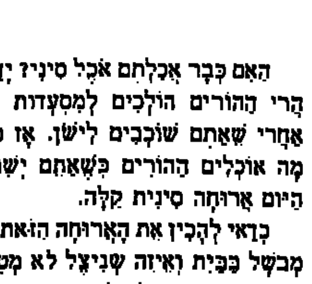

אֲרוּחָה מֵאֶרֶץ סִין

הַאִם כְּבָר אֲכַלְתֶּם אֹכֶל סִינִי? יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא; הֲרֵי הַהוֹרִים הוֹלְכִים לְמִסְעָדוֹת סִינִיּוֹת רַק אַחֲרֵי שֶׁאַתֶּם שׁוֹכְבִים לִישֹׁן. אָז כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ מָה אוֹכְלִים הַהוֹרִים כְּשֶׁאַתֶּם יְשֵׁנִים, נַעֲשֶׂה הַיּוֹם אֲרוּחָה סִינִית קַלָּה.

כְּדַאי לְהָכִין אֶת הָאֲרוּחָה הַזֹּאת כְּשֶׁיֵּשׁ אֹרֶז מְבֻשָּׁל בַּבַּיִת וְאֵיזֶה שְׁנִיצֶל לֹא מְטֻגָּן שֶׁנִּשְׁאַר בַּמְּקָרֵר. אַחֲרֵי שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַשְּׁנִיצֶל, יוֹצְאִים לְמַסַּע חִפּוּשִׂים וּמִשְׁתַּדְּלִים לִמְצֹא גֶּזֶר אֶחָד, פִּלְפֵּל אָדֹם אֶחָד, פִּלְפֵּל יָרֹק אֶחָד, קִשּׁוּא, חֲתִיכַת כְּרוּב וְכַמָּה עֲלֵי כַּרְפַּס (סֶלֶרִי).

עַכְשָׁו מִתְיַשְּׁבִים עַל יַד הַשֻּׁלְחָן עִם קֶרֶשׁ (וְסַכִּין) וְחוֹתְכִים אֶת כָּל הַיְּרָקוֹת לִרְצוּעוֹת דַּקּוֹת וַאֲרֻכּוֹת. זֶהוּ מִשְׂחָק אָרֹךְ, אֲבָל כְּדַאי. כְּשֶׁכָּל הַיְּרָקוֹת חֲתוּכִים, חוֹתְכִים לִרְצוּעוֹת גַּם אֶת הַשְּׁנִיצֶל הַבּוֹדֵד: שָׂמִים בְּמַחֲבַת קְצָת שֶׁמֶן וְעָלָיו מְטַגְּנִים אֶת הַבָּשָׂר בְּעֵרֶךְ שָׁלֹשׁ דַּקּוֹת. מוֹסִיפִים אֶת כָּל הַיְּרָקוֹת וּמְעַרְבְּבִים בְּעֶזְרַת כַּף עֵץ עוֹד שָׁלֹשׁ דַּקּוֹת. מוֹסִיפִים כַּף רֹטֶב סוֹיָה וְכַף מַיִם וּמְבַשְּׁלִים הַכֹּל יַחַד עוֹד דַּקָּה אוֹ שְׁתַּיִם וְלֹא יוֹתֵר, כִּי צָרִיךְ שֶׁכָּל הַיְּרָקוֹת יִהְיוּ רַק חֲצִי מְבֻשָּׁלִים. אֶת כָּל הַתַּבְשִׁיל הַטָּעִים הַזֶּה מְרוֹקְנִים עַל עֲרֵמָה שֶׁל אֹרֶז לָבָן וּמַגִּישִׁים לַשֻּׁלְחָן. וְאִם רְצוֹנְכֶם לְהַרְגִּישׁ סִינִים מַמָּשׁ, הַגִּישׁוּ לְצַד הָאֹכֶל סְפָלִים קְטַנִּים עִם תֵּה לֹא מְמֻתָּק. בְּדֶרֶךְ כְּלָל תֵּה לֹא מְמֻתָּק הוּא "אִיכְס", אֲבָל עִם אֹכֶל סִינִי זֶה פָּשׁוּט נִפְלָא. נַסּוּ וְתֵהָנוּ.

דָּנִיאֵלָה שָׁמִי

פגישה עם ילד בודד

"מתי ומילי". מאת וולקר לודביג, תירגם מיכאל גורביץ'. בימוי: ציפי פינס ומיכה לויגסון. תפאורה ותלבושות: פרידה קלפהולץ. הפקה וביצוע: תיאטרון "הספריה" (רמת גן) והתיאטרון העירוני, באר־שבע.

כהן), החי עם אביו (יגאל נאור), לאחר שהאם עזבה את הבית. מתי ומילי גדלים בבית חם ואוהב, זוכים לאוזן קשבת אצל אמם ו"עושים חיים" בחדרם המשותף ובמיטת הקומותיים שלהם (רהיט בולט מאוד בהצגה). הם נדהמים לפגוש ילד בודד, שאביו השתיין אינו מקדיש לו תשומת־לב בכלל, מתאכזר אליו ונועל אותו במטבח, או בארון.

במפגש בין שני העולמות השונים של הילדים יש הרבה מצבים מצחיקים, עצובים ובעיקר אמיתיים ואמינים. אותו הדבר קורה, כאשר גם ההורים נפגשים. כל חוויות המפגשים שעל הבימה עוברות אלינו מלמטה, דרך עיני הילדים, ולצופים הצעירים קל להזדהות אתן ולחוש היטב, מה עובר על בני גילם שבהצגה. אהדת הצופים, יהיה גילם אשר יהיה, נתונה לילדים שבמחזה,

מוני (יעקב כהן, במרכז) יושב בין מילי (חנה אזולאי־הספרי) ואחיה מתי (חנן שטטריק).

זהו הסיבוב השני שעושים מתי ומילי על בימותינו. לפני שבע שנים, לערך, העלה את המחזה התיאטרון לילדים ולנוער שליד משרד החינוך והתרבות. ההצגה הנוכחית דומה מאוד לקודמתה, פרט לצוות השחקנים, שהתחלף.

הסיפור מפגיש את מתי (חנן שטטריק) ואת אחותו מילי (חנה אזולאי הספרי), החיים עם אמם הגרושה (שולמית דוחה), עם הילד מוני (יעקב

המגולמים על־ידי שחקנים מבוגרים, שאינם מתיילדים, אבל לבושים כילדים ומתנהגים כמוהם.

במיפגש מרגש זה של הצופה הצעיר עם בעיותיו ועם בעיותיהם של ילדים ממשפחות חד־הוריות [illegible] לומד להכיר עולם אחר, [illegible] קצת שונה משלו ויחסים בלתי רגילים בין ילדים להוריהם. [illegible]

שרה ארנון

[illegible]

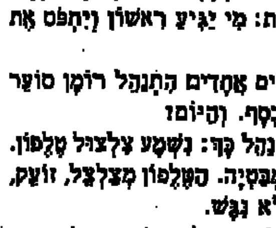

הַטֶּלֶפוֹן!

כְּשֶׁהִתְבַּשַּׂרְנוּ שֶׁיַּגִּיעַ סוֹף סוֹף טֶלֶפוֹן לְבֵיתֵנוּ, לֹא הָיָה גְּבוּל לְשִׂמְחָה; כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: מִי שֶׁלֹּא רָאָה שִׂמְחָה טֶלֶפוֹנִית, לֹא רָאָה שִׂמְחָה מִיָּמָיו.

קֹדֶם כֹּל, עָטִים עַל הַמַּכְשִׁיר וּמִתְקַשְּׁרִים לְכָל הַקְּרוֹבִים וְהַיְּדִידִים הַיְּקָרִים; וְאַחַר כָּךְ, בִּשְׁבִיל לֵהָנוֹת, מִתְקַשְּׁרִים לְכַמָּה שְׁכֵנוֹת; וְלֹא חָשׁוּב אִם זֶה נָחוּץ, וְלֹא מְחַשְּׁבִים אִם זֹאת שִׂיחַת חוּץ. וּכְשֶׁהַשִּׂמְחָה פּוֹרֶצֶת כָּל גְּבוּל – עוֹשִׂים כַּמָּה שִׂיחוֹת לְחוּ"ל. וּכְשֶׁהַטֶּלֶפוֹן מְצַלְצֵל מַתְחִילָה הִסְתָּעֲרוּת, וּשְׁלֹשֶׁת יְלָדַי פּוֹתְחִים בְּתַחֲרוּת: מִי יַגִּיעַ רִאשׁוֹן וְיִתְפֹּס אֶת הַטֶּלֶפוֹן...

בְּמֶשֶׁךְ חֳדָשִׁים אֲחָדִים הִתְנַהֵל רוֹמָן סוֹעֵר עִם הַטֶּלֶפוֹן הַנִּכְסָף. וְהַיּוֹם?

הַיּוֹם זֶה מִתְנַהֵל כָּךְ: נִשְׁמָע צִלְצוּל טֶלֶפוֹן. אֲנִי יוֹשֶׁבֶת בָּאַמְבַּטְיָה. הַטֶּלֶפוֹן מְצַלְצֵל, זוֹעֵק, מִתְחַנֵּן, וְאִישׁ לֹא נִגָּשׁ.

אֲנִי (זוֹעֶקֶת): "אוּלַי מִישֶׁהוּ יִגַּשׁ כְּבָר לַטֶּלֶפוֹן?"

אָסִי: "יָנִיב, שָׁמַעְתָּ? אָמְרוּ לְךָ מַשֶּׁהוּ."

יָנִיב: "אֲנִי רוֹאֶה 'עֶרֶב חָדָשׁ'."

אֲנִי (בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת): "נוּ, מַהֵר, אוּלַי זֶה חָשׁוּב?"

אָסִי: "נוּ כְּבָר, יָנִיבוּ"

אֲנִי מִתְנַגֶּבֶת בִּמְהִירוּת, זוֹרֶקֶת מַגֶּבֶת עַל הָרֹאשׁ וְעוֹד שָׁלֹשׁ עַל הַגּוּף, רָצָה יְחֵפָה, נוֹטֶפֶת מַיִם עַל כָּל הַבַּיִת, מוֹשִׁיטָה אֶת הַיָּד לַטֶּלֶפוֹן, וְ... הַטֶּלֶפוֹן דּוֹמֵם.

מָה לַעֲשׂוֹת קֹדֶם: לְהָטִיל מוֹטֵר אוֹ לְהִתְנַגֵּב?

אַיָּלָה מַנָּה פְלַיְשֶׁר

לבית ולמשפחה

"רון" ניר צבי

חברת "רון" בע"מ נוסדה בשנת 1960. המפעל נמצא במושב ניר צבי (ע"י רמלה - מול צריפין). המפעל מייצר ריהוט משולב מתכת עץ ומוצרי ריפוד ומשווק סחורה מיובאת ומתוצרת הארץ בטעם המתאים לצעירים ולמבוגרים כאחד. חברת "רון" בע"מ משווקת רהיטים לבית, למשרדים, למועדונים ולמוסדות. החל בחדרי ילדים ונוער הכוללים ארונות, שולחנות כתיבה, שולחנות למחשבים, מיטות נוער וספות נוער, פינות טלויזיה וסלונים, שולחנות וכסאות למטבח, ריהוט משרדי ופינות המתנה, ריהוט בסגנון עתיק, כונניות וספריות, יחידות סטריאו, רהיטי מרפסת וגן מברזל, אלומיניום ופלסטיק וכן כריות וריפודים לרהיטי גן.

בתערוכת רהיטי ישראל 86 אשר התקיימה בסוכות בגני התערוכה בתל־אביב הציגה חברת "רון" - ניר צבי מוצרים חדשים שקצרו הצלחה מרובה כגון מערכת ישיבה סלונית בשילוב מתכת עץ וריפוד, יחידה אחת הכוללת מיטת נוער עם שולחן כתיבה וארון. כונניות בשילוב מתכת וזכוכית, כונניות בשילוב מתכת ועץ, שולחנות סלוניים עם פינות בציפוי ניקל או מרזחבות ועוד מגוון רחב של מוצרים.

אראלקו

חנות המפעל החדשה של "אראלקו" פתחה שעריה לציבור הרחב רק לפני כחודשים, אולם מאחוריה כבר 20 שנות ותק והתמחות בענף הרהיטים. "אראלקו" מתמחה במערכות ישיבה מהודרות, כאשר כל שלבי העבודה נעשים במקום - החל מנגרות וכלה בשלבי הריפוד האחרונים.

את רהיטי "אראלקו" תמצאו ברשת חנויות השק"ם, מת"ם ובחנויות אקסקלוסיביות ברחבי הארץ, וכמובן, בחנות המפעל החדשה ברח' התחיה 17, ת"א – ע"י אצטדיון בלומפילד.

עדשות מגע צבעוניות

אופיר, רחל, אהוד וכרמית - ארבעת כהי עיניים הפכו כבמטה קסם, על מרקע הטלויזיה (בתוכנית "בין הכסאות"), לארבעה בהירי ויפי־עיניים, ומדינה שלמה הבינה כאר תו רגע מה פירוש "ביר זה יפה" (בכל שהדובר, בצבע עיניים). ארבעה עלמות ועלמי החן שפער אמנם חן גם בצורתם כהת העין, אך כאשר עיניהם הפכו לכחולות ולירוקות, כאילו קסם מיוחד הוצת בפנים. כאילו בבת אחת הורמו ארבעה מתגים ובעיניו של כל אחד מהם נדלק אור שופע, זוהר, קורן...

השינוי המהמם התחולל בעזרת עדשות המגע הצבעוניות של "היידרון". ארבעה המדגימים (המרכיבים את עדשות מגע שלהם כבר זמן רב) התאימו אותן בסוכנויות הבלעדיות של חב' "היידרון" בישראל, שהן רשת מכוני "עדשות מגע בינלאומיות", ורשת ה"מכונים האמריקנים לשיפור הראיה".

אלמלא היה ידוע (מהתוכנית) שהארבעה מרכיבים עדשות מגע, איש לא היה משער שהכחול והירוק מעיניהם אינם שוכנים שם מבטן אימם.

מי שמצוי בנושא יודע כי רק עדשות המגע הצבעוניות של "היידרון" הצליחו להשיג אפקט זה. בעבר היו קיימות בשוק עדשות מגע צבעוניות אך הצבעים שלהן לא נראו טבעיים, זמן אספקתן היה ארוך, ומחירן גבוה מאוד. פטנט מיוחד אפשר לחב' "היידרון" לפתח עדשות מגע צבעוניות בגוונים טבעיים לחלוטין, להוזיל את מחירן, ולספקן מיידית. ואלו הן עדשות המגע הצבעוניות שהודגמו בטלויזיה, ואשר זוכות להצלחה המסחררת.

כדאי להזדרז ולנצל את המבצע המיוחד

אלקל

חברת "אלקל" חוגגת בימים אלה את יובל ה־25 לקיומה, וזוקפת לזכותה את היותה חלוצה בתחום ייבוא הרהיטים והגדולה בירתר. עד עתה התרכז הייבוא בלעדית מארצות בולגריה, צ'כיה, הונגריה והולנד וכן מרצים בלעדיים מרומניה ומיוגוסלביה. ואילו עתה מרחיבה חברת "אלקל" את שטחי פעולתה, וחתמה בימים אלה בתערוכה הבינלאומית בבריסל חוזה ייבוא בלעדי עם ELDA - חברת הרהיטים השוויצרית הגדולה בעולם.

כיום ניתן למצוא באולמות התצוגה של אלקל מבחר עצום של 200 פריטי ריהוט מיובא, מגוון שאין כמותו בארץ. בת"א נפתחה לאחרונה גלריית יופיה של הרהיטים המסוגננים, והמטייל לחנויותו בין המוצגים חש את ההרגשה הנפלאה כמו בחנויות היוקרה של אירופה. גם בירושלים הרחיב הסניף של "אלקל" וכיום בשלומציון המלכה 9 יש בה תצוגה מפוארת של הריהוט המסוגנן.

הריהוט המיובא ע"י אלקל מבלגיה, הולנד, צ'כיה וכו'... עשוי עץ אלון, שאין עדיין על טיבו המשרד בח. מה עשו האיטלקים? - החלו להעתיק את הדגמים הקלאסיים בחומר שאינו עץ, ועל כן גם אורך חייו קצר. המושך את העין הוא רק הברק החיצוני של הריהוט. המזכיר את הסיפור הנודע על השעון הנמכר בשוקי נאפולי כשעון זהב, ועובד רק 20 דקות... והמסקנה ברורה: עדיף לשלם יותר ולקבל את הסחורה המעולה ביותר.

עדשות המגע הצבעוניות

לשינוי מוחלט של צבע העיניים

שהדליקו את המדינה

בתוכנית הטלויזיה "בין הכסאות"

להשיג בישראל

רק בסוכנויות הבלעדיות של חב' "היידרון" ובאספקה מיידית

עכשיו במבצע מיוחד

50% הנחה

עדשות מגע צבעוניות אופטיות	עדשות מגע צבעוניות לא אופטיות
במקום ~~796,000 ש'~~	במקום ~~656,000 ש'~~
רק 398,000 ש'	רק 328,000 ש'

אפשרות ל־3 תשלומים

מתאים לכל אחד

גם למי שמרכיב משקפיים או עדשות מגע לצורך תיקון ראיה וגם למי שסתם מעוניין לשנות את צבע העיניים.

קשת גוונים נרחבת

אתם נכנסים עם עיניים חומות או שחורות ויוצאים עם עיניים ירוקות כחולות תכלת או טורקיז.

כל בדיקות ההתאמה במכונינו נערכות ע"י ד"ר / אופטומטריסטים מומחים להתאמת עדשות מגע, בעזרת ציוד רפואי חדיש משוכלל וממוחשב (הכולל בין השאר מיקרוסקופים)

עדשות המגע המותאמות אצלנו עברו את אישור ה־F.D.A — מכון התקנים האמריקני למוצרי מזון ורוקחות.

עדשות מגע בינלאומיות

תל־אביב דיזנגוף 79, טל. 297770, 282276
ראשל"צ הרצל 59, טל. 03-947253
חיפה הרצל 25, טל. 04-645298
באר־שבע ההסתדרות 79, טל. 057-71355 (כתובתנו החדשה)

המכונים האמריקנים לשיפור הראיה

תל־אביב אלנבי 116, (פינת רוטשילד) טל. 624667, 621443
רמת־גן ביאליק 16 (פינת אורה 2) טל. 729050
חולון שדרות קוגל 31 (מול קולנוע רינה) טל. 886213
ירושלים הלל 23 (בנין מגדל) טל. 02-224667
פתח־תקוה חובבי ציון 7 טל. 03-907182,903090

מבצע
ברהיטי "רון" ניר-צבי

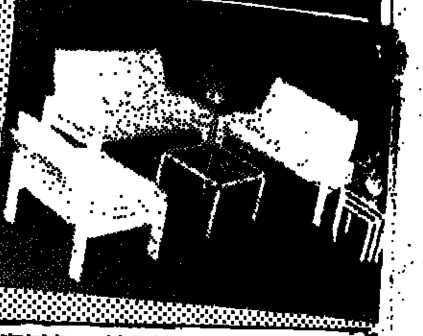

דו-מושבי + דו-מושבי + כורסא החל מ- 999,990 שקל

שולחן הגדלה + 4 כסאות נפתח ל- 2.20 מ' החל מ- 399,990 שקל

מבחר מיטות וספות נוער, שולחנות כתיבה, פינות טלויזיה, סלונים, חדר שינה, שולחנות וכסאות למטבח. ריהוט משרדי ופינות המתנה, כורסאות נדנדה, ריהוט בסגנון עתיק. כונניות וספריות יחידות סטריאו, רהיטי מרפסת וגן ועוד.

לדוגמא:

שולחן כתיבה 1.00 עם 2 מגירות	ש 99,990
ספת נוער מתרוממת כפולה 70 x 1.90	ש 219,990
סלון 1+2+3 נפתח למיטות	ש 869,990

5 כורסאות החל מ- 831,750 שקל

המכירה במפעל בניר צבי

בשבת עד 20.00
ימי א'-ה' 8.30-17.00
יום ו' 8.30-13.30

* אפשרות לתשלומים
* פטור ממע"מ לעולים חדשים
* שי לכל קונה המביא מודעה זו

חב' "רון" בע"מ ניר צבי (מול צריפין) 08-229546

אלקל שבוע הולנד ב"אלקל" 29.11-7.12.85

למחזיקי ישראכרט 12 תשלומים

תצוגה של ריהוט מסוגנן הגדולה ביותר בארץ
מבחר של 200 פריטי־ריהוט

פתוח בשבת מצאת השבת

אולמות תצוגה: תל־אביב: רח' שלבים 8 (מול מגרש החניה של בלומפילד) טל. 824230, 827949
ירושלים: שלומציון המלכה 9 טל. 02-222196

אנגלית מדוברת שוטפת

20,000 מבוגרים, צעירים ואנשי צה"ל, לומדים השנה במכונים האמריקאים.

כמה שווה לך לשלוט באנגלית?

השליטה בשפה האנגלית הופכת אותך לאיש העולם הגדול, ומקנה לך יכולת קריאה של ספרים, ירחונים ועיתונים בינלאומיים. מאפשרת לך להאזין לשידור רדיו וטלוויזיה באנגלית, להכיר תיירים ולדבר בשפתם.
בביקורך בחו"ל תוכל להרגיש כמו בבית. השליטה באנגלית מבטיחה לך הצלחה מלאה בהמשך לימודך בנוסף להרחבת האופקים
המכונים האמריקאים לשפות מלמדים אותך תוך מספר חודשים כמות מילים וביטויים מקבילה למה שלומדים בבית ספר תיכון במשך 4 שנים.
כמעט 70% מכל לומדי האנגלית בארץ לומדים במוסדינו. צה"ל בחר במוסדינו להוראת האנגלית לאנשי צבא, משרד החינוך בחר במוסדינו לבצע עבורו קורסים לאנגלית לבני נוער בכל חלקי הארץ, עשרות מוסדות ומפעלים מפנים את עובדיהם למוסדינו. גם אתה יכול ללמוד אנגלית בניחותא על כוס קפה להתקדם פי-עשרה מהר מכל שיטת לימוד אחרת.

השבוע נפתחים קורסים חדשים:
- ★ אנגלית ★ צרפתית
- ★ גרמנית ★ ספרדית
- ★ ועוד... בכל הרמות ★ הכנה ל-TOFEL

לימוד ערב, צהרים ובוקר לפי בחירה.

קורסים ABC למחוסרי ידע.

קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים

מה רמתך באנגלית?
הינך מוזמן לסניפנו הקרוב על מנת שנוכל לבחון חינם בכתב ובעל-פה את רמתך באנגלית.

12 רמות לימוד
מבחן התאמת הרמה והמספר הרב של הקורסים מאפשר לכל לומד להתחיל את לימודיו ברמה המתאימה לו.

שעורים פרטיים בשיטת ברליץ
שעורים פרטיים בהדרכת מורה פרטי מאפשרים למנהלים, עובדים בכירים ותלמידים ללמוד ולהשתלם בהתאם לרמתם וזמנם הפנוי.

אנגלית לתלמיד
קורסי עזר לתלמידי עממי, חטיבות ותיכון לכל כתה ורמה. פעם — פעמיים בשבוע לאחר הלימודים.

שכר הלימוד הנמוך ביותר בארץ - 2,100 שקל לשעור.

חינם. 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-228545 ,02-221933,04-669041 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומסי הטלפון ותקבל לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה — חינם.

1985

פרטים והרשמה במשרדי המכונים כל יום בין השעות 9.00-13.00 16.00-19.30

תל-אביב	רמת-גן	הרצליה	אשדוד	חיפה	חולון	פתח-תקוה	ירושלים
דיזנגוף 115 ליד סופר רוול טל. 228545	ביאליק 47 מול אורדע טל. 726132	סוקולוב 35 פ. בן גוריון טל. 87682	מרכז א. בנין פאן-לון טל. 35624	בלפור 5 פינת נורדאו טל: 669041	סוקולוב 48 בנין הסופר טל: 880889	אחילוב 13 טל: 913665	יפו 36 מול בית יואל טל 221933
בת-ים	באר-שבע	נתניה	ראשל"צ	רחובות	ק. חיים וביאליק	כפר-סבא	רמלה
רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	החלוץ 86 מול ק. שביט טל: 32872	הרצל 24 כוכב ציון טל. 22404	רוטשילד 35 פסגי חיים טל. 958801	הרצל 163 טל. 453532	העמקים 3 טל. 740410	עמרמי 3 מול פינגווין טל: 444206	הרצל 84 בפנן מעל בנק לאומי טל: 242386

מכונים אמריקאים לשפות

שולחן פינת אוכל נפתח במשיכה אחת

פטנט רשום

ללא צורך בסידור מיוחד ובתוספות

שולחן פורמאיקה

לפי הרגם שבתמונה + 6 כסאות תוצרת חוץ החל מ-530,000.— שולחן + 6 כסאות לפי הרגם שבתמונה החל מ-420,000.— וכמו כן מבחר שולחנות פורניר וכסאות בדגמים בלעדיים להשיג גם אצל שיאון, יפת 11, יפו

נגרית טבור אריה ת"א ... טל. 829696

אוניברסיטאות בארצות הברית

יעוץ ★ הכוונה ★ הרשמה

- ★ כלסוגי לימודים אקדמיים לקראת תואר ראשון, שני או דוקטורט
- ★ אפשרות ללימוד שנתיים ראשונות בארץ והמשך בארה"ב
- • מבדקי אנגלית טופל • תרגום נוטריוני של תעודות • ניסות מכתבים ומילוי טפסים.

משרדינו פתוחים בימים א-ד בשעות 9.00-13.00 | 16.00-19.00
וביום ו' 9.00-12.30 תל אביב בן יהודה 32 בנין אל על חדר 506 טלפון 297324

Israel American Institute
COLLEGE ADVISORS

הלוח הכללי
בשבילך ובשבילי

חיל הים בשיתוף עם פיקוד גדנ"ע
פותחים בקיץ 1986
קורס גדנ"ע צלילה

נתונים קבלה: 1. נערים (בנים) בוגרי כתות י"א
2. סוג בריאות גבוה ללא מגבלות ראיה.
פרטים והרשמה בד.צ. 01010 — גדנ"ע צלילה

אל: ד.צ. 01010 צה"ל
נא לשלוח לי פרטים נוספים בקשר לקורס גדנ"ע צלילה.
שמי
כתובתי
מיקוד

גזור שלח

מכון שי
נפתחים קורסים
הנהלת חשבונות
סוגים 1+2, 3 חנה"ש ממוחשבת ★ קורס חשבי שכר חינם ★ פתיחה 18,12.
חשבי שכר פתיחה: 31,12.
פרטים והרשמה: ז'בוטינסקי 106 ת"א (בבנין גמנסיה הרצליה) טל. 03-263114 בשעות 16.00-19.00

מועדון קוראי ידיעות אחרונות
דרך פ"ת 111 ת"א, חדר 301.
טלפון 212213
נופש ישראלי
מקומות אחרונים
לגברים
פנויים
פנויים ופנויות

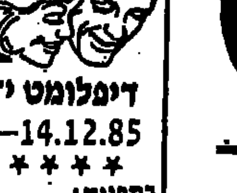

דיפלומט י"ם
12–14.12.85
★★★★★
בתכנית:
- ★ שידוך ושיר — עם דודו דותן
- ★ אחסקטולוג – עמי שקד
- ★ נשף ריקודים — צוות מקצועי ומנוסה

בכל סניפי מגן דוד אדום.

סיור בביה"ס הטכני של חיל האויר

הורים המעוניינים בפרטים על אפשרויות הלימוד של ילדיהם (מגיל 15 ומעלה – בנים ובנות) בוגרי ט', י', י"א בבית הספר הטכני של חיל האוויר בחיפה מוזמנים (בלווית ילדיהם) לביקור בתחומי בית-הספר הטכני

ביום שני, 9 בדצמבר 1985

בביקור זה יסיירו ההורים במתקני בית הספר, בכיתות, מעבדות ומגורים ויעמדו מקרוב על תנאי הלימודים, שיטות ההדרכה ואורח החיים של השוחרים. במסגרת הסיור יקבלו ההורים הסברים מסגל מדריכי בית הספר הטכני על מגמות הלימוד החדשות.

אוטובוסים יעמדו לרשות המבקרים בסיבוב וולקן. לסיבוב וולקן ניתן להגיע בקווי האוטובוסים הבאים: 81, 82, 87, 89, 62, 63, החל משעה 8.30 בבוקר ועד 14.00. מסיבוב וולקן ייצא אוטובוס כל רבע שעה. רכבת אקספרס היוצאת מתל-אביב לחיפה בשעה 8.00 בלבד תעצור בשער בית-הספר.

שימו לב! גם בוגרי י"א יכולים להצטרף לביה"ס הטכני של חיל האויר במסלול התלת-שנתי.
פרטים והרשמה לביה"ס – בכל לשכות הגיוס ובד.צ. 02348 א"ש.

חוויה מעולם אחר בחנוכה!

15—9 דצמבר, לצעירים, סטודנטים, וזוגות — בגילאים 17—35, שבוע נופש משולב בסמינר לימודי בנושאי יהדות ואקטואליה.
דיונים, הרצאות ושיחות עם טובי המרצים בישראל!
מלון ★★★ פנסיון מלא, 5 ארוחות ליום.
המחיר 27.000 ש' בלבד ליום.
המחיר לילד עד גיל 12 — 19.240 ש'.
במקום קיטנה מיוחדת לילדים בכל הגילים ושמרטפות לתינוקות.
פרטים והרשמה: אפרת — 03-786791 חיה 03-773298
יוסי 02-522432
נופש וחוויה אינטלקטואלית נדירה בחנוכה!

קדם את עצמך בשנה החדשה, למד מקצוע או שפה!!!

הנהלת חשבונות

נפתחים קורסים מסוג 1+2; 3 ב' 3.12.85
- • קורסי ערב מזורזים פעמיים בשבוע במשך 5 חודשים
- • קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות

כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת.
השיטה המשולבת מקצרת את תקופת הלימודים לחצי ומוזילה את שכר הלימוד בשליש

קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם
למד במוסד מוכר

חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 04-665501,03-228545, 02-221933, 057-32872 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ויישלח לביתך פרוספקט והזמנה למבחן התאמה. חינם.

- • הכנה לבחינות סיווג ממשלתיות • קבוצות לימוד קטנות • מרצים מנוסים / לימוד אינטנסיבי • תירגול בעבודה מעשית • השתלמות במכון • י"ב מ

לכבוד מכון ישראלי למינהל ת.ד. 28124 למס' 91 ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם חוברת הסבר על הנה"ח
שם ____ כתובת ____ טל ____

פנה למשרדנו הקרוב כל יום בין השעות 9.00-13.00 16.00-19.30 רצוף

תל-אביב	חיפה	ירושלים	רמת-גן
דיזנגוף 115 טל 228545 בן יהודה 28 טל 297421	נורדאו 10 טל 665501	רח' יפו 36 מול בית יואל טל 221933	ביאליק 47 טל. 726132 (מול קולנוע אורדע)
פתח-תקוה	כפר סבא	ק. חיים וביאליק	רמלה
אחילוב 13 טל 913665	רח' עמרמי 3 מול פינגווין טל: 444206	העמקים 3 בנין אלקחיוו טל 740410	הרצל 84 בפסג מעל בנק לאומי טל 242386
רחובות	ראשל"צ	חולון	בת ים
הרצל 163 טל 453532	רוטשילד 35 פסג חיים טל 958801	סוקולוב 48 טל 880889	רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584161
נתניה	הרצליה	באר שבע	אשדוד
הרצל 24 טל 22404	סוקולוב 36 טל 87682	החלוץ 86 טל 32872	מרכז א בנין פאן לון טל 35624

מכון ישראלי למינהל

תכנות מחשבים

10 סיבות טובות ללמוד במכון להכשרה מקצועית
1) 5 שפות תכנות במקום 3
2) הכנה לסווג ממשלתי.
3) 25 שנות נסיון בהכשרה מקצועית
4) הכוונה לעבודה למסיימים
5) השתלמות באנגלית או בהנהלת חשבונות למעוניינים — ללא תשלום נוסף
6) שעות נוספות רבות של תרגול על גבי מחשבים
7) סידור מיוחד למשרתים במי-לואים
8) תנאים מיוחדים לחיילים משוחררים
9) בית הספר היחיד בארץ החותם עם הלומדים על הסכם מאושר ע"י חוק חוזים אחידים, דבר המגדיר ושומר את זכויות הלומדים
10) שכר הלימוד הנמוך ביותר בארץ

נפתחים קורסי בוקר וערב
- ★ קורסי ערב שנתיים — 2 פגישות שבועיות
- ★ קורסי בוקר חצי שנתיים — 3-4 פגישות שבועיות.

התחלת לימודים
בחודשים נובמבר דצמבר.

לימוד 2+3 שפות התיכנות הנפוצות
- ★ 3 שפות חתכנות: BASIC, COBOL, FORTRAN, לקראת בחינות הסמכה תכניתן סוג 1 של משרד העבודה.
- ★ 2 שפות נוספות ללא תשלום לפי בחירתך PASCAL; R.P.G; PL.1.

מבחן פסיכוטכני להתאמת כושר – חינם
הינך מוזמן/מוזמנת למבחן התאמה ולשיחת ייעוץ והדגמה
משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף

חינם – 24 שעות ביממה
חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-291858, 03-295529, 04-669041, 02-221933, 057-32872 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך חוברת מדריך ללימוד תכנות מחשבים וחומר הסברה על הקורסים כמו כן תוזמן לראיון ומבחן התאמה · **חינם.**

תעודת המכון להכשרה מקצועית מוכרת
בחינות הסמכה של משרד העבודה לקראת התואר תכניתן 1
עשרות מקומות עבודה קלטו מאות בוגרים של הקורסים השונים במשך 15 שנות פעילות המכון בשטחי מדעי המחשב

קורסים לעובדי מוסדות
להלן רשימת חלק מהמוסדות והמפעלים אשר עובדיהם השתלמו באמצעות המכון
משרד המסחר והתעשיה, המוסד לביטוח לאומי, משרד הבריאות, משרד הקליטה, אוניברסיטת חיפה, איחוד הקבוצות והקיבוצים, פז חברה לנפט. עירית אשדוד. אלסינט, מרכז תעשית מדע, בית"ח שערי צדק.

תואר ראשון במדעי המחשב תוך שנתיים נוספות בארה"ב
הקורסים המורחבים להכשרת מתכנתים בכירים מוכרים בארה"ב ע"י מספר אוניברסיטאות. בוגרי הקורסים בעלי הישגים טובים יוכלו להמשיך בארה"ב בשנה שלישית

קורסים למפעילי מחשב
למד מקצוע מבוקש תוך שלושה חודשים קורס ערב ובוקר לפי בחירה • לימוד על גבי מחשבים • יעוץ במציאת עבודה

תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים
חלק מהלימוד מוקדש לעבודה מעשית ותרגול על גבי מחשבים.
כתיבת והרצת תוכניות ע"ג מחשבים מקנים ללומדים נסיון רב ומאפשרים להם להיקלט בהצלחה בעבודה, מיד עם תום לימודיהם.

סידור מיוחד למשרתים במילואים
לומדים המשרתים במילואים משלימים את החומר בקורס מקביל

יעוץ תעסוקתי לבוגרים
המכון מקיים מחלקה ליעוץ תעסוקתי המסייעת לבוגרים למצוא ולהיקלט בהצלחה בעבודה בהתאם לכישוריהם והשגיהם בלימודים.

לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים

לכב' המכון להכשרה מקצועית ת.ד 28125 ת"א, מיקוד 61281 (למס' 111) נא לשלוח לי מדריך ללימוד תכנות מחשבים
שם ____ כתובת ____ טלפון ____ גיל ____

המכון להכשרה מקצועית
25 שנות נסיון יותר מ־100,000 בוגרים.

תל-אביב	חיפה	ירושלים	הרצליה	נתניה	בת-ים	רמת-גן
ביהודה בנין אל על חדר 506 טל' 295529	בלפור 5 פינת נורדאו טל' 669041	רח' יפו 36 מול בית יואל טל' 221933	סוקולוב 35, פ' בן-גוריון טל' 87682	הרצל 24, טל' 22404	רוטשילד 18, פינת בלפור טל' 584161	ביאליק 47, טל' 726132
באר-שבע	ראשל"צ	פתח-תקוה	רחובות	רמלה	חולון	כפר סבא
החלוץ 86 מול קולנוע שביט טל' 32872	רוטשילד 35 פסגי חיים טל' 958801	אחילוב 13 טל' 913665	הרצל 163 טל' 453532	הרצל 84, טל' 242386	סוקולוב 48, טל' 880889	עמרמי 3 מול פינגווין טל' 444206

למדי מקצוע תוך חודש
- ● תמלילנות
- ● נקבנות
- ● מפעילות מחשבים
- ● כתבנות
- ● מזכירות

לימודי בוקר, צהריים או ערב לפי בחירה
תל אביב, בן יהודה 28. טל 297421
תל-אביב דיזנגוף 115 טל 228546
ירושלים, יפו 36. טל. 221933
רמת גן, ביאליק 47 טל 726132 (מול קולנוע אורדע)
חיפה, ביאליק 17 פינת הרצל. טל 664606
ראשל"צ, רוטשילד 35. טל 958801
פתח-תקוה, אחילוב 13. טל 913065
בת-ים, רוטשילד 18 פינת בלפור. טל 584161
הרצליה, סוקולוב 36 פינת בן גוריון. טל 87682
נתניה, הרצל 24, טל 22404
חולון, סוקולוב 48. טל 880889
רחובות, הרצל 163. טל 453532
רמלה, הרצל 84 מעל בל"ל טל 242386
באר-שבע, החלוץ 86 טל 32872
אשדוד, בית פאן-לון מרכז א טל 35824
כפר סבא, רח' עמרמי 3 מול פינגווין טל: 444208
פנו למשרדנו הקרוב כל יום בין השעות 9.00-19.30 רצוף

מכון ישראלי למינהל

אנו מציעים לך להיות מזכירה רפואית

פעמיים עד שלוש בשבוע בזמנך הפנוי בשעות הערב או הבוקר בהתאם לבחירתך תוכלי לסיים קורס להכשרת מזכירות רפואיות. הקורסים כוללים לימוד כל הנושאים הקשורים למזכירות כללית ורפואית. הקורסים בשיתוף עם בתי חולים שונים ברחבי הארץ. בוגרות הקורסים תעבורנה השתלמויות בבתי החולים, **הקורסים בפיקוח משרד הבריאות**
חינם! 24 שעות ביממה.
חייגי כבר ברגע זה לטלפון 03-291858; 04-669041; 02-221933 057-32872
גם בלילות ובשבתות תוכלי להתקשר לטלפונים הנ"ל ומסרי את שמך. כתובתך וישלחו מיד לביתך עלון מידע וחומר הסברה על הקורסים כמו כן תוזמני לראיון ומבחן התאמה
משרדינו פתוחים מידי יום בין השעות 9.00-13.00 16.00-19.30

לכבוד מכון ישראלי למינהל ת.ד 28124 למס' 99 ת"א מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי חינם עלון הסבר
שם ____ כתובת ____ טלפון ____

תל-אביב	הרצליה	ראשל"צ	פ"ת	באר שבע
בן יהודה 32 בנין אל על טל 295529	סוקולוב 36 טל 87682	רוטשילד 35 פסג חיים טל 958801	אחילוב 13 טל 913088	החלוץ 86 טל 32872
כפר סבא	חיפה	רמלה	בת-ים	חולון
רח' עמרמי 3 מול פינגווין טל 444206	בלפור 5 פינת נורדאו טל 669041	הרצל 84 מעל ב. לאומי טל 242386	רוטשילד 18 פינת בלפור טל 584181	סוקולוב 48 טל 880889
רחובות	ירושלים	רמת גן	אשדוד	נתניה
הרצל 163 טל 453532	יפו 36 מול בית יואל טל 221933	ביאליק 47 טל. 726132 (מול קולנוע אורדע)	מרכז א בנין פאן לון טל 35624	הרצל 24 טל 22404

מכון ישראלי למינהל

האם אתה מעוניין בגרפיקה וציור? האם אתה מוכן ללמוד את אמנות הגרפיקה והציור בביתך בזמנך הפנוי? המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב יכחנו בביתך את כשרונך והתאמתך לגרפיקה ולציור!

ללא תלות בגיל ובהשכלה

לכבוד "המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב" ת.ד. 28124 תל-אביב, למס' 77 מיקוד 61281 אבקשכם לשלוח אלי, ללא כל התחייבות כספית מצידי, חוברת הסברה ומבחן התאמת השרון לגרפיקה ולציור.
שם ____ גיל ____ כתובת ____ טלפון ____

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

יועצי מס
המקצוע המבוקש היום

נפתחים קורסי ערב
לקראת תעודת הסמכה לייעוץ נציבות מס הכנסה

- ★ קורסים רגילים למחוסרי ידע
- • קורסים מזורזים למנהלי חשבונות

חינם, 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-295529, 04-665501, 291858, גם בלילות ובשבתות מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך מדריך ליועצי מס חינם.

גזור ושלח
לכבוד המכון הישראלי למנהל ת.ד. 28124 תל אביב 61281 למס' 50 אבקשכם לשלוח אלי חינם מדריך ללימוד יעוץ מס
שם ____ כתובת ____ טל ____

פרטים והרשמה: בין השעות 09.00-19.00 רצוף
תל-אביב בן יהודה 32 בנין אל על טל. 291858 | חיפה נורדאו 30 טל. 665501

מכון ישראלי למינהל

גרפיקה

נפתחים קורסי בוקר וערב בתל-אביב
מתקבלים רק בעלי כישרון ונתונים מתאימים לאחר מיון קפדני. בוגרי הקורסים יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים – בהתאם להישגיהם

לקבלת פרטים נא לצלצל: 298629, תל-אביב
או פנה אישית – בין השעות 8.00-19.00.
ת"א – בן יהודה 32, בנין אל-על, חדר 507

חינם 24 שעות ביממה חייג כבר ברגע זה לטלפון 03 295629 או 291858 גם בלילות ובשבתות מסור את שמך כתובתך ומספר הטלפון· ותוזמן לראיון ולמבחן התאמה חינם.

לכב' המדרשה לגרפיקה ולציור ת.ד. 28124 תל אביב מיקוד 61281 נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי גרפיקה
שם ____ כתובת ____ טל ____

למד תכנות מחשבים בביתך בזמנך הפנוי

לקבלת פרוספקט חינם
כולל מבחן פסיכוטכני עצמי
גזור ושלח: לכבוד המכונים האמריקאיים
ת.ד. 28124 ת"א מיקוד 61281 למס' 7
שם: ____ גיל ____
כתובת: ____ טלפון: ____

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

למד הנהלת חשבונות
בביתך בזמנך הפנוי

לכבוד ת.ד 28124 ת"א מיקוד: 61281 (למס' 84) אבקשכם לשלוח אלי חוברת הסברה על קורסים בכתב להנהלת חשבונות סוג 1 + 2.
שמי ____ גיל ____
כתובתי ____ טלפון ____

המכונים האמריקאים להשכלה בכתב בשיתוף עם המכון הישראלי למינהל

למד בגרות בקלות וחסוך $1,000

נפתחים קורסים מזורזים לקראת מועדי ינואר 86 ויוני 86 - לימוד בכתב; לימודי ערב או משולב לפי בחירה.

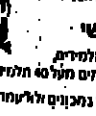

אנו גאים בהישגי תלמידנו ... למורה במתמטיקה וקבלה ציון 10 בבחינות הבגרות.

כיתות קטנות, טיפול אישי
מס' הלומדים בקורסים אינו עולה על 22 תלמידים. בניגוד לבתי ספר אחרים בהם לומדים לעיתים מעל 40 תלמידים בכיתה.

ערבות להצלחה תלמיד שלמד במכונים ולא עמד בהצלחה בבחינות הבגרות – יוחזר לו שכה"ל במלואו

שיטת הלימוד המשולב
משלבת לימוד בכתב ולימודי ערב ...

- • סידור מיוחד למשרתים במילואים
- • 25% הנחה לחיילים.

מבצע הנחות והקלות
שכר הלימוד זול להפליא
אתה משלם 20%-16% משכר הלימוד הנהוג בבתי ספר אחרים לבגרות. ...

3 מקצועות חינם
תלמיד הנרשם לקורסי ערב באנגלית ומתמטיקה, זכאי ללמוד 3 מקצועות נוספים בכתב. – חינם

חוברות של בחינות ופתרונות חינם!
כל תלמיד מקבל חינם חוברות המכילה קובץ של בחינות בגרות ופתרונות המלאים ממטעני קורסים
חינם! 24 שעות ביממה. חייג כבר ברגע זה לטלפון 03-297421 , 057-32872 ,02-221933 ,04-669041
גם בלילות ובשבתות, מסור את שמך, כתובתך ומספר הטלפון ותקבל לביתך חוברת הסבר — חינם.

קל יותר, זול יותר ומהנה יותר ללמוד בשיטה המשולבת בביתך ו/או בסניפנו הקרוב אליך

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשיתוף המכונים הבריטיים – 35 שנות נסיון – 95% הצלחה

אנו מציעים לך להיות
טכנאי שרות ווידאו טלויזיה

נפתחים קורסי בוקר וערב לפי בחירה
- ● מסלול שנתי למחוסרי ידע באלקטרוניקה
- ● מסלול חצי שנתי לאלקטרונאים
- ● לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים

רוב הקורס בעבודה מעשית.
הכוונה לעבודה למסיימים.
משרדינו פתוחים בין השעות 9.00-19.30 רצוף.
תל אביב הירקון 48 פינת אלנבי | טל. 660893
חיפה, ביאליק 17 פינת הרצל טל 664505

המכון להכשרה מקצועית